

'Ο Ρήγας και ο Κοραΐς ανασηκώνουν τή δούλη 'Ελλάδα.
 Πίνακας του Θεόφилου Χατζημιχαήλ (1911).
 Συλλογή 'Αλεξάνδρου Ξύδη.

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ
ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΠΑΣΧΑΛΗΣ Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗΣ

ΑΘΗΝΑ 1998

ISBN 960 - 560 - 013 - 7

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα έκδοση εντάσσεται στο πλαίσιο των εκδηλώσεων που οργάνωσε η Βουλή των Ελλήνων προκειμένου να τιμήσει τη διακοσιοστή επέτειο από τον μαρτυρικό θάνατο του Ρήγα Φεραίου - Βελεστινλή και τη γέννηση του εθνικού μας ποιητή Διονυσίου Σολωμού.

Στο βιβλίο αυτό, το οποίο επιμελήθηκε ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών κύριος Πασχάλης Κιτρομηλίδης και απευθύνεται πρωτίστως στην ελληνική νεολαία, ανθολογούνται τα χαρακτηριστικότερα κείμενα του Ρήγα, της ενδεικτικότερης ίσως περίπτωσης λογίου της τρίτης γενιάς του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Ο Ρήγας υπήρξε πρωτομάρτυρας της ελληνικής εθνεγερσίας, αλλά και πρωτοπόρος σπορέας των ιδεών του Διαφωτισμού, της εθνικής ανεξαρτησίας, της λαϊκής κυριαρχίας, του κοινωνικο-πολιτικού εξισωτισμού και της συνεργασίας των λαών στα Βαλκάνια. Υπήρξε ο άνθρωπος που με τον γενναίο του προβληματισμό και το ηρωικό του παράδειγμα όπλισε το επαναστατικό φρόνημα του υπόδουλου Ελληνισμού και ενίσχυσε τις εστίες αντίστασης εναντίον του οθωμανικού ζυγού σε όλη τη Βαλκανική χερσόνησο.

Η ανθολόγηση των κειμένων του Ρήγα καταδεικνύει την οργανική ενότητα του λογοτεχνικού, του επιστημονικού και του πολιτικού του έργου, ενότητα που θεμελιώθηκε στο ήθος τού ολόπλευρα καλλιεργημένου, αυτόνομου και υπεύθυνου πολίτη της εποχής του Διαφωτισμού και του αρχόμενου Ρομαντισμού, του πολίτη που ήταν απαλλαγμένος από τα παραδοσιακά δεσμά της κοινωνικής, πολιτικής και θρησκευτικής αυθεντίας.

Οι οραματισμοί του Ρήγα παραμένουν επίκαιροι. Θα αποτελούν πάντοτε οικουμενικό προσκλητήριο για γνώση και στράτευση στους κοινωνικούς και πολιτικούς αγώνες. Θα εξακολουθήσουν να υπηρετούν την πίστη στη δύναμη της αγωγής, καθώς και τα πανανθρώπινα ιδεώδη της προόδου, της κοινωνικής δικαιοσύνης, της αλληλοκατανόησης και της συνεργασίας των εθνών, του αυτοπροσδιορισμού των λαών και των ατόμων.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΧΡ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ
Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων

Σεπτέμβριος 1998

ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ

Πρόθεση τοῦ Ἐπανθίσματος κειμένων τοῦ Ρήγα Βελεστινλή εἶναι νὰ προσφέρει στοὺς νέους τῆς χώρας μας ἀλλὰ καὶ στὸ εὐρύτερο κοινὸ ποὺ προβληματίζεται γιὰ τὰ ζητήματα τῆς αὐτογνωσίας μας, ἕναν δίαυλο ἄμεσης ἐπαφῆς καὶ συνδιάλεξης μὲ τὶς ἰδέες τοῦ πρωτοπόρου ἔθνεγέρτη καὶ θεμελιωτῆ τῆς σύγχρονης δημοκρατικῆς παράδοσης στὰ Βαλκάνια. Οἱ ἐπιλογές εἶναι ἐνδεικτικὲς καὶ ἀποβλέπουν νὰ ἀποδώσουν τὶς χαρακτηριστικότερες κορυφώσεις τῆς σκέψης καὶ τοῦ λόγου τοῦ Ρήγα. Γιὰ παραπέρα μελέτη καὶ ἐμβάθυνση ὁ ἐνδιαφερόμενος ἀναγνώστης ὀφείλει νὰ προσφύγει στὰ ἴδια τὰ κείμενα τοῦ Ρήγα. Τὸ ἀνθολόγιο ἐλπίζουμε νὰ λειτουργήσῃ ὡς κίνητρο γι' αὐτὴν τὴν οὐσιαστικότερη γνωριμία.

Οἱ ἐπιλογές ποὺ συνθέτουν τὸν παρόντα τόμο προέρχονται ἀπὸ δύο ἔγκυρες ἐκδόσεις ποὺ ἐπιμελήθηκαν εἰδικοὶ μελετητὲς τοῦ Ρήγα. Τὸ διήγημα ἀπὸ τὸ *Σχολεῖον τῶν Ντελικάτων Ἐραστῶν* προέρχεται ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ Π. Σ. Πίστα (Ἀθήνα: Ἑρμῆς, 1971), ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα κείμενα προέρχονται ἀπὸ τὴ συναγωγή τοῦ ἔργου τοῦ Ρήγα ποὺ ὀφείλεται στὸν Λέανδρο Βρανούση (*Ρήγας*, Βασικὴ Βιβλιοθήκη, ἀρ. 10, Ἀθήνα 1953). Γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς νέας τους ἐμφάνισης στὴν παρούσα ἔκδοση τηρήθηκε σὲ γενικὲς γραμμὲς ἢ ὀρθογραφία τῶν κειμένων στὶς ἐκδόσεις ἀπ' ὅπου προέρχονται, μὲ μερικὲς διορθωτικὲς παρεμβάσεις γιὰ λόγους ὁμοιομορφίας.

Π. Μ. Κ.

ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ

[Βιέννη 1790]

Π ρ ὸ ς τ ο ὺ ς ἀ ν α γ ν ὴ σ τ α ς

Κάθε νουνεχῆς φιλόπατρις λυπεῖται βλέποντας τοὺς δυστυχεῖς ἀπογόνους τῶν εὐκλεεστάτων Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος ἢ πάντη γεγυμνωμένους ἀπὸ τὴν ιδέαν τῆς φιλοσοφίας ἢ, ἀφοῦ ἐγήρασαν ἐπικεκυφότες εἰς μόνα τὰ σπάνια τῆς ἑλληνικῆς διαλέκτου βιβλία, νὰ ἐκαρποφορήθησαν πολλὰ ὀλίγον ἢ παντελῶς.

Ὅντας φύσει φιλέλλην, δὲν εὐχαριστήθην μόνον ἀπλῶς νὰ θρηνήσω τὴν κατάστασιν τοῦ Γένους μου, ἀλλὰ καὶ συνδρομὴν νὰ ἐπιφέρω ἐπάσχισα, ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, ἀπανθίζοντας ἀπὸ τε τῆς γερμανικῆς καὶ γαλλικῆς γλώσσης τὰ οὐσιωδέστερα τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας, τὰ ὅποια, διὰ νὰ γένουν πλέον εὐληπτα, συνέπονται κατ' ἐρωταπόκρισιν διδασκάλου καὶ μαθητοῦ, ἕως εἰς ἓνα μέρος.

Ἡ αἰτία ὅπου μετεχειρίσθην ἀπλοῦν ὕψος, ἦτον διὰ νὰ μὴν προξενήσω μὲ τὴν γραφότητα τοῦ ἑλληνισμοῦ εἰς τοὺς ἄλλους, ἐκεῖνο ὅπου ὁ ἴδιος ἔπαθα σπουδάζοντας· νὰ ἀποφύγω καὶ τὸ τοῦ σοφοῦ:

«L'écolier écoute en classe le verbiage de son maître, comme il écouloit au maillot le babil de sa nourrice. Il me semble que ce seroit l'instruire fort utilement, que de l'élever à n'y rien comprendre». — Ἦγουν «ὁ μαθητὴς ἀκούει τὴν ὁμιλίαν τοῦ διδασκάλου του εἰς τὴν παράδοσιν, καθὼς εἰς τὰ σπάργανα ἤκουε τὴν πολυλογίαν τῆς τροφοῦ του. Μὲ φαίνεται πὼς ἀναθρέφοντάς

τον χωρὶς νὰ καταλαμβάνη τίποτες ἀπ' ὅσα τὸν λέγουν, ὠφελεῖται καθ' ὑπερβολήν».

Καὶ πάλιν ὁ αὐτός: «*Les pédagogues étalent en grand appareil les instructions qu'ils donnent à leurs disciples, et qu'elles sont des mots, encore des mots, et toujours des mots...*» — «Οἱ παιδαγωγοὶ ξαπλώνουν μὲ πολλήν ἔμφασιν τὰς διδασκαλίας ὅπου δίδουν εἰς τοὺς μαθητάς τους, αἱ ὁποῖαι εἶναι λέξεις, καὶ πάλιν λέξεις, καὶ αἰωνίως λέξεις...»

Ὅθεν, ἀφορώντας ὁ σκοπὸς μου εἰς τὸ νὰ ὠφελήσω τὸ Γένος μου, καὶ ὄχι πρὸς ἐπίδειξιν νὰ ἐπισωρεύσω λέξεις εἰς αὐτό μου τὸ ἀπάνθισμα, ἔπρεπε νὰ τὸ ἐκθέσω μὲ σαφήνειαν, ὅσον τὸ δυνατόν, ὅπου νὰ τὸ καταλάβουν ὅλοι, καὶ νὰ ἀποκτήσουν μίαν παραμικρὰν ἰδέαν τῆς ἀκαταλήπτου Φυσικῆς.

Ἐναγινώσκοντες λοιπόν, οἱ μὲν ἀγχίνοες ἄς ἐπικαρπῶνται τὰ ὠφελήματα, οἱ δὲ τρόφιμοι ἤδη καὶ θιασῶται τῆς Φυσικῆς ἄς μὴ μὲ κατηγορήσουν διὰ τὸ ὕφος· ἀλλ' ἄς καταβάλουν εὐμενῶς ἕκαστος ἔρανον ὅ,τι βούλεται, ὅπου, βοηθούμενον πανταχόθε, νὰ ἀναλάβῃ τὸ πεπτωκὸς Ἑλληνικὸν Γένος. Ἔρρωσθε.

Ὁ Ρήγας

κόσια μίλια. Είναι και δεκατρείς φορές μεγαλύτερη από τὸ φεγγάρι. Ἀπέχει δὲ ἀπὸ τὸν Ἥλιον τριάντα πέντε μιλιούνια μίλια. Τὸ κατοικούμενόν της μέρος εἶναι δεκαεπτὰ μιλιούνια μίλια τετραγωνικά¹.

Τὸν παλαιὸν καιρὸν ἐνόμιζον πὼς ὁ Ἥλιος καὶ οἱ πλανῆται νὰ ἐγύριζαν τριγύρω εἰς τὴν Γῆν. Αὐτὸ τὸ σύστημα ἦτον γνωστὸν πρὸ δύο χιλιάδων χρόνων καὶ συγγράφει, περὶ αὐτοῦ ἕνας Ἕλληνας, Πτολεμαῖος ὀνόματι. Ποῖος ἤξεύρει ὅμως πόσον καιρὸν πρωτύτερα τὸ ἐδόξαζον! Φαίνεται πὼς τὸ ἐδέχθησαν καὶ κάμποσα ἄλλα ἔθνη ὅθεν διαβάζομεν εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ: «Ἄς σταθῆ ὁ Ἥλιος πρὸς τὴν Γαβαὼν». Ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου θεωροῦν τὴν Παλαιὰν Γραφὴν ὡς βιβλίον νόμου, λέγουν πὼς ὁ Ἥλιος κινεῖται περὶ τὴν Γῆν. Πλὴν ἕνας Ἰταλός, Γαλιλαῖος ὀνόματι², εἶδε τὰ ἄτοπα αὐτῆς τῆς διδασκαλίας καὶ εἶπε πὼς στέκεται μὲν ὁ Ἥλιος, τρέχουν δὲ οἱ πλανῆται τριγύρω του. Ἐπρεπεν ὅμως νὰ φύγη, διὰ νὰ μὴν καταντήσῃ εἰς τὴν ἀγίαν Ἰνκιζιτζιόνε, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι ἐλπίς, ἀφοῦ πέσῃ, νὰ γλυτώσῃ τινάς, καθὼς μήτε καὶ ἀπὸ τὴν φωτίαν.

Ἵστερον ἀπ' αὐτὸν ἐσηκώθη Νικόλαος ὁ Κοπέρνικος, Προυσιάνος, εἰς ἕναν τόπον, ὅπου βασιλεύει ἡ ἐλευθερία καὶ ὅπου ἔχει κῦρος τὸ γνωμικὸν τοῦ Χάλερ, ὅπου λέγει: «Ὅποιος ἐλεύθερα συλλογᾶται, συλλογᾶται καλά».

Αὐτὸς ὁ Κοπέρνικος, βλέποντας πὼς δὲν εἶχε νὰ φοβηθῆ τὴν ἀγίαν Ἰνκιζιτζιόνε ἢ τοὺς ἱεροὺς κεραυνοὺς τῶν ἀφορισμῶν τοῦ ἀγίου θρόνου τοῦ Πάπα, ἔφερεν εἰς ἔκβασιν τὴν ἰδέαν τοῦ σοφοῦ Ἰταλοῦ. Ἄφησε τὸν Ἥλιον νὰ ἡσυχάσῃ κομμάτι, ὕστερον ἀπὸ ἕναν τόσον πολυχρόνιον κόπον, καὶ ἔκαμε τὴν Γῆν καὶ τοὺς πλανήτας νὰ τρέχουν τριγύρω του.

1. Τὸ τετραγωνικὸν μίλι πρέπει νὰ ἔχη καὶ πλάτος ὅσον ἔχει μᾶκρος.

2. Πρὸ τοῦ Ἰταλοῦ, ἐπενόησε πρῶτος τὴν καθημερινὴν περίοδον τῆς Γῆς περὶ τὸν ἄξονά της Νικήτας ὁ Συρακούσιος. Δεύτερος ὁ Φιλόλαος ἐπενόησε τὴν ἐτήσιον. Μετ' αὐτὸν Ἀρίσταρχος ὁ Σάμιος ὕστερον ἀπὸ ἑκατὸν χρόνους, καθὼς τὸ λέγει ὁ Ἀρχιμήδης εἰς τὸ Ἀριθμὸς ἄμμου.

Καὶ βέβαια, εἶναι πολλὰ πιθανώτερον, ἓνα σῶμα, μικρότερον ἓνα μιλιούνι φορές, καθὼς εἶναι ἡ Γῆ συγκρινομένη μὲ τὸν Ἥλιον, νὰ κινῆται τριγύρω του, παρὰ τὸ μέγα εἰς τὴν μικρὴν Γῆν.

.

Περὶ Ἡλίου

— Ἀφήσαμεν ἀκόμη ἓνα σῶμα τοῦ κόσμου μας, εἶπα πρὸς τὸν μαθητὴν μου, ὅπου πρέπει νὰ προτιμηθῇ ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα, διὰ τὸ ὄφελος ὅπου μᾶς προξενεῖ καὶ τὴν μεγαλοπρέπειάν του, ἐπειδὴ καὶ ἂν ἔλειπεν αὐτό, καθὼς προείπαμεν, δὲν ἦτον τρόπος νὰ κατοικηθῇ κανένα ἄλλο σῶμα τοῦ οὐρανοῦ μας. Καὶ τί ἐχρησίμευαν πλέον ἂν δὲν ἦτον κατοικημένα; Προσέτι εἶναι δίκαιον νὰ ἔχη τὴν προτίμησιν ὁ Ἥλιος ἀπὸ τὰ ἄλλα σώματα, ὡσὰν ὅπου εἶναι τὸ μέγιστον αὐτῶν καὶ χτυπᾷ εἰς τὰ μάτια μας περισσότερον. Ἐνθυμᾶσαι πῶς εἶπα ὅτι ὁ Ζεὺς εἶναι χίλιες φορές μεγαλύτερος ἀπὸ τὴν Γῆν μας· ὁ Ἥλιος ὅμως εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν Δία χίλιες φορές, ἄρα ὁ Ἥλιος εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὴν Γῆν ἓνα μιλιούνι φορές. Ὅθεν ὁ Ἥλιος εἶναι τὸ μέγιστον σῶμα τοῦ κόσμου μας, ἀφοῦ εἶναι μεγαλύτερος καὶ ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον πλανήτην.

— Σᾶς ἄκουσα νὰ λέγετε, αὐθέντη μου, μὲ διέκοψε τὸ παιδί, πῶς ἡ περιφέρεια τῆς Γῆς περιέχει ἑννέα χιλιάδες καὶ τετρακόσια μίλια. Ὅταν λοιπὸν τὰ πολλαπλασιάσω μὲ ἓνα μιλιούνι, ἐβγαίνει ἡ περιφέρεια τοῦ Ἡλίου ἑννέα χιλιάδες καὶ τετρακόσια μιλιούνια μίλια, τὸ ὅποῖον εἶναι ἀληθινὰ μία μεγαλειότης ἀκατάληπτος.

— Δὲν ἦτον χρεῖα νὰ πολλαπλασιάσῃς, ἀπεκρίθην, ἐπειδὴ περιέχοντας ἑννέα χιλιάδες καὶ τετρακόσια μίλια ἡ περιφέρεια τῆς γῆτινης σφαίρας καὶ ὄντας ὁ Ἥλιος ἓνα μιλιούνι μίλια μεγαλύτερος, ἤμποροῦσες νὰ εἰπῆς εὐκολώτερα πῶς εἶναι μεγαλυτέρα ἡ περιφέρειά του ἑννέα χιλιάδες καὶ τετρακόσια μιλιούνια μίλια ἀπὸ τὴν περιφέρειαν τῆς Γῆς.

— Συγχωρήσετέ με, ἀπεκρίθη τὸ παιδί· ἔτζι ἐστοχάσθηκα πρῶτον νὰ τὸ εἰπῶ. Ἐθαύμασα ὅμως εἰς τὸν τόσον ἀριθμὸν τῶν μι-

λίων, διὰ τοῦτο ἠθέλησα νὰ βεβαιωθῶ εἰς τὴν ἀρχὴν μὲ τὸν λογαριασμὸν τῆς θαυμασίας περιφερείας του. Πλὴν, δὲν θαυμάζω τόσον εἰς τὴν μεγαλειότητά του, ὅσον εἰς ἐκεῖνο ὅπου λέγουν πῶς εἶναι μία φωτιά, καὶ σχεδὸν κοντεύω νὰ τὸ πιστεύσω, μὲ τὸ νὰ βλέπω, ὅταν συμμαζώνῃ τινὰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ Ἡλίου μὲ ἓνα γυαλί εἰς ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ μέρος, ὅλα τὰ καυστικὰ σώματα ἤμποροῦν ν' ἀνάψουν¹. Δὲν ἤμπορῶ νὰ καταλάβω, πῶς ἓνα σῶμα, ὅπου ἀδιακόπως καίει ἀπὸ ἕξι χιλιάδες χρόνους καὶ ἐδῶθε, νὰ μὴν κατακαύσῃ τὸ πᾶν, ἢ, τουλάχιστον, ἀπ' ὀλίγον ὀλίγον νὰ μὴν ἤμπορῇ νὰ λιγοστεύσῃ ἢ ζωηρότης του;

—Ἐχεις δίκαιον, εἶπα· ἂν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἠθέλαμεν συμπεράνει τοῦτο ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς φωτιᾶς μας, τότε δὲν εἶναι μόνον ἀκατάληπτον νὰ νοήσῃ κανεὶς μίαν τόσῃν ἄπειρον φωτιᾶν ὡσὰν τὸν Ἡλιον, ἀλλ' ἀπὸ ποῦ νὰ εὔρεθῶν τότε ξύλα, κάρβουνα γῆς, πίσσα, θειάφι, ἢ ἄλλα καυστικὰ σώματα διὰ νὰ τὸν θρέψουν· ἢ, καὶ ἂν εὔρισκοντο τοιαῦτα σώματα, πόσον καιρὸν ἤθελε βάλει εἰς τὸ νὰ τὰ κατακαύσῃ, ἢ τουλάχιστον, καθὼς εἶπες, πῶς νὰ μὴν χάσῃ κομμάτι ἀπὸ τὴν λάμψιν του; Ἴσως εἶναι, εἶπα γελώντας, παρόμοιος μὲ ἓναν σωρὸν ἀναλυμένου μετάλλου, καθὼς τὸ μάλαγμα ὅπου δὲν χάνεται ποτὲ ὁ ὄγκος καὶ ἡ βαρύτης του μὲ τὸ ἀνάλυμα τῆς φωτιᾶς. Πλὴν, ἀπ' αὐτὰ ὅλα δὲν ἤξεύρομεν τίποτες διὰ ἀληθινόν. Εἰς τὸν μέγαν Δημιουργὸν τὰ πάντα εἶναι εὐκόλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἁμαρτάνουν ἂν ἐρευνοῦν τὸ ἀποτέλεσμα καὶ τὸν λόγον του, ὁ ὁποῖος εἶναι πολλὰ μακριὰ ἀπὸ τὴν περιορισμένην διάνοιάν τους. Διὰ τοῦτο λοιπὸν οἱ εἰδωολάτραι, ὅπου δὲν εἶχον καμίαν ιδέαν θρησκείας, ἐπίστευαν τὸν Ἡλιον ὡς δημιουργόν. Βλέπομεν, τέλος πάντων, ὅτι δὲν ἤμποροῦμεν νὰ δώσωμεν κανένα εἶδος φωτιᾶς εἰς τὸν Ἡλιον, ὅπου νὰ μὴ κινδυνεύσῃ νὰ σβησθῇ. Ὅθεν, Ἐκεῖνος ὅπου τὸν ἐκτίσεν, ὅπου δὲν ἀφήνει τὸν Ἐρμῆν ν' ἀνάψῃ, μήτε τὸν Κρόνον νὰ μεταμορφωθῇ εἰς ἓναν σωρὸν κρύσταλλα, Ἐκεῖνος ἤξεύρει καὶ τὴν ἄσβεστον φλόγα τοῦ Ἡλίου ποίου εἶδους εἶναι. Ἄν δεχθῶμεν τὴν

1. Εἰς τὴν Εὐρώπῃν κατασκευάζουν γυαλιά, τὰ ὁποῖα εἰς ἓνα λεπτὸν ἤμποροῦν νὰ καύσουν ξύλον καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

ὑπόθεσιν αὐτήν, ἤγουν πῶς ὁ Θεὸς δὲν ἐκτίσῃ τίποτες τοῦ κάκου, οἱ πλανῆται πρέπει νὰ ἀφοροῦν εἰς ἓνα τέλος καὶ μίαν αἰτίαν. Ἄμῃ, πές με, διατί ἄλλο ἐκτίσθησαν; Κατὰ τὸ παρὸν ἡμεῖς δὲν ἠξεύρομεν νὰ ὠφεληθῶμεν τίποτες ἀπ' αὐτούς· ὅθεν πρέπει νὰ ἐρευνήσωμεν εἰς τοὺς ἰδίους τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν ἐκτίσθησαν. Καὶ δὲν βλέπομεν ἄλλην ὁποῦ νὰ μᾶς πληροφορήσῃ τόσον, παρὰ ἂν εἰποῦμεν πῶς εἶναι κατοικημένοι. Συμπεραίνομεν ἔτι, ὅτι, ἀφοῦ εἶναι κατοικημένοι, ἐκτίσθησαν δι' αὐτό, καὶ ὅτι ἔχουν οἱ κάτοικοί τους μίαν παρομοίαν φύσιν καὶ διάνοιαν μὲ ἡμᾶς, καὶ τελευταῖον, ὅτι, ἄνθρωποι μιᾶς παρομοίας φύσεως μὲ τὴν ἐδικὴν μας, ἤθελαν γενεῖ στάκτη καὶ κονιορτὸς εἰς ἓνα λεπτὸν κατοικοῦντες τὸν Ἑρμῆν, ἢ ἤθελαν ξεπαγιάσει εἰς τὸν Κρόνον. Τὸ συμπέρασμα εἰς ὅσα εἶπαμεν ἐπομένως εἶναι ὅτι ὁ Ἥλιος δὲν εἶναι τοιαύτη φωτιά, ὁποίας λογῆς εἶναι αὐτὴ ὁποῦ καίει εἰς τὴν Γῆν μας.

— Ὅλα αὐτὰ εἶναι εὐληπτα, ἀπεκρίθη ὁ νέος· ὅμως ἐγὼ ἐνοστιμεύομεν νὰ μάθω, ποίαν θέρμην ἤθελε δώσει ὁ Ἥλιος ἀντὶ φωτιᾶς, ἢ ὁποία νὰ μὴν ἔχη τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διὰ νὰ μὴν μεταμορφωθοῦν εἰς στάκτην οἱ πτωχοὶ κάτοικοι τοῦ Ἑρμοῦ ζεσταινόμενοι καὶ οἱ τοῦ Κρόνου νὰ μὴν καταντήσουν νὰ γένουν κρύσταλλα ὑστερούμενοι;

— Τώρα θέλεις ἀκούσει, ἀπεκρίθη. Δὲν εἶδες μίαν μηχανήν, ἢ ὁποία μὲ τὸ ἥσυχον τρίψιμον μιᾶς γυαλίνης σφαίρας ἐβγάνει φωτιάν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ τὴν διαμοιράζει καὶ εἰς τὰ ἄλλα σώματα ὁποῦ δὲν ἐτρίφθησαν;

— Ὅμιλεῖτε περὶ τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, αὐθέντη μου; εἶπε.

— Ναί, ἀπεκρίθη· δι' αὐτὴν λέγω, ἢ ὁποία μὲ ἓνα ἥσυχον τρίψιμον ἐβγάνει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τῆς φῶς καὶ φωτιάν, χωρὶς νὰ ἀναφθῇ ἀπὸ ἄλλην φωτιάν. Αὐτὸ τὸ φῶς καὶ ἡ φωτιά προέρχεται ἀπὸ μίαν ὕλην, ὁποῦ ὀνομάζεται ἠλεκτρική, ἣτις ἐξαπλώνεται εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀπὸ τὸν Ἥλιον ἕως εἰς τὸν Κρόνον, καὶ εὐρίσκεται μέσα εἰς ὅλα τὰ σώματα, καὶ μὲ τὴν κίνησιν ὁποῦ δέχεται ἀπὸ τὴν τρίψιν, ἀποτελεῖ φῶς καὶ φωτιά. Ἡμεῖς συμπεραίνομεν ὅτι καὶ ὁ Ἥλιος εἶναι μία ἠλεκτρικὴ σφαῖρα, ἢ ὁποία διὰ τῆς περὶ τὸν ἄξονα κινήσεώς τῆς, ὡσὰν εἰς ἠλεκτρικὸν σῶμα, τρίβεται καὶ ἀποτελεῖ φῶς καὶ ζέστην.

.....

Καὶ δὲν γίνεται νὰ συμπεράνωμεν ἀλλέως, παρὰ ἔτζι, ἤγουν, παρευθὺς ὅπου ἤμπορεῖ νὰ ἴγγιζῃ ὁ Ἡλιος τὴν ἠλεκτρικὴν ὕλην ἐνὸς πλανήτου κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν, ἐν τῷ ἅμα αὐτὴ πρέπει νὰ βαλθῇ εἰς κίνησιν καὶ ἐνταυτῷ ἔχει τὸ μέρος ἐκεῖνο φῶς.

Διὰ μέσου τούτου γίνεται εὐληπτον εἰς ἡμᾶς τὸ πρόβλημα ὅπου λέγει: «Μὲ ποῖον τρόπον ἤμπορεῖ νὰ ἔρχεται τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου εἰς ἕξι ἢ ἑπτὰ λεπτὰ ἐπάνω εἰς τὴν Γῆν, ὅπου μία σφαῖρα κανονιοῦ, ἂν ἐξεκουντεῖτο ἀπὸ τὸν Ἡλιον, δὲν ἤθελεν ἔλθει ἐδῶ, παρὰ εἰς εἰκοσιτέσσερες χρόνους; Καὶ πῶς φθάνει εἰς τὸν Κρόνον τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου εἰς ἐνενηήντα ἕξι λεπτὰ, ὅπου ἡ σφαῖρα τοῦ κανονιοῦ δὲν ἤθελε φθάσει, παρὰ εἰς διακοσίους ὀγδοήντα χρόνους;»

—Ὅλα ὅσα εἶπετε ἕως τώρα, διὰ τὰ ἀποτελέσματα, τὴν φύσιν καὶ τὰς ιδιότητες τοῦ Ἡλίου τὰ ἐκατάλαβα, καλύτερα παρὰ ἂν ἐλάμβανα περὶ αὐτοῦ ἄλλην διδασκαλίαν. Δὲν φοβοῦμαι λοιπὸν εἰς τὸ ἐξῆς πλεόν, καθὼς πρωτύτερα, νὰ σβήσῃ ὁ Ἡλιος, τὸ ὅποῖον ἦτον πιθανὸν νὰ γένη, ἂν ἦτον ὡσὰν ἐκείνην τὴν φωτιὰν ὅπου ἔχομεν εἰς τὸ μαγειρεῖον μας. Μία ἠλεκτρικὴ ὅμως σφαῖρα μένει πάντα ἠλεκτρικὴ, χωρὶς νὰ ἀποφανῇ πῶς ἔχασε τίποτε ἀπὸ τὴν δύναμίν της. Πλήν, παρακαλῶ νὰ μὲ εἰπῆτε ἀκόμη, ἂν τὸ μέγα σῶμα, ὁ Ἡλιος, ἤμποροῦσε νὰ κατοικηθῇ.

—Αὐτὸ τὸ σύστημα, ἀπεκρίθην, δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς σωστὰ νὰ τὸ δεχθῇ, μὲ ὅλον ὅπου εὐκολώτερα δύναται νὰ ὑποθέσῃ πῶς νὰ εἶναι κατοικημένος ὁ Ἡλιος, παρὰ νὰ εἰπῇ πῶς εἶναι φωτιά. Καὶ τί φοβερὴ φωτιά, ὅπου εἰς μερικὰ μέρη ἡ ζέστη τοῦ ἀπομακρυσμένου πλανήτου μας, καθὼς ὑπὸ τὸν ἰσημερινόν, εἶναι ἀνυπόφερτη. Ἐν τοσοῦτῳ, ἤμποροῦμεν νὰ δώσωμεν ἕναν ἀρκετὸν λόγον, ἂν μᾶς ἐρωτήσουν: διατί ἐκτίσθη ὁ Ἡλιος; Ἀποκρινόμεθα πῶς ἐκτίσθη διὰ νὰ φωτίζῃ καὶ νὰ ζεσταίνῃ τοὺς πλανήτας ὅπου γυρίζουν τριγύρω του. Τοῦτο ἀρκεῖ, βάλωμεν ἢ δὲν βάλωμεν εἰς αὐτὸν κατοίκους. Διὰ τὴν ἐκλειψίν του ὠμιλήσαμεν πρωτύτερα, ὅτι γίνεται μὲ τὸ νὰ εὐρίσκεται ἡ Σελήνη μεταξὺ Ἡλίου καὶ Γῆς. Φαίνεται καὶ ὁ Ἡλιος κόκκινος καὶ μεγάλος ὅταν ἀνατέλλῃ, καθὼς καὶ τὸ φεγγάρι, ἐξ αἰτίας τῆς πυκνότητος τῶν ἀναθυμιάσεων.

Τώρα δὲ μὲ ἐλευθερίαν ἤμποροῦμεν νὰ ἀφήσωμεν τὴν ἀστρονο-

μίαν, καὶ νὰ ἔμβωμεν εἰς ἄλλα. "Ὅθεν, ἂν καταλάβῃς καλὰ ὅσα σὲ ἐξήγησα, ἤμπορεῖς καὶ μόνος σου νὰ προχωρήσῃς κατόπιν εἰς τὰ *Στοιχεῖα τῆς Ἀστρονομίας* τοῦ συγγραφέως Φεργγουζών, ἕως ὅπου νὰ πλουτίσῃς ἀπ' ὀλίγον ὀλίγον μὲ μαθηματικὰς ἐπιστήμας, καὶ τότε νὰ ἤμπορῇς πλεόν νὰ διαβάζῃς βαθύτερα βιβλία περὶ αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης.

Περὶ ὕδατος

Τὸ νερόν, εἶπον εἰς τὸν μαθητὴν μου, εἶναι ἓνα σῶμα βαρύτερον ἀπὸ τὸν ἀέρα καὶ ἐλαφρότερον ἀπὸ τὴν γῆν. Συνίσταται ἀπὸ σφαιρικὰ μόρια, ὅπου ἔχουν ἀναμεταξὺ εἰς τὴν ἑνωσίν τους πολλὰ εὐκαιρα διαστήματα, τὰ ὅποια γεμίζουν ἀπὸ ἀέρα, αἰθέρα καὶ ἠλεκτρικὴν ὕλην. Διὰ νὰ τὸ καταλάβῃς αὐτό, βάλε ἓνα σωρὸν πορτοκάλια, καὶ θέλεις ἰδεῖ ὀφθαλμοφανῶς τὰ ἀναμεταξὺ τους εὐκαιρα διαστήματα.

Οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ πηγαὶ λαμβάνουν τὴν ἀρχὴν τους ἀπὸ τὲς βροχές, ὅπου μαζώνονται εἰς τὰ βουνά, καὶ κατεβαίνουν ἀπ' ὀλίγον ὀλίγον ἀπὸ τὰ διαπεράσματα καὶ τὲς τρύπες των εἰς τοὺς πρόποδάς των, καὶ γίνονται πηγαί. "Ὅταν ἓνα τοιοῦτον ὕδωρ περιπατῇ πολὺν καιρὸν εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ βουνοῦ, ἐγγίζει τὰ μόρια κανενὸς σώματος, τὰ ὅποια ξεκολλοῦν μαζὶ μὲ τὸ νερόν καὶ τρέχουν ἀντάμα. Τότε καταστήνεται ἢ ἄλμυρὴ πηγή, ἢ μεταλλικὴ, ἢ λουτρόν.

— Αὐτὸ τὸ νοῶ καλῶτατα, διέκοψεν ὁ νέος· ἐπιθυμοῦσα ὁμῶς νὰ μὲ κάμετε νὰ νοήσω καὶ τὴν ζέστην τῶν θερμῶν, ὅπου ὁ νοῦς μου δὲν καταλαμβάνει πῶς ζεσταίνονται.

— Ναί, ἀπεκρίθην· αὐτὸ τὸ θαῦμα ἀποκατασταίνεται πολλὰ εὐληπτον, μὲ τὸ νὰ ἠξεύρωμεν πῶς μέσα εἰς τὴν γῆν εἶναι φωτιά καὶ ζέστη. Ἡ ἀρχὴ τῆς φωτιᾶς εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ θειάφι καὶ σίδηρον. "Ὅταν ἀνακατωθοῦν μαζὶ ρινίσματα σιδήρου καὶ θειάφι, καὶ βραχοῦν μὲ νερόν, θαφθοῦν ἔπειτα εἰς ἀγγεῖον

σκεπασμένον μέσα εἰς τὴν γῆν, τότε ἀπ' ὀλίγον ὀλίγον ἀνάπτουν καὶ ἐβγαίνει φλόγα. Αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία ὅπου πτύουν φωτιὰν μερικὰ βουνά. Διὰ τοῦτο εὐρίσκονται καὶ τριγύρω εἰς τὸν Βεζούβ¹ πολλὰ θερμὰ λουτρά.

Τὸ τζακίλι (μαύρη καὶ αὐγοειδῆς πέτρα), μὲ τὸ νὰ ἐμπεριέχῃ σιδηρώδη γῆν, ὅταν ἐνωθῆ καλὰ μὲ θειάφι, ἠμπορεῖ νὰ προξενήσῃ μίαν μεγάλην καὶ διεξοδικὴν ζέστην εἰς τὴν γῆν. Καὶ πάλιν τὸ θειάφι, ὅταν ἀνακατωθῆ μὲ τζακμακόπετραν ὅπου εἶναι ἀκόμη ἄγουρη (ἤγουν δὲν ἐψήθηκεν ἀρκετὰ διὰ νὰ ἐβγάνη φωτιὰν), ἢ μὲ γήϊνα κάρβουνα, ἢ μὲ πάχος γῆς ἀπ' ἐκεῖ ὅπου ἐβγαίνει νάφθη, προξενεῖ ζέστην ὁμοίως. Ὅταν ὅμως ἓνα τοιοῦτον μίγμα ζεσταθῆ καὶ δεχθῆ ἀπὸ πουθενὰ ἀέρα, ἢ ἀρκετὴν δύναμιν ἀπ' αὐτὸν διὰ νὰ ἀνοίξῃ μίαν ἐξοδὸν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, εὐθὺς καταντεῖ εἰς φλόγα καὶ κατατρώγει ὅλην τὴν ὕλην ἐνταυτῶ· πλήν, ὅταν εἶναι ἐμποδισμένη καὶ δὲν ἠμπορῆ νὰ εὔρῃ καμίαν ἐξοδὸν εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, τότε ἠμπορεῖ νὰ βαστάξῃ τὴν ζέστην πολλὰς ἑκατοστὲς καὶ χιλιάδες χρόνους. Ἡμεῖς ἔχομεν τὸ παράδειγμα τούτου εἰς ἓνα ἀναμμένον κάρβουνον, τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ νὰ βασταχθῆ σφαιλισμένον εἰς ἓνα ἀγγεῖον χωρὶς νὰ χωνεύσῃ.

Ἡ γῆ περιέχει εἰς τοὺς λαγόνους τῆς μέταλλα, ἡμιμέταλλα, ἡμίεφθα, ἄλατα, λογιῆς-λογιῶν καμένα καὶ χρωματισμένα χρώματα, ἄμμους, πέτρας, τζακίλια, πετράδια, κόγχους, ὄστρακόδερμα διάφορα, ἀπολιθωμένα ψάρια, τετράποδα, δένδρα καὶ φυτὰ, κόκκαλα κἀθε εἶδους, κόκκαλα γιγάντων (τὰ ὁποῖα λέγουν οἱ ἀνατόμοι πῶς εἶναι ψαριῶν ἢ ζώων). Ἐξ αὐτῶν μερικὰ μὲν ψήνονται ἀπὸ τὴν ὑπόγειον φωτιὰν, μερικὰ δὲ ἐνεσφαλίσθησαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀπὸ τὰς μεταβολὰς ὅπου τοσάκις διὰ τῶν σεισμῶν ἔλαβεν· οἱ ὁποῖοι μὲ τὰς ὑπερμεγέθεις φλόγας καὶ νερὰ ὅπου ἐκούνηξαν εἰς τὴν ἐπιφάνειάν τῆς (ἐπειδὴ καὶ εἶναι γνωστὸν πῶς ἐξηράθησαν πηγὰὶ ποταμῶν καὶ ἐβγῆκαν ἄλλοι ἄλλοῦ), ἔκαμεν τόσα βουνά, φάραγγας, λάκκους καὶ χάσματα, ἐξ ὧν τὰ μὲν σφαλοῦν εὐθὺς, τὰ δὲ μένουσιν ἀνοικτὰ (εἰς τὰ πολυθρύλητα Τέμπη, κατ' ἀνατολῶν τῆς

1. Βουνὸν ὅπου πτύει φλόγα εἰς τὴν Ἰταλίαν.

χώρας Ράψανης, εύρίσκονται τοιαῦτα χάσματα)· ἐπειδὴ καί, ἀφοῦ ἀνάψουν αἱ ὑπόγειοι ὕλαι ὅπου εἶπαμεν, κατ' ἀρχὰς ἐβγαίνουν μερικαὶ δυσώδεις ἀναθυμιάσεις εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἢ φυσοῦν βιαιότατοι ἄνεμοι ἢ ἀκούεται βόμβος, καὶ τότε δὲν γίνεται σφοδρὸς σεισμός· εἶδὲ καὶ τύχη νὰ εύρεθῆ νερὸν εἰς καιρὸν ὅπου ἀνάπτουν (ὡσὰν ὅπου εἶναι πολλὰ νερὰ ἰστάμενα καὶ ἀῆρ εἰς τοὺς κόλπους τῆς γῆς, καθὼς εἶναι ἀποδεδειγμένον ἀπὸ τόσα μεταλλεῖα, ὅπου καταλιμπάνονται ἐξ αἰτίας τῶν ἀναβλυσάντων νερῶν, καὶ ἀπὸ τούτους ἀνθρώπους ὅπου ἔβγαναν πέτρες εἰς τὰ βάθη, ὅπουθεν ἐξῆλθεν ἀέρας μὲ βίαν καὶ ἔσβησε τὰ κεριά τους), τότε ἀκολουθεῖ εἰς τὴν γῆν ἐκεῖνο ὅπου γίνεται εἰς ἕναν τέντζερε καλὰ χρисμένον καὶ βράζοντα (ἤγουν τινάζεται τὸ σκέπασμά του μὲ βίαν), ἢ εἰς ἀρκετὸν βραστὸν βούτυρον ἢ πάχος ἢ ἀναλυμένον μέταλλον, ὅταν χυθῆ ὀλίγον νερὸν τότε, λέγω, τὸ μὲν βούτυρον καὶ πάχος ἢμποροῦν νὰ ἀνάψουν τὸ σπίτι, τὸ δὲ μέταλλον νὰ σκοτώσῃ τοὺς μαστόρους ὅπου τὸ παραστέκονται. Ὅθεν, μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐξηγοῦνται φυσικῶς οἱ σεισμοί, οἵτινες κάμουν νὰ καταποντισθῆ ἕνα μέρος τῆς γῆς, καὶ νὰ ἔβγῃ ἄλλοῦ ἕνα νησί, ἢ νὰ τραβηχθῆ ἢ θάλασσα καὶ νὰ ἀφήσῃ χέρσον ἕναν τόπον ὅπου ἐσκέπαζε τούτους χρόνους.

Οἱ παλαιοὶ τῶν Αἰγυπτίων ἱερεῖς, 600 χρόνους πρὸ Χριστοῦ, ἐβεβαίωσαν, καθὼς διηγεῖται ὁ Πλάτων εἰς τὸν *Τιμαῖον*, πὼς ἦτον μίαν φορὰν ἕνα μέγαλον νησί, κοντὰ εἰς τοὺς στύλους τοῦ Ἑρακλέους (τὸ Ζιμπραλτάρ), μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν Ἀσίαν καὶ Λιβύαν ὁμοῦ, ὀνομαζόμενον Ἀτλαντίδα. Καὶ ὅτι αὐτὸ τὸ μέγαλον νησί κατεκλύσθη καὶ κατεβυθίσθη ὑποκάτω εἰς τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, ὕστερον ἀπὸ ἕναν μέγαν σεισμόν. Ἴσως αὕτη νὰ εἶναι ἡ Ἀμερικὴ. Οἱ φυσικοὶ λέγουν πὼς ἡ Σικελία ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ἢ Ἰγγλιτέρα ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ τὰ νησιά τῆς Ἀσπρης Θαλάσσης ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Οἱ ποταμοί, φέροντες ἄμμους πρὸς τὴν θάλασσαν, προξενοῦν μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Εἰς τὸ Μισίρι βρέχει σπανίως, οἱ κανονικοὶ ὅμως κατακλυσμοὶ τοῦ Νείλου προέρχονται ἀπὸ τοὺς χειμάρρους ὅπου πίπτουν ἀπὸ τὴν Αἰθιοπίαν, πέραν τῆς διακεκαυμένης ζώνης. Αὐτὸς κουβανεῖ μίαν μεγάλην ποσότητα

λάσπης εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἔρριψε πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης θεμέλια ἐνὸς νησιοῦ, ὅπου μὲ καιρὸν ἤμπορεῖ νὰ γένη νέος τόπος, ἐπειδὴ καὶ εὐρίσκεται μὲ τὸ σκαντάλι περισσότερον ἀπὸ εἴκοσι μίλια μακρὰν ἀπὸ τὸ περιγιάλι εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης ἢ λάσπη τοῦ Νείλου, ἣτις αὐξάνει κάθε χρόνον. Ἡ κάτω Αἴγυπτος, ὅπου εἶναι τῶρα τὸ Δέλτα, πρῶτα ἦτον ἓνας κόλπος θαλάσσης. Τὸ Δαμιάτι εἶναι τὴν σήμερον δέκα μίλια μακρὰν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, εἰς δὲ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα, ἦτοι ἐν ἔτει ,ασμγ' [= 1243] ἦτον λιμὴν θαλάσσης.

.....

Περὶ παλιρροιῶν, ἣτοι ρευμάτων θαλάσσης

Ἡ βαρύτης, αὐτὴ ἢ τόσον ἐγνωσμένη ἀρχή, ἢ τόσον ἀποδεδειγμένη, ἢ τόσον ἐνδομυχοῦσα δύναμις εἰς ὅλα τὰ σώματα, ἐφαπλοῦται ἐδῶ μὲ ἓναν φανερώτατον τρόπον· αὐτὴ εἶναι ἡ ἀναντίρρητος αἰτία ὅλων τῶν πλημμύρων τῆς θαλάσσης, καὶ τοῦτο εἶναι εὐκόλον νὰ νοηθῇ.

Ἡ Γῆ περιστρέφεται καθ' ἑαυτὴν ὡσάν τροχός. Τὰ νερά, ὅπου τὴν περικυκλώνουν, γυρίζουν μαζί της. Ὁ μέγιστος κύκλος κάθε σφαιροειδοῦς σώματος (καθὼς εἶναι τὸ σιδερένιον μέγα στεφάνι ὅπου σφίγγει τὸν τροχόν) στρεφομένου περὶ τὸν ἄξονά του, εἶναι ἐκεῖνος ὅπου ἔχει τὴν περισσοτέραν κίνησιν (ἤγουν ἀπὸ τὰ μικρὰ στεφάνια ὅπου σφίγγουν τὴν καρδίαν τοῦ τροχοῦ), καὶ ἐκ τούτου ἡ κεντροφυγῆς δύναμις αὐξάνει τόσον, ὅσον ὁ κύκλος του εἶναι μέγας. Τὰ νερά λοιπὸν ὑψώνονται πρὸς τὸν ἰσημερινόν, ἐξ αἰτίας ταύτης μόνης τῆς δυνάμεως, καὶ ὄχι μόνον τὰ νερά, ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ ὅπου εἶναι πρὸς τὸν ἰσημερινόν, ἀναγκαίως ἔτσι εἶναι ὑψωμένη.

.....

Ἴδου αἱ αἰτίαι τῶν παλιρροιῶν τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης καὶ τῆς Εὐρίπου, τῶν περιστροφῶν τῆς Σικελίας, τῶν ἀκτῶν τῆς Λιβύας, καὶ ἄλλων ρευμάτων εἰς τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν, κλίνοντας τὰ

ὕδατα πρὸς τὸν ἰσημερινὸν καί, ἐπιπροσθούμενα ἀπὸ γῆν, τρέχουν ποτὲ μὲν οὕτω, ποτὲ δὲ οὕτω, καὶ δινούμενα.

Ἄναγινώσκοντας τὰ συγγράμματα τοῦ περιφήμου Βολταίρ, εἶδον εἰς σαράντα μέρη ἀποφασιστικῶς νὰ λέγῃ πῶς εἰς τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν δὲν εἶναι παλίρροιαί, καὶ ἀπόρησα πῶς ἔκαμε τοιοῦτον λάθος ἓνα τόσον μεγάλον πνεῦμα! Πλὴν συγχωρητέος, ἐπειδὴ πάντοτε ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι καὶ τῶν πλέον σοφῶν ἀνθρώπων.

Περὶ κατεχνιάς καὶ συννέφων

Ἦκουσες ἕως τώρα, εἶπα πρὸς τὸν νέον, ὅτι αἱ ἀναθυμιάσεις δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ μία διάλυσις τοῦ νεροῦ μὲ τὸ μέσον τοῦ ἀέρος, εἰς τὴν ὁποίαν ἀκόμη καὶ ἄλλαι περιστάσεις πρέπει νὰ βοηθήσουν, ἥγουν ἡ κίνησις τῆς ἠλεκτρικῆς ὕλης καὶ ἡ ταχύτης τοῦ ἀέρος. Ἦκουσες ἔτι ὅτι ἡ διάλυσις τῆς ὑγρότητος ζητεῖ ζεστὸν ἀέρα, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἔχει πολλὰ μεγαλυτέρους πόρους ἀπὸ τὸν ψυχρὸν καὶ ἐπομένως ἠμπορεῖ νὰ κρύψῃ μέσα του περισσοτέραν ὑγρότητα.

— Βλέπω, εἶπεν ὁ μαθητῆς μου, ὅτι μᾶς περικυκλώνει συχνὰ τὴν αὐγὴν μία τόση κατεχνιά, ὅπου δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἰδοῦμεν πολλὴν ὥραν τὸν Ἥλιον ἐξ αἰτίας τῆς. Ἐπειτα περνᾷ καὶ γίνεται λαμπρότατος ὁ οὐρανός. Μερικὲς φορές ὅμως ἐκλείπει ἀληθινὰ ἡ κατεχνιά, ὁ οὐρανὸς δὲ μένει σκεπασμένος ἀπὸ σύννεφα καὶ πολλὰς φορές ἀκολουθεῖ βροχή· ἄλλοτε πάλιν στέκονται τὰ σύννεφα ὀρατά, χωρὶς νὰ διαλυθοῦν. Ἦμπορεῖ κανεὶς νὰ σαφηνίσῃ αὐτὸ τὸ φαινόμενον;

— Ναί, ἀπεκρίθην· καί, ἀληθινὰ, πολλὰ πιθανῶς. Ὄταν ὁ Ἥλιος ξαναέρχεται εἰς τὸ ἡμισφαίριόν μας, ξαναζεσταίνει τὸν ἀέρα. Αὐτὸς ἐκτείνεται, ἀνοίγει τοὺς πόρους του καὶ ἡ κατεχνιά διαλύεται. Ὄταν δὲ ὁ ἀήρ ἔχῃ ἀπὸ πρωτύτερα πολλὴν ὑγρότητα καὶ δεχθῇ ἀκόμη καὶ ἄλλας ἀναθυμιάσεις, τότε πυκνοῦται καὶ γίνεται ὀρατός.

Καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο ὅπου ὀνομάζομεν ἡμεῖς σύννεφα, καὶ λέγομεν ὅτι «ἐσηκώθη ἡ κατεχνιά καὶ θὲ νὰ βρέξῃ». Ἡ κατεχνιά ὑψώνεται ὁμοίως τόσον καλύτερα, ὅσον ἡ γῆ εἶναι θερμότερα ἀπὸ λόγου τῆς. Ἐπειδὴ ἓνα ζεστὸν σῶμα δὲν ἔλκει τὰς ἀναθυμιάσεις (καὶ διὰ τοῦτο δὲν πυκνοῦνται), ἀλλ' ἐπιφέρει μίαν μεγαλυτέραν κίνησιν εἰς αὐτές, μὲ τὴν ὁποίαν ἀκόμη περισσότερον ὑψοῦνται. Λέγομεν ἔτι πῶς «ἔπεσεν ἡ κατεχνιά καὶ θὲ νὰ εἶναι εὐμορφη ἡμέρα». Τοῦτο προέρχεται ὅταν ὁ ἥλιος φαίνεται τὴν αὐγὴν εἰς τὸν οὐρανὸν μας καὶ ζεσταίνουν αἱ πλάγια ἀκτῖνες τοῦ πρῶτον τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ ἀέρος, ὅστις ἐκτείνεται καὶ συνθλίβει τὸν κάτω ἀέρα. Ἐκεῖνος πάλιν δὲν ἠμπορεῖ νὰ περιλάβῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὰς ἀναθυμιάσεις. Ὁθεν, τὲς κουντᾶ κάτω καὶ ἐκεῖναι ξαναθλίβουν τὴν γῆν, ἡ ὁποία, ἂν εἶναι ψυχροτέρα ἀπὸ τὰς ἀναθυμιάσεις τῆς κατεχνιάς, τὲς πυκνώνει τότε καὶ τὲς τραβᾶ καὶ τοῦτο εἶναι τὸ πέσιμον τῆς κατεχνιάς.

.

Περὶ ἀνέμων

Ἐφθάσαμεν τώρα εἰς ἓνα φαινόμενον τῆς φύσεως, εἶπα πρὸς τὸν μαθητὴν μου, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν τίποτες μὲ βεβαιότητα· θέλει ὀμιλήσομεν ὁμῶς μὲ πιθανότητα περὶ πολλῶν εἰδῶν ἀνέμων.

.

Οἱ βίαιοι ἀνεμοὶ ὄχι μόνον σχηματίζουν λόφους καὶ ὑψώματα εἰς τὰ περιγιάλια καὶ εἰς τοὺς μεσογείους τόπους, ἀλλ' ἐμποδίζουν συχνὰ τὸ τρέξιμον τῶν ποταμῶν καὶ τοὺς κάμνουν νὰ γυρίσουν ὀπίσω, τοὺς κάμνουν νὰ ἀλλάξουν αὐλάκι, ὑψώνουν τὴν γεωργημένην γῆν, ξερριζώνουν τὰ δένδρα, ἀναποδογυρίζουν τὰ σπίτια καὶ πνίγουν ἀπὸ ἄμμον, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτζι, ὀλοκλήρους τόπους. Ἐχομέν ἓνα παράδειγμα τοιούτου ἀμμώδους κατακλυσμοῦ εἰς τὴν Φράντζαν, ὅπου ἔγινεν εἰς τὴν Βρετανίαν καὶ ἐσκέπασεν ἓναν τόπον εἰς τὸ κάστρον ὀνομαζόμενον Ἅγιος Παῦλος, ἕξι ὥρας τὸ πλάτος καὶ δε-

κατέσσαρας τὸ μάκρος, πλὴν εἰς μέρη εἶναι στενότερος. Ἡ Ἱστορία τῆς Ἀκαδημίας τοῦ ,αψκβ' [= 1722] ἔτους τὸν διηγεῖται.

Ἡ δύναμις τοῦ ἀνέμου ἀρκεῖ νὰ σηκώσῃ ὀλόκληρα βουνὰ ἄμμου καὶ ἐκ τούτου, ἀπὸ μίαν εὐφορωτάτην γῆν, νὰ καταστήσῃ μίαν τρομερὰν καὶ αὐχμηρὰν ἔρημον. Ἔχομεν παραδείγματα τὰς ἐρήμους τῆς Λιβύας καὶ Ἀραβίας. Εἰς τὸ καθηλίκι τῆς Βλαχίας Ρωμανάτζι, εὐρίσκεται ἓνα ὑψηλὸν μέρος γῆς σκεπασμένον ἀπὸ ἄμμον, καὶ διὰ νὰ ἐξηγηθῇ τὸ φαινόμενον ἢ πρέπει νὰ εἰποῦμεν πὼς ὁ γειτνιαζὼν Δούναβης εἶχε ποτὲ τὸ τρέξιμόν του, ἢ βίαιος ἄνεμος ἐσήκωσεν ἐκείνην τὴν ἄμμον ἀπὸ τὰς ὄχθας του καὶ τὴν ἐκούνησεν ἐκεῖ.

Ὁ σίφων εἶναι σύννεφον συντεθλιμμένον, τοῦ ὁποίου ἓνα μέρος, εὐρισκόμενον εἰς κίνησιν κυκλικήν, προξενουμένην ἀπὸ πολλοὺς ἀνέμους φυσῶντας ἐναντίως, ἢ δύο ἀντικρῦ, πίπτει κάτω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἀπὸ τὴν βαρύτητά του, καὶ λαμβάνει σχῆμα κολόνας ποτὲ μὲν κωνικῆς, ποτὲ δὲ κυλινδρικῆς, ἢ βάσις τῆς ὁποίας κρατεῖται ἄνωθεν, ἢ δὲ κορυφή τῆς κοιτάζει κάτω. Χύνει βροχὴν ραγδαίαν, ἐπειδὴ καὶ τὰ ὑγρά μόρια τοῦ συννέφου ὀρμοῦν πανταχόθεν πρὸς τὸν σίφωνα. Συμβαίνει εἰς ξηρὸν καὶ θερμὸν καιρὸν, εἶναι κοχλιοειδῆς ὡσὰν τὸν σίφωνα τοῦ Ἀρχιμήδους. Δὲν στέκεται εἰς ἓνα μέρος, ἀλλὰ τρέχει ὅπου ἡ βία τοῦ ὑπερνικῶντος ἀνέμου τὸν κουντήξῃ· εἶναι τριγύρω του πυκνὴ ὁμίχλη, μερικὲς φορὲς χύνει καὶ χάλαζαν. Φαίνεται συχνὰ εἰς τὰ ἀκρωτήρια τῆς Λαοδικείας, τοῦ Γραῖκο καὶ τοῦ Καρμήλου. Εἰς τὴν γῆν ξερριζώνει δένδρα καὶ σπῖτια, εἰς τὴν θάλασσαν καταποντίζει πλεούμενα. Οἱ ναῦται ὅμως τὸν κόπτουν, ρίχνοντες πολλὰς κανονιὰς μὲ μπάλες.

Ὁ τύφων εἶναι ἐναντίος τῷ σίφωνι. Οὗτος ἀνεβαίνει ἀπὸ τὴν θάλασσαν βιαίως εἰς τὰ νέφη, κάμνοντας νὰ βράζῃ τὸ νερὸν μὲ συριγμὸν καὶ νὰ ἀνασηκῶνεται δύο πιθαμὲς γύρω-τριγύρω του. Τὸ κουντώμενον ὅμως ἐν τῷ ἴσῳ μὲ τὸ χόνδρος τοῦ ἀνθρωπίνου ποδὸς τύφωνι νερὸν, ὑψοῦται ἕως εἰς τὴν κορυφήν του, ὅπου ἐγγίζει κανένα νέφος. Ἀνεβάζει πλῆθος θειωδῶν ἀναθυμιάσεων καὶ κιτρινίζει τὸν οὐρανὸν ὡσὰν πάφιλον. Γίνεται ἀπὸ τὰς ὑπογείους φλόγας ὅπου εἰς τὸν πάτον τῆς θαλάσσης ἀνάπτουν. Ὅθεν καὶ στέκεται

εἰς τὸν ἴδιον τόπον, ἢ πολλὰ ὀλίγον ξεμακραίνει ἀπὸ τὴν πρώτην βásiν του. Πολλάκις φαίνονται ἐνταυτῷ δύο καὶ τρεῖς τύφωνες. Εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Κίνας καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου ἀκολουθοῦν συχνά.

.

Περὶ τῶν πυρίνων φαινομένων ἐν τῷ ἀέρι

Τὰ πύρινα φαινόμενα τοῦ ἀέρος, ὅπου εἰς τοὺς ἀμαθεῖς καὶ δειλοὺς εἶναι τόσον τρομερά, ὅσον οἱ κομῆται, αἱ ἐκλείψεις καὶ τὰ παρόμοια, ἔχουν τὴν ἀρχὴν τους ἀπὸ φυσικὰς αἰτίας, καθὼς θέλομεν εἰπεῖ.

Ἡμεῖς εἶδαμεν εἰς τὴν διασάφησιν τῆς ἀστραπῆς, ὅτι ὁ ἀήρ νὰ εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ ἐλαιώδεις καὶ εὐκολοανάπτους ἀτμίδας. Ἐφευρῆκαν εἰς τὰς ἡμέρας μας ἕναν πολλὰ εὐκολοάναπτον ἀέρα, τὸν ὅποιον ἠμπορεῖ νὰ τὸν ἀνάψῃ τινὰς εἰς φλόγα μὲ ἕνα κερι, καὶ εἶναι ἐκεῖνος ὅπου στέκεται εἰς τοὺς βαλτώδεις τόπους. Ἀνάπτει δὲ διὰ τὰς σήψεις, ὅπου ἀκολουθοῦν ἐκεῖ, καὶ τὰς ἐξατμιζομένας θειώδεις ἀναθυμιάσεις.

Διὰ μέσου τῆς σήψεως τῶν σωμάτων πηγαίνει εἰς τὸν ἀέρα, μαζὶ μὲ τὰ ὑδατώδη μόρια, καὶ μία εὐκολοάναπτος ὕλη, ἡ ὅποια εἶναι λεπτοτέρα, συγκρινομένη μὲ τὴν πρώτην στάσιν της, ὅπου ἦτον δεμένη μὲ τὰ γήινα καὶ ὑδατώδη μέρη εἰς τὰ σώματα πρὸ τῆς σήψεως, ὅθεν καὶ ἀνάπτει. Καὶ τόσον εὐκολώτερα, ὅσον εἶναι γαλήνη, καὶ δώση εἰς τοῦτο αἰτίαν ἕνα εὐκολοάναπτον σῶμα. Αὐτὴν τὴν αἰτίαν τῆς ἀνάψεως τὴν δίδει ἡ ἠλεκτρικὴ ὕλη, ἥτις εἶναι βαλμένη εἰς μίαν τόσον δυνατὴν κίνησιν, ὅπου δίδει σπινθῆρας ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν της, ὅταν ἤθελεν ἐγγίξει ἕνα ἄλλο σῶμα στερεώτερόν της. Καθὼς δύο διάφορα σύννεφα συναρπάζουν σπινθῆρας ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τους, ὅταν ἔλθουν ἕνα κοντὰ εἰς τὸ ἄλλο.

Διὰ μέσου ἐνὸς τοιούτου ἠλεκτρικοῦ σπινθῆρος ἀνάπτει ἡ εὐκολοάναπτος ὕλη καὶ γίνεται φλόγα, ἥτις, ὅσον περισσύτερον καιρὸν διαρκεῖ, τόσῃν περισσοτέραν τροφὴν εὐρίσκει, καὶ καθὼς τε-

λειώση, σβήνει καὶ ἡ φωτιά. Ὄταν μία τοιαύτη φλόξ εἶναι μεγάλη ἴσια μὲ μιᾶς κανδήλας καὶ εἶναι πλησίον τῆς γῆς, τότε ὀνομάζεται φλόγα παίζουσα¹.

Ὄταν δὲ εἶναι ὡσάν ἕνας στῦλος, ἢ πύρινος ἄνθρωπος κρεμασμένος ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, εἶναι μερικὸς πόδας ὑψηλά, καί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἕναν πόδα πυκνός.

— Ναί, διέκοψε λέγοντας ὁ νέος· αὐτὰ εἶναι τὰ στοιχεῖα καὶ οἱ βρωκολάκοι, τὰ ὁποῖα βάνουν εἰς φόβον καὶ τρόμον τοὺς πλέον ἀνδρείους ἀνθρώπους. Ἄν ἤξευραν ὅμως τὴν αἰτίαν τῶν φαινομένων αὐτῶν, ἤθελεν αἰσθάνονται περισσοτέραν χαράν, παρά φόβον, ὅταν φανῆ ἐμπρός τους ἕνας τοιοῦτος πύρινος ἄνθρωπος.

— Καὶ βέβαια, ἀπεκρίθην· οἱ δειλοὶ δὲν ἤθελε τρομάζουν τόσο, ἂν ἤξευραν τὴν αἰτίαν τοῦ φαινομένου τούτου. Ἐνθυμοῦμαι νὰ ἀνέγνωσα, ὅτι εἰς ἕναν τόπον, ἐν καιρῷ γαλήνης (διατὶ τότε δὲν σκορπίζονται ἀπὸ τὸν ἀέρα αἱ ἀναβαίνουσαι ἀναθυμιάσεις), ἐφαίνετο τὴν νύκτα ἕνας τοιοῦτος πύρινος ἄνθρωπος. Ὄθεν ἔσκαψαν ἐκεῖνον τὸν τόπον καὶ ἤρραν τρεῖς ἀνθρώπους θαμμένους, ἀπὸ τὰ σώματα τῶν ὁποίων ἐξατμίζοντο παχεῖαι ἀναθυμιάσεις, καί, μὲ τὸ νὰ ἀνάπτοντο ἀπὸ τὴν κίνησιν τῆς ἠλεκτρικῆς ὕλης, ἐπαράσταιναν ὡσάν ἕναν πύρινον ἄνδρα, καί, ὅταν ἐπλησίαζον κοντά του, ἐκινεῖτο ἀπὸ τὸν κυματισμὸν τοῦ ἀέρος².

1. Πολλοὶ δυστυχεῖς ἐκοπίασαν ματαίως σκάπτοντες νὰ εὑρουν θησαυρὸν εἰς τὸν τόπον ὁποῦ εἶδον τὴν τοιαύτην φλόγα, μὲ τὸ νὰ ἀκουσαν, ὡς φαίνεται, τὸν μῦθον τῶν γραιῶν, ὁποῦ λέγουν πὼς τάχα καίει τὴν νύκτα φωτῖα ἐκεῖ ὁποῦ εἶναι παραχωμένα ἄσπρα· τὸ ὁποῖον εἶναι πάντῃ ψευδές. Ἄλλοι ἐπρόδωσαν τοὺς ἀδελφοὺς των εἰς τὸ κριτήριον, πὼς ἔβγαλαν τὸν θησαυρὸν καὶ τὸν ἐπῆραν ἐκεῖνοι μόνοι, καὶ ἔχασαν δι' αὐτὸ ὅλοι ὁμοῦ, ἀδικηθέντες ἀπὸ τὸν κριτὴν, τὸν εἰς τὸ σεντούκι τους ἀληθινὸν θησαυρὸν. Καὶ ἄλλοι σκληρῶς ἐτυραννίσθησαν, ἐξ αἰτίας τῆς μωρίας καὶ πλεονεξίας τῶν κρατούντων (καὶ μάλιστα τοῦ ἐκτρώματος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἀναξίου ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Νικολάου Μαυρογένους), διὰ νὰ μαρτυρήσουν ἐκεῖνο ὁποῦ ποτὲ δὲν ἦτον καὶ ὁποῦ ἡ ἀπλότης των ἐστάθη ἱκανὴ νὰ ὀνειρευθῆ.

2. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Δημητριάδος, πόλιν Βελεστῖνον, φαίνονται συχνὰ τοιαῦται φλόγες ἐκεῖ ὁποῦ θάπτουν τοὺς νεκρούς. Ἡ ἀμάθεια βιάζει τοὺς κριτὰς νὰ διορίσουν ἀνθρώπους, νὰ ἐβγάλουν τὰ νεωστὶ θαμμένα σώματα καὶ

"Όταν ἡ εὐκολοάναπτος ὕλη κρεμάται ἀπὸ τὸ ὑψηλὸν μέρος τοῦ ἀέρος καὶ πίπτῃ πρὸς τὴν γῆν ὡσάν ἓνα ἄστρον μεγάλη, τότε τὴν ὀνομάζομεν δαλόν, αἶγα, ἢ πέσιμον ἄστρου, πλήν, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ὕλη ἀναμμένη.

"Αν εἶναι τὰ φαινόμενα ταῦτα μεγαλύτερα καὶ διαφόρου μορφῆς, λαμβάνουν ὁμοίως καὶ διάφορα ὀνόματα, ἤγουν πύρινοι σφαῖραι, πύρινοι γίγαντες καὶ τὰ ἐξῆς. "Όταν ἀνάπτουν πολλαὶ τοιαῦται ἀναθυμιάσεις καὶ φαίνονται εἰς τὸν ἀέρα πρὸς τὸν ἀρκτικὸν πόλον καὶ βαστοῦνται ἀναμμένοι μερικὸν καιρὸν, τότε ὀνομάζομεν αὐτὸ τὸ φαινόμενον Βόρειον Σέλας. "Όταν ἀνάπτουν ὅμως πολλαὶ παρόμοιαι ἀναθυμιάσεις ἐνταυτῷ, τότε μᾶς παρασταίνουν ἓναν πύρινον οὐρανόν, ὅστις εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ βάλῃ ὅλους τοὺς χυδαίους εἰς φόβον καὶ τρόμον, καὶ ἄλλοι μὲν λέγουν πῶς θεὸς νὰ γένη πόλεμος, ἄλλοι θανατικόν, ἐκεῖνοι δὲ ὅπου ξεύρουν τὴν αἰτίαν αὐτοῦ τοῦ φαινομένου, γελοῦν καὶ δὲν πειράζονται τίποτες.

"Όθεν ἄς φωνάξωμεν ὅλοι ὁμοῦ: Κύριε, τὰ ἔργα σου εἶναι μεγάλη καὶ πολλά· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί.

.....

νὰ τὰ καύσουν, λέγοντες πῶς εἶναι βρωκολάκοι καὶ δὲν ἀφήνουν τὰ σύννεφα νὰ βρέξουν καὶ ἄλλες παρόμοιες μωρολογίες. Οἱ χριστιανοὶ ὅμως ἀπέφυγαν τὸ κάψιμον τῶν συγγενῶν τους, ἐφευρόντες μίαν μέθοδον εἰς τὸ νὰ ἀναλύουν εὐκολὰ τοὺς νεκρούς των. Τοὺς πλύνουν πρὸ τῆς ταφῆς μὲ νερὸν ἀσβέστου ἀσβέστης, ἄλλοι δὲ τοὺς χύνουν εἰς τὸ στόμα, καὶ εἰς σαράντα ἡμέρας ἀναλύουν.

ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΩΝ ΝΤΕΛΙΚΑΤΩΝ ΕΡΑΣΤΩΝ

[Βιέννη 1790]

Πρὸς τοὺς ἀναγνώστας

Ἡ ἄκρα ἔφεσις ὅπου ἔχω εἰς τὸ νὰ δώσω μίαν ἀμυδρὰν ἰδέαν τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην ἡδονικῶν ἀναγνώσεων, αἱ ὁποῖαι καὶ εὐφραίνουσι καὶ τὰ ἦθη τρόπον τινὰ ἐπανορθοῦν, μὲ παρεκίνησε νὰ ἀναλάβω τὴν μετάφρασιν τῶν ἱστοριῶν τούτων, ὅπου ἐνταυτῷ νὰ ἡδύνω καὶ νὰ ὠφελήσω τὸν ἀναγνώστην μου.

Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ δὲν παύουν πάντοτε οἱ φιλοκατήγοροι νὰ ἐφευρίσκουν αἰτίας, διὰ νὰ ἐξασκοῦν τὴν γλῶσσαν τους, νομίζω ὅτι θέλουν μεμφθῆ καὶ ἐμέ, πὼς ἔκλεξα ἐρωτικὴν ὕλην (πραγμα ὅπου συνηθίζεται ἀπὸ κάθε τάγμα ἀνθρώπου τώρα εἰς τὸν αἰῶνα μας, καθὼς εἶναι γνωστόν), ἐρωτικὴν, λέγω, ὕλην διὰ γύμνασιν τῆς φιλοπονίας μου, καὶ ὄχι ἄλλην. Ἀποκρίνομαι λοιπὸν ὅτι οἱ ἐμπεριεχόμενοι τῷ παρόντι βιβλίῳ ἔρωτες εἰς ὑπανδρείαν κατανοῦν, ἢ ὁποία εἶναι μυστήριον, καὶ ἄς μὴν πολυλογοῦν.

Ἡ μετάφρασίς μου εἶναι ἐλευθέρα, ἦγουν μόνον κατὰ νόημα (ἐπρόσθεσα καὶ μερικά), ἐπειδὴ καί, ἂν ἀκολουθοῦσα κατὰ λέξιν τὸν συγγραφέα, μὲ φαίνεται πὼς δὲν ἐγένετο κατάλληλος μὲ τὸ ὕφος τῆς γλώσσης μας, διατὶ ἔχει ἢ κάθε μία τὸν ἰδιωτισμὸν τῆς.

Τελευταῖον, λαμβάνω τὴν τόλμην νὰ προσφέρω αὐτὴν τὴν ἀπαρχὴν τῶν κόπων μου εἰς ὅλες τὰς αἰσθαντικὰς νέες καὶ νέους (ὡσὰν ὅπου ὅλον τὸ βιβλίον ἐνάγεται εἰς τὴν νεανικὴν ἡλικίαν), οἱ ὁποῖοι ἐλπίζω πὼς θέλουν τὴν δεχθῆ εὐμενῶς, διὰ νὰ μὲ παρακινήσουν μὲ τοῦτο νὰ ἐπιχειρισθῶ καὶ ἄλλο πόνημα. Ἐρρωσθε.

Ὁ Ρήγας

Τὸ τσιράκι τοῦ ἐργαστηρίου

Ἕνας πλούσιος πραγματευτής, περίφημος διὰ τὴν εἰλικρίνειαν τῆς ψυχῆς καὶ τὰ καθαρὰ του σπλάγχνα, ὄντας πατὴρ τριῶν ὠραιότητων θυγατέρων, ἀπὸ τὲς ὁποῖες εἰς τὴν κάθε μίαν ἔμελλε νὰ δώσῃ πενήντα χιλιάδες γρόσια προῖκα, εἶχε βάλει τὰ πράγματά του εἰς μίαν πολλὰ φρόνιμην καὶ καλὴν τάξιν. Τρόπον τινὰ ἐζοῦσε ὡσὰν ἓνας φιλόσοφος, μὰ τοιοῦτος, καθὼς τὸν θέλει ὁ Μέγας Φρειδερίκος, βασιλεὺς τῆς Προυσίας· ἤγουν ὀγλήγορος, ἐπιμελής, καὶ τὸ καλύτερον, ὅπου ἐνόμιζε τὸν ἑαυτὸν του ἀφεύκτως ὑπόχρεον διὰ νὰ συνθέσῃ μίαν σφαῖραν τριγύρω του ἀπὸ φιλοπόνους καὶ εἰλικρινεῖς ἀνθρώπους ὡσὰν καὶ λόγου του, καὶ τὸ ἐνόμιζε μέγαλον προτέρημα καὶ χαρὰν νὰ θρέφωνται, νὰ κερδαίνουν καὶ νὰ κυβερνῶνται πολλοὶ διὰ μέσου του. Τοιαύτας ἀρχὰς λοιπὸν ἔχοντας, ὅλες αἱ ὑποθέσεις του ἐπήγγαιναν δεξιὰ καὶ καθ' ἑκάστην ἐπροχωροῦσαν ἀπὸ καλὸν εἰς καλύτερον, μὲ ὅλον ὅπου ἄρχισε τὴν πραγματείαν του σχεδὸν ἐκ δανείων. Ὁ Δεβουσὲ (ἔτσι ὠνομάζετο) ἦτον ἀπὸ τὰ περίχωρα τοῦ Παρισίου καὶ εἶχεν ἀναθραφῆ εἰς τὴν ἀπλότητα τῶν ἠθῶν ὅπου εὐρίσκει τινὰς μόνον εἰς τὰ ἔξω μέρη. Ἐσυνήθιζε νὰ λέγῃ συχνὰ ἓνα γνωμικὸν ὅπου εἶχεν ἀκούσει ἀπὸ τὸν πατέρα του, ὅτι, ὅταν κάθεται ἀναπαυμένος κανένας καὶ ἀφήνῃ τὲς ἐλπίδες του εἰς ἐκεῖνα ὅπου ἀπόκτησε μίαν φοράν, χωρὶς νὰ τὰ πολλαπλασιάσῃ πάντοτε, τὰ σώνει ἀπὸ λίγα λίγα.

Αὐτὸς ὁ ἄοκνος ἄνθρωπος εἶχεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τσιράκια εἰς τὸ ἐργαστήρι τὰ παιδιὰ τῶν πλουσιωτέρων ὁμοτέχνων του, ὅπου ἡ καλὴ του ὑπόληψις τοὺς ἐπαρακινοῦσε νὰ τοῦ τὰ προσφέρουν, διὰ νὰ τὰ παιδεύῃ καὶ νὰ τὰ κάμῃ νὰ λάβουν ἔφεσιν τῆς φιλοπονίας. Τὰ ἐδέχετο λοιπὸν μὲ ἀγαθότητα καὶ ἐπασχεν ὅσον τὸ δυνατόν νὰ τὰ ἐμπνέῃ φρονήματα εἰλικρινείας. Εἶχε περὶ τούτου δύο αἰτίες. Ἡ πρώτη ἦτον νὰ φανῇ εἰς τοὺς γονεῖς τῶν παιδιῶν τοιοῦτος, ὅ,τι λο-

γῆς τὸν ἐνόμιζαν ἐκεῖνοι. Ἡ δευτέρα ὅμως ἀπέβλεπεν εἰς τὸ ἴδιον καλὸν τῆς φαμελίας του· εἶχε σκοπὸν νὰ ἐκλέξῃ ἀπὸ αὐτὰ γαμβροὺς ὅπου νὰ ἤξεύρῃ κατὰ βάθος τὴν καθαρότητα τῆς καρδιάς τους καὶ νὰ εἶναι βέβαιος διὰ τὸν καλὸν χαρακτῆρα τους. Ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ καλὸς ἄνθρωπος, τὸ παράδειγμα τῶν ἐπιλοίπων πατέρων, ἐφρονοῦσεν ὅτι πρέπει νὰ ζῆ κανένας εἰς τὸν κόσμον μόνον διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν παιδιῶν του, ἀφοῦ τὰ ἔδωσε μίαν φορὰν τὸ εἶναι καὶ τὴν ζωὴν, καὶ ὅτι, διὰ νὰ ἔχουν τὰ παιδιά σέβας εἰς τοὺς γονεῖς, φυσικὴν ὑποταγὴν, καὶ νὰ λαμβάνουν ἔφεσιν διὰ τὴν φιλοπονίαν, ἔφθανε μόνον αὐτὴ ἡ χαροποιὰ ἰδέα, νὰ ξεύρουν πῶς ἐκεῖνοι πάσχουν διὰ τὴν βοήθειάν τους, νὰ τὰ δώσῃ ὅλες τὰς ἀρετὰς καὶ νὰ τὰ κάμῃ νὰ τοὺς θεωροῦν ὡς πρώτους εὐεργέτας. Ἐμένα μὲ φαίνεται πῶς εἰς αὐτὸ ἤμποροῦσε νὰ ἔχῃ δίκαιον ὁ Δεβουσέ.

Ἄπ' ὅλους τοὺς νέους τοῦ Παρισίου ὅπου εἶχεν εἰς τὸ σπίτι του, κανέναν δὲν εὗρῆκε νὰ τὸν ἀρέσῃ καθὼς ἤθελε, μὲ ὅλον ὅπου ἡ πρώτη κόρη του δὲν ἐστάθη τόσον δύσκολη ὡσὰν αὐτόν, διατὶ ἐκλεξεν ἓνα διὰ λόγου της. Ἡ δευτέρα ὅμως, ὅπου εἶχεν ἀπερίγραφτον μέριτον καὶ τὰ ἴδια φρονήματα τοῦ πατρός της, ἐδυσσαρεστεῖτο εἰς τὸν καθένα. Ὅθεν δι' αὐτὴν καὶ ἐκεῖνος ἐφύλαττεν ὅλες τὰς φροντίδες του. Τὸν ἤλθε τέλος πάντων ἓνα νέον παιδί ἀπὸ κάποιον γνώριμόν του, Λέανδρος ὀνόματι, τοῦ ὁποίου ἐν συντόμῳ θέλω περιγράψαι τὸ νόστιμον εἶδος καὶ τὸν ἀξιομίμητον χαρακτῆρα.

Ἄς λάβῃ κατὰ νοῦν τινὰς ἓναν νέον μετρίως ὑψηλόν, παχουλόν, μάτι καὶ φρύδι μαῦρα, μακριὰ μαλλιά, ὡσὰν νὰ εἶχε δύο βοῦκες εἰς τὰ κόκκινα μάγουλά του, μὲ χνούδι μόνον εἰς τὸ πιγούνη, ὠμούς φαρδεῖς, ἓνα σῶμα σύμμετρον καὶ ἀνάλογον, ἓνα περιπάτημα στερεόν, ὅπου ἤμποροῦσε μὲ τὸν καιρὸν νὰ γίνῃ εὐγενικὸν καὶ εὐστροφον. Μετὰ τοῦτο, πνεῦμα ξυπνητόν, ἄκραν πραότητα, φιλοπονίαν, καὶ νὰ εἶναι ἄκακος εἰς τὰ ἤθη. Τοιοῦτος ἦτον ὁ Λέανδρος εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν δεκαεπτὰμισι χρονῶν, ὅταν ἐμβῆκε πρώτην φορὰν μαθητῆς εἰς τὸ σπίτι τοῦ Δεβουσέ. Ἐνα μόνον ἐλάττωμα εἶχεν ὁ πτωχός, ὅπου δὲν ἦτον γεννημένος ἀπὸ γονεῖς εὐγενεῖς.

Ὁ πραγματευτής, ὅλος γεμᾶτος ἀπὸ χαράν, ἐνόμισεν ὅτι ἤυρεν ἓναν πλουσιώτατον θησαυρόν καὶ ἐν τῷ ἅμα ἀπεφάσισε νὰ βάλῃ τὰ

δυνατά του, διὰ νὰ τὸν παιδεύσῃ καθὼς ἤξευρεν ἐκεῖνος καὶ καθὼς ἔπρεπεν. Ὁ τρόπος ὅπου ἕως τότε ἐφέρετο πρὸς τοὺς λεπτοὺς νέους Παρισιάνους, υἱοὺς τῶν συντεχνίτων του, ἦτον ὀλίγον πρᾶος: τοὺς ἐμεταχειρίζετο μὲ τσιριμόνιες, μὲ μίαν πολιτικά ὑποχρεωστικὴν καὶ φιλήσυχον· δὲν ἤθελε νὰ δοκιμάζῃ τὸν χαρακτῆρα τους μὲ τοὺς βαρεῖς ἐκείνους τρόπους, διὰ τῶν ὁποίων νιώθει κανεὶς σωστὰ τὴν δύναμίν τους καὶ τὸ τί ἀξίζει ὁ κάθε ἄνθρωπος· μήτε ἐξερευνοῦσε τὴν ὀγληγορότητα τῶν πράξεών τους ἢ τὴν εὐθύτητα τῆς καρδίας τους, ἢ ὁποῖα εἶναι προτέρημα πολλὰ σπάνιον τῶρα εἰς τὸν καιρὸν μας καὶ μόνον εἰς τὰ χεῖλη τοῦ καθενὸς ἤμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ· τὸν παραμικρότερον ἤθελε τὸν κακοφανῆ, ἂν ἀμφιβάλῃ κανεὶς εἰς τὴν εἰλικρινειάν του. Δι' αὐτὰ λοιπὸν ὅλες οἱ δοκιμῆς ὅπου ἤθελε κάμει πρὸς ἐκείνους ἦτον μάταιες, ἐπειδὴ καί, ὅταν παραστήσῃ κανεὶς γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν, φαίνεται σκληρὸς καὶ ἀνυπόφερτος· εἶναι ὅμως τῶντι ἐπωφελής. Εἴμεθα εἰς ἕναν αἰῶνα ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἄγγιζονται διὰ τὸν παραμικρότερον λόγον· θέλουν νὰ λέγωνται εἰλικρινεῖς, πλὴν δὲν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ, ἐπειδὴ καὶ θυσιάζουν τοὺς φίλους τους διὰ τὸ παράμικρὸν ἰντερέσον τους. Ὅχι πῶς δὲν εἶχε ζῆλον ὁ φρόνιμος Δεβουσέ, ἀλλὰ ἦτον σχεδὸν ἀδύνατον νὰ κάμῃ ἐκεῖνο ὅπου ἐστοχάζετο ἀναγκαῖον διὰ τοὺς νέους Παρισιάνους.

Πρὸς τὸν Λέανδρον ὅμως δὲν ἐφέρετο ἔτσι, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἦτον ἀφιερωμένος ὅλος δι' ὅλου εἰς τὰ χεῖρια του. Ὅθεν, εὐθύς ὅπου τὸν ἐπῆρεν, ἢ πρώτη του φροντίδα ἐστάθη τὸ νὰ ἐβγάλῃ ὅλους τοὺς παλαιούς τοῦ ἐργαστηρίου, διατὶ μὲ ἕναν νέον ἔπρεπε καὶ νέος τρόπος· ἂν ἐβαστοῦσε κανέναν ἀπὸ τοὺς πρώτους μαζί του, ἤθελεν εἶσται ἐπικίνδυνος σύμβουλος εἰς τὸ νὰ παρασύρῃ τὴν ἀγαθότητά του καὶ νὰ μεταδώσῃ τὴν πρώτην κακὴν συνήθειαν, μὲ ὅλες τὰς κατὰ-χρησές της. Ὅταν ἔχη σκοπὸν νὰ ἀνακαιουργήσῃ τινὰς ἕνα πρᾶγμα, ἀνάγκη εἶναι νὰ ἀποβάλῃ ὅλην τὴν παλαιὰν ζύμην, διὰ νὰ τὸ κάμῃ παστρικόν· λόγου χάριν, ἂν θέλῃ νὰ ἀποκτήσῃ καλοὺς δούλους, φθάνει μόνον νὰ ἐβγάλῃ ὅλους τοὺς πρώτους κακοὺς, νὰ κοιτάξῃ τὰς δουλειῆς του ὅπως ἤμπορέσῃ ὀκτῶ ἡμέρας, ὅπου καὶ ὁ ἴδιος ἀέρας τοῦ σπιτιοῦ του νὰ παστρευθῇ, νὰ πάρῃ ὕστερον διαλεγμένα ὑποκείμενα, καὶ πρὸ πάντων νὰ μὴν ἐσυνομίλῃσαν μὲ τοὺς ἐξωθέντας, καὶ

ἔτσι ἠμπορεῖ νὰ εὕρη τὴν ἡσυχίαν του. Μετὰ τοῦτο ὁ Δεβουσέ ἠθέλησε νὰ δειχθῆ εἰς τὰ μάτια τοῦ νέου μαθητοῦ καθὼς καὶ τῷ ὄντι ἦτον, ἦγουν τιμημένος πραγματευτής, πρᾶος σύζυγος, φιλόστοργος πατήρ, εἰλικρινῆς φίλος καὶ φιλήσυχος συμπολίτης. Τοῦτο δὲν ἦτον δύσκολον εἰς τοῦ λόγου του, ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ ὅλους ἐκηρύττετο διὰ τοιοῦτος. Τελευταῖον, ἡ κυριωτέρα ἀπόφασις τοῦ φρονίμου πραγματευτοῦ ἦτον νὰ κρατῆ διὰ πάντα εἰς τὴν γνώμην τοῦ μαθητοῦ του μίαν καλὴν ιδέαν ὅπου τὸ παιδί εἶχε φυσικὰ εἰς τὸν νοῦν του· ἡ ὁποία ἂν ἔλειπεν, αὐτὸς ἤθελε πασχίσει ἐπὶ πόνου νὰ τὴν ἐμπνεύσῃ· ἦγουν τὸ νὰ δουλεύῃ κανεὶς (εἰς ὁποίαν κατάστασιν καὶ ἂν εὕρεθῆ) εἶναι ἴδιον τιμημένου ἀνθρώπου καὶ μόνῃ ἢ ὀκνηρία ἀξιογέλαστη. Ἄπ' ὀλίγον ὀλίγον ἐπαίδευε τὸν Λέανδρον, κάμνοντάς τον νὰ λάβῃ μῖσος διὰ ἐκείνους τοὺς ἀνοήτους νέους, οἵτινες δὲν ἤξεύρουσιν ἄλλο, παρὰ νὰ στολίζωνται καὶ νὰ κάμνουν τρέλες, τρέχοντες ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Διὰ νὰ τὸν ἐνδυναμώσῃ λοιπὸν περισσότερον καὶ μὲ ἓνα ζωντανώτερον παράδειγμα, ἐφρόντιζε ὅπου καὶ οἱ ἴδιες κόρες του νὰ ἀναπληροῦν ὅλα τὰ καθήκοντα ἔργα τῶν γυναικῶν, ἔξω ἀπὸ τὰ πλέον ποταπά· τὲς ἔλεγε πρὸς τούτους ὅτι εἶναι τιμημένον πρᾶγμα νὰ ἐργάζωνται, καθὼς ἓναν καιρὸν ἔκαμναν καὶ οἱ θυγατέρες τῶν βασιλέων. Μὲ ὅλον τοῦτο, εἶχε καὶ ἀρκετοὺς δούλους εἰς τὸ σπίτι του, μίαν μαγέρισσαν, μίαν εὐμορφὴν παρακόρην καὶ ἓναν σείτην, ὅστις εἶχε τὴν φροντίδα τοῦ ἀλόγου, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπήγαινε τὰ φορτώματα τῆς πραγματείας εἰς τὸ ἐργαστήρι ἐπιθέτοντάς τα ἐπάνω εἰς ἓνα ἀμάξι, καὶ ἐβοηθοῦσεν ἐνίοτε τὸ τσιράκι τοῦ ἐργαστηρίου, ὅταν ἦτον πολλὴ δουλειά· αὐτὸ ὅμως ὅταν ἐτύχαινε, καὶ ὁ ἴδιος Δεβουσέ ξενδυμένος ἐτιμοῦσε τὴν ἐργασίαν, πιάνοντας καὶ μονάχος του, χωρὶς νὰ τὸ ἐντραπῆ καθόλου.

Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ὁ τιμημένος ἀνθρωπος ἐπαίδευεν ἓνα νέον ὅπου ἦτον ἀξίος διὰ νὰ τὸν ἀφήσῃ κανέναν καιρὸν εἰς τὸν τόπον του. Ὁ Λέανδρος ἔβανεν εἰς πρᾶξιν αὐτὲς τὲς πατρικῆς φροντίδες, μιμούμενος τὸ καλὸν παράδειγμα μιᾶς ὠραιοτάτης νέας, ἡ ὁποία ἦτον θυγατέρα τοῦ αὐθέντου του. Οἱ καλοῦτσικες, ὅταν θέλουν νὰ δείξουν τὴν ἀρετὴν ἀξιαγάπητην εἰς τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων, τὸ ἐπιτυχαίνουν χίλιες φορὲς καλύτερα, παρὰ τὸ νὰ διαστρέψουν καὶ νὰ

ξελαγιάσουν τὴν γνώμην τους. Ἐπειδὴ καὶ τὸ πρῶτον ἴδιον, εἶναι φυσικόν· τὸ νὰ κάμουν ὁμῶς τὰ ἐλαττώματα ἐπιθυμητά, εἶναι πρᾶγμα βεβιασμένον καὶ κρύον καὶ εὐθύς προξενεῖ ἀντίφασιν καὶ κατηγορίαν εἰς τὴν ὑπόληψίν τους.

Ἄφοῦ ὁ Δεβουσέ ἔδειξε τὸν ὀρθὸν δρόμον ὅπου ἐκ ψυχῆς ἀγαποῦσε νὰ ἀκολουθῇ ὁ ὑπήκοος μαθητής του, ἔπασχε νὰ καταλάβῃ κρυφίως τὸν καθαυτὸ χαρακτῆρα, τὰ ἤθη, τὰς φυσικὰς ὀρεξες, τὰ προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματά του (ἂν εἶχε), δοκιμάζοντάς τον μὲ διαφόρους τρόπους.

Δοκιμὴ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Λεάνδρου

ἌΟ πρῶτος λοιπὸν ἐστάθη τὸ νὰ ἰδῇ ἂν εἶναι ἐμπιστευμένος. ἌΟ Δεβουσέ δὲν εἶχεν εἰς τόσῃν ὑπόληψιν αὐτὴν τὴν δοκιμὴν, μὲ τὸ νὰ τὴν ἐνόμιζε σχεδὸν περιττήν. Μὲ ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη εἶναι ἀναγκαία εἰς ἕναν πραγματευτὴν καὶ συμβαίνει πολλές φορὲς νὰ τὴν πληγώνουν κατὰ διαφόρους τρόπους ἄνθρωποι ὅπου τοὺς νομίζει κανεὶς τιμημένους, ἄρχισεν ἀπὸ αὐτὸ τὸ προτέρημα. Μίαν ἡμέραν ἄφησε κάμποσα φλουριά διασκορπισμένα εἰς τὸ γαμπινέτο του, ὅπου ὁ Λεάνδρος εἶχε συνήθειαν νὰ ἐμβαίνη. Αὐτὸ δὲν ἦτο κίνημα τόσον εὐγενικόν, καὶ ἐπομένως νίκη πολλὰ εὐκολη, ἡμπορεῖ νὰ μὲ εἰπῇ κανεὶς. Μὰ ἡ θέσις τοῦ πουγγίου, ὅπου ἔδειχνε πὼς ἀνοιξε μόνον του, βαλμένον κοντὰ εἰς ἕνα παράθυρον, ὑποκάτω τοῦ ὁποίου εὐρίσκετο ἕνα πηγάδι, μερικὰ φλουριά χυμένα, σχεδὸν ἕως εἰς τὸ περιστόμιόν του, καὶ ἄλλα χωμένα ἀναμεταξὺ εἰς τὰς πέτρες τῆς αὐλῆς, ἔδιδαν λαβὴν νὰ οἰκειοποιηθῇ τινὰς μερικά.

ἌΟ Λεάνδρος ἐμβῆκεν εἰς τὸ γαμπινέτο, εἶδε τὸ χρυσίον καὶ πρῶτον του κίνημα ἐστάθη τὸ νὰ τὸ συνάξῃ. Ἐβαλεν εἰς τὸ πουγγὶ τὴν ἐκεῖ σκορπισμένην μονέδα, ἐσκάλισε τριγύρου μὲ προσοχὴν, ἤυρε φλουριά μεταξὺ τῶν χαραγμάτων τοῦ ἐδάφους, ἐκατέβη εἰς τὴν αὐλήν, ἐρεύνησεν ὁμοίως καὶ ἐστάθη ὀλίγον περιεργαζόμενος τὸ πηγάδι. Ἄφοῦ ἐμάζωξεν ὄλα (ἔτυχε μόνος του τότε εἰς τὸ σπίτι,

ἢ ἐφαίνετο πῶς εἶναι μόνος· μετὸ νὰ ἐπανηγουρίζετο μία ἐορτή, τὸ ἐργαστήρι ἦτον σφαλισμένον καὶ ὁ Δεβουσὲ μετὴν φαμελιάν του εἰς τὸ σεργιάνι) καὶ ἀφοῦ ἐπεριῆλθεν ὅλα τὰ μέρη ὅπου ἤμποροῦσε νὰ πέσῃ κανένα φλουρί, ἔδωσε τὸ πουγγί καὶ τὸ ἔβαλεν εἰς τὸν τόπον του, χωρὶς νὰ τὰ μετρήσῃ. Ἐπειτα ἐτελείωσε τὴν ὑπόθεσιν, περὶ τῆς ὁποίας εἶχεν ἔλθει εἰς τὸ γαμπινέτο, καὶ μετὰ τοῦτο ἄρχισε νὰ διαβάξῃ ἓνα βιβλίον ὅπου τὸν εἶχε δώσει ὁ αὐθέντης του. Εἰς αὐτὸ τὸ ἀναμεταξὺ ἦλθε καὶ ὁ Δεβουσέ. Ὁ νέος βλέποντάς τον ἄρχισε νὰ τὸν λέγῃ:

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐθέντη μου, ἓνα πουγγί σας ἐλύθηκεν, ἐσκορπίσθησαν τὰ φλουριά ἕως εἰς τὴν αὐλήν, φοβοῦμαι νὰ μὴν ἔπεσαν καὶ μερικὰ εἰς τὸ πηγάδι.

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Ἄς ἰδοῦμεν, παιδί μου, ἄς τὰ μετρήσωμεν. . . Τὰ ἐμέτρησες;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅχι, αὐθέντη μου.

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Ἄς ἰδοῦμεν λοιπόν.

Ὁ πραγματευτῆς τὰ ἐμέτρησε, καὶ ἔλειψαν τρία ἀπὸ τὰ πεντακόσια.

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Λεῖπουν τρία, Λέανδρε· ἄς ἰδοῦμεν νὰ μὴν ἔπεσαν ἐδῶ πουθενά. Ἐσκάλισες παντοῦ;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Παντοῦ, αὐθέντη μου.

Ἐρεύνησαν ἐκ δευτέρου, χωρὶς νὰ εὔρουν τίποτε. Ὁ Δεβουσέ, ὅπου δὲν ἤθελε νὰ δοκιμάσῃ τὸν μαθητὴν του μόνον διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην του εἰς τὰ ἄσπρα, ἀλλὰ καὶ τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς του, τὸν ἐπαρατηροῦσεν, ἐν ὅσῳ ἐρευνοῦσαν καθόλου δὲν ἐσυγχύσθη τὸ πρόσωπον τοῦ νέου, μήτε ἀλλάξεν ἡ ὄψις του. Ἀφοῦ ἐγύρισαν ἐπάνω καὶ κάτω, εἶπεν ὁ Λέανδρος:

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐθέντη μου, ἐγὼ μόνον τὸ πηγάδι φοβοῦμαι, ἐκεῖ νὰ μὴν τύχῃ καὶ . . . Ἦτον δύο φλουριά ἐπάνω εἰς τὸ περιστόμιόν του. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Ἄν εἶναι ἔτσι, ἄς ἰδοῦμεν λοιπόν ἀκόμη. . .

Ἐφάνη πῶς στέκεται ὀλίγον, θέλοντας νὰ περιεργασθῇ τὰ κινήματα τοῦ Λεάνδρου· εὐρίσκοντας ὁμῶς μίαν γαλήνην εἰς τὸ πρόσωπόν του, ἢ ὁποία ἔδειχνεν ὅτι ἦτον πάντῃ ἀνεύθυνος, καὶ ἀπεδίω-

χεν ὡς καὶ τὴν παραμικρὰν ἰδέαν κάθε δολιότητος, ἐφοβήθη νὰ ἐκτανθῆ περισσότερον ἀπ' ὅ,τι εἶχε κάμει, διὰ νὰ μὴν ἐγγίξῃ πολλὰ βαθιὰ ἐκείνην τὴν πολύτιμην ἀκακίαν. Ἦξευρε ποῦ εἶναι τὰ τρία φλουριά, τὰ ξαναἤυρε μόνος του παρόντος καὶ τοῦ Λεάνδρου, τοῦ ὁποίου τὴν χαρὰν ἐπαρατηροῦσεν ἐκείνην τὴν στιγμὴν, πλὴν δὲν ἦτον τόσον μεγάλη, παρὰ ὅσον ἀξίζει ἡ εὔρεσις τριῶν χαμένων φλουριῶν, καὶ ὅτι ἐλευθερώθησαν ἀπὸ τὸν κόπον καὶ τὰ ἔξοδα ὅπου ἤθελε προξενήσει ἡ ἔρευνα εἰς τὸ πηγάδι.

Ἵπερευχαριστημένος εἰς αὐτὴν τὴν πρώτην δοκιμὴν τῆς ἐμπιστοσύνης ὁ Δεβουσέ, ἔκαμεν ὕστερον καὶ ἄλλες πλέον λεπτότερες, καθὼς, λόγου χάριν, εἰς τὸ μέτρημα τῆς πήχης, εἰς τὴν τιμὴν τῆς στόφας καὶ εἰς ἄλλα παρόμοια. Ἦθέλησε πρὸς τούτοις νὰ ἰδῆ ἂν ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ μαθητοῦ του ἦτον θεμελιωμένη ἐπάνω εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς φυσικῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἀμοιβαίου χρέους τῶν πολιτῶν, ὅπου πρέπει νὰ ἔχουν ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον. Ἐπειδὴ καί, καθὼς εἶναι γνωστόν, εὐρίσκονται μερικὰ τσιράκια τῶν ἐργαστηρίων, καλοὶ ἄνθρωποι, καὶ ἴσως δὲν ἀγαποῦν ἀφ' ἑαυτοῦ τους νὰ ἀπατοῦν τοὺς ἀγοραστὰς διὰ κέρδος ἰδιῶν τους, πλὴν στοχάζονται πὼς ἔχουν τὴν κάθε ἐλευθερίαν νὰ τοὺς γελάσουν ἀφορῶντες εἰς τὸ ὄφελος τοῦ αὐθέντου τους· ἔπειτα μεγαλαυχοῦν καὶ ὑπερηφανεύονται πὼς τάχα κάτι ἔκαμαν· ἐκεῖνοι πάλιν δὲν τὸ λέγουν πὼς τοὺς ἀρέσει, ἐπειδὴ καὶ τοὺς τύπτει ἡ συνείδησίς τους, ἐπιδιπλώνοντες ὁμῶς τὴν ἀγάπην τους εἰς τὸν μαθητὴν ὅπου κινεῖται μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, τὸν ἐπαινοῦν εἰς κάθε μέρος καὶ ἐκθειάζουν τὸ ὄνομά του, πὼς δὲν εἶναι δευτέρος του. Πλὴν, ὅποιος ἀπατᾷ ἄλλον διὰ ξένον ὄφελος, θέλει τὸ κάμει εὐκολώτερα διὰ λόγου του. Ὁ Δεβουσέ ἐχάρη εὐρίσκοντας εἰς τὸν Λεάνδρον μίαν ἀληθινὴν δικαιοσύνην καὶ φυσικὴν εὐθύτητα. Ὅταν πάλιν ἐβλεπε πὼς ὁ αὐθέντης του ἔπρεπε νὰ χάσῃ εἰς καμίαν στόφαν, ἡ ὁποία δὲν ἐπουλεῖτο, ὁ φιλόπρονος νέος εὐρῆκε τὸν τρόπον νὰ ἀποφύγῃ αὐτὴν τὴν ζημίαν: ἐπρόβαλεν εἰς τὸν Δεβουσέ νὰ ἀποκόψῃ τὸν ἐγλεντζέ ὅπου ἐλάμβανον κάθε ὀλίγον σφαλῶντας τὸ ἐργαστήρι (ἦγουν τὲς μικρὲς ἐορτές), νὰ μετριάσῃ τὰ ἔξοδα τοῦ σπιτιοῦ διὰ μερικὸν καιρὸν καὶ νὰ σηκώσῃ ἐκεῖνα τὰ περιττὰ ὅπου εἶχε συνήθειαν νὰ διασκορπίζει. Ὁ πραγμαχτευτῆς

ὑπήκουεν ἀπαρασάλευτα τὴν συμβουλήν τοῦ νέου, τὸ πρᾶγμα ἐπου-
λεῖτο μὲ ὀλίγον ξεπεσμόν, πλὴν δὲν ἐζημιώοντο κανένας.

Ἔμεινε μία ἄλλη δοκιμὴ νὰ γένη, πλέον δελικάτη, ἀπὸ τὴν ὁ-
ποῖαν δύσκολα ἤμπορεῖ νὰ φυλαχθῆ καθένας. Ὁ Λεάνδρος ἦτον
νέος, εὐτραφής, ἰσχυρός, εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του, καὶ οἱ αἰσθη-
σές του ἐφαίνοντο πῶς νὰ ἔχουν ὅλην τὴν ἀναγκαίαν ἐνέργειαν. Ἡ
παρακόρη τοῦ σπιτιοῦ πάλιν, καλούτσικη, παστρική, σχεδὸν ζα-
ρίφισσα, παχουλὴ, κοπέλα ἕως εἰκοσιδύο χρονῶν, τὰ μάτια καὶ φρύ-
δια τῆς μαῦρα, τὸ πρόσωπον ροδοκόκκινον, τὰ κρέατά τῆς λευκό-
τατα, ἐν ἐνὶ λόγῳ μία ὀρεκτικὴ βούκα, καὶ τὸ περισσότερον διὰ ἓνα
νέον ἐξωμερίτην, ὅπου δὲν συνηθίζουν τὲς πολλὰ λιγνές. Ὁ Δεβου-
σὲ ἐπρόσμενεν, ἐν ὅσῳ νὰ στερεωθῆ ἡ φιλία ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς δύο
νέους, καὶ ὅταν ἐστοχάσθη πῶς ἀπόκτησαν κάποιαν κλίσιν ὁ ἓνας
πρὸς τὸν ἄλλον (τὸ ὅποιον εἶναι δυνατὸν εὐκόλα νὰ γένη εἰς ἀνθρώ-
πους ὅπου ζοῦν ὁμοτράπεζοι εἰς ἓνα σπίτι), τοὺς ἄφησε μονάρχους
(εἰς τὸ φαινόμενον) μίαν ἑορτήν. Ἡ Βριζίδ (τὸ ὄνομα τῆς εὐμορφῆς
παρακόρης) ἦτον χαρούμενη, πολυλογοῦ κομμάτι, καὶ ἐπονοῦσε τὸν
Λεάνδρον, ὅστις πάλιν ἐκ μέρους του εἶχε κάποιον σέβας εἰς τοῦ λό-
γου τῆς, καθὼς πρέπει νὰ ἔχη κάθε τιμημένος διὰ τὲς δάμες.

Συνομιλία ἐρωτικὴ τοῦ Λεάνδρου καὶ τῆς Βριζίδ

Περιεργεία φερομένη ἦλθε κοντά του (κατὰ τὴν συνήθειαν ὅπου
ἔχουν οἱ καλούτσικες νὰ ἰντερεσάρωνται πάντοτε εἰς τὰ ἔργα τῶν
νέων) καὶ ἄρχισε νὰ τὸν λέγῃ:

ΒΡΙΖΙΔ — Ὅλη μέρα διαβάζετε, ὅλη μέρα καταγίνεσθε, Λε-
άνδρε· καθόλου ἀνακωχὴν ἀπὸ τοὺς κόπους δὲν δίδετε εἰς τὸν ἑαυ-
τόν σας; Δὲν ἀναπνέετε καὶ ὀλίγον;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Τί νὰ κάμω, Βριζίδ, πρέπει νὰ δουλεύω, ὅταν
τὸ καλῆ ἢ χρεία, καὶ νὰ διαβάζω πάλιν διὰ νὰ φωτισθῆ ὁ νοῦς μου·
ἐπειδὴ καὶ ἔχει ἀνάγκη νὰ λεπτυνθῆ, μὲ τὸ νὰ εἶναι κομμάτι. . .

ΒΡΙΖΙΔ — Εἰς τὴν ἡλικίαν ὅπου εἴστε, ὀλίγη συνομιλία ἄραγε
μὲ τοὺς ζωντανούς δὲν ἀξίζει ἴσια μὲ ἓνα πεθαμένον βιβλίον, τὸ ὁ-

ποῖον δὲν ἤμπορεῖ νὰ σᾶς ἀποκριθῆ, μήτε νὰ γελάσῃ ἢ νὰ χωρατεύσῃ μαζί σας;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Βέβαια, ὅσον καλὸν καὶ ἂν εἶναι τὸ βιβλίον, δὲν ἤμπορεῖ νὰ συγκριθῆ μὲ μίαν νόστιμην συνομιλίαν. . ., καθὼς εἶναι, λόγου χάριν, ἡ ἐδική σας. Ἀξίζει ὅμως περισσότερον ἀπὸ τὰ ἀδιάκριτα λόγια ὅπου συντυχαίνουν μερικοί. . .

ΒΡΙΖΙΑ — Σᾶς εὐχαριστῶ· ἄς εἰποῦμεν λοιπὸν τίποτες.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅρισμός σας, διατί ὄχι;

ΒΡΙΖΙΑ — Ὁ αὐθέντης μας πολλὰ σᾶς ἀγαπᾷ, Λέανδρε.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀνευχάριστος, τὸν τιμῶ σὰν πατέρα μου.

ΒΡΙΖΙΑ — Ἡ κερά μας, ὅταν ἀναφέρῃ τὸ ὄνομά σας, δείχνει κάποιαν ὑπόληψιν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Καὶ ἐγὼ μὲ εὐλάβειαν τὴν στοχάζομαι, ὡσὰν ἀξίαν μητέρα μιᾶς τιμημένης φαμελίας.

ΒΡΙΖΙΑ — Οἱ κοκόνες θυγατέρες της, τῇ ἀληθείᾳ, λαμβάνουν μιᾶς λογῆς συστολήν, ὅταν σᾶς βλέπουν, καὶ σχεδόν. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Δὲν ἤμπορῶ νὰ σᾶς περιγράψω καὶ ἐκ μέρους μου πόσον τὲς σέβομαι.

ΒΡΙΖΙΑ — Ἡμεῖς ὅλοι σᾶς ἀγαποῦμεν· ἐγὼ, παραδείγματος χάριν, σᾶς προτιμῶ ἀπὸ ὅλους τοὺς νέους ὅπου ἕως τώρα εἴχαμεν εἰς τὸ σπίτι.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Φέρεσθε μὲ πολλὴν ἀγαθότητα ὡς πρὸς ἐμέ καὶ εἴστε ὀλίγον ἄδικη εἰς τοὺς προκατόχους μου.

ΒΡΙΖΙΑ — Ὅχι, τῇ ἀληθείᾳ, ἀφήσετέ τους· τί ἀχρεῖοι, τί περιγελασταὶ πὺ ᾔτον. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Περιγελασταί; Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν; Ποῖον θέ νὰ περιγελάσουν εἰς ἓνα παρόμοιον τιμημένον σπίτι, ὡσὰν τὸ ἐδικόν μας;

ΒΡΙΖΙΑ — Ποῖον; Ἐκείνους ὅπου δὲν εἶναι τόσοι πλούσιοι, σὰν καὶ τοῦ λόγου τους, καὶ μὲ ὅλον τοῦτο πάλιν δὲν ἐκαταδέχοντο νὰ ἀκούσουν τὰ μούτσουνά τους εἰς πράγματα κομμάτι ἔγγιχτικά διά. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, σᾶς βεβαιώνω πῶς δὲν ἀγαπῶ ποτέ μου νὰ περιπαίξω κανένα.

ΒΡΙΖΙΔ — Καλέ, τοῦ λόγου σας! τοῦ λόγου σας ἀξίζετε ἕναν κόσμον, χωρὶς νὰ ἔχετε ἕνα ἄσπρον, παρὰ ἐκεῖνοι μὲ εἴκοσι πουγγία.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἡ πρόληψις ὅπου ἔχετε διὰ λόγου μου, Βριζίδ, εἶναι πολλὰ ὑποχρεωστική, καὶ ἤθελα νὰ εἶμαι τόσον ἄξιος· πλὴν ὁ πατέρας μου, ὡς τιμημένος καὶ φρόνιμος γέροντας, συχνὰ μὲ ἐσυμβούλευε λέγοντας: «Παιδί μου, μὲ τοὺς κατωτέρους σου, ἂν ἔχῃς, νὰ στοχάζεσαι πῶς εἶναι παρόμοιοί σου· μὲ τοὺς μεγαλυτέρους σου πάλιν, πῶς εἶναι καλύτεροί σου· καὶ πάντοτε νὰ φέρεσαι μὲ ἀγάπην εἰς ὅλους, διατὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἰσότιμοι. Πρέπει ὅμως νὰ σώζεται μία προτίμησις εἰς τὴν συνέλευσίν τους, καθὼς, λόγου χάριν, τοῦ δούλου διὰ τὸν αὐθέντην του, τοῦ μαθητοῦ διὰ τὸν διδάσκαλον, τοῦ υἱοῦ διὰ τὸν πατέρα, τοῦ ὑπηκόου διὰ τὸν βασιλέα του, καὶ ὄλων τῶν νέων διὰ τοὺς γέροντας· καὶ πάλιν, οἱ μεγάλοι διὰ τοὺς μικροτέρους των πρέπει νὰ ἔχουν κάποιαν συμπάθειαν καὶ ἀγάπην, καὶ ὄχι νὰ τοὺς νομίζουν θνητόψυχα ζῶα». Αὐτὰ εἶναι, Βριζίδ, ὅπου βαστῶ ὡσάν ἕναν κανόνα τῆς ζωῆς μου· σέβομαι τοὺς μεγαλυτέρους μου, ἀγαπῶ τοὺς ὁμοίους μου καὶ δὲν στοχάζομαι νὰ ἔχω κανέναν κατώτερόν μου.

ΒΡΙΖΙΔ — Ἄχ, τί εὐμορφος συλλογισμός! Κατὰ τὸ λέγειν τοῦ πατρός σας, ἀγαπιέται κανεὶς ἀπ' ὅλον τὸν κόσμον. Στοχάζομαι πῶς θεὸς νὰ γένετε καλὸς νοικοκύρης, καὶ καλότυχη ἐκείνη ὅπου θεὸς νὰ σᾶς πάρῃ.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄν δὲν μείνῃ εὐχαριστημένη, σᾶς βεβαιώνω ὅτι καὶ ἐγὼ θεὸς νὰ συμπάσχω μαζί της πλὴν θέλω βάλῃ τὰ δυνατά μου, διὰ νὰ μὴν τὴν ἀφήσω νὰ παραπονεθῇ.

ΒΡΙΖΙΔ — Ὅχ, τί χρυσὸς νέος!... Ἀποκτήσετε ἕως τώρα καμίαν ἀμορέζαν, Λέανδρε;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Τί λέτε, διὰ ὄνομα Θεοῦ! Πῶς εἶναι τρόπος εἰς τὴν ἡλικίαν ὅπου εὐρίσκομαι, χωρὶς καμίαν κατάστασιν, ἀμαθῆς εἰς τὰ τοῦ κόσμου, ἀρχάριος εἰς τὴν πραγματείαν, νὰ λάβω τόσην εὐτολμίαν νὰ προβάλω εἰς μίαν νέαν νὰ ἐνώσῃ τὴν τύχην της μὲ τὴν ἐδικήν μου; Ἐγὼ θέλω φροντίσει περὶ ὑπανδρείας, ὅταν γένω ἄξιος νὰ προξενήσω τὴν εὐτυχίαν τῆς συζύγου μου καὶ νὰ δώσω καλὴν ἀνατροφὴν εἰς τὰ παιδιά μου.

ΒΡΙΖΙΑ — "Οχι, μὰ ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ ἔχη (ἐν ὄσω νὰ ἔλθῃ ἐκείνη ἢ ὦρα) κάποιαν κλίσιν εἰς κανένα ὑποκείμενον· ἄνθρωποι εἴμεσθην, δὲν εἴμεθα ἐξουσιασταὶ τῆς καρδιᾶς μας. Ἐνδέχεται ἐκείνη, λόγου χάριν, νὰ νοστιμεύεται μιᾶς νέας τὴν συνομιλίαν, τὸ εἶδος, τὸ κάλλος, τό . . . Νὰ τί ὀνομάζω νὰ ἔχη κανεὶς ἀμόρι.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — "Οχι, Βριζίδ, δὲν ἔχω καθόλου· αὐτὸ ὅμως δὲν προέρχεται, διατὶ δὲν εἶχα τάχα καὶ ἐγὼ τελείως καλούτσικες εἰς τὸν καιρὸν μου ὅπου νὰ μὲ ὑπεράρεσαν. Πλήν, στοχαζόμενος πῶς δὲν ἤμπορῶ νὰ τὲς ἀποκτήσω καὶ γλιστρώντας αὐτὴ ἢ ἀπελπισία εἰς τὴν καρδιά μου, ἐμποδίζω τὸν ἑμαυτὸν μου ἀπὸ τοῦ νὰ τὲς ἐνθυμῆται καὶ νὰ συλλογίζεται τὰ κάλλη τους. Καὶ πρὸς τούτοις ἀγαποῦσα, ἂν εἶναι δυνατόν, νὰ προσφέρω εἰς τὴν σύζυγόν μου μίαν παστρικήν καρδίαν.

ΒΡΙΖΙΑ — Τῇ ἀληθείᾳ, μὲ κάμνετε νὰ ἀπορήσω, Λεάνδρε. Πολλὰ ὀλίγοι νέοι εὐρίσκονται ὅπου νὰ στοχάζωνται καθὼς τοῦ λόγου σας. . . Ἐγὼ ὅμως εἶμαι ὀλίγον περίεργη. . . Ἐχετε τίποτες ὑψηλὰς φαντασίες περὶ ὑπανδρείας; Ἦγουν ἐλπίζετε νὰ πάρετε καμίαν πολλὰ πλουσίαν, πολλὰ. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — "Οχι, πῶς ἤμπορῶ νὰ ὑψώσω τόσον τὲς ιδέες μου, εἰς καιρὸν ὅπου δὲν εἶμαι πλούσιος;

ΒΡΙΖΙΑ — Ἀγαποῦσα νὰ μὲ κάμετε μίαν χάριν ἀκόμη: νὰ μὲ εἰπῆτε ἂν σᾶς ἀρέσῃ καμία κατὰ τὸ παρόν· ἢ εἴστε πάντῃ ἀδιάφορος;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Πιστεύσετέ με, δὲν ἔλαβα μέχρι τοῦδε κατὰ νοῦν αὐτὴν τὴν φροντίδα, ἐπειδὴ καὶ ἔχω καιρὸν νὰ . . .

ΒΡΙΖΙΑ — Λόγου χάριν (σᾶς τὸ λέγω καθ' ὑπόθεσιν, ἤγουν χωρὶς κανένα νόημα) πῶς σᾶς φαίνομαι, εἶμαι εὐμορφη;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ναί, τῇ ἀληθείᾳ, πολλὰ εὐμορφη καὶ χαριτωμένη, Βριζίδ.

ΒΡΙΖΙΑ — Μὲ τὰ σωστά σας τὸ λέτε;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Στὸ Θεό μου, δὲν σᾶς γελῶ.

ΒΡΙΖΙΑ — Ἀνίσως (καὶ αὐτὸ ὑποθέσετέ το), ἀνίσως καὶ σᾶς ἀγαποῦσα, ἠθέλετε μὲ ἀγαπήσει καὶ τοῦ λόγου σας ὁμοίως;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἦμπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω πῶς, ἂν ἐτύχαινε νὰ μὲ ἀγαπήσῃ ἓνα τοιοῦτον ὑποκείμενον, ὅπου νὰ ἔχη τὸ μέριτον

καὶ τὴν ὠραιότητά σας ἤθελα νομίζει τὸν ἑμαυτὸν μου εὐτυχέστατον· ἐπειδὴ καὶ πιστεύω πῶς τὰ προτερήματά σας ἤμποροῦν νὰ προξενήσουν τὴν εὐτυχίαν ἑνὸς ἀνδρός.

ΒΡΙΖΙΑ — Ἄχ, ψυχὴ μου Λέανδρε, πόσον τσιριμονιόζος εἰστε!

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἐγὼ εἶμαι εἰλικρινὴς καὶ συντυχαίνω τὴν ἀλήθειαν.

ΒΡΙΖΙΑ — Μὲ ἀγαπᾶτε λοιπὸν μὲ τὰ σωστά σας, ἢ ἔτσι μὲ κολακεύετε;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Μὲ φαίνεται πῶς δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ μὴν σᾶς δώσῃ τὴν καρδιά του, ἀφοῦ δώσετε τὴν ἐδικήν σας. Ὅποιος σᾶς πάρῃ, ἀληθινὰ θεὸς νὰ ἀπολαύσῃ μίαν χαριτωμένην συμβίαν.

ΒΡΙΖΙΑ — Ἄχ. . . διατί νὰ μὴν εἶμαι κομμάτι πλουσιώτερη;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Διατί πλουσιώτερη; Ἡ φιλοπονία καὶ ἡ οἰκονομία εἶναι τὰ πρῶτα καὶ στερεὰ πλούτη ὅπου ἤμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἓνα ἀνδρόγυνον.

ΒΡΙΖΙΑ — Ἐτσι εἶναι, Λέανδρε· πλὴν πρέπει κανεὶς νὰ ἔχῃ καὶ ὀλίγον σερμαγὲ (καπιτάλε) διὰ νὰ κάμῃ πραγματεῖαν καὶ, ἀνίσως ἡ νύμφη δὲν φέρῃ ὀλίγην προῖκα εἰς τὸν ἄνδρα της, μὲ δυσκολίαν ἤμπορεῖ νὰ συγυρισθῇ ἓνα σπίτι.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἐχετε δίκαιον. Ἐγὼ ὅμως στοχάζομαι πῶς εἶναι καλύτερον νὰ μὴν ζητήσῃ κανεὶς πλουσίαν γυναῖκα, ἐπειδὴ καὶ ἓνας ἄνδρας ὅπου παίρνει μίαν ἰσότιμήν του ἔχει περισσοτέραν ἐξουσίαν ἐπάνω της, τὸν εὐλαβεῖται περισσότερον, καὶ τότε λέγεται καθαυτὸ ἄνδρας.

ΒΡΙΖΙΑ — Τῇ ἀληθείᾳ, τὰ ὅσα μὲ λέγετε προξενοῦν ἄκραν ἡδονὴν καὶ ἔκστασιν εἰς τὴν καρδιά μου. Δὲν εἶναι κανένας νέος εἰς τὸν κόσμον ὅπου νὰ ἔχῃ τοιαῦτα εὐγενικὰ φρονήματα. Μὲ ὅλον τοῦτο, σᾶς λέγω πῶς καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ὑστερημένη μὲ τὴν ὀλότῃ ἀπὸ προῖκα· εἶμαι κόρη ἑνὸς τιμημένου πραγματευτοῦ ἀπὸ τὴν Γετινὲ χώραν. Τὸ ἐτήσιον εἰσόδημά μου φθάνει ἕως δύο χιλιάδες γρόσια.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Καθὼς βλέπω, ἔχετε ἀρκετὰ πλούτη, Βριζίδ.

ΒΡΙΖΙΑ — Ἐγὼ ἔγινα παρακόρη ἐδῶ, μόνον διατί προκρίνω τὴν ζωὴν τοῦ Παρισίου ἀπὸ ἐκείνην ὅπου ἐζοῦσα ἔξω. Ἐμπορεῖ νὰ εἶναι κανεὶς πλούσιος, μὰ ὄχι εὐτυχής. Οἱ γονεῖς μου ἤθελαν νὰ μὲ

δώσουν ἕναν ὑπέρπλουτον υἱὸν πραγματευτοῦ, ὅμως χωριάτην, θηριόγνωμον, ὅπου μόνον διὰ τὰ σκυλιά, διὰ τὸ κυνήγι καὶ διὰ τὰ ἄλογα ἐτρελαίνονταν, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἴσως περισσότερο νοῦν ἀπὸ λόγου του. Δὲν τὸν ἠθέλησα, ὁ πατέρας μου ἐθύμωσεν, ἐφέρθη πολλὰ σκληρὰ ἐναντίον μου, ἐπειδὴ καὶ ἦτον πρὸς ὄφελός του νὰ συγγενεுθῆ με ἐκείνην τὴν φαμελίαν· ἡ μητέρα μου ὅμως, ὅπου ἦτον εἰς τὰ νερά μου, με ἔστειλεν εἰς τὸ Παρίσι, διὰ νὰ ἀποφύγω τὸν θυμὸν του. . . Τώρα ἔπαυσεν ἡ ἀγανάκτησίς του καὶ χαίρομαι· διατὶ με ἐκακοφαίνεται εἰς ἄκρον νὰ βλέπω ἕναν πατέρα ὅπου μᾶς ὑπεραγαπᾷ, ἐμένα καὶ τοὺς ἀδελφούς μου, νὰ εἶναι ψυχραμένος ἐπάνω μου.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Τῇ ἀληθείᾳ, ἡ καλὴ ὑπόληψις ὅπου ἔλαβα διὰ λόγου σας περισσότερο θεμελιώνεται, βλέποντας πῶς ἐδιορθωθήκετε με τὸν πατέρα σας· διατὶ εἶναι ἄτοπον νὰ χολοσκάνη κανεὶς ἐκείνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔλαβε τὴν ζωὴν.

ΒΡΙΖΙΔ — Ὑπερευχαριστῶ διὰ τὴν καλὴν ἐρμηνείαν ὅπου με δίδετε, Λέανδρε. . . Τί στοχάζεσθε;. . . Ἦμπορούσαμεν ἄραγε νὰ ζήσωμεν εὐτυχισμένοι οἱ δύο μας;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐτὴ ἡ ἐρώτησις, ἀδελφῆ, ὑποθέτει πολλὰ πράγματα. Καὶ ἐγὼ ὁμοίως ἔχω πατέρα καὶ μητέρα· ἐνδέχεται νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ εἰς ἐμὲ τὸ ὅμοιον, νὰ ἀποφύγω καμίαν ἀχαμνὴν συζυγίαν, ὅπου ἤθελε με κάμει δυστυχῆ. Πλὴν μόνος μου πάλιν δὲν ἤθελεν ἀποφασίσω ποτὲ βέβαια διὰ τὸ συνοικέσιόν μου (σχεδὸν καὶ διὰ ἕνα ὑποκείμενον ὅπου νὰ εὕρω τόσον ἄξιον ἀγάπης, ὅσον εἶστε τοῦ λόγου σας) χωρὶς τὴν ἀδειάν τους. Ἴσως ἐκεῖνοι ἔχουν ἄλλους σκοπούς, ἐναντίον τῶν ὁποίων ἠμπορῶ νὰ φερθῶ χωρὶς νὰ ἠξεύρω. . . Συμπαθήσετέ με διατὶ συντυχαίνω ὀλίγον ἐλεύθερα. . .

ΒΡΙΖΙΔ — Σᾶς βεβαιῶνω ὅτι σπανίως ἠμπορεῖ νὰ εὐρεθῆ νέος με τόσην χρηστότητα ἠθῶν καὶ με τόσα προτερήματα, ὅπου χαρακτηρίζουν ἕναν ἀγαθῆς ψυχῆς ἄνθρωπον. Τῇ ἀληθείᾳ, εὐρίσκω εἰς τὴν φυσιογνωμίαν σας ἕνα τι ὅπου λείπει ἀπὸ τὸν καθένα καὶ δὲν ἤθελα, σᾶς τὸ ὁμολογῶ, νὰ ὑστερηθῶ τὴν εὐτυχίαν μου ἐξ αἰτίας τῆς δειλίας ὅπου με ἐβαστοῦσεν ἕως τώρα. . . καὶ . . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὡς φαίνεται, ἐγὼ ἐγεννήθηκα εἰς τὸν κόσμον διὰ λόγου σας, Βριζιδ. Λοιπὸν θέλω σᾶς ἀγαπήσει ἐκ ψυχῆς, νὰ

εἶστε βέβαιη. Ἄν θέλετε ὅμως νὰ μὲ ἀκούσετε, δὲν πρέπει νὰ συναστρεφώμεθα καὶ νὰ συντυχαίνωμεν κρυφὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ, διατὶ ἐμβαίνουν εἰς ὑποψίαν. Ἄς προσμείνωμεν ἐν ὅσῳ νὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς δεξιά, ὅπου νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ τὸ εἰποῦμεν εἰς τοὺς γονεῖς μας. Ὅσον διὰ λόγου μου, βλέπετε πῶς τώρα ἄρχισα νὰ μανθάνω τὴν πραγματείαν. Ἐνα μικρὸν πουλὶ πρέπει νὰ προσμείνῃ νὰ μεγαλώσουν τὰ πτερά του καὶ τότε ν' ἀρχίσῃ νὰ πετᾷ· ὅθεν ἄς βασταχθῶμεν εἰς τὴν κατάστασιν ὅπου εὐρισκόμεθα· ἐγὼ μὲ τὴν εὐλάβειαν καὶ τὸν ζῆλον μου νὰ σᾶς δείχνω τὴν ἔφεσιν ὅπου ἔχω νὰ σᾶς δουλεύσω· τοῦ λόγου σας πάλιν νὰ εἶστε προσηλωμένη εἰς τὰ χρέη σας καὶ ὑποτεταγμένη εἰς τοὺς συγγενεῖς σας. Μὲ λέτε πῶς ἀπεφύγετε τὸ μέρος ὅπου εἶπαν νὰ σᾶς δώσουν διὰ ἄνδρα· ἠμποροῦν καὶ ἐκεῖνοι νὰ παραβλέψουν ὁμοίως τὸ μέρος ὅπου τοὺς προβάλλετε. . . Ἐμένα ἡ γνώμη μου μὲ λέγει νὰ προσμείνωμεν. . .

ΒΡΙΖΙΔ — Ἄχ, ἄσπλαγχνε Λέανδρε, ἄχ. . . ἀπὸ τὰ κρύα λόγια σας ἀρκετὰ νιώθω πῶς δὲν μὲ ἀγαπᾶτε. . . Ἡ ἡσυχία τῆς καρδιᾶς σας. . . ὁ ἀδιάφορος τρόπος ὅπου μὲ συμβουλευέτε. . . μὲ δείχνει φανερὰ τὴν γνώμην σας. . . Ἐγὼ. . . σᾶς. . . ἀγαπῶ. . . σᾶς πο-
νῶ. . . δὲν ἠμπορῶ πλέον νὰ τὸ βαστάξω μυστικόν. . . Ἐκεῖνο ὅπου ἤθελα νὰ κρατῶ διὰ πάντα φυλαγμένον εἰς τὰ σπλάγχνα μου ἡ κακορίζικη, ἐβγῆκε πλέον ἀπὸ τὰ χεῖλη μου καί¹. . .

Ὁ Λέανδρος, κατακόκκινος, αἰσθανόμενος μίαν σφοδροτάτην ὄρμην τοῦ αἵματός του καὶ ὄλος φλόγα ἀπὸ μίαν τοιαύτην ἐρωτικὴν συνομιλίαν, ὅπου ποτέ του ὁ δυστυχῆς δὲν ἀξιώθη, ἔσκυψε διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὴν Βριζιδ καὶ νὰ σφουγγίσῃ τὰ δάκρυά της. Ἐκείνη ἐνόμισε πῶς ἤθελε νὰ τὴν φιλήσῃ καὶ ἄπλωσε τὰ χέρια της πρὸς τοῦ λόγου του. Ἐσταμάτησεν ὀλίγον ὁ νέος. Αὐτὴ, βλέποντας πῶς δὲν ἦτον τοιοῦτος ὁ σκοπός του, ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας του.

ΒΡΙΖΙΔ — Ἄχ, ἀγαπήσατέ μου, καί. . . προσμένω, δὲν ἐβγαίνω ἀπὸ τὸν λόγον σας. . .

Ὁ Λέανδρος ἀνατρίχιασεν, ὄχι διὰ τὸν κίνδυνον ὅπου ἤθελε νὰ ἀκολουθήσῃ, διατὶ αὐτὸς δὲν τὸν ἐγνώριζεν ἀκόμη, δὲν εἶχε καθό-

1. Τρέχουν τὰ δάκρυά της.

λου ιδέαν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀπαίσιον τοῦ πράγματος. Νὰ κάμη κρυφὰ ἀμορέζαν εἰς ἓνα τιμημένον σπίτι, εἰς ἀνθρώπους σεβασμίους, ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ὁποίους ἤθελε νὰ εἶναι διὰ πάντα τὸ πρόσωπόν του παστρικόν, τὸν ἐφαίνετο ἄτοπον. Ὅθεν ἔβαλεν ἑλαφρὰ πάλιν τὴν Βριζιδ εἰς τὸ σκαμνὶ της νὰ καθίσῃ.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἀξιαγάπητόν μου πλάσμα, πιστεύσετε με ὅτι γνωρίζω τὸ πόσον ἀξίζει ἢ πρὸς ἐμὲ εἰλικρινειά σας. Νὰ ἐπιχειρισθῶμεν ὁμῶς ἐδῶ ἔρωτα, μὲ φαίνεται πῶς δὲν ἀρμόζει, κερά μου.

ΒΡΙΖΙΔ — Καλά. . ., μὰ δότε με καμίαν βεβαίωσιν πῶς. . . Ἄχ, ἐγὼ εἶμαι ἔτοιμη νὰ σᾶς δώσω ὅσες καὶ ὅποιες θέλετε. . . Δὲν μὲ ἀποκρίνεσθε;. . . Ἄχ, ἄπovε Λέανδρε, ἀκόμη δὲν αἰσθάνεσθε τίποτες;. . . Τὸ βλέπω εἰς τὰ ἤσυχα βλέμματά σας. . . πλὴν δὲν ἤμπορῶ νὰ ἐμποδισθῶ πλέον ἀπὸ τοῦ νὰ σᾶς τὰ εἰπῶ ὅλα. . . Ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴν ἀποκτήσω τὴν καρδιά σας· ἀπελπίζομαι, χάνομαι, δὲν ἤμπορῶ νὰ ζήσω χωρὶς αὐτὸ τὸ ζωντανὸν σημεῖον τῆς πρὸς ἐμὲ ἀγάπης σας. . . Ὁ καιρὸς ὅπου ἔχομεν σήμερον δὲν θέλει ξαναέλθει ἴσως, αὐτὴ ἡ μοναξιά δὲν ξαναγυρίζει πλέον, ἄς δώσωμεν παρόλαν, ἄς. . . Ἄχ. . . ἐγὼ βιάζομαι, θέλω νὰ ἤξεύρω σίγουρα. . . Ψυχὴ μου Λέανδρε, βάλετε τὸ χεράκι σας εἰς τὴν καρδιά μου, νὰ ἰδῆτε πῶς χτυπᾷ ἡ κακορίζικη καὶ σᾶς παραπονεῖται πῶς δὲν τὴν ἀγαπᾶτε, καί. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ποῖος ἤμπορεῖ νὰ σᾶς ἰδῆ μόνον καὶ νὰ μὴν σᾶς ἀγαπήσῃ, ἀδελφή; Ὅμως. . .

ΒΡΙΖΙΔ — Ὅμως τί; Ἄν μὲ ἀγαπᾶτε, καθὼς μὲ λέτε, ἀπολαύσετε τὸν καρπὸν τῆς ἀγάπης σας. Ἄν μὲ μισῆτε πάλιν. . . ἄχ. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Τὸ κάλλος σας εἶναι σπάνιον, οἱ χάρες σας ἀπερίγραπτες καὶ ἀδύνατον νὰ σᾶς μισήσῃ κανεὶς. Βεβαιωθῆτε ἀπὸ τὰ δάκρυά μου εἰς ποῖον φρικτὸν ἀγῶνα εὐρίσκεται ἡ ψυχὴ μου, εἰς ποίαν κατάνυξιν ἔφθασα. Δὲν ἤμπορῶ πλέον νὰ ὑποφέρω, καὶ πρέπει νὰ μισεύσω. . . Αἰσθάνομαι περισσότερον ἀπ' ὅ,τι στοχάζεσθε. Σᾶς ἀφήνω. . . Φοβοῦμαι νὰ μὴν σᾶς προξενήσω καμίαν ἀτιμίαν, καθήμενος ἐδῶ· ποῖος ἤξεύρει ἕως ποῦ ἤμπορεῖ νὰ μὲ καταφέρῃ ἡ φλόγα μου. . . Ἐγὼ εἶμαι νέος, τοῦ λόγου σας εὐμορφη. . . ἂν δὲν εἶναι κανένα ἐμπόδιον εἰς τὰς ἐπιθυμίας μας, ἤμποροῦν νὰ ἀκολου-

θήσουν πράγματα. . . Ἐγὼ ὁμῶς ἔχω χρέος νὰ μὴν ἀτιμάσω τοὺς γονεῖς μου, τὸν αὐθέντην μας καὶ ἐσᾶς τὴν ἰδίαν, Βριζίδ. Δὲν παραβαίνω, δὲν ἐβγαίνω ἀπὸ τὸ καθῆκον ὅπου πρέπει νὰ βαστάζω. . . Σᾶς ἀφήνω ὑγείαν, ἀδελφή. Πηγαίνω. Ἄν μείνω περισσότερον, ἢμπορεῖ νὰ μᾶς συνέβη κανένας κίνδυνος.

Ὁ Λέανδρος ἄφησε παρευθὺς τὴν νέαν μονάχην καὶ ἐτραβήχθη εἰς τὸν ὄνδρά του. Δὲν τὸ πιστεύω ὁ Δεβουσὲ νὰ τὴν εἶχε βάλει ἐπιταυτοῦ, διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὸν μαθητὴν του· ἐκείνη ἦτον ἀφ' ἑαυτῆς τόσο βιαστική. Ἀγαπώντας μὲ ὅλες τὰς αἰσθησές της τὸν νέον, ἔλαβε καιρὸν εἰς ἐκείνην τὴν ἀνέλπιστην μοναξιάν (ὅπου σπανίως ἢμποροῦσε νὰ τὴν ξαναεὐρή) διὰ νὰ τὸν ἀνοίξῃ τὴν καρδιά της καὶ νὰ τὸν συντύχῃ διὰ τὰ πλούτη της. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων, ὅσων εἶπε καὶ ὅσα ἄφησε νὰ ἐννοηθοῦν, δὲν πρέπει νὰ ἀπορήσῃ κανεὶς· ἐπειδὴ μία νέα εὐτραφής, γεννημένη εἰς τὴν ἐξοχήν, ἡ ὁποία ἔρχεται ὕστερον καὶ ἀπολαμβάνει τὴν γλυκεῖαν ζωὴν τῆς πολιτείας, μὲ καλὰ φαγοπότια, αὐξάνουν ὅλοι οἱ χυμοὶ της· τότε πλέον τὰ πάθη νικοῦν τὴν φρονιμάδα· δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν τὸ κάθισμα εἰς τὰς πολιτεῖες εἶναι ἐπικίνδυνον διὰ τὰς χωριατοποῦλες. Τοιαύτη ἦτον ἡ κατάστασις τῆς Βριζίδ. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, φυσικὰ σερπετὴ καὶ φιλήδονη, τὰ γέλια της, οἱ φλόγες τῶν ὠραίων ματιῶν της, ἢμποροῦσαν νὰ ἐλκύσουν τὸν καθένα. Ἐν τοσοῦτῳ, ὁ Λέανδρος ἐστάθη ἀρκετὰ ἰσχυρὸς καὶ δὲν ἐξέπεσεν. Ἄραγε τὸ ἔκαμεν ἀπὸ ἀρετῆν; Ἐμένα μὲ φαίνεται πὼς εἶναι ἔτσι. Ἀφοῦ ὁμῶς ἄρχισε νὰ αἰσθάνεται ἡ καρδιά του κάποιον πόνον καὶ ἀγάπην διὰ τὴν Χλωρὴν, δευτέραν θυγατέρα τοῦ Δεβουσέ, τότε δὲν ἢμποροῦσε πλέον ὁ πτωχὸς νὰ δείξῃ τόσην σταθερότητα. Πλὴν, ὅσον διὰ τὴν Βριζίδ, μὴν ὄντας ὑπουργὸς τὴν εἶπε σωστὰ τὸν σκοπὸν του. Ἀληθινά, κατὰ πρῶτον τὴν ἐστοχάσθη διὰ εὐμορφὴν καὶ σχεδὸν ἤθελε τὴν ἀγαπήσει, ἂν δὲν τὸν ἐμπόδιζε τὸ χρέος του. Μὰ ἡ καρδιά του ἔμελλε νὰ φυλαχθῇ διὰ ἓνα ἄλλο κάλλος ἀμίμητον, καὶ ἢμπορεῖ κανεὶς νὰ βεβαιωθῇ εἰς τὰ ὅσα λέγω ἀπὸ τὰ ἐπόμενα τῆς διηγήσεως.

Ὁ Δεβουσὲ μὲ προσοχὴν ἐπαρατηροῦσε κρυφὰ νὰ ἰδῇ τὸ ἀποβησόμενον. Ἐμεινεν ἐκστατικὸς εἰς τὰ τιμημένα φρονήματα καὶ τὴν εὐγένειαν ὅπου ἔδειξεν ὁ Λέανδρος εἰς τὰς ἀπόκρισές του. Ἐ-

πειδῆ καὶ αὐτὸς ὁ φρόνιμος πατὴρ ἔνωσε καλύτερα τὴν καρδιά τοῦ νέου ἀπ' ἐκεῖνον τὸν ἴδιον. Μὲ καιρόν, ἐκατάλαβε καὶ τὴν κλίσιν ὅπου ἐσυνέλαβε διὰ τὴν Χλωρὴν. Ὡστόσον, ἀμφιβάλλοντας ἀκόμη, ἐπροσεῖχε πάντοτε εἰς τὰ παραμικρότερα βλέμματά του καὶ τὰ σχήματά του καὶ τὰ σχήματα ὅπου ἔκαμνε παρατηρώντας τὴν κάθε μίαν ἀπὸ τὰς κόρες του ξεχωριστά. Ἀμέσως μετὰ τὴν δοκιμὴν ὅπου ἔκαμνε εἰς τὸν Λέανδρον, ἄρχισε νὰ δοκιμάζῃ καὶ ἐκεῖνες. Τρεῖς θυγατέρες εἶχεν ὁ Δεβουσέ. Καλλίστη, ἡ μεγαλύτερη, ἦτον δεκαοκτὼ χρονῶν. Πηνελόπη, ἡ ὀλομικρότερη, δεκαέξ. Μόνον ἓνας χρόνος ἦτον ἡ διαφορὰ τῆς ἡλικίας μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν καὶ τῆς Χλωρῆς. Ἡ πρώτη τὸν ἐφάνη πῶς ἐνοστιμεύετο ἓνα νέον, υἷδν τῶν ὁμοτέχνων του, ὅπου εἶχε μείνει εἰς τὸ σπίτι καὶ ἐφέρετο ἀρκετὰ καλά, πλὴν ἀγαποῦσε καθ' ὑπερβολὴν τὰ ροῦχα. Ἦτον ἓνα μέρος πολλὰ πλούσιον, καὶ μὲ ὅλον ὅπου δὲν τὸν ἄρεζε τόσον, ὁ Δεβουσέ δὲν ἠθέλησε πάλιν νὰ φανῆ ἐναντίος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς θυγατρὸς του. Ὁ νέος, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἄρχισε νὰ φέρεται εὐμορφα καὶ ἐδιορθώνετο ἀπ' ὀλίγον ὀλίγον. Ὅσον διὰ τὴν Πηνελόπην, ἐκεῖνη εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς τὴν εὐτυχισμένην ἡσυχίαν τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ἡ Χλωρὴ ὁμως, διὰ μίαν συμπάθειαν ὅπου ἐσυνέλαβε πρὸς τὸν Λέανδρον, ἀπέφευγε τὰς συνομιλίας τῶν νέων Παρισιάνων, ἡσύχαζεν εἰς τὸν ὄνδα τῆς, ἐδιάβαζε συχνά, ἔγραφε μερικὲς φορές, καὶ ἔσχιζεν ἐκεῖνα ὅπου ἔγραφεν. Ἀπέφευγε καὶ τὸν ἴδιον Λέανδρον, καθὼς καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ ὅταν ἐσυντύχαινε τίποτες διὰ λόγου του, ἐκοκκίνιζεν ὀλίγον ἂν κατὰ τύχην ἤρχετο καὶ ἐκεῖνος, ὅταν αὐτὴ ἐγελοῦσε μαζὶ μὲ τὰς ἀδελφές τῆς, παρευθὺς ἐγίνετο κατηφής, πλὴν χωρὶς νὰ τὴν κακοφανῇ.

Τί ἐσυνέβη τῷ Λεάνδρῳ

Ὁ Δεβουσέ ἀκολούθησε τὰς παρατήρησές του δύο σωστοὺς χρόνους. Εἰς αὐτὸ τὸ ἀναμεταξὺ ἡ καχορίζικη Βριζιδ δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἀπολαύσῃ μήτε μίαν στιγμὴν κρυφῆς συνομιλίας μὲ τὸν Λέανδρον. Ἡ Μαδὰμ Δεβουσέ, μητέρα τῆς Χλωρῆς, ἔχοντας εἶδησιν παρὰ τοῦ

άνδρός της διὰ τὰ ὅσα ἠκολούθησαν, εἶχε μάτια ἀνοιχτὰ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ ἄνδρας της ἐπροσεῖχεν ἀπὸ τὸ ἄλλο· πλὴν καὶ αὐτὸ τὸ ἐμπόδιον ἂν δὲν ἦτον, ὁ νέος ἀφ' ἑαυτοῦ του πάλιν ἀπέφυγε τὴν ὀκαζιόνη τοῦ νὰ εὐρεθῆ μονάχος μετὰ τὴν εὐμορφὴν παρακώρη, ἐπειδὴ ἄρχισε νὰ λαμβάνῃ ἀπ' ὀλίγον ὀλίγον μίαν ἐγκάρδιον κλίσιν διὰ τὴν ὠραιότητα τὴν Χλωρὴν.

Ἡ Βριζίδ, βλέποντας ὅπου δὲν εἶχε τὸν τρόπον νὰ συνομιλήσῃ καθόλου κρυφίως μετὰ τὸν νέον, καταταυραννομένη ἀπὸ ἕνα φλογερὸν ἔρωτα, σχεδὸν ἀπελπισμένη διὰ τὴν ἀδιαφορίαν του, ἀπεφάσισε νὰ τὸν γράψῃ τὰ ὅσα ἄπειρα δεινὰ αἰσθάνετο. Μίαν ἡμέραν λοιπόν, ἐκεῖ ὅπου ἐβαστοῦσεν ὁ Λέανδρος ἕνα βιβλίον καὶ ἐδιάβαζε, παρουσίας καὶ τῆς Μαδὰμ Δεβουσέ, ἡ παρακώρη ἐπροσποιήθη πὼς τάχα κινουμένη ἀπὸ περιέργειαν ἐζήτησε νὰ τὸ ἰδῆ, καὶ μετὰ μίαν ἄκραν ἐπιτηδειότητα ἔβαλε τὸ ραβάντι της εἰς τὸ σημάδι ὅπου ἀνεγίνωσκεν ὁ νέος, καὶ πάλιν τὸ ξαναέδωκεν. Ἐκεῖνος, ἀνοίγοντας νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν μελέτην του καὶ περιεργαζόμενος μετὰ μίαν ματιὰν τὸ ραβάντι, ἐσφάλισεν εὐθύς τὸ βιβλίον, ἐβγῆκεν ἔξω καὶ ἀνέβηκεν εἰς τὸν ἡλιακὸν νὰ τὸ ἀναγνώσῃ. Ἴδου τὸ τί περιεῖχε:

Ραβάντι τῆς Βριζίδ πρὸς τὸν Λέανδρον.

Ἄπονε Λέανδρε,

Δὲν ἠμπορῶ πλέον νὰ ζήσω. Ἐχασα τὴν ἡσυχίαν μου. Τὰ δάκρυά μου δὲν ἔπαυσαν ἀπὸ τὴν εὐτυχεστάτην ἐκείνην ὥραν τῆς κρυφῆς ἀνταμώσεώς μας. Στιγμὴν δὲν εὐρίσκω νὰ σέ εἰπῶ τὰ τί τραβῶ· μὰ ἄραγε καὶ νὰ ἤμουν ἀρκετὰ εὐτυχῆς διὰ νὰ σέ τὰ ξεστομίσω κατὰ μόνας, μετὰ ἔδιδες ἀκρόασιν, ἄσπλαγχνε; Ἦθελες μετὰ συμπονέσει; Ἐσφούγγιζες τὰ πύρινα δάκρυά μου; Μετὰ ἐπαρηγοροῦσες; Μετὰ ἀξιώνες τὴν ἀγάπην σου; . . . Ἄχ, ἡ κακορίζικη, τί χρειάζονται. . . συμπεράσματα; Δὲν βλέπω τὸ πρᾶγμα ὀφθαλμοφανῶς; Ἡ μεγάλη σου ἀδιαφορία δὲν μετὰ πληροφορεῖ τὴν κρυότητα τῆς καρδιᾶς σου; Αὐτὴ ἡ προσοχὴ τοῦ νὰ μὴν μετὰ συναπαντήσῃς τὴν ἀθλίαν μονάχην, δὲν εἶναι ἕνα φανερώτατον σημεῖον τοῦ μίσους ὅπου θρέφεις διὰ λόγου μου; Σκληροκάρδιε Λέανδρε, τίγρης ἂν ἦσουν, ἔπρεπε νὰ λυπηθῆς

μίαν δυστυχισμένην, ὅπου φλογίζεται ἀπὸ τὸν ἔρωτά σου. Τὰ σπλάγχνα σου πέτρινα εἶναι; Δὲν ἐνθυμᾶσαι κὰν ἐκείνην τὴν ὑπόσχεσιν ὅπου μὲ ἔδωσες ὅτι μὲ ἀγαπᾶς; ὅτι θέλεις μὲ ἀγαπήσει, ὅτι νὰ ἔχω ὑπομονήν, καὶ θέλεις κάμει τὴν εὐτυχίαν μου; Ἀχάριστε, ἔτσι ἀνταποκρίνεσαι εἰς τὴν τρυφερωτάτην ἀγάπην μου; Ἀχ. . . δέξου με κὰν διὰ θυσίαν σου, καὶ ὕστερον ἀπέλπισέ με· ἄς γένω ὀλοκαύτωμά σου καὶ ἄς πεθάνω τὴν ἰδίαν στιγμὴν. Λέανδρε, φῶς μου, ἄς μὴν ὑποφέρῃ ἡ εὐγενικὴ καρδιά σου νὰ θανατωθῶ, προτοῦ νὰ σὲ ἀνταμώσω. Ἐνα ἄγγιξιμον τοῦ χεριοῦ σου, ἕνας παρηγορητικὸς λόγος σου, μία παραμικρὰ συμπόνεσίς σου, εἶναι ἱκανὴ νὰ μὲ δώσῃ τὴν ζωὴν, νὰ μὲ ἀναστήσῃ, νὰ μὲ χαροποιήσῃ, νὰ μὲ εὐχαριστήσῃ. Αὐθέντη μου Λέανδρε, τὸ νὰ σὲ βλέπω κάθε στιγμὴν καὶ νὰ μὴν ἤμπορῶ νὰ σὲ συντύχω, στοχάσου τί κόλασις, τί βασανισμὸς εἶναι διὰ μίαν καχορίζικην ὅπου νιώθει λάβραν εἰς τὸ πονεμένον στήθος της. Τόσος καιρὸς εἶναι ὅπου ἡ ἄσβεστη φλόγα τῆς χρυσῆς ἀγάπης σου μὲ κατακαίει, τὰ σπλάγχνα μου θερίζονται εἰς κάθε μου ἀναπνοήν, ὅταν σὲ ἐνθυμοῦμαι ἢ καημένη. Λυπήσου με κὰν καὶ καταδέξου μίαν καὶ μόνην φορὰν νὰ ἀνταμωθοῦμεν, νὰ σὲ εἰπῶ κάτι μυστικά, ὅπου δὲν ἤμπορῶ νὰ τὰ γράψω, καὶ ὕστερον, ἂν δὲν μὲ ἀγαπᾶς, μὲ βίαν ἀμόρι δὲν γίνεται. Τὴν Κυριακὴν πουρνὸ πουρνό, ὅπου πηγαίνουν ὅλοι στὴν ἐκκλησίαν, καμώνομαι πὼς εἶμαι ἄρρωστη, κάθομαι εἰς τὸ σπίτι καὶ ἀφεύκτως σὲ προσμένω. Ψυχὴ μου Λέανδρε, ἄς εἶναι διὰ τὴν ζωὴν σου, νὰ μὴ χαλάσῃς τὸ χατίρι μου, καὶ μένω ὀλάκερη εἰς τοὺς ὀρισμούς σας.

Ἡ γνωστὴ

Ὁ Λέανδρος, ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὸ γράμμα της, δὲν ἤξευρε τί νὰ ἀποφασίσῃ. Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἡ εὐσπλαγχνία τὸν ἐπαρακινουῖσε νὰ μὴν ἀφήσῃ ἀπαρηγόρητη μίαν δυστυχισμένην ὅπου τὸν ἐλάτρευεν· ἀπὸ τὸ ἄλλο, τὸ χρέος ὅπου εἶχεν εἰς τὸν αὐθέντην του τὸν ἐβίαζε νὰ μὴν ἔβγῃ ἀπὸ τὰ ὄριά του. «Ἄν ἀνταμώσω τὴν Βριζίδ' (ἔλεγεν εἰς τὸν ἑαυτόν του), ἀντὶ νὰ σβήσω τὴν ὀλίγην φλόγα της, ἤμπορῶ νὰ ἀνάψω πυρκαϊὰν εἰς τὴν καρδιά της, νὰ πηδήξουν τίποτες τσιμπλίδες καὶ εἰς τὴν ἐδικὴν μου· ἂν δὲν πηγαίνω, πεθαίνει ἀπὸ τὴν λύ-

πην της ἡ πτωχή. . . Ἡ ἀνθρωπότης δὲν τὸ συγχωρεῖ νὰ φανῶ τόσον σκληρόκαρδος· μὰ ἡ ὑπόληψίς μου; Μὰ ἂν μαθευθῆ; Μὲ τί πρόσωπον νὰ ξαναἰδῶ τὸν Δεβουσέ, τὸν εὐεργέτην μου, τὸν πατέρα μου; Ἡμπορῶ νὰ ξεπέσω ἀπὸ τὴν εὐνοϊάν του. Ὅχι. . . ἄς μὴν τὴν ἰδῶ. . . Μὰ πάλιν. . . νὰ τὴν ἀφήσω εἰς τὴν ἀπελπισίαν της, δὲν εἶναι κρῖμα;. . . Δὲν τὸ ὑποφέρω. . . Τουλάχιστον πρέπει νὰ τὴν γράψω, νὰ τὴν παρηγορήσω καὶ νὰ τὴν συμβουλεύσω νὰ ἀφεθῆ ἀπὸ λόγου μου».

Αὐτὰ καθ' ἑαυτὸν συντυχαίνοντας, ἄρχισε νὰ γράφῃ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον:

Ραβάσι τοῦ Λεάνδρου πρὸς τὴν Βριζίδ

Ἄδελφή,

Ἄνέγνωσα τὸ παραπονετικὸν ραβάσι σου καὶ ἀπόρησα βλέποντας νὰ μὲ ὀνομάζῃς σκληρόν, ἄσπλαγγνον καὶ ἀχάριστον εἰς τὴν ἀγάπην σου. Ἐγὼ ὁ δυστυχὴς δὲν σὲ ἔδωσα τὴν παραμικρὴν αἰτίαν, διὰ νὰ συλλάβῃς ἔρωτα περὶ ἐμοῦ. Δεδόσθω ὅτι συνέλαβες, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃς, καὶ δὲν ἤμπορες νὰ τὸ κρύψῃς, μὲ τὸ ἐξεμυστηρεῦθης. Ἐγὼ τί σὲ εἶπα; Μὲ κάθε εἰλικρίνειαν ψυχῆς ὠμολόγησα ὅτι ἀμόρι νὰ μεταχειρισθῶ ἱκανὸς δὲν εἶμαι, διὰ τὰ αἴτια ὅπου σὲ ἐπαρίθμησα, πολλῶ μᾶλλον νὰ ὑπανδρευθῶ. Εὐχαριστήθηκες εἰς μίαν ἀπλὴν ἀγάπην· σὲ ὑποσχέθηκα νὰ φέρωμαι ὡσάν ἀδελφός σου. Τοῦτο ἂν δὲν σὲ ἐξαρκῆ, τί ἤμπορῶ νὰ σὲ βοηθήσω ὁ πτωχὸς περισσότερον;. . . Τὸ γράμμα σου μὲ ἔκαμε νὰ χύσω δάκρυα, ἡ ἀπελπισία σου μὲ σκοτώνει. Δὲν μὲ φθάνουν τὰ κρίματά μου, μόνον νὰ ἔμβω καὶ εἰς τὸ αἷμα σου; Σὲ παρακαλῶ, νὰ ζοῦν τὰ μάτια σου, ἀφήσου ἀπὸ ἕναν κακορίζικον, ὅπου δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ θελήματά σου. Στοχάσου πὼς εἶναι μάταια ὅλα τὰ κινήματά σου, πὼς φθείρεις τὴν ζωὴν σου μὲ αὐτὴν τὴν ἀθεμελίωτην ἐλπίδα σου. Ἄν ἤμουν κανένας πονηρὸς ἄνθρωπος, ἤθελα σὲ ἀπατήσει, ἤθελα κακομεταχειρισθῆ τὴν ἐξουσίαν ὅπου μὲ δίδεις. Πλὴν ἡ καθαρὰ μου συνείδησις μὲ ἐμποδίζει ἀπὸ τὸ νὰ φερθῶ ὡσάν ἕνας ἄτιμος. Δὲν ὑποφέρει ἡ καρδιά μου νὰ γένῃς ὀλοκαύτωμά μου. Ἄν μονάχη σου ἀμε-

λῆς καὶ χρέος καὶ τιμὴν καὶ συστολὴν καὶ τὰ καθήκοντά σου, ὁ φίλος σου, ὁ Λέανδρός σου, ὅπου τὸν ὀνομάζεις ἀχάριστον, κρίνει ἀναγκαῖον νὰ σὲ βοηθήσῃ εἰς μίαν τοιαύτην περίστασιν. Τὸ νὰ ἀνταμωθῶμεν κατὰ μόνας εἶναι ἐπικίνδυνον καὶ εἰς τοὺς δύο μας. Λοιπόν, ἡσύχασε, κερά μου, ἀφήσου ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰδέαν ὅπου σὲ βασανίζει καὶ εὐχαριστήσου εἰς τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν θέλεις εὖρει εἰς ἐμένα μέχρι τοῦ τάφου, καὶ μένω

ὁ γνωστὸς

Ἄφοῦ ἔκαμε τὴν ἀπόκρισιν, ἀμέσως ἐγύρισεν εἰς τὸ σπίτι, προσποιούμενος πὺς ἐξέχασε νὰ βάλῃ ὀλίγον καπνὸν εἰς τὸ πουγγὶ καί, ἂν τύχῃ νὰ ἔλθουν φίλοι εἰς τὸ ἐργαστήρι, δὲν εἶχε νὰ τοὺς περιποιηθῇ. «Βάλε κομμάτι καπνὸν, Βριζίδ», εἶπεν ἡ Μαδὰμ Δεβουσέ. Παίρνοντάς το ἐκείνη, ἤυρε τὸ ραβάσι μέσα· πλήν, μὴ ἔχοντας καιρὸν νὰ τὸ ἀναγνώσῃ, ἔδωκε τὸν Λέανδρον τὸ πουγγὶ καὶ ἐγύρισεν εἰς τὸ ἐργαστήρι. Ἐν τῷ ἄμα ἐσφαλίσθηκεν εἰς ἕναν ὄνδα καὶ τὸ ἐδιάβασε. Θεέ μου, ποῖος ἠμπορεῖ νὰ περιγράψῃ τὴν ἀπελπισίαν της; Νὰ σκοτωθῇ ἤθελεν ἀπὸ τὸ κακὸν της. Τὰ μεσάνυχτα ἐσηκώθη καὶ ἄρχισε νὰ τὸν γράψῃ εἰς τὸν ἀκόλουθον τρόπον:

Δεύτερον γράμμα τῆς Βριζίδ πρὸς τὸν Λέανδρον

Ἄρπαγε τῆς ἡσυχίας μου, σκληρόκαρδε Λέανδρε,

Ἐγὼ μὲν ἀποθαίνω. Ἄφήνω μίαν ζωὴν ὅπου μὲ ἔγινε μισητὴ μετὰ τὴν ἀγάπην σου. Κατεβαίνω εἰς τὴν μητέρα μου γῆν νὰ κατασφαλίσω εἰς τὰς ἀγκάλας της τὰ ἀνυπόφορα δεινά μου καὶ τὴν ὑπερβολικὴν ἐντροπὴν μου, μαζὶ μὲ τὸ πολυπαθὲς κορμί μου. Γίνομαι θυσία τοῦ ἀπατηλοῦ σου ἔρωτος καὶ παύω ἀπὸ τὸ νὰ ἀναπνέω διὰ πάντα τὸν ἐπίγειον τοῦτον ἀέρα. Πλὴν στοχάσου, Λέανδρε, ὅτι μὲ ἐσκότωσες μὲ τὸ χέρι σου· ὅτι, ἐκεῖ ὅπου μὲ ἔταζες νὰ κάμῃς τὴν εὐτυχίαν μου, μὲ ξεκουντᾶς εἰς τὸν τάφον· ὅτι, χωρὶς νὰ σὲ τύπτῃ καθόλου ἡ συνείδησίς σου, χωρὶς νὰ συγχυσθῆς τελείως, μὲ ἄκραν γαλήνην τῆς ψυχῆς σου, ἐμπήγεις τὸ θανατηφόρον μαχαίρι εἰς μίαν τρυφερὴν καρδίαν, ὅπου λαχταρεῖ νὰ σὲ λατρεύῃ. Ἐπίορκε! δὲν μὲ

ἔμεινεν ἄλλο καταφύγιον πλέον, παρὰ νὰ σὲ καταρασθῶ. "Αμποτες αὐτά. . . ὅπου μὲ γεύεις νὰ τὰ πάθης διπλότερα. Καθὼς ψήνεις τὸ ψάρι στὰ μαραμμένα χεῖλη μου, νὰ εὐρεθῇ. . . ἄχ. . . νὰ εὐρεθῇ καμία ὅπου νὰ σὲ καταφλογίσῃ. . . Ἐγὼ πλέον ἀπεφάσισα εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴν σὲ συντύχω, νὰ σὲ ξεχάσω, νὰ ἐξαλείψω καὶ αὐτὴν τὴν ιδέαν τῆς ἀγάπης σου ἀπὸ τὴν ἐνθύμησίν μου, νά. . . Ἡ κακορίζικη, μὰ τάχα ἤμπορῶ; Τάχα εἶναι τρόπος νὰ ἰατρευθῇ ἡ βαθιὰ πληγὴ μου; Καὶ ἀν' ἰατρευθῇ, ἄραγε τὸ σημάδι της δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ μὲ θανατώνη κάθε στιγμὴν;. . . Διὰ ὄνομα Θεοῦ, Λέανδρε, ἡ ὑστερινὴ χάρις ὅπου σὲ ζητῶ εἶναι νὰ μὴ φανῆς εἰς τὸ σπίτι μερικὲς ἡμέρες, διὰ νὰ ἡσυχάσω καὶ νὰ συνηθίσω τὴν ὑστέρησίν σου. Μά. . . ὄχι. . . φάνου, σκληρέ! Φάνου, ἔρχου συχνά, διὰ νὰ σὲ βλέπω· κὰν μὴν μὲ ὑστερῆς καὶ αὐτὴν τὴν παραμικρὰν παρηγορίαν. Μὲ ὄλον ὅπου εἶσαι φῶς φανερὰ φονέας μου, πάλιν ἀγαπῶ νὰ φιλήσω τὸ χεῖρι ὅπου μὲ δίδει τὸν θάνατον, νὰ τὸ καταβρέξω μὲ τὰ θερμὰ δάκρυά μου καὶ νὰ τὸ βάλω εἰς τὴν ἀπελπισμένην καρδιά μου. Πλὴν. . . ἄχ. . . τὸ νερὸν τῆς λήθης¹ ἀναγκαῖον ἦτον εἰς τοὺς πόνους μου. Μὲ φαίνεται. . . πῶς μήτε ἐκεῖνο δὲν ἰσχύει νὰ μὲ κάμῃ νὰ σὲ ξεχάσω. Φθάνει νὰ σὲ ἰδῇ κανεὶς μίαν μόνην φοράν, καὶ νὰ σὲ ἔχη πρὸ ὀφθαλμῶν διὰ πάντα. Ἐγὼ ὅμως ἡ δυστυχής. . . ὅπου. . . θεὲ νὰ σὲ βλέπω. . . "Αχ. . . τὸ κριματάκι μου νὰ ἔχῃς, Λέανδρε!

Ὁ νέος, ἀφοῦ ἔλαβε καὶ τὸ δεύτερον γράμμα της, ἐκατανύχθη μὲν ἡ καρδιά του, ὑπερίσχυσεν ὅμως ἡ φρόνησίς του καὶ ἐδιέκοψε μὲ τὴν ὀλόγη κάθε λογῆς συναναστροφὴν μὲ τὴν Βριζίδ, ἡ ὁποία μετέβαλε τὴν πρώτην ἀγάπην της εἰς ἓνα ἀδιάλλακτον μῖσος. Πλὴν ἡ ὑπόληψις ὅπου εἶχον εἰς αὐτὸν ὁ Δεβουσὲ καὶ ἡ γυναῖκα του, τὸν ἐφύλαξεν ἀπὸ τὰς καταδρομὰς της.

1. Μυθολογοῦν ὅτι εἰς τὸν Ἄδην νὰ ἦτον ἓνας ποταμὸς, ἐκ τοῦ ὁποίου τὸ νερὸν καθὼς ἔπιναν οἱ νεκροὶ ἀλησημονοῦσαν τὰ ὅσα εἶχον εἰς τὸν κόσμον.

Ὁ Λεάνδρος πληγώνεται ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς Χλωρῆς

Τώρα εἶναι καιρὸς νὰ δώσωμεν καὶ μίαν παραμικρὰν ιδέαν τοῦ χαρακτῆρος τῆς Χλωρῆς, δευτέρας κόρης τοῦ Δεβουσέ. Ἦτον ὑψηλή, εὐμορφη, παχουλὴ, κάτασπρη, ξυπνητὴ, ἐνίοτε σοβαρὴ. Τὰ μαλλιά της πολλὰ καὶ ξανθὰ, τὰ μάτια καὶ τὰ φρύδιά της μαῦρα, ἡ μύτη της χυτὴ, τὸ στόμα της μικρόν, τὰ χεῖλη της κομμάτι σηκωμένα καὶ κατακόκκινα, τὸ πρόσωπόν της σφαιροειδές, καὶ ὀλάκερη ἐφαίνετο μίᾳ θεᾷ. Ὑπεραγαποῦσε νὰ καταγίνεται εἰς ἀναγνώσεις πολυειδῶν βιβλίων, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰ ἐρωτικά. Δὲν ἐνοστιμεύετο νὰ συντυχαίνει πολλὰ καὶ νὰ περιπαίζη. Ἦτον ἡ καθαυτὸ αἰδώς. Ποτέ της δὲν ἐπρόφερε λόγον ὅπου νὰ προζενήσῃ τὴν παραμικρὰν ἀηδίαν. Ἡ τραγανιστὴ φωνὴ της ἐτάραττε τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς ἤκούετο. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ Χλωρὴ ἐπαρομοίαζεν Ἀφροδίτην, εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν δεκαεπτὰ χρονῶν.

Ἀφοῦ ὁ πατέρας της ἐνίωσε τὴν κρυφὴν ἀγάπην ὅπου ἐσυνέλαβε διὰ τὸν νέον Λεάνδρον, καὶ πὼς ἐκεῖνος τὴν ἐλάτρευεν, ἔπασχε νὰ τοὺς δίδῃ καιρὸν ὅπου νὰ κρυφουσυντυχαίνουν ἐνίοτε, ἐπειδὴ καὶ εἶχε σκοπὸν νὰ τοὺς ὑπανδρεύσῃ. Ὄταν ἤθελε νὰ εἰπῇ κανέναν ἐγκωμιαστικὸν λόγον διὰ τὸν μαθητὴν του, δὲν τὸν ἔλεγεν ἐμπροστὰ εἰς τὰς ἄλλας κόρες του, ἀλλὰ φωνάζοντας τὴν Χλωρὴν εἰς τὸ γαμπινέτο τῆς μητρὸς της, μὲ αἰτίαν πὼς εἶχεν ἄλλην δουλειὰ μαζί της, εὗρισκε πρόφασιν καὶ ἐπαινοῦσε τὸν νέον τάχα ἐξ ἀπροσεξίας, παρατηρώντας ἐνταυτῷ τί ἐνέργειαν κάμνει τοῦτο εἰς τὸ πρόσωπον τῆς θυγατρὸς του. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκοκκίνιζεν, εὐθύς ὅπου ὁ πατέρας της ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ Λεάνδρου, καὶ ἐφύλαττε μίαν βαθεῖαν σιωπὴν, ἐχαμήλωνε τὰ ὠραῖα μάτια της καὶ ἐκαμώνετο πὼς δὲν ἀκούει.

Ὑστερον ἀπὸ μίαν ἀδιάκοπον παρατήρησιν ὅπου ἔκαμεν ὁ Δεβουσέ εἰς δύο ἡμισυ χρόνους, ἠθέλησε νὰ ἰδῇ τί προκοπὴν ἔκαμεν ὁ μαθητὴς του, ὄχι εἰς τὴν τέχνην τῆς πραγματείας, ἐπειδὴ καὶ τὴν ἐγνώριζεν, ἀλλὰ εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ κυβέρνησιν ἐνὸς ὀσπιτίου. Ἐπῆγεν ἓνα πουρνὸ εἰς τὸ μαγαζί, ἐν καιρῷ ὅπου ὁ νέος ἔβανεν εἰς τάξιν μερικὲς στόφες, οἱ ὁποῖες εἶχαν ἔλθει κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας

ἀπὸ τὴν Λυών¹. Ἄρχισε νὰ τὸν συμβοηθῇ, καθὼς τὸ ἔκαμνε συχνά, γυρίζοντας μὲ ἐπιτηδειότητα τὴν ὁμιλίαν εἰς τὴν πούλησιν τοῦ νέου πράγματος ὅπου τοὺς ἦλθε. Ἐπειτα ἀνέφερε καὶ διὰ τὴν πολυέξοδον τρυφὴν μερικῶν. Ὁ Δεβουσὲ τὸν ἐρώτησεν ἂν ἕνας πραγματευτῆς πρέπη νὰ εἶναι ἐξοδιαστής.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Δὲν μὲ φαίνεται εὐλογον, αὐθέντη μου, ἐπειδὴ καὶ πιστεύω πὼς τὰ πολλὰ ἐξοδα τῶν πραγματευτῶν εἶναι ἐνάντια εἰς τὴν ὑπόληψίν τους, ἢ ὅποια εἶναι εἰς αὐτοὺς ἀναγκαῖα, καθὼς ἢ ἀνδρεία εἰς ἕνα στρατιώτην, ἢ γνῶσις τῶν νόμων εἰς ἕναν κριτὴν, ἢ ἐπιτηδειότης καὶ ἢ ἀγχίνοια εἰς ἕναν τεχνίτην, καί. . .

ΔΕΒΟΥΣΕ — Ἄραγε τὰ πολλὰ ἐξοδα δὲν ἤμποροῦν νὰ δώσουν μίαν ὑψηλὴν ἰδέαν τοῦ πλοῦτου ἐνὸς πραγματευτοῦ καὶ νὰ αὐξήσουν τὴν ὑπόληψίν του καὶ τὸ κρέδιτόν του, ἀντὶ νὰ τὰ ἐλαττώσουν;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἐγὼ πιστεύω, αὐθέντη μου, πὼς αὕτῃ ἡ ἰδέα δὲν εἶναι σωστὴ καὶ ὅτι ἀπατᾷ μόνον τὰ ὑποκείμενα ὅπου δὲν ἔχουν καλὰ μέτρα. Στοχάζομαι (νὰ συντύχω καθὼς φρονῶ), στοχάζομαι ἕναν πραγματευτὴν, ὁ ὅποῖος κάμνει πολλὰ ἐξοδα, ὡσάν ἕναν ἄνθρωπον ὅπου θέλει νὰ ἀποδείξῃ πὼς εἶναι δυνατός, εὐτραφής, ἀνδρεῖος καὶ πὼς ἔχει πολὺ αἷμα, καὶ διὰ τοῦτο ἀνοίγει μίαν φλέβαν του, ἀπὸ τὴν ὅποιαν τρέχει ἀδιακόπως τὸ αἷμα του. Ἀληθινά, ἢμπορεῖ νὰ ἀποδείξῃ μὲ τοῦτο πὼς ἔχει πολὺ, πλὴν ἀποδείχνει εὐκολώτερα ἀκόμη ὅτι ἀδυνατεῖ καὶ δὲν θέλει ἀργήσει νὰ πέσῃ καταγῆς ἡμιθανής.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Πῶς ὑποθέτετε λοιπὸν τοῦ λόγου σου νὰ ζῆ ἕνας πραγματευτῆς;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Καθὼς ζῆτε ἢ τιμιότης σας, αὐθέντη μου· μὲ μίαν παντοτινὴν καὶ κανονικὴν αὐτάρκειαν, χωρὶς κατάχρησιν. Ὅλα ὅσα καὶ ἂν μεταχειρίζεσθε εἶναι μέτρια, χωρὶς νὰ εἶναι ἔξω τοῦ πρέποντος καὶ ξεσχισμένα· κανένα περιττὸν ἐξοδὸν δὲν βλέπω νὰ κάμετε. Πολλὰς φορὰς συλλογίζομαι διατί δὲν πηγαίνετε καὶ ἢ τιμιότης σας νὰ περάσετε τὸ καλοκαίρι εἰς τὸ χωρίον καὶ εἰς τὴν ἐξο-

1. Πολιτεία τῆς Φράντζας, περίφημη διὰ τὰς πολλὰς τέχνας καὶ ἐργαστήριά της.

χήν, ἀφοῦ βλέπω πῶς ὅλοι οἱ συντεχνῖται σας πηγαίνουν, καὶ εὐρίσκω ὅτι αὐτὸ ὄχι μόνον προξενεῖ ὑπερβολικὰ ἔξοδα, ἀλλὰ κάμνει νὰ ἀμελῆ κανεὶς καὶ τὰς δουλειάς του. Πρὸς τούτοις, αὐθέντη μου, σὰς ἄκουσα νὰ λέγετε συχνὰ ὅτι ἓνας πραγματευτῆς πρέπει νὰ ἀγαπᾷ τὸ ἐργαστήρι του καθὼς ἓνας ἐραστῆς τὴν ἀμορέζαν του· νὰ τὸ στολίζῃ, νὰ τὸ περιποιῆται καὶ νὰ προσηλώνη ἐκεῖ ὅλην τὴν εὐτυχίαν του. Ἔτσι φρονῶ ὁ δοῦλος σας.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Εἶμαι εὐχαριστημένος, Λεάνδρε, ἀπὸ τὰς ιδέες σου, καὶ ἄμποτε νὰ τὰς ἔχῃς εἰς ὅλην σου τὴν ζωὴν. Ἐκεῖνοι ὅπου ἐγλεντίζουσι εἰς τὴν ἐξοχὴν μένουσι πάντα μετανοημένοι καὶ πάσχουσι νὰ ἐβγάλουσι τὰ ἔξοδά τους μὲ τὴν ἀκριβὴν πούλησιν τῆς πραγματείας των. Ἐνας ἄνθρωπος, βλέποντας μερικοὺς κριτὰς ὅπου ἐξεφάντωναν εἰς μίαν ἐξοχὴν, ἔλεγε: «Δόξα σοι ὁ Θεός, οἱ κριταὶ δὲν ἔχουσι δουλείαν· σημεῖον πῶς ὁ κόσμος εἶναι εἰς ἡσυχίαν καὶ δὲν εὐρίσκεται εἰς διχόνοιας. — Ἐσὺ εἶσαι γελασμένος, ἀπεκρίθη ἓνας γέροντας· αὐτοὶ θέλουσι κάμει τοὺς κακορίζικους κρινομένους νὰ πληρώσουσι ἀκριβὰ αὐτὸν τὸν καιρὸν ὅπου τῶρα χάνουσι, ὁμοῦ καὶ τὰ ἔξοδα ὅπου κάμνουσι».

Μετὰ μερικὰς ἡμέρας, ὕστερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν συνομιλίαν, μένοντάς ὑπερευχαριστημένος ὁ Δεβουσέ διὰ τὰ σωστὰ φρονήματα τοῦ νέου καὶ ὑπερβεβαιωμένος εἰς τὰς ἐλπίδας ὅπου ἔτρεφε διὰ λόγου του, ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ καιρὸν νὰ συνομιλήσῃ κατὰ μόναν ἢ δευτέρα κόρη του μὲ τὸν Λεάνδρον. Ἐλαβε φροντίδα, ὅπου νὰ μὴν τοὺς διακόψῃ κανεὶς τοῦ σπιτιοῦ, καὶ δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἔδωκε τὸν καθένα δουλείαν εἰς διάφορα πράγματα: Ἡ Χλωρὴ ἐπροστάχθη νὰ κοιτάξῃ ἓνα λογαριασμόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτον ἀναγκαῖα ἡ παρουσία τοῦ Λεάνδρου. Ἐκατέβηκε λοιπὸν εἰς τὸ μαγαζί, κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ πατρὸς της, ὄχι χωρὶς τὸ θέλημά της, πλὴν κομμάτι συγχυσμένη. Ἡ φωνὴ της ἦτον ὀλίγον θορυβημένη, ὅταν ἐφώνησε τὸν νέον· αὐτὸς ὁ θόρυβος ὁμοῦ τὴν ἔκαμνε πλέον νόστιμην.

Πρώτη συνομιλία τῆς Χλωρῆς καὶ τοῦ Λεάνδρου

ΧΛΩΡΗ — Ὁ πατέρας μου μὲ ἐπρόσταξε νὰ τελειώσω μίαν ὑπόθεσιν, ἡ ὁποία μὲ ὑποχρεώνει νὰ συντύχω μαζί σας, Λέανδρε.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγαλύτερη τιμὴ διὰ τὸν δοῦλον σας, κερά μου.

ΧΛΩΡΗ — Μὲ εἶπε νὰ ἀντιγράψω ἓνα κατάστιχον ὅπου εἶναι γράψιμόν σας· ἂν ἀπορήσω πουθενά, νὰ σᾶς ἐρωτήσω, καὶ ἀφοῦ τελειώσω, νὰ τῆς τὸ δώσω νὰ τὸ στοχασθῆ.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐτὸ εἶναι εὐκόλον. Ὅριστε, καθίσετε κοντά μου, ὅπου νὰ βλέπω καὶ ἐγὼ (μὲ τὸ νὰ ἔχω νὰ ἀντιγράψω ἀπὸ τὸ ἴδιον), διὰ νὰ μὴν κάμετε λάθος καὶ νὰ μὴν ἐμβαίνετε εἰς κόπον κάθε στιγμὴν νὰ πηγαινοέρχεσθε διὰ νὰ μὲ ἐρωτᾶτε, ἐπειδὴ εἶναι καὶ πολλὰ σβησμένα.

ΧΛΩΡΗ — Πολλὰ καλὰ τὸ ἐστοχασθήκετε, Λέανδρε.

Ἄντέγραφον λοιπὸν ὁ καθένας ξεχωριστά. Ἡ Χλωρὴ ἐρωτοῦσε τὸν νέον συχνὰ συχνά, προσποιουμένη πὼς εὐρίσκει ἄπειρες δυσκολίες ἐκεῖ ὅπου δὲν ἦτον καμία. Ὁ Λέανδρος ἀπεκρίνετο μὲ τόσην πολίτικα, χάριν καὶ εὐκολίαν, ὅπου ἦτον μία ἡδονὴ τὸ νὰ τὸν ἀκούη κανεὶς (καὶ πρὸ πάντων ὁ Δεβουσέ, ὅπου δὲν ἦτον μακριά). Ὅταν ἤθελαν τελειώσει, ἔπρεπε, κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ πατρός, νὰ σημειώσουν ὅλες τὲς στόφες ὅπου ἦτον εἰς τὸ ἐργαστήρι, ποίας τιμῆς, πόσης ποσότητος ἢ κάθε μία, τὸ ὁποῖον ἦτον πολλὰ εὐκόλον διὰ τὸν Λέανδρον· ἐπειδὴ καὶ πάντοτε ἔγραφεν εἰς ἓνα χαρτάκι, ἀπὸ τάδε κομμάτι, νούμερον τόσον, ἐκόπηκαν τόσες πῆχες, τὴν τάδε ἡμέραν, καὶ ἔρραπτεν ἐκεῖνο τὸ χαρτάκι εἰς τὴν στόφαν. Ὁ Δεβουσέ ἐπιταυτοῦ ἔδωσεν αὐτὲς τὲς δύο προσταγὰς εἰς τοὺς δύο νέους, διὰ νὰ λάβουν ἓνα κάποιον θάρρος καὶ νὰ συντυχαίνουν μὲ ἐλευθερίαν. Εἰς τοῦτο δὲν ἐγελάσθη, διατὶ ἡ συχνὴ ἐρώτησις τῆς Χλωρῆς περὶ τῆς τιμῆς τῶν στοφῶν τὴν ἔδωσε τόλμην νὰ συντυχαίνῃ μὲ τὸν Λέανδρον χωρὶς νὰ κοκκινίζῃ, καὶ ἐκεῖνος πάλιν ἀποκρίνεται χωρὶς ἐκείνην τὴν κρυφὴν σύγχυσιν ὅπου ἔδοκίμαζε πρωτύτερα πάντοτε. Ὁ πατὴρ ἐπαρατηροῦσεν ὅτι ἡ κόρη του, διὰ νὰ μὴ κοπιάζῃ πολὺ, ἐσηκώθη καὶ ἐβαστοῦσε τὸ ἓνα τῆς χέρι ἀκουμβισμένον εἰς τὸ σκα-

μνί τοῦ Λεάνδρου, ὁ ὁποῖος ἐγύριζε σπανίως καὶ μὲ πολλήν δειλίαν νὰ τὴν κοιτάζῃ.

Ἦτον πρὸς τούτοις μία τρίτη προσταγή, ὅπου ἔμελλε νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ξεθαρρευθοῦν ἀκόμη περισσότερον. Ὁ πατὴρ εἶπεν εἰπεῖ τὴν κόρην του νὰ δώσουν οἱ δύο τοὺς μὲ τὸν νέον ἐγγράφως τὰς ιδέας τοὺς περὶ πραγματείας (ἐπειδὴ καὶ τοὺς ἔδιδε πάντοτε βιβλία περὶ πραγματείας καὶ οἰκονομίας νὰ ἀναγινώσκουν). Ἀναγκαίως λοιπὸν ἔπρεπε τότε νὰ συμβουλευῶνται. Τὸ κορίτσι ἐρωτοῦσε μὲ δειλίαν, ὁ Λεάνδρος ἀπεκρίνετο μὲ γνῶσιν καὶ ἔλεγε στοχασμούς, οἱ ὁποῖοι ἦτον πολλὰ φρόνιμοι. Ἡ Χλωρὴ ἐφανέρωνε καὶ αὐτὴ τὰς ιδέας τῆς, ὅμως ἦτον πολλὰ κατώτερες ἀπὸ τοῦ νέου. Ἐπρεπε νὰ γράφουν τὰ ὅσα ἐσυλλογίζοντο. Αὐτὸ τὸ ἔκαμνεν ὁ Λεάνδρος, πλὴν ἡ Χλωρὴ ἦτον ὑπόχρεη νὰ τὰ ἀντιγράψῃ, διὰ νὰ τὰ ἰδῇ ὁ Δεβουσέ. Ἐδιάβασαν ἐν τοσοῦτῳ μίαν κόλλαν χαρτί, ὅπου ὁ Λεάνδρος εἶχε γράψῃ τοὺς συλλογισμούς του, τοὺς ἐδιόρθωσαν καὶ ἐζήτησαν τὴν γνώμην ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου, διὰ νὰ κάμουν τὸ ὕφος πλέον εὐληπτον.

ΧΛΩΡΗ — Αὐτὰς οἱ ιδέες εἶναι πολλὰ σωστές, καθὼς μὲ φαίνεται, Λεάνδρε.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Εἶμαι ὑπόχρεος εἰς τὸν πατέρα σας περὶ τούτου, κερὰ μου.

Ἄρχισαν λοιπὸν νὰ ἀντιγράφουν. Ὁ νέος ὑπαγόρευεν εἰς τὴν ὡραίαν Χλωρὴν. Ἀνίσως καὶ κανένας σας εἶχεν ἐρωτα ποτὲ σωστόν, μὲ εἰλικρίνειαν, μὲ δειλίαν, μὲ θερμότητα καὶ τιμημένον, ἄς στοχασθῇ πῶς εἰς τὴν ὁμοίαν περίστασιν εὐρίσκοντο οἱ δύο νέοι. Ὅχι, πόσον ἐκείνη ἢ διεξοδικὴ ὑπηρεσία ἐφάνη ὀλιγοχρόνιος καὶ εἰς τοὺς δύο! Τέλος πάντων, ἐτελείωσεν. Ἡ Χλωρὴ, ὅπου δὲν ἐπληξεν καθόλου, μὴ τολμώντας νὰ σταθῇ μαζὶ μὲ τὸν Λεάνδρον χωρὶς αἰτίαν, ἐστοχάσθη πῶς ἔπρεπε νὰ μισεύσῃ πλέον.

Ὁ νέος τὴν ἔβλεπε μὲ πόνον ὅπου ἐξεμάκραινε, δὲν εἶπεν ὅμως τίποτε δια νὰ τὴν ἐμποδίσῃ, καὶ ὅταν ἐβγῆκεν, αὐτὸς ἔμεινε καταβυθισμένος εἰς μίαν λυπηρὰν καὶ ἡδονικὴν ἀγωνίαν. Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγης ὥρας βλέπει τὰ χειρόφτια τῆς Χλωρῆς, ὅπου τὰ εἶχε ξεχάσει ἐκεῖ. Τὰ ἐπῆρε, τὰ ἐκοίταξε μὲ ἓνα ἦθος λυπηρόν, τὰ ἔβαλεν εἰς τὰ φλογερά χεῖλη του, τὴν ἰδίαν στιγμὴν ὅπου ἡ Χλωρὴ ἐξανα-

γύρισε νὰ τὰ πάρῃ. Ἐκείνη εἶδε τὸ κάμωμα τοῦ νέου, ἐπροσποιήθη πὼς δὲν τὸ ἐκατάλαβεν ὁμῶς καί, παίρνοντάς τα ἀπὸ τὸ χέρι του μὲ ἓνα χαριτωμένον χαμογέλασμα, ἔφυγε παρευθύς. Ὁ κακορίζικος ἔμεινε κατασυγχυσμένος. Ἐκάθισε καὶ ἔβαλε τὸ χέρι του εἰς τὸ μέτωπόν του. Τέλος πάντων, ἐξανάρχισε νὰ βάνῃ εἰς τάξιν τὸ διάφορον πρᾶγμα ὅπου εἶχε κατεβάσει διὰ νὰ κάμῃ τὴν περιγραφὴν μὲ τὴν ἀξιολάτρευτην Χλωρὴν.

Ὁ Δεβουσέ, ὅπου ἐνόμιζε πὼς ἡ συνομιλία τους ἤθελε βαστάξει πολλὴν ὥραν καὶ μὲ αὐτὴν τὴν αἰτίαν νὰ ἀποκτήσουν κάποιαν ξεχωριστὴν ἐλευθερίαν οἱ δύο νέοι, ἐχάρη μὲν διὰ τὴν τιμημένην δειλίαν τους, πλὴν ἡ περιέργειά του δὲν ἐπληρώθη. Ἐξαναεμβῆκεν εἰς τὸ γαμπινέτο του καὶ ἐφώναξε τὴν κόρην του, τὴν ὁποῖαν ἄρχισε νὰ λέγῃ:

ΔΕΒΟΥΣΕ — Ἦθελα, Χλωρὴ, νὰ πασχίσῃς μὲ ἓναν εὐμορφον τρόπον νὰ μάθῃς ἂν ὁ Λέανδρος ἔπληξε νὰ εἶναι κοντὰ μας. Τὲς πρῶτες ἡμέρες ὅπου εἶχεν ἔλθει ἐδῶ τὸν εἶδα πολλάκις μὲ δάκρυα εἰς τὰ μάτια· δὲν σὲ εἶπε τίποτες καμίαν φορὰν;

ΧΛΩΡΗ — Ὅχι, αὐθέντη μου.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Εἶναι πολλὰ καλὸς καὶ χρηστοθήτης νέος, εἰς τὸν ὁποῖον θέλω νὰ δείξω ὅλα τὰ δυνατὰ σημεῖα τῆς εἰλικρινοῦς μου φιλίας. Πάσχισε νὰ καταλάβῃς τὸ βάθος τῆς καρδιάς του· ἐπαρατήρησα πὼς εἶναι πλέον ἐλεύθερος ὅταν συντυχαίῃ μαζί σου, παρὰ μὲ τὲς ἀδελφές σου· νιῶσε τί πρᾶγμα χρειάζεται νὰ κάμω ἐκ μέρους μου, ὅπου νὰ τὸν χαροποιήσῃ. Ἔχω μεγάλους σκοποὺς διὰ λόγου του. Γύρισε τώρα εὐθύς ὀπίσω καὶ λάβε διὰ αἰτίαν τῆς ἐπιστροφῆς σου αὐτὸ ὅπου θεὸς νὰ σὲ εἰπῶ: αὐτὲς τὲς ἡμέρες ἐδιάβασε τὸ βιβλίον ὅπου περιέχει τὰ ὑστερινὰ ταξίδια τοῦ Καπετάνου Κὼκ Ἐγγλέζου· πήγαινε νὰ τῆς τὸ ζητήσῃς καὶ ἐρώτησέ τον διὰ τὰ ἦθη τῶν ἀγρίων ἀνθρώπων ὅπου εἶδεν ὁ περιηγητής. Ἐπειτα γλίστρησε μὲ ἐπιτηδειότητα τὲς ἐρώτησεις ὅπου σὲ εἶπα νὰ τὸν κάμῃς.

Ἡ Χλωρὴ ὑπήκουσεν· ἐπῆγε νὰ ξαναζητήσῃ τὸ βιβλίον. Ὁ Λέανδρος τὸ εἶχε τελειώσει ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ἔτρεξε νὰ τὸ φέρῃ ἀπὸ τὸν ὄνδρά του. Ἐν ὄσῳ ἐκεῖνος ἔλειπεν, ἡ Χλωρὴ ἔρριξε τὰ μάτια τῆς εἰς τὸ καταστιχάκι του ὅπου ἐσημείωνε ἐδικές του ὑπό-

θεσες, τὸ ὁποῖον ὁ νέος εἶχε κρύψει ὑποκάτω εἰς τὰ κατάστιχα τοῦ ἐργαστηρίου. Εὐρῆκε τότε νωπὰ γραμμένα αὐτὰ τὰ λόγια:

Εἰς τὲς 16 Μαΐου, ἡ πλέον εὐτυχισμένη ἡμέρα τῆς ζωῆς μου. Ἐσυνομίλησα περισσότερο ἀπὸ δύο ὥρες μετὰ τὴν ὠραιότητα Χλωρῆν. Εἶχε ξεχάσει τὰ χερόφτια τῆς, τὰ ἡῦρα, τὰ ἐφίλησα, καὶ τρέμω μήπως καὶ με εἶδεν, ἐπειδὴ καὶ ἐξαναῆλθεν ἐκείνην τὴν ἰδίαν στιγμήν. Ἐγὼ ποτέ μου δὲν ἀγάπησα πρᾶγμα τοῦ πλησίον μου, ἂν ἤμποροῦσα ὁμῶς νὰ κρατήσω τὰ χρυσὰ χερόφτια ἢ κανένα ἄλλο πρᾶγμα τῆς, ἤθελα τὸ νομίζει θησαυρόν μου. Ἄχ, Θεέ μου, πόσον εἶναι ἀξιολάτρευτη!

Ἡ Χλωρῆ ἐγύρισεν εἰς τὸ ὀπισθεν φύλλον νὰ ἰδῆ τί ἦτον γραμμένον, βάνοντας αὐτί, διὰ νὰ μὴν ἔλθῃ ὁ Λέανδρος γλήγορα καὶ τὴν εὔρῃ.

Εἰς τὲς 15. Ὁ Δεβουσὲ με ἐσύντυχε μετὰ μίαν καλοκαγαθίαν ὅπου με κατεσκλάβωσε. Ἡ Χλωρῆ ἦλθεν εἰς τὸ πλάγι τοῦ πατρός τῆς, ἐκεῖνος τὴν ἐχάδευσε μετὰ μίαν τρυφερότητα, ὅπου ἐτάραξε τὴν καρδιά μου ἀπὸ τὴν χαράν. . . Μά. . . καὶ ἐκείνη εἶναι χαριτωμένη. . . Ὅταν ἡ νέα ἔφυγε, με εἶπεν ὁ αὐθέντης μου: «Ἐγὼ εἶμαι πολλὰ εὐτυχισμένος πατέρας· τὰ παιδιὰ μου εἶναι καθ' ὑπερβολὴν φρόνιμα καὶ εὐπειθῆ, καὶ πρὸ πάντων ἡ Χλωρῆ. . . Ὁμοιάζει τὴν ἀγαθωτάτην μητέρα τῆς». Αὐτὰ λέγοντας, εἶχαν γεμίσει σχεδὸν τὰ μάτια τοῦ δάκρυα.

Εἰς τὲς 14. Ἡ Χλωρῆ ἀπέρασεν ἀπὸ κοντὰ μου, τὴν ὥραν ὅπου ἐπήγαινα μερικὲς τσόχες εἰς τὸ μαγαζί, καὶ με εἶπε: «Διατί σηκώνετε μόνος σας τόσον βᾶρος, Λέανδρε; Πηγαίνω νὰ φωνάξω καὶ τὸν Κυπριανὸν (δοῦλον τοῦ Δεβουσέ) νὰ σᾶς βοηθήσῃ». Ἐλαβε τὴν κλωσύνην καὶ τὸν ἐφώνησε, με ὄλον ὅπου ἡ βοήθειά του δὲν με ἦτον ἀναγκαία. Αὐτὴ ἡ συμπόνεσις ἐκ μέρους μιᾶς τόσον ὠραιότητας κοπέλας εἶναι ντεβλέτι εἰς ἐμένα.

Εἰς τὲς 13. Δὲν ἀξιώθηκα νὰ ἰδῶ τὴν χρυσὴν μου Χλωρῆν, καὶ ἤμουν βουτηγμένος εἰς τὰ δάκρυα.

Εἰς τὲς 12. Ἀπέρασεν ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸν ὄνδρά μου, μὲ ἐκοίταζεν ἀπὸ τὸ γυαλί τοῦ παραθυριοῦ μου καὶ ἐγέλασε.

Εἰς τὲς 11. Μὲ εἶδεν ὅπου ἤρχομουν ἀπ' ἔξω καὶ καθημένη εἰς τὸ παράθυρον ἔτρεξε νὰ κρυφθῇ, καὶ ἀπὸ τὴν ὀρμὴν τῆς ἐσώθη ἡ καρδιά μου, νὰ μὴν τύχη καὶ παραπατήση καὶ πάθῃ τίποτες.

Εἰς τὲς 10. Μὲ ἔδωσε μερικά ἀμύγδαλα χιώτικα, τὰ ὅποια μὲ ἐφάνησαν πὼς ἦτον γλυκύτερα ἀπὸ τὴν ἀμβροσίαν, ὅπου μυθολογοῦν πὼς νὰ ἔτρωγαν οἱ θεοί. "Ἀχ. . . ὁ κακορίζικος. . . ἐκείνη ἡ εὐτυχισμένη ὥρα δὲν ἐβγαίνει ποτὲ ἀπὸ τὸν νοῦν μου. . .

Εἰς τὲς 9. Ἡ χαριτωμένη Χλωρὴ ἐχαμογέλασε δι' ἐκεῖνα ὅπου ἔλεγα.

Εἰς αὐτὸ τὸ μέρος ὁ Λέανδρος ἦτον διὰ νὰ ἔμβῃ, καὶ ἐν ὄσῳ νὰ ἀνοίξῃ τὴν πόρταν, ἡ Χλωρὴ ἔβαλεν εἰς τὸν τόπον τοῦ πάλιν τὸ καταστιχάκι γλήγορα γλήγορα.

Δευτέρα συνομιλία, πλέον ξεθαρρευτική, τῶν δύο νέων

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅριστε τὰ βιβλία, κερά μου.

ΧΛΩΡΗ — Ὡς φαίνεται, οἱ περιήγησες τοῦ Καπετάνου ἐστάθησαν πολλὰ διεξοδικές, Λέανδρε. Τὸ συμπεραίνω ἀπὸ τὸ χόντρος τῶν βιβλίων του. Ἀγαποῦσα νὰ μὲ ἐλέγετε ἐν περιλήψει τὰ κεφαλαιωδέστερα συμβεβηκότα του.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Μετὰ πάσης χαρᾶς εἶμαι ἔτοιμος νὰ εὐχαριστήσω τὴν περιέργειάν σας.

Ἄρχισε λοιπὸν τὴν ἀνάλυσιν τοῦ βιβλίου ἀπὸ ἓνα ἓνα, τί ἔπαθεν ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ νησί Ὀταίτι¹, ἐπερίγραψε τὰ ἦθη ἐκείνου τοῦ ἔθνους, ὅπου ζῆ εἰς μίαν κατάστασιν ὄχι πολλὰ διαφορετικὴν ἀπὸ τὰ ζῶα, καὶ τὰ ἐπίλοιπα.

ΧΛΩΡΗ — Ἄραγε εἶναι κὰν εὐτυχισμένοι; Ἡ ἀμάθεια τοὺς

1. Νησί νεωστὶ εὐρημένον ἀπὸ τὸν Καπετάνον Κώκ Ἐγγλέζον εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν.

χρησιμεύει τίποτες διὰ τὴν ἡσυχίαν τῆς ψυχῆς; Ἡ καρδιά τους εὐχαριστεῖται εἰς τὴν σμικρότητά τους;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Δὲν ἤξεύρω, κερά μου, πλὴν νὰ σᾶς εἰπῶ τὸν σκοπὸν μου. Ἐμένα μὲ φαίνεται ὅτι, μὲ ὅλα τὰ ἐλαττώματά μας, ἡ κατάστασίς μας εἶναι ἀξία προτιμήσεως, ἐβγάνοντας ὁμῶς τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ ἄλλες πολλὰς κατάχρησες.

ΧΛΩΡΗ — Φαίνεται πῶς νὰ ἔχετε εἶδησιν φιλοσοφίας, Λέανδρε!

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅχι τόσο· πλὴν κατὰ τοῦτο μεταχειρίζομαι τὴν ὀρθὴν κρίσιν τοῦ νοός μου· κανένας δὲν μὲ ἐνέπνευσεν αὐτὲς τὲς ἰδέες.

ΧΛΩΡΗ — Τοῦτο προέρχεται μὲ τὸ νὰ ἔχετε πνεῦμα. . . Δὲν ἀγαπούσετε λοιπὸν νὰ συζήσετε μὲ τοὺς Ὅταίτας;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅχι, τῇ ἀληθείᾳ· οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Καπετάνου ἐξαναγεννήθηκαν, ὅταν ἤλθαν εἰς τὴν πατρίδα τους καὶ εἶδαν ἀνθρώπους πολιτευμένους εἰς τὴν Εὐρώπην.

ΧΛΩΡΗ — Καὶ ἐμένα ἔτσι μὲ φαίνεται· ἡ πατρίδα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τόσο γλυκιά ὅπου. . . Ἀμὴ τοῦ λόγου σας, Λέανδρε, πῶς σᾶς φαίνεται τὸ Παρίσι, λόγου χάριν;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Δὲν ἤμπορῶ νὰ σᾶς περιγράψω, κερά μου, πόσον μὲ ἀρέσει.

ΧΛΩΡΗ — Ὁ πατέρας μου ὡστόσο νομίζει πῶς πλήχτετε, καὶ τὸ περισσότερο ὅταν ἤλθετε.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Νὰ πλήξω;. . . Ἄν ὁ ἄρχων πατέρας σας ἐννοῇ μὲ τοῦτο ἐκείνην τὴν ὀλίγην λύπην ὅπου προξενεῖ ἡ ἀλλαγὴ τοῦ τόπου, καὶ πρὸ πάντων τὴν πρώτην φοράν, ἔχει δίκαιον. Ξεμακρυσμένος ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου καὶ ἀπὸ ὅλες τὰς συνήθειάς μου, τὸ φυσικόν μου ἔλαβε μεταβολήν, ἐδοκίμαζα μίαν ἀκούσιον σύγχυσιν, τὴν ὁποίαν προξενεῖ ἡ ἐνθύμησις τῶν ὑποκειμένων ὅπου ἀγαπᾶ καὶ ἀποχωρίζεται κανεὶς. Πλὴν ἐκεῖνο ὅπου μὲ ἐτάραττε περισσότερο, ἦτον ὅσα μὲ ἔφερναν εἰς τὸν νοῦν μου τοὺς κάμπους καὶ τὴν ἐξοχήν. Μίαν ἡμέραν, ἐμβαίνοντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἶδα μερικὰς ζωγραφίαις ὅπου ἐπαράσταιναν δάση, πουλιά, ποταμούς καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Τὰς ἐκοίταζα μὲ ἡδονὴν καὶ ἐπροσῆλωσα τὸν νοῦν μου ἐπάνω τους. Ἡ καρδιά μου ἐκατανύχθη καὶ ἔτρεχαν τὰ δάκρυά μου, τόσο

γλυκά, ὅπου δὲν τὸ αἰσθάνθηκα. Μερικοὶ ἄνθρωποι ἤλθαν κοντά μου καὶ μὲ ἐρώτησαν τὴν αἰτίαν. Ἐγὼ ἐξαναῆλθα εἰς τὸν ἑμαυτόν μου καὶ τοὺς ἀπεκρίθην χαμογελώντας ὅτι ἡ ἐνθύμησις τῆς πατρίδος μου, ὅπου ἐκεῖνες οἱ ζωγραφιῆς ἐπαράσταιναν, μὲ ἐπαρακίνησε νὰ δακρῦσω· τὸ ὁποῖον τοὺς ἔκαμε νὰ γελάσουν καὶ νὰ μὲ περιπαίξουν. Τὴν σήμερον ὅμως, κερά μου, αἰσθάνομαι πὼς ἀγαπῶ αὐτὴν τὴν κατοικίαν μου καὶ τὰ ἀξιοσέβαστα ὑποκείμενα, μὲ τὰ ὁποῖα ἔχω τὴν εὐτυχίαν νὰ συζῶ, περισσότερον ἀπὸ τὰ δάση μου. Μόνον τοὺς γονεῖς μου εἶναι ὅπου ἐπιθυμῶ.

ΧΛΩΡΗ — Αὐτὸ ὅπου μὲ λέτε, Λέανδρε, θέλει προξενήσει πολλὴν χαρὰν εἰς τὸν πατέρα μου. Ὡς φαίνεται, σᾶς εἶχεν ἰδεῖ καμίαν φορὰν λυπημένον.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Λυπημένον, κερά μου; Ὁχι, μὰ τὴν ζωὴν σας. Ἄφοῦ ἤλθα εἰς τὸ ἀρχοντικόν σας, δὲν ἤξεύρω τί ἐστὶ λύπη. Ἀληθινά, μερικὲς φορὲς εἶμαι σοβαρὸς καὶ κατηφής, πλὴν ποτὲ λυπημένος, πιστεύσετε με.

ΧΛΩΡΗ — Ὁ πατέρας μου σᾶς ὑπεραγαπᾷ, θέλει νὰ εἴστε εὐχαριστημένος καὶ εὐτυχής.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Σᾶς βεβαιώνω, κερά μου, ὅτι ἡ εὐτυχία μου εἶναι ἀπερίγραπτη καὶ δὲν εἶμαι ἄξιος διὰ τόσον, νὰ ζῶ εἰς τὸ ἀρχοντικόν σας, νὰ βλέπω. . . τὸν ἀγαθώτερον καὶ ἀξιοσέβαστον πατέρα καὶ κυρίαν μητέρα σας, ὅλην τὴν εὐγενικὴν φαμελίαν σας, τὰ παιδιὰ του. . . Ἐγὼ δὲν εἶδα ποτέ μου πλέον ἀξιαγάπητα, εὐπειθέστερα καὶ χαριτωμένα. Πάσχω νὰ λάβω τὸ παράδειγμά σας, ὅσον κατὰ τοῦτο.

ΧΛΩΡΗ — Ἀγαπᾶτε τὸ σπίτι μας, καθὼς βλέπω, Λέανδρε.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὁχι, δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς ἐκφράσω πόσον, Χλωρὴ κερά μου! Ἡ ἰδέα πὼς θὲ νὰ ἔβγω καμίαν φορὰν ἀπ' ἐδῶ εἶναι ὅπου μὲ φαρμακώνει, μὲ ἀφανίζει.

ΧΛΩΡΗ — Νὰ ἔβγετε¹; Καὶ πῶς; Ἐχετε κατὰ νοῦν νὰ μᾶς ἀφήσετε;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄφ' ἑαυτοῦ μου; Ποτὲ τῇ ἀληθείᾳ. Μά, τέλος. . . δὲν εἶναι τρόπος νὰ εἶμαι διὰ πάντα ἐδῶ.

1. Μὲ ἔκστασιν συντυχαίνει.

ΧΛΩΡΗ — Ἀληθινά, Λέανδρε¹. Ὡστόσοσον ὁ πατήρ μου ἤξεύρει καλύτερα περὶ τούτου ἀπὸ λόγου μου. . . ἐπειδὴ ὑπεραγαπᾷ νὰ σᾶς δείξῃ πόσον σᾶς πονεῖ.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Τὸ νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τὸ σπίτι του εἶναι ἡ μεγαλύτερη χάρις ὅπου ἤμπορεῖ νὰ μὲ κάμῃ.

ΧΛΩΡΗ — Εἶμαι βέβαιη πὼς θεὸς νὰ τὸν καλοφανῇ αὐτὴ ἡ ἀπόφασίς σας.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἀχ, κερά μου, μὲ φαίνεται πὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶμαι ἄλλοῦ καλύτερα ἀπ' ἐδῶ.

ΧΛΩΡΗ — Ὅχι, ὅσον δι' αὐτό, ἡ ἀξιότης σας. . ., τὸ λέτε βέβαια ἀπὸ μετριοφροσύνην.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Συμπαθήσετέ με νὰ σᾶς συντύχω ὀλίγον, παρακαλῶ, περὶ τῆς ἀξιότητός μου. Ἄν ἔχω κάτι τί, εἶμαι ὑπόχρεος εἰς τὸν ἄρχων πατέρα σας, ὁ ὁποῖος μὲ ἐπαίδευσεν ὡσάν υἱόν του. . . Ὅμως, κερά μου, τὰ ἐρωτήματά σας ἀρχίζουν νὰ μὲ δίδουν κάποιαν ὑποψίαν ἄραγε, μήπως καὶ σᾶς ἔστειλεν ἐπιταυτοῦ, διὰ νὰ μὲ δώσετε τὴν θλιβεράν εἶδησιν ὅτι πρέπει νὰ παρατήσω. . . καὶ ὁ εἰλικρινῆς πατήρ σας, ὅπου μὲ ἀγαπᾷ (διὰ τὸ ὁποῖον εἶμαι καταπεισμένος), θέλει νὰ μέ. . .

ΧΛΩΡΗ — Ὅχι, νὰ ζοῦν τὰ μάτια μου, Λέανδρε, δὲν εἶναι κατένενα ἀπὸ αὐτὰ ὅπου σὲ φοβίζουν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄν ἔχη οὕτως, ἀναπνέω πάλιν ὁ δυστυχῆς.

ΧΛΩΡΗ — Ὁ πατέρας μου² θέλει—ἰδού, σᾶς τὸ ξεμυστηρεύομαι—νὰ μάθῃ τί πράγμα σᾶς ἀρέσει, διὰ νὰ σᾶς ἀποδείξῃ τὴν ἐγκάρδιον ἀγάπην ὅπου τρέφει διὰ λόγου σας.

Εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ Λέανδρος ἀσήκωσε τὰ χέρια καὶ τὰ μάτια του εἰς τὸν οὐρανὸν λέγοντας:

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — ὦ ἀγαθώτατε καὶ ἀξιοσέβαστε ἄνθρωπε! . . . Ἀχ, κερά μου, εἶναι πολλὰ καλός. . . τὰ δάκρυά μου σᾶς λέγουν περισσότερον ἀπὸ τὴν διακεκομμένην φωνήν μου. . . Ναί, ἐγὼ ἐπιθυμῶ κάτι τί. . . τὴν πολύτιμην ἀγάπην του, τῆς κυρίας μητρός σας,

1. Μὲ ἓνα μισὸν ἀναστεναγμόν.

2. Κομμάτι κρυφά.

καὶ τὴν φιλίαν τῶν ἀξιολατρευτῶν θυγατέρων του, ὅπου εἶναι οἱ πλέον ὠραιότερες καὶ χαριτωμένες ἀπὸ ὅλα τὰ ὑποκείμενα τῆς μεγάλης αὐτῆς πολιτείας καὶ ὅλου τοῦ κόσμου.

Ἐδῶ ἐβγῆκεν ὁ Δεβουσὲ λέγοντας:

ΔΕΒΟΥΣΕ — Καλημέρα σας, κόρη μου· καλημέρα σας, Λέανδρε. Εἶστε μαζί, ναί; Τὸ ὑπερχαίρομαι, παιδιά μου. . . "Ἐχω νὰ σᾶς συντύχω καὶ τοὺς δύο σας. Δότε με ἓνα σκαμνί. Κάθισε καὶ τοῦ λόγου σου, Λέανδρε, κοντὰ εἰς τὴν Χλωρὴν. Ἐγὼ τὴν ἔστειλα, διὰ νὰ πασχίσῃ νὰ μάθῃ μὲ ποῖον τρόπον κατὰ τὴν θέλησίν σου ἤμποροῦσα νὰ σὲ ἀποδείξω τὴν ἀγάπην μου. Τί τὴν εἶπες;. . . Τί σὲ εἶπε, Χλωρὴ;

ΧΛΩΡΗ — Ἀφεντάκη, μὲ εἶπε πὼς μόνον τὴν ἀγάπην σας ζητᾶ, τῆς μητρὸς μου καὶ τὴν ἐδικήν μας.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Ἦξευρε πὼς τὴν ἔχεις, παιδί μου· καὶ ἔγινες ἀξίος δι' αὐτὴν· τὴν ἀπόκτησες βέβαια· ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἀδικοί, μήτε ἐγὼ μήτε ἡ φαμελιά μου. Ἦθελα ὅμως νὰ σὲ δώσω κάτι τι ὅπου σὲ λείπει, τὸ ὁποῖον νὰ σὲ κάμῃ εὐτυχῆ. Στοχάσου περὶ τούτου, ἐπειδὴ καί, μὰ τὴν τιμὴν μου —τὸν μεγαλύτερον ὄρκον μου—, θέλω σὲ δώσει ὅ,τι καὶ ἂν μὲ ζητήσῃς. Συλλογίσου καλὰ, παιδί μου, εἰς αὐτὸ —διατὶ εἶσαι ἀληθινὰ υἱὸς μου διὰ μέσον τῆς φιλίας—, συλλογίσου σωστὰ καὶ σύντυχέ με ὕστερον χωρὶς καμίαν συστολήν, ὡσὰν φίλον σου, ὡσὰν πατέρα σου. Δὲν σὲ ἐπῆρα ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς γονεῖς σου, διὰ νὰ σὲ κάμω νὰ μείνης ὄρφανὸς καὶ ὕστερημένος ἀπὸ τὴν φαμελίαν σου ἑβδομήντα ὠρῶν διάστημα. . . Σὲ ἀφήνω μὲ τὴν Χλωρὴν, συντύχετε μαζί, ἕως ὅπου νὰ τὴν φωνάξω.

"Ὅταν ὁ Δεβουσὲ ἐβγῆκεν, ὁ Λέανδρος ἔμεινεν ὅλος ἐκστατικὸς εἰς τὰ ὅσα ἤκουσε. Τὸ ὅ,τι αἰσθάνετο ἐκείνην τὴν στιγμὴν δὲν ἦτον χαρὰ, ἀλλὰ μιὰ ἄλλη κατάστασις τῆς ψυχῆς, μιὰ ἡδονικὴ σύγχυσις, ὅπου εἶναι ὁ πρόδρομὸς τῆς. Ἡ Χλωρὴ ἐννοοῦσε καλύτερα τὸ νόημα τοῦ πατρὸς τῆς. Εὐρίσκετο σχεδὸν εἰς τὴν ὁμοίαν περίστασιν τοῦ νέου καὶ αἰσθάνετο πὼς εἶναι ἡ ἴδια τὸ δῶρον καὶ ἡ ἀνταμοιβὴ τῆς ἀξιότητός του· ὅμως ἡ αἰδῶς τὴν ἔκαμνε νὰ φυλάττῃ μίαν βαθεῖαν σιωπὴν καὶ νὰ κρατῆται εἰς περισσοτέραν δειλίαν ἀπὸ πρωτύτερα. Ὑστερον ἀπὸ μερικὲς στιγμὲς αὐτῆς τῆς συγχύσεως, αὐτῆς τῆς

χαροποιᾶς ἐκστάσεως, ἣ ὁποῖα δίδει θάρρος νὰ ἐλπίσῃ διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τινὰς κανένας μεγαλύτερον ἀπ' ὅ,τι ἤμποροῦσε νὰ τολμήσῃ, ὁ Λέανδρος ἐφώναξε:

Τρίτη, σχεδὸν ἐρωτική, συνομιλία

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Τί ἀκατάληπτη καλωσύνη! . . . "Ὁχ, χρυσέ μου Δεβουσέ, γενοῦ πατέρας μου· ἐγὼ εἶμαι υἱός σου κατὰ τὸ σέβας καὶ τὴν ὑπόληψίν μου. . . Δὲν τολμῶ, κερά μου, τῇ ἀληθείᾳ, νὰ ἐννοήσω ἐκεῖνα ὅπου ὁ αὐθέντης μου καὶ σεβάσμιος πατέρας σας προαιρεῖται νὰ μὲ κάμῃ νὰ ἐλπίσω. . . Ἐμπορῶ ἄραγε μὲ θάρρος νὰ ζητήσω ἀπὸ τὴν ἀξιολάτρευτην κόρην του ὀλίγην εὐσπλαγχνίαν, διὰ νὰ μὲ βοηθήσῃ νὰ ἐξηγήσω τοὺς λόγους τοῦ. . . ἀγγέλου ὅπου μὲ ἐσύντυχε;

ΧΛΩΡΗ — Πῶς νὰ σᾶς βοηθήσω; Ἐγὼ ἡ καημένη δὲν ἔχω εἰδησιν ἀπὸ τὰ μυστικά του.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Θέλετε νὰ σᾶς ξαναειπῶ λέξιν πρὸς λέξιν ὅλα ἐκεῖνα ὅπου ὠμίλησεν ὁ χρυσὸς εὐεργέτης μου, διὰ νὰ ἐξετάσωμεν καὶ οἱ δύο μας τὸ νόημά τους;

ΧΛΩΡΗ — Πολλὰ καλά, ὀρισμός σας.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — «Τὴν ἔχεις, παιδί μου, τὴν ἀπόκτησες βέβαια, ἐπειδὴ καὶ δὲν εἴμεθα ἄδικοι»¹.

ΧΛΩΡΗ — Θὲ νὰ εἰπῇ πῶς σᾶς ἀγαπᾶ, ὅτι σᾶς ἀγαποῦμεν ὅλοι μας, καὶ ὅτι εἴστε ἄξιος διὰ τοῦτο. Αὐτὸ εἶναι φανερόν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — "Ἄχ, ἄμποτες νὰ εἶναι τόσον φανερόν, ὅσον τὸ ἐπιθυμῶ. . . «Ἦθελα νὰ σὲ δώσω κάτι τὶ ὅπου σὲ λείπει, τὸ ὁποῖον νὰ σὲ κάμῃ εὐτυχῆ». . . Δὲν νιώθω τί θεὸ νὰ εἰπῇ αὐτό, κερά μου.

ΧΛΩΡΗ — Καὶ βέβαια «κάτι τὶ ὅπου δὲν ἔχετε». . . Αὐτὸ δὲν εἶναι σκοτεινόν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Μὰ τί πράγμα ἄραγε νὰ εἶναι, φῶς μου;

ΧΛΩΡΗ — Εἶναι. . . πολλὰ πράγματα. . . ὅπου. . .

1. Ὁ Λέανδρος λέγει τοὺς λόγους τοῦ Δεβουσέ καὶ ἡ Χλωρὴ ἐξηγεῖ.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἐγὼ δὲν ἐπιθυμῶ τίποτες. . .

ΧΛΩΡΗ — Καὶ πῶς; Τίποτες, τίποτες¹;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅχι, μὲ τὴν ὀλότῃ. . . Τουλάχιστον, τίποτες ἀπὸ ἐκεῖνα ὀπού. . . νοστιμεύομαι δὲν ἤμπορῶ. . . ἐπειδὴ καὶ γνωρίζω τὸ εἶναι μου.

ΧΛΩΡΗ — Ἄς ἰδοῦμεν παρακάτω· τί εἶπεν ὁ ἀφεντάκης, Λέανδρε;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — «Ὀπού νὰ σὲ κάμη εὐτυχῆ». . .

ΧΛΩΡΗ — Ἦγουν τίποτες ὀπού νὰ κάμη τὴν εὐτυχίαν σας· νὰ ἡ ἐξήγησίς του.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ναί, κερά μου, ὀπού νὰ κάμη τὴν εὐτυχίαν μου, μά. . . ἄραγε. . . αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα;

ΧΛΩΡΗ — Βέβαια, τί ἄλλο; Στοχασθῆτε ποῖον πράγμα ἤμπορεῖ νὰ κάμη τὴν εὐτυχίαν σας, ἐπειδὴ καὶ ὁ πατέρας μου δὲν τὸ ξεύρει· μονάχος σας πλέον. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — «Ὀπού νὰ σὲ κάμη εὐτυχῆ». . . Κερά μου, νὰ εὐρωμεν τὴν ἀληθινὴν ἐξήγησιν, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ εἰς αὐτὸ σκοτίζομαι. . .

ΧΛΩΡΗ — Εἰπέτε παρακάτω, ἴσως νιώσωμεν τίποτες ἀπ' ἐκεῖ.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — «Στοχάσου περὶ τούτου, ἐπειδὴ καί, μά τὴν τιμὴν μου—τὸν μεγαλύτερον ὄρκον μου—, θέλω σὲ δώσει ὅ,τι καὶ ἂν μὲ ζητήσης». . . Αὐτὸ εἶναι κομμάτι πολὺ. . .

ΧΛΩΡΗ — Ἐτσι βέβαια εἶναι, μονάχος σας πρέπει νὰ ζητήσετε. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Εἰς αὐτὸ εἶναι ὀπού βυθίζομαι ὁ δυστυχῆς· «ὅ,τι καὶ ἂν μὲ ζητήσης». . .

ΧΛΩΡΗ — Δὲν νιώθετε λοιπὸν τίποτες;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄχ, κερά μου, ἐκεῖνο ὀπού νιώθω δὲν ἤμπορῶ νὰ τὸ ξεστομίσω. . .

ΧΛΩΡΗ — Καὶ τί εἶναι; Τόσον μεγάλον ζήτημα εἶναι, ὀπού δὲν τολμάτε;. . .

1. Μὲ ἔκστασιν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Πρέπει νὰ εἶμαι πληροφορημένος διὰ πολλὰ πράγματα, προτοῦ νὰ λάβω τὴν ἐλευθερίαν νά. . .

ΧΛΩΡΗ — Μὰ σὰν τί πράγματα, στὸν Θεόν σας;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Κατὰ πρῶτον, νὰ μὴν θυμώσῃ ὁ ἄρχων πατέρας σας, ἡ κυρία μητέρα σας, οἱ ἀδελφές σας, καὶ πρὸ πάντων ἡ εὐγενεία σας, κερά μου.

ΧΛΩΡΗ — Ἄν ἤξευρα τί ἦτον. . . Ἐγώ, ὅσον τὸ κατ' ἐμέ. . . σὰς βεβαιώνω πῶς δὲν συγχύζομαι, ἴσως καὶ οἱ συγγενεῖς μου. . . Πλὴν ὁ πατήρ μου εἶπεν «ὅ,τι καὶ ἂν τὸν ζητήσετε», ἤγουν ὅλα. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ναί, κερά μου, πλὴν μὲ ἐκεῖνο τὸ «ὅλα» ἴσως δὲν ἐπῆγεν ὁ νοῦς του ἐκεῖ ὅπου φθάνει ὁ ἐδικός μου.

ΧΛΩΡΗ — Μὰ ἴσως πάλιν ἔφθασε, ποῦ τὸ ἤξεύρομεν;. . . Τί εἶπεν ὕστερον ἀπ' αὐτό;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — «Συλλογίσου καλὰ, παιδί μου, εἰς αὐτὸ — διατὶ εἶσαι ἀληθινὸς υἱὸς μου διὰ μέσον τῆς φιλίας».

ΧΛΩΡΗ — Ὑστερον ἀπ' αὐτό;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄχ, ἂν ἐτολμοῦσα. . . μά. . . ὄχι, εἶναι πολλὰ μεγάλη εὐτυχία, ἐγὼ ἤμπορῶ νὰ ὀνομασθῶ ὑπερήφανος. . . τολμηρός. . . ἀχάριστος. . .

ΧΛΩΡΗ — Εἰπέτε καὶ τὸ παρακάτω.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — «Συλλογίσου σωστὰ καὶ σύντεχέ με ὕστερον χωρὶς καμίαν συστολήν, ὡσὰν φίλον σου, ὡσὰν πατέρα σου». . .

ΧΛΩΡΗ — Ἀκολουθήσετε μέχρι τέλους.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — «Δὲν σὲ ἐπῆρα ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς γονεῖς σου, διὰ νὰ σὲ κάμω νὰ μείνης ὀρφανὸς καὶ ὕστερημένος ἀπὸ τὴν φαμελίαν σου ἐβδομήντα ὥρῶν διάστημα. . . Σὲ ἀφήνω μὲ τὴν Χλωρὴν, συντύχετε μαζί, ἕως ὅπου νὰ τὴν φωνάξω».

ΧΛΩΡΗ — Τῇ ἀληθείᾳ, δὲν ἐξεχάσατε μήτε μίαν λέξιν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἐγὼ ἓνα πράγμα ἔχω νὰ ζητήσω, κερά μου. . . Αὐτὸ εἶναι τὸ μόνον ὅπου νὰ μὲ λείπη — ἤγουν ἀπὸ τὰ ἐκτὸς ἀγαθὰ ὅπου δὲν ἔχω· ἐπειδὴ, ὅσον διὰ τὰ ψυχικὰ προτερήματα, μὲ λείπουν ἓνα μιλιοῦνι—. Μὰ πῶς νὰ τολμήσω νὰ τὸ ζητήσω ὁ καχορίζικος; Πρέπει νὰ ξεύρω κατὰ πρῶτον τί γνώμην ἔχετε ἡ εὐγενεία σας.

ΧΛΩΡΗ — Συλλογισθῆτε, Λεάνδρε. . . κοιτάζετε. . .

Ἡ Χλωρὴ τὸν διέκοψε, φοβούμενη νὰ μὴ ξεμυστηρευθῆ τὸν ἔρωτά του, μὲ ὄλον ὅπου τὸ ὑπερεπιθυμοῦσεν· ἡ αἰδῶς ὅμως ἐνίκησε τὴν ἐπιθυμίαν, ὅταν τὸν εἶδεν ἔτοιμον νὰ συντύχη. Αὐτὴ ἡ διακοπὴ ἔκαμε τὸν νέον νὰ δειλιάσῃ καὶ ν' ἀποσιωπήσῃ τὴν ὁμιλίαν του. Ὁ Δεβουσέ, εὐχαριστημένος εἰς τὸ περιμάζωμα τῆς κόρης του, τὴν ἐφώναξε διὰ νὰ τὴν ἐβγάλῃ ἀπὸ τὴν σύγχυσιν ὅπου εὐρίσκετο.

Ὁ φρονιμώτατος πατὴρ ἔλαβεν ἀρκετὴν πληροφορίαν. Βέβαιος ὄντας ὅτι οἱ δύο ἔρασταὶ ἀντιλατρεύονται, εἶπε τὴν ιδέαν του εἰς τὸ κορίτσι, παρούσης καὶ τῆς μητρὸς, τὴν ὁποίαν ἄφησε νὰ ἐξακριβώσῃ κατὰ βάθος τὰ φρονήματα τῆς κόρης τῆς καὶ νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ.

Ἡ Χλωρὴ ἐπονοῦσε τὸν νέον· δὲν τὸ ἔκρυψε, τὸ ὠμολόγησε χωρὶς τσιριμόνιες τὴν μητέρα τῆς.

Μὲ ποῖον τρόπον ὑπανδρεύονται

Μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας ὁ Δεβουσέ ἔφερε τὸν Λέανδρον εἰς τὸ γαμπινέτο του καὶ τὸν λέγει:

ΔΕΒΟΥΣΕ — Παιδί μου, ἐσυλλογίσθηκες τίποτες; Τί ἀποφάσεις διὰ τὸ ζήτημα ὅπου θεὸ νὰ μὲ κάμῃς;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅχι, αὐθέντη μου, δὲν ἐσυλλογίσθηκα· πλὴν καὶ τώρα εἶμαι συγχυσμένος τί νά. . . σᾶς προβάλλω, καθὼς καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Ἐχω σκοπὸν νὰ σὲ ὑπανδρεύσω, νὰ σὲ κάμω σύντροφον εἰς τὴν πραγματείαν μου καὶ νὰ συνδέσω ἀναμεταξύ μας ἕναν ἀδιάλυτον δεσμόν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅχι, αὐθέντη μου, τί μὲ λέτε; Ἐγὼ ὁ πτωχός. . .

ΔΕΒΟΥΣΕ — Δὲν ἔχεις τίποτες ἄλλους σκοποὺς διὰ τὴν κατάστασίν σου;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἐγὼ δὲν ἐστοχάσθηκα περὶ τούτου ποτέ μου, ἀλλ' ἐκαταγίνομουν ἕως τώρα εἰς τὸ χρέος μου. . . καί. . .

ΔΕΒΟΥΣΕ — Τὸ ξεύρω, διὰ τοῦτο καὶ ἐφρόντισα ἐγὼ διὰ λόγου σου. Ἄκουσε· θέλω νὰ σὲ δώσω μίαν σύζυγον καὶ νὰ σὲ προσηλώσω εἰς μίαν κατάστασιν ὅπου νὰ ξεύρῃς. . . καὶ ἐσύ. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐθέντη μου, . . . ἐγώ. . . διὰ γυναῖκα. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Πῶς; Δὲν σὲ ἀρέσει ἢ ὑπανδρεία;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐτὴ εἶναι μυστήριον, ἓνας ἅγιος δεσμός, καὶ μὲ κάμνετε νὰ ἐπιθυμῶ τὴν ἀπόλαυσίν της, πλήν. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Ἐξήγησέ με λοιπὸν τὸ αἴτιον τῆς συστολῆς σου.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Δὲν ἔχω καμίαν συστολήν, ὥστόσον. . . φοβοῦμαι. . . τὸ ὑποκείμενον. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Δὲν σὲ εἶπα νὰ μὲ ζητήσης ὅ,τι καὶ ἂν θέλῃς;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἔτσι εἶναι· ἐλάβετε αὐτὴν τὴν ἀγαθότητα, ὁμως. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Μεταχειρίσου τὴν λοιπὸν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Φοβοῦμαι νὰ μὴν τὴν κακομεταχειρισθῶ, αὐθέντη μου.

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Αὐτὸ δὲν εἶναι τρόπος νὰ γίνῃ, ἐπειδὴ καὶ γνωρίζω τὴν καρδιά σου· ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἐσυνομήλησες μὲ τὴν Βριζίδ, ἕως τὸ προχθεσινὸν σοχπέτι σου μὲ τὴν κόρην μου, ὅλα τὰ ἤκουσα.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐθέντη μου. . . ἀληθινά, τότε. . . μὲ τὴν Βριζίδ. . . ὑποσχέθηκα νὰ τὴν. . . πλήν μετὰ ταῦτα¹. . . Ἄχ, πεθαίνω ἀπὸ τὴν ἐντροπήν μου, μόνον διατὶ ἀπέρασεν ἀπὸ τὸν νοῦν μου². . . αὐτὴ ἡ ἰδέα. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Ποία ἰδέα;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Δὲν ἤμπορῶ νὰ σᾶς. . . τὸ ζεστομίσω. . . τρέμω. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Θέλω νὰ μὲ συντύχης ἐλεύθερα.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄν εἶναι ἔτσι, παρακαλῶ δότε με τὴν ἄδειαν, ὅπου γονατιστός³. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Ὅχι, ὄχι, ὀρθός· ἔτσι συντυχαίνει ἓνας φίλος πρὸς τὸν φίλον του.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄχ, αὐθέντη μου, μὲ δίδετε θάρρος καί. . .

1. Καθ' ἑαυτόν.

2. Κομμάτι δυνατά.

3. Ζητᾶ νὰ γονατίσῃ.

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Αὐθέντη σου; Ὅχι· θέλω νὰ μὲ ὀνομάζῃς πατέρα σου.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ναί, πατέρα μου! Λοιπὸν, ἀξιοσέβαστέ μου πατέρα. . . — ἰδοὺ ὅπου σᾶς ὑπακούω. . . — ἐρχόμενος εἰς τὸ ἀρχοντικόν σας, ἀκόμη ὄντας ἀγνώριστος εἰς τὴν εὐγενικὴν φαμελίαν σας, μὲ ἐφαίνετο πὼς εἶναι εὐμορφη ἢ Βριζίδ. . . καί. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Καὶ βέβαια εἶναι, εἰς αὐτὸ δὲν περιέχεται κανένα κακόν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὑστερον ὅμως, νικώμενος χωρὶς τὸ θέλημά μου ἀπὸ ἓνα προτέρημα ἀνώτερον τῆς ὠραιότητος. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Ἀπὸ τὸ πνεῦμα της; Ἀληθινὰ ἔχει.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅχι, αὐθέντη μου, ἀλλὰ ἀπὸ ἓνα ἄλλο ὑποκείμενον.

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Ὅπου τὸ ὀνομάζεις;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Συγχωρήσετε τὴν τόλμην ὅπου λαμβάνω ὁ δοῦλος σας καί. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Ἄχ, θέλω νὰ τὴν πάρῃς· συντύχαινε.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἀπὸ τὸ μέριτον μιᾶς τῶν εὐγενεστάτων θυγατέρων σας.

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Ὅπου τὴν ὀνομάζεις;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Κοκόνια. . . Χλω. . . Χλωρ. . . Χλωρὴν.

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Τὸ χαίρομαι, παιδί μου, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ σὲ ἀγαπᾷ ὁμοίως, καὶ ἀπεφάσισα νὰ σὲ τὴν δώσω, ἀφ' ὅτου σὲ ἐγνώρισα κατὰ βάθος.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἐμένα, αὐθέντη μου;

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Σὲ εἶπα νὰ μὴ μὲ λέγῃς αὐθέντη σου, ἀλλὰ πατέρα.

Ὁ Λέανδρος ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Δεβουσσέ καὶ ἐφίλησε τὸ χέρι του λέγοντας:

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄχ, πατέρα μου, ἀξιοσέβαστε ἄνθρωπε, εἰς τὸν ὁποῖον χρεωστῶ περισσότερον ἀπὸ τὴν ζωὴν, ποίαν χαράν, ποίαν εὐτυχίαν μὲ δίδετε! Καὶ εἰς τὸν τάφον μου δὲν εἶναι τρόπος νὰ ξεχάσω τὴν καλωσύνην καὶ τὰ χαρίσματά σας. Οἱ δυστυχεῖς γονεῖς μου θὲ νὰ ξαναγεννηθοῦν. . . ἀκούοντες. . .

ΔΕΒΟΥΣΕ — Μὲ καλοφαίνεται, Λέανδρε, ὅπου τοὺς ἐνθυμᾶσαι. Αὐτὸ τὸ εὐγενικὸν κίνημα τῆς καρδιάς σου μὲ εὐφραίνει· φανερώνει ἓναν καλὸν υἱόν. Συμπεραίνω πῶς θεὸς νὰ γένῃς καὶ γαμβρὸς καὶ ἄνδρας ἐξαίρετος.

Ὁ Δεβουσὲ ἐπῆγεν ὕστερον τὸν μαθητὴν του εἰς τὸ γαμπινέτο τῆς γυναικὸς του, ὅπου ὅλη ἡ φαμελία του ἦτον συναθροισμένη, καὶ εἶπεν εἰς ὅλους δείχνοντας τὸν νέον:

ΔΕΒΟΥΣΕ — Κοκίνα μου, ἴδου ὁ σύζυγος ὅπου δίδω τὴν Χλωρὴν. Ὁ Δελὶν ἐχθὲς μὲ ἐζήτησε νύμφην εἰς τὸν υἱόν του τὴν Καλλίστην· μονάχη τῆς τὸν ἐδιάλεξε μὲ τὴν εὐγενεία σου, δίδω καὶ ἐγὼ λοιπὸν τὴν γνώμην μου. Παρακαλῶ ὅμως νὰ μὴν εἰπῆτε τὸ ὄχι δι' αὐτὸν ὅπου ἐκλεξα διὰ τὴν δεύτερη κόρην μας.

ΜΑΔΑΜ — Τὸ χαίρομαι, τὸ χαίρομαι, νὰ ζήσῃ! Ἀφοῦ μόνος σας τὸν ἐκλέξετε, εἰς ἐμένα πλέον δὲν ἔμεινε λόγος.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Ὅσον διὰ τὴν Πηνελόπην, ἔρχεται καὶ αὐτῆνῃς ἡ ἀράδα, καί. . .

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Παρακαλῶ, αὐθέντη μου, πάλιν ἡ εὐγενεία σας νὰ ἐκλέξετε καὶ τότε.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Διατί ἐγὼ καὶ ὄχι ἡ μητέρα σου;

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ἐπειδὴ, ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, ἀγαπῶ καλύτερα ἓναν ὡσὰν τὸν Λέανδρον, παρά ὡσὰν τὸν υἱὸν τοῦ Δελίν.

Εἰς αὐτὸ τὸ ἀναμεταξὺ ἡ Χλωρὴ εὐρίσκετο εἰς μίαν ταπεινὴν σύγχυσιν, ἡ ὁποία ἔδιδε περισσοτέραν ψυχὴν εἰς τὸ ἀμίμητον κάλλος τῆς. Ἡ ἐρυθρότης, ὅπου ἐχρωμάτιζε τὸ ἀγγελικὸν πρόσωπόν τῆς, ἐξερρίζωνε τὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ πατέρας τῆς τὴν ἐπρόσταξε νὰ πιάσῃ ἀπὸ τὸ χέρι τὸν Λέανδρον, ὁ ὁποῖος τὴν ἔδιδε τὸ ἐδικόν του, καὶ εἶπε πῶς μετὰ τρεῖς ἐβδομάδες θεὸς νὰ τελειώσῃ ἡ χαρὰ ὁμοῦ καὶ τῆς Καλλίστης, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν.

Ἐγὼ ἀποσιωπῶ τώρα τὴν ὑπερβολικὴν ἀγαλλίασιν τοῦ Λεάνδρου. Τὸ σέβας, ἡ ἐπαναδίπλωσις τοῦ ζήλου, ἡ ἄκρα ἀγάπη του πρὸς τὸν Δεβουσέ, πρὸς τὴν πενθερά του, καὶ τὸ περισσότερον ἡ λατρεία του πρὸς τὴν Χλωρὴν, δὲν περιγράφεται· τὴν ἐπονοῦσεν ἐκ βαθέων καρδίας. Διὰ νὰ γένῃ κανεὶς εὐτυχής, καὶ πρὸ πάντων ὄντας ὑπανδρευμένος, πρέπει νὰ λατρεύῃ τὴν γυναῖκα του, διὰ νὰ τὸν ἀγα-

πᾶ καὶ ἐκείνη· ἄς προσέχη ὅμως νὰ μὴν κακομεταχειρισθῇ τὴν ἀγάπην του καὶ νὰ τὸν χολοσκάνη μὲ τὰς φαντασίες της. Ἔτσι ζῆ ὁ Λέανδρος ἀπὸ τρεῖς χρόνους καὶ ἐδῶθε· εἶναι εἰς τὴν πρώτην μέθην τοῦ ἔρωτός του, ἐπειδὴ καὶ ἔχει τὴν πρώτην καθαρότητα τῆς καρδιάς του· ἡ ὡραία Χλωρὴ πάλιν ἐκ μέρους της φυλάττει πάντα τὴν κοσμιότητα τῶν ἡθῶν της, ὡσὰν ἓνα κορίτσι.

Ἡ ταλαίπωρη Βριζίδ, ἀφοῦ ἐπάσχισε τόσον νὰ βάλῃ εἰς τὸ χέρι τὸν Λέανδρον καὶ δὲν ἠμπόρεσεν, ἀπελπίσθηκε πλέον καὶ ἐπρόστρεξεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Κυπριανοῦ, εὐχαριστημένη νὰ ζήσῃ καὶ μὲ ἐκεῖνον, μόνον νὰ μὴ μείνῃ ἀνύπανδρη εἰς τὸ πείσμα τοῦ Λεάνδρου.

Ρήγας Φεραῖος.

Ευλογραφία τῆς Λουκίας Μαγγιώρου στο λεύκωμα,
'Από τοὺς ἀγῶνες τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἔκδοση ΕΑΜ - ΕΛΑΣ,
πού κυκλοφόρησε παράνομα στὶς 25 Μαρτίου 1943.

Συλλογή Ν. Γρηγοράκη.

«Ἡ τοπογραφία τῆς Ὀλυμπίας».
Λεπτομέρεια τῆς Χάρτας τῆς Ἑλλάδος, Βιέννη 1797.

ΗΘΙΚΟΣ ΤΡΙΠΟΥΣ

[Βιέννη 1797]

Α' — ΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Προλεγόμενα

Ὁλυμπιακοὶ ἀγῶνες λέγονται τὰ παιγνίδια ταῦτα: δρόμος, δίαυλος, πάλη, δίσκος, ἄλμα, παγκράτιον καὶ πυγμή.

— Δρόμος εἶναι τὸ τρέξιμον ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρην τοῦ σταδίου ἕως τὴν ἄλλην, πεζῶς ἢ καβάλα ἢ μὲ τὸ ἀλογάμαξον.

— Δίαυλος, νὰ γυρίσῃ ὁ ἀθλητὴς τρέχοντας ἀπ' ἐκεῖ ὅπου ἐκίνησε.

— Πάλη, νὰ ρίψῃ τὸν ἀντίπαλόν του καταγῆς.

— Δίσκος, τὸ ρίψιμον τοῦ λιθαρίου ἢ τῆς ἀμάδας.

— Ἄλμα, νὰ πηδήσῃ τὲς τρεῖς.

— Παγκράτιον, νὰ ἔρχεται τρέχων ἀντικρὺ τοῦ ἀντιπάλου μὲ τὸν γρόθον σηκωμένον καί, πλησιάζοντας, νὰ σηκῶνῃ καὶ τὸ δεξιὸν ποδάρι καὶ ἢ νὰ τὸν κλοτζήσῃ ἢ νὰ τὸν ὠθήσῃ μὲ τὸ γόνυ, νὰ τὸν κτυπήσῃ καὶ μὲ τὸν γρόθον ἐνταυτῷ, διὰ νὰ τὸν ρίψῃ καταγῆς.

— Πυγμή, νὰ συναντικτυποῦνται οἱ δύο ἀντίπαλοι μὲ τοὺς γρόθους ἰστάμενοι, ὥστε νὰ ὁμολογήσῃ ὁ ἕνας πῶς ἐνικήθη.

Ἐκ τούτων ὁ δρόμος, ἡ πάλη, ὁ δίσκος, τὸ ἄλμα καὶ τὸ παγκράτιον, παίζονται μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Οὔτοι οἱ ἀγῶνες ἐπανηγυρίζοντο ἀπὸ τοὺς προπάτοράς μας κάθε τέταρτον χρόνον (ἔθεν καὶ Ὀλυμπιάς ἢ τετραετηρίς) εἰς τὴν πόλιν Ὀλυμπίαν (λέγεται τὴν σήμερον Σταυρός), κειμένην εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἀλφειοῦ (Ρουφιᾶ) ποταμοῦ, εἰς τὴν τοπαρχίαν τῆς Ἡλίδος, εἰς τὸν Μορέαν.

Ἐπιθέσεις τοῦ παρόντος δράματος τῶν Ὀλυμπίων

Κλεισθένης, ὁ βασιλεὺς τῆς Σικυῶνος (λέγεται τώρα Βασιλικά, κεῖται εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον), θέλοντας νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν περίφημον διὰ τὴν ὠραιότητά της κόρην τοῦ Ἀριστέαν μὲ βασιλέως υἱόν, ὅπου νὰ ἐνίκησεν εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἐκήρυξε τὴν ἀπόφασίν του. Ἐσυνάχθησαν ἐπὶ τούτῳ πανταχόθεν συζητηταί, ἐν οἷς καὶ Λυκίδας, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης, ἐλθὼν εἰς περιήγησιν διὰ ν' ἀλησμονήσῃ τὸν ἔρωτα ὅπου εἶχε συλλάβει περὶ τῆς Ἀργήνης, Κρητικῆς ἡγεμονίδος, παρὰ βουλὴν τοῦ πατρὸς του, φίλος εἰλικρινῆς τοῦ Μεγακλέους, εὐγενοῦς Ἀθηναίου, λυτρώσας τὴν ζωὴν του κινδυνεύσασαν εἰς Κρήτην ἀπὸ ληστὰς· ὁ δὲ Μεγακλῆς ἐπῆγεν ἐκεῖ ἀπελπιζόμενος ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ ἐξ αἰτίας τοῦ πατρὸς της τὴν ἐρωμένην τοῦ Ἀριστέαν, φλογιζομένην δι' αὐτόν.

Ἡ Ἀργήνη, ἀπηλπισμένη διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν, ἔρχεται νὰ ζῆσῃ ἀγνώριστος εἰς τὴν Ἡλιδα ὑπ' ὀνόματι Λυκωρίς βοσκοπούλα. Ἡ Ἀριστέα, περιδιαβάουσα, τὴν βλέπει, τὴν ἀγαπᾷ καὶ συναντιξεμυστηρεῦνται τοὺς ἔρωτάς των.

Ὁ Λυκίδας, χάνοντας κάθε ἐλπίδα ἀνευρέσεως τῆς Ἀργήνης, νομίζοντάς την εἰς τὴν Κρήτην, ἐκθαμβεῖται εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἀπὸ τὰ κάλλη τῆς Ἀριστέας, τιτρώσεται ἐγκαρδίως καί, μὴν ὄντας ἐξησκημένος εἰς τοὺς ἀγῶνας, παρακαλεῖ τὸν Μεγακλῆ, ἐπιστρέψαντα, ν' ἀγωνισθῇ ἀντ' αὐτοῦ ὡς Λυκίδας, διὰ νὰ τῷ τὴν ἀποκτήσῃ· οὗτος δυσφορῶν, χωρὶς νὰ εἰπῇ τίποτες κατὰ τοῦ φίλου του δι' εὐγνωμοσύνην, ἀγωνίζεται, νικᾷ, καὶ λαμβάνει εὐχαριστίας παρ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ὠραίας, ἀγνοοῦντος πῶς ὁ Μεγακλῆς ἦτον παλαιότερος ἡγαπημένος ἐραστής της. Ἡ Ἀριστέα εὐφραίνεται πῶς θὲ ν' ἀποκτήσῃ τὸν περιπόθητόν της νικητήν, αὐτὸς ἀθυμεῖ διατὶ θὲ νὰ γίνῃ ἐκείνη κτήμα τοῦ φίλου του, θυσιάζει μὲ ἀδημονίαν τὸν ἔρωτά του εἰς τὴν φιλίαν καὶ πίπτει εἰς τὸν Ἀλφειὸν νὰ πνιγῇ, ὅπουθεν σαγηνεύεται κατὰ τύχην ἀπὸ τοὺς ἀλιεῖς καὶ ἀναζῆ. Μανθάνει τὸ συμβάν ἢ Ἀργήνη, τρέχει πρὸς τὸν Λυκίδαν, γνωρίζεται, φανεροῦται τὸ δόλιον στρατήγημά του περὶ τῶν ἀγῶνων, ἐμβάλλεται εἰς φυλακὴν καὶ καταδικάζεται εἰς θάνατον. Ὁ Μεγακλῆς ζητεῖ ν' ἀποθάνῃ ἀντ' αὐτοῦ, ἢ Ἀργήνη ὁμοίως. Δὲν εἰσακούονται, καί, τέλος, ἐπάνω εἰς

τὴν στιγμήν τῆς θανατηφόρου ποινῆς, γνωρίζεται ὁ κατάδικος ὡς υἱὸς τοῦ Κλεισθένους καὶ ἀδελφὸς τῆς Ἀριστέας...

Τὰ τοῦ δράματος πρόσωπα

Κλεισθένης	Βασιλεὺς τῆς Σικυῶνος
Ἀριστέα	Θυγάτηρ του
Ἀργήνη	Παρθένος Κρητικὴ ἐξ εὐγενῶν
Λυκίδας	Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης
Μεγακλῆς	Ἀθηναῖος νέος ἐξ εὐγενῶν
Ἀμύντας	Παιδαγωγὸς τοῦ Λυκίδα
Ἀλκανδρος	Οἰκεῖος καὶ μυστικὸς τοῦ Κλεισθένους

Ἡ σκηνὴ τοῦ δράματος ὑποτίθεται εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ἡλίδος, ἐγγὺς τῆς πόλεως Ὀλυμπίας, πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ἀλφειοῦ.

* * *

Σ η μ ε ί ω σ ε : Διὰ τὴν ἐννοήσῃ καλὰ ὁ ἀναγνώστης τὸ παρὸν δράμα, πρέπει νὰ θεωρήσῃ Νο 9 τὴν ἐπιπεδογραφίαν τῆς Ὀλυμπίας ὅπου ἔχω εἰς τὴν Χάρταν μου, ὁμοίως δὲ καὶ Νο 5 τὴν αὐτὴν, λεγομένην τῶρα Σταυρός, καὶ τὴν Ἡλιδα, Καλοσκόπι, κειμένας ἀμφοτέρας εἰς τὸν Μορέαν.

ΠΡΑΞΙΣ Α΄, ΣΚΗΝΗ Δ΄

ΧΟΡΟΣ — ὦ τερπνά, φίλτατα δάση,
 ὦ πανευτυχῆς, φιλτάτη
 Ἐλευθερία!

ΑΡΓΗΝΗ — Ἐδῶ ἂν τῇ ἀληθείᾳ
 δίδεται τρυφὴ καμία,
 εἴν' ἀθώα, ἀπλουστάτη,
 οὔτε ἐγχωρεῖ ἀπάτη·
 ἔρως μὲ τὴν πιστοσύνην
 κάμνουσι τὴν εὐφροσύνην
 νὰ πλεονάσῃ.

ΧΟΡΟΣ — ὦ τερπνά, φίλτατα δάση,
 ὦ πανευτυχής, φιλτάτη
 Ἐλευθερία!

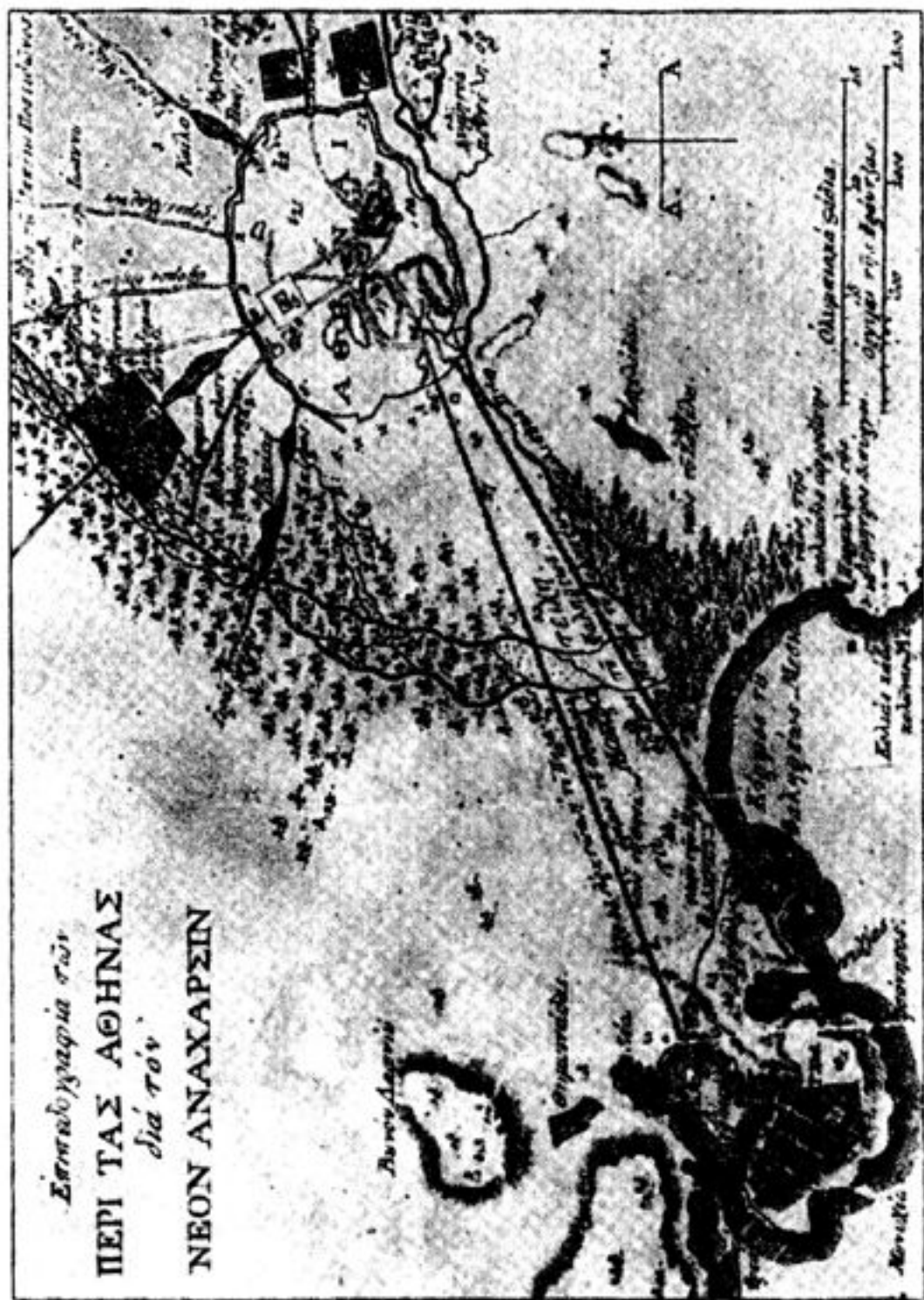
ΑΡΓΗΝΗ — Ἐδῶ κάθ' ἑνὸς μετρία
 εἶναι ἡ περιουσία,
 ὅσον δὲ πενιχροτάτη,
 φαίνεται πλουσιωτάτη.
 Οἴστρος τῆς πλεονεξίας,
 οὐδὲ φόβος τῆς πτωχείας
 δὲν τὸν τaráσσει.

ΧΟΡΟΣ — ὦ τερπνά, φίλτατα δάση,
 ὦ πανευτυχής, φιλτάτη
 Ἐλευθερία!

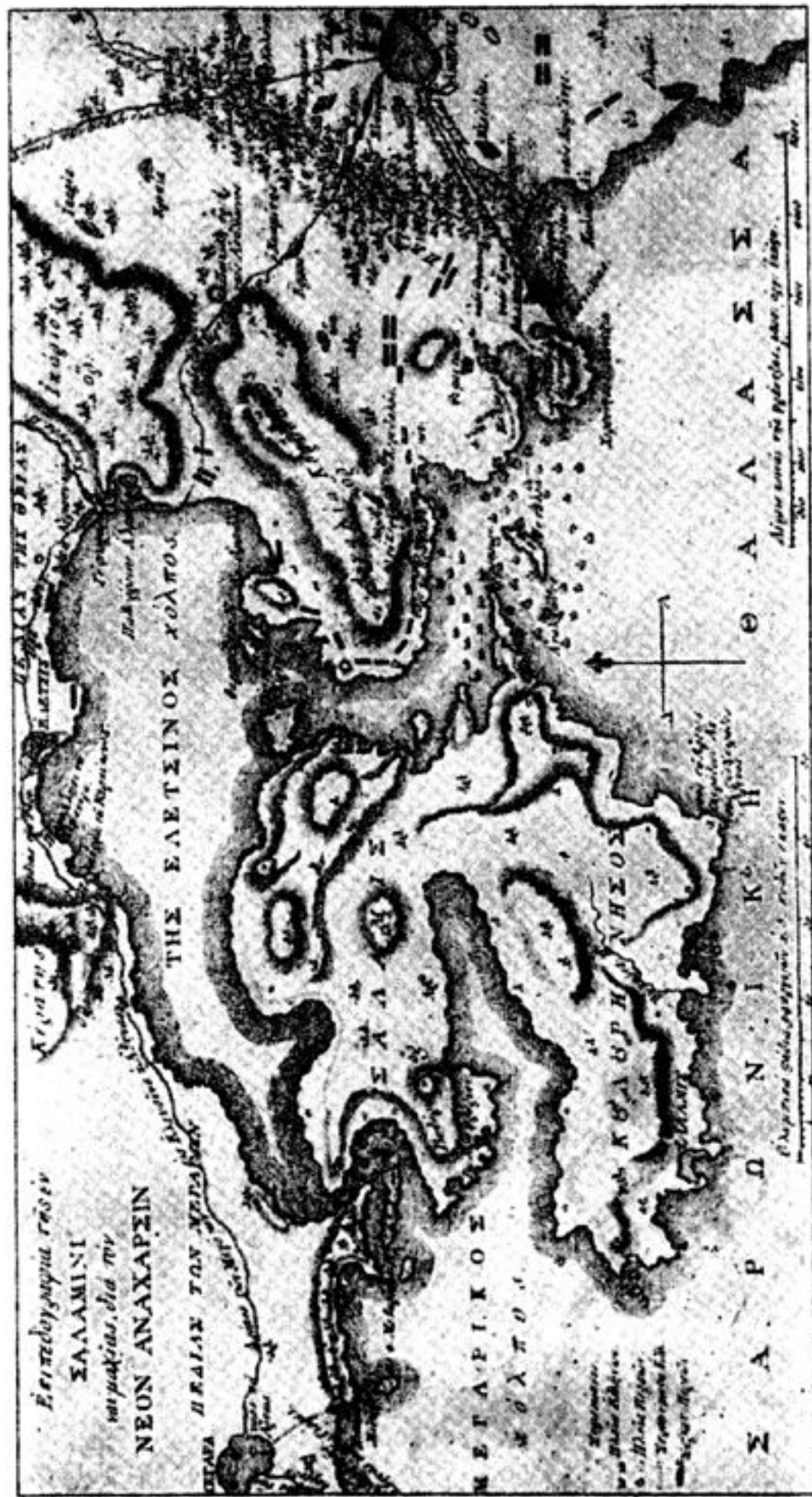
ΑΡΓΗΝΗ — Στρατευμάτων ἐδῶ χρεία
 μήδε κάστρων εἶν' τειχία·
 ἡ Εἰρήνη πληρέστατη,
 στερεά, ἀσφαλεστάτη.
 Πράγμα δὲν δίδει αἰτίαν,
 φιλαργύρου τὴν καρδίαν
 νὰ δελεάσῃ.

ΧΟΡΟΣ — ὦ τερπνά, φίλτατα δάση,
 ὦ πανευτυχής, φιλτάτη
 Ἐλευθερία!

.....

«Ἐπιπεδογραφία τῶν περὶ τὰς Ἀθῆνας».
 Λεπτομέρεια τῆς Χάρτας τῆς Ἑλλάδος (1797).

α' Επιπεδογραφία τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας).
 Λεπτομέρεια τῆς Χάρτας τῆς Ἑλλάδος (1797).

ΝΕΟΣ ΑΝΑΧΑΡΣΙΣ

[Βιέννη 1797]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'

Ὀδοιπορία τῆς Θεσσαλίας¹

Ἀμφικτύονες — Μάγισσαι — Βασιλεῖς τῶν Φερῶν — Κοιλὰς τῶν Τεμπῶν

Ἐβγαίνοντας ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας² ἐμβαίνει τινὰς εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Αὕτῃ ἡ ἐπαρχία, εἰς τὴν ὁποίαν συμπεριλαμβάνεται ἡ Μαγνησία³ καὶ διάφοραι ἄλλαι μικραὶ τοπαρχίαι ἔχουσαι ξεχωριστὰς ὀνομασίας, εἶναι περιωρισμένη κατ' ἀνατολὰς ἀπὸ τὴν θάλασσαν, κατ' ἄρκτον ἀπὸ τὸ ὄρος Ὀλυμπον, κατὰ δυσμὰς ἀπὸ τὸ ὄρος Πίνδον⁴ καὶ κατὰ μεσημβρίαν ἀπὸ τὴν Οἴτην⁵. Ἀπὸ τὰ αἰώνια σύνορα αὐτά, ἐξέρχονται ἄλλαι ἀλυσίδες βουνῶν καὶ λόφων ἔρπουσαι εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη. Αὐταὶ ἐναγκαλίζουσι κατὰ διαστήματα εὐφόρους πεδιάδας, αἵτινες διὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν περιοχὴν τους παρο-

-
1. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 357 χρόν. πρὸ Χριστοῦ.
 2. Θερμονέρια.
 3. Τοῦ Δημητριάδος ἡ ἐπαρχία.
 4. Ἄγραφα.
 5. Βάνια ὀξίεις.

μοιάζουσι μὲ εὐρύχωρα ἀμφιθέατρα¹. Πόλεις εὐτυχησμένοι ἐγείρονται ἐπάνω εἰς τὰ ὕψη ὅπου περιτριγυρίζουσι τὰς πεδιάδας αὐτάς. Ὁλος ὁ τόπος ποτίζεται ἀπὸ ποταμούς, ὧν οἱ περισσότεροι πίπτουσιν εἰς τὸν Πηνειόν², ὅστις προτοῦ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν θάλασσαν, διαπερνᾷ τὴν περίφημον κοιλάδα, γνωστὴν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Τέμπε³.

Μερικὰ στάδια παρεμπρὸς ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας, ἤυραμεν τὴν μικρὰν χώραν Ἀνθέλην⁴, περίφημον δι' ἓνα ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος καὶ διὰ τὴν συνέλευσιν τῶν Ἀμφικτυόνων ὅπου συγκροτεῖται κάθε χρόνον ἐκεῖ⁵. Αὐτὴ ἡ σύναξις ἤθελεν εἶναι ἡ ἐπωφελεστάτη καὶ ἐπομένως ἡ ἀρίστη τῶν νομοθεσιῶν, ἂν αἱ αἰτίαι τῆς φιλανθρωπίας, ὅπου ἐνήργησαν νὰ τὴν θεσπίσωσι, δὲν ἤθελεν ἀναγκασθῶσι νὰ παραχωρήσωσιν εἰς τὰ πάθη ἐκείνων ὅπου διοικοῦσι τὰ ἔθνη.

Κατὰ τὸ λέγειν μερικῶν, ὁ Ἀμφικτύων, βασιλεύοντας εἰς τὰ πέριξ, ἐστάθη ὁ πρῶτος προστάτης⁶, ἄλλοι πάλιν λέγουσι πῶς ὁ Ἀκρίσιος, βασιλεὺς τοῦ Ἄργους⁷. Ἐκεῖνο ὅπου φαίνεται βέβαιον εἶναι ὅτι εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους, δώδεκα γένη ἀπὸ τὰ ἀρκτῶα μέρη τῆς Ἑλλάδος⁸, καθὼς οἱ Δωριεῖς, οἱ Ἴωνες, οἱ Φωκεῖς,

1. Πλίνιος, βιβλ. 4, κεφ. 8, τόμ. α', σελ. 199.

2. Σαλαμβριάν.

3. Μπαμπᾶς.

4. Μόλος.

5. Ἡρόδοτος, βιβλ. ζ', κεφ. 200, ὑπομνήματα τῆς φιλολογ. ἀκαδ. τόμ. 3, σελ. 191.

6. Θεόπομπος, εἰς Ἀμφικτυον. Πausανίας, βιβλ. 10, κεφ. 8, σελ. 815.

7. Στράβ. βιβ. θ', σελ. 420.

8. Αἰσχίν. Περὶ ψευδ. νόμ. σελ. 413. Στράβ. ὁμοίως. Pausan. ὁμοίως. — Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς δὲν συμφωνοῦν ἐπάνω εἰς τὰ γένη ὅπου ἔστελλον ἀπεσταλμένους εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν. Ὁ Αἰσχίνης, ὅπου ἐκθέτω ἀνωτέρω, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ μαρτυρία εἶναι τουλάχιστον διὰ τὸν καιρὸν του προτιμότερα ἀπ' ὅλας τὰς ἄλλας, ἐπειδὴ καὶ ἦτον ὁ ἴδιος ἀπεσταλμένος, ὀνοματίζει τοὺς Θετταλοὺς, τοὺς Βοιωτοὺς, τοὺς Δωριεῖς, τοὺς Ἴωνες, τοὺς Περραιβοὺς, τοὺς Μάγνητας, τοὺς Λοκροὺς, τοὺς Οἰταίους, τοὺς Φθιώτας, τοὺς Μαλίους καὶ τοὺς Φωκεῖς. Οἱ ἀντιγραφεῖς ἀπέβαλον τὸ δωδέκατον, οἱ δὲ κριτικοὶ ὑποθέτουν πῶς εἶναι οἱ Δόλοπες.

οί Βοιωτοί, οί Θεσσαλοί και ἄλλοι ἔκαμαν μίαν συμφωνίαν διὰ νὰ προλάβωσι τὰ κακὰ ὅπου ὁ πόλεμος ἐφεῖλκε κατόπι του. Ἐθεσπίσθη νὰ στέλλωσι κάθε χρόνον ἀπεσταλμένους εἰς τοὺς Δελφούς¹ καὶ ὅτι τὰ τολμήματα ὅπου ἤθελε γένωσιν ἐναντίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις ἐδέχθη τοὺς ὄρκους των, καὶ ὅλα ἐκεῖνα ὅπου εἶναι ἐναντία εἰς τὰ δίκαια τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων αὐτοὶ ἐχρεωστοῦσαν νὰ εἶναι οἱ ὑπερασπισταί, θέλουσιν ἀναχθῆ εἰς τὴν συνέλευσιν αὐτήν. . .

Ἀπὸ τὴν Ἀνθέλην ἐμβήκαμεν εἰς τὸν τόπον τῶν Τραχινίων² καὶ εἶδαμεν εἰς τὰ πέριξ τοὺς πεδινούς ἀνθρώπους καταγινομένους εἰς τὸ νὰ συνάξωσι τὴν πολύτιμον σκάρφην ὅπου βλαστάνει ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος Οἶτην³. Ἡ ἔφεσις τοῦ νὰ πληροφορήσωμεν τὴν περιέργειάν μας, μᾶς ὑπεχρέωσε νὰ πάρωμεν τὸν δρόμον τῆς Ὑπάτης⁴. Μᾶς εἶχον εἰπεῖ ὅτι θὲ νὰ εὔρωμεν πολλὰς μάγισσας εἰς τὴν Θεσσαλίαν, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν πόλιν αὐτήν⁵· εἶδομεν ἀληθινὰ ἐκεῖ περισσὲς ποταπὲς γυναῖκες, ὅπου ἤμποροῦσαν (καθὼς ἔλεγον) νὰ κρατήσωσι τὸν ἥλιον, νὰ τραβήξωσι τὸ φεγγάρι εἰς τὴν γῆν, νὰ διεγείρωσι ἢ νὰ γαληνιάσωσι τὰς τρικυμίας, νὰ ξανακράξωσι τοὺς πεθαμένους εἰς τὴν ζωὴν, ἢ νὰ ἀποθήσωσι τοὺς ζωντανούς εἰς τὸν τάφον⁶.

Πῶς αἱ τοιαῦται ἰδέαι ἠμπόρεσαν νὰ γλιστρήσωσιν εἰς τὰ πνεύματα; Ἐκεῖνοι ὅπου τὰς θεωροῦσιν ὡς προσφάτους, θέλουσιν, ὅτι, εἰς τὸν παρελθόντα αἰῶνα, μία Θετταλὴ ὀνομαζομένη Ἀγλαονίκη, μανθάνοντας νὰ προλέγῃ τὰς ἐκλείψεις τῆς σελήνης, ἀπέδωκεν αὐ-

1. Καστρί εἰς τὴν Φωκίδα.

2. Ἐπαρχία τοῦ Νέων Πατρῶν.

3. Θεόφρ. Ἱστορ. βοτ. β. 9, κεφ. ια', σελ. 1063.

4. Πατρατζίκι.

5. Ἀριστοφ. Νεφέλ. στίχ. 747. Πλίνιος, βιβλ. 30, κεφ. α', τόμ. β' σελ. 523. Σενέκ. εἰς Ἰππόλ. δραμ. 2, στ. 420. Ἀπουλ. Μεταμ. β. α', σ. 15, β. 2, σ. 20.

6. Ἐμπεδοκ. Διογ. Λαέρτ. βιβ. η', § 59. Ἀπουλ. αὐτ. σ. 6. Βιργίλ. ἐκλογ. η', στίχ. 69.

τὸ τὸ φαινόμενον εἰς τὴν δύναμιν τῶν γητευμάτων της¹ καὶ ὅτι ἐσυμπέραναν ἀπ' ἐκεῖ, πῶς οἱ ἴδιοι τρόποι ἦσαν ἀρκετοὶ νὰ ἀπαιωρήσωσιν ὅλους τοὺς νόμους τῆς φύσεως· προβάλλουσιν ὁμῶς καὶ μίαν ἄλλην Θετταλήν, ἣτις, ἀπὸ τὸν καιρὸν τῶν ἡρωϊκῶν αἰώνων, ἐξήσκει ἐπάνω εἰς τὸ ἄστρον αὐτὸ μίαν αὐτοκρατορικὴν ἰσχύν²· καὶ μία ποσότης ἀποτελεσμάτων ἀποδεικνύει φανερά, ὅτι ἡ μαγεία παρεισῆλθε πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Μὴ φροντίζοντες νὰ ἐρευνήσωμεν τὴν ἀρχὴν της, ἠθελήσαμεν ἐν καιρῷ τῆς διατριβῆς μας εἰς τὸ Πατρατζίκι νὰ γνωρίσωμεν τὰ ἀποτελέσματά της· μᾶς ἐπῆγαν κρυφίως εἰς μερικὲς γραῖες, τῶν ὁποίων ἡ πενιχρότης ἦτον τόσο ὑπερβολικὴ, ὅσον καὶ ἡ ἀμάθειά των· αὐταὶ ἐκαυχῶντο πῶς εἶχον ἀντιφάρμακα ἐναντίον τῶν δαγκαμάτων τῶν σκορπίων καὶ τῶν ἐχιδνῶν³, πῶς εἶχον ἄλλα διὰ νὰ καταντήσωσιν ἐκνεύρωμένην ἢ ἀνενέργητον τὴν φλόγα ἐνὸς νέου συζύγου, ἢ διὰ νὰ κάμωσι νὰ χαθῶσι τὰ ποίμνια καὶ τὰ μελίσσια⁴· εἶδαμεν ἐκεῖ. . .

.

Ἀπὸ τὸ Πατρατζίκι ἐπῆγαμεν εἰς τὴν Λάμιαν καί, ἐξακολουθοῦντες νὰ περιπατῶμεν εἰς ἄγριον τόπον, ἀπὸ ἕναν ἄνισον καὶ λοφώδη δρόμον ἐφθάσαμεν εἰς τοὺς Θαυμακοὺς, ὅπου μᾶς ἐφάνη ἡ πλέον ὠραιότερα θεωρία ὅπου ἠμπορεῖ νὰ εὔρεθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα⁵, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἡ πόλις εἶναι ἐπάνωθεν ἀπὸ ἕνα ἄπειρον ἴσιωμα, τοῦ ὁποίου ἡ θεὰ προξενεῖ πάραυτα μίαν ζωηρὰν ἐσωτερικὴν κίνησιν· εἰς αὐτὸν τὸν πλούσιον καὶ θαυμαστὸν κάμπον⁶ εἶναι θεμελιωμένοι περισσαὶ πόλεις καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων τὰ Φέρσαλα, μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας καὶ ὀλβιωτέρας τῆς Θεσσαλίας. Ἡμεῖς τὲς περιήλθομεν ὅλες, εἰδοποιούμενοι, ὅσον τὸ δυνατόν, τῶν ἀρχαίων συνη-

1. Πλούταρχ. τόμ. β', σελ. 145.

2. Σενέκ. εἰς Ἡρακλ. Οἰταῖος στίχ. 525.

3. Πλάτ. εἰς Εὐθύδ. τόμ. α', σελ. 290.

4. Ἡρόδοτ. βιβλ. β', κεφ. 181. Πλάτ. περὶ νόμ. βιβλ. ια', τόμ. β' σελ. 933.

5. Λιβ. βιβ. 32, κεφ. 4.

6. Ποκόκ. τόμ. 3, σελ. 153.

θειῶν των, τῆς διοικήσεώς των, τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἠθῶν τῶν ἐγκατοίκων των.

Φθάνει μόνον νὰ ρίψη κανεὶς τὰ μάτια του εἰς τὴν φύσιν τῆς γῆς, διὰ νὰ καταπεισθῇ πῶς ἔπρεπε νὰ περισφαλῇ ἄλλοτε σχεδὸν τόσα γένη ἢ φυλάς, ὅσα παρασταίνει βουνὰ καὶ κοιλάδας· διαχωρισμένοι ὄντες τότε ἀπὸ ἰσχυρὰ σύνορα, τὰ ὁποῖα ἦτον ἀνάγκη εἰς κάθε στιγμήν νὰ καταπολεμῶσιν ἢ νὰ διαφενδεύωσιν, ἔγιναν τόσον ἀνδρεῖοι, ὅσον ἐγχειρηματίαι, καί, ὅταν ἡμερώθησαν τὰ ἦθη των, ἡ Θεσσαλία ἐστάθη ἡ καθέδρα τῶν ἡρώων καὶ τὸ θέατρον τῶν πλέον μεγάλων κατορθωμάτων. Ἐκεῖ ἐφάνησαν οἱ Κένταυροι καὶ Λαπίθαι, ἐκεῖθεν ἐξέπλευσαν οἱ Ἀργοναῦται¹, ἐκεῖ ἀπέθανεν ὁ Ἡρακλῆς, ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ Ἀχιλλεύς, ἐκεῖ ἔζησεν ὁ Πειρίθουος, ἐκεῖ οἱ πολεμισταὶ ἤρχοντο ἀπὸ τοὺς πλέον μακρινοὺς τόπους νὰ δοξασθῶσι διὰ τὰς ἀνδραγαθίας των. Οἱ Ἀχαιοί, οἱ Αἰολεῖς, οἱ Δωριεῖς, ἀφ' ὧν κατάγονται οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἄλλα ἰσχυρὰ ἔθνη, ἔχουσι τὴν ἀρχὴν των ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν. Τὰ γένη, ὅπου ὑπερεξέχουσι τὴν σήμερον, εἶναι οἱ λεγόμενοι κυρίως Θετταλοί², οἱ Οἰταῖοι³, οἱ Φθιωταί⁴, οἱ Μάλιοι⁵, οἱ Μάγνητες⁶, οἱ Περραιβοί⁷ καὶ ἄλλοι. Ἄλλοτε ἦσαν ὑποκείμενοι εἰς βασιλεῖς, ὕστερον ὑπέφερον καὶ αὐτοὶ τὰς συνηθισμένας μεταβολὰς εἰς τὰ μεγάλα καὶ μικρὰ βασίλεια. Οἱ περισσότεροι εἶναι τὴν σήμερον ὑποκείμενοι εἰς μίαν ὀλιγαρχικὴν διοίκησιν⁸.

Εἰς κάποιας περιστάσεις, αἱ πόλεις κάθε ἐπαρχίας, ἤγουν κάθε φυλῆς, στέλλουσι τοὺς ἀπεσταλμένους των εἰς τὴν συνέλευσιν, ὅπου

1. Ἄδμητος, εἰς τῶν πενήντα πέντε Ἀργοναυτῶν, ἦτον ἀπὸ τὸν Βελεστίνον.

2. Οἱ τῶν Τρικάλων τὸν κάμπον οἰκοῦντες.

3. Οἱ κατοικοῦντες τὰ Βάνινα, Πατρατζίκι, Ζητούνι.

4. Οἱ Φερσαλινοὶ ἕως τὸν Πλάτανον.

5. Οἱ Θαυμακινοὶ ἕως τὸν Ἀχινόν.

6. Τοῦ Βόλου καὶ τῆς Ἀγυῖας τὰ χωριά.

7. Οἱ Ὀλυμπιώται, Ἀλασσονῖται, ἕως τὴν Λάρισαν.

8. Θουκυδ. βιβλ. 4, κεφ. 78.

διευκρινίζονται τὰ συμφέροντά των¹. τὰ ψηφίσματα ὁμοῦς αὐτῶν τῶν συνεδρίων ὑποχρεώνουσι μόνον ἐκείνους ὅπου τὰ ὑπέγραψαν, καὶ ἔτσι, ὄχι μόνον αἱ ἐπαρχίαι εἶναι ἀνεξάρτητοι ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην, ἀλλ' αὐτὴ ἢ αὐτεξουσιότης ἐκτείνεται ἀκόμη καὶ εἰς τὰς πόλεις ἐκάστης ἐπαρχίας. Λόγου χάριν, ἡ ἐπαρχία τοῦ Ζητουνίου, οὔσα διηρημένη εἰς δεκατέσσαρας τοπαρχίας², οἱ κάτοικοι τῆς μιᾶς ἡμποροῦσι νὰ μὴ θελήσωσι ν' ἀκολουθήσωσιν εἰς τὸν πόλεμον ἐκείνους τῶν ἄλλων³. Αὐτὴ ἢ ὑπερβολικὴ ἐλευθερία ἀδυνατίζει κάθε ἐπαρχίαν, ἐμποδίζοντάς την νὰ ἐνώσῃ τὰς δυνάμεις της, καὶ ἐπιφέρει τόσην ἀδυναμίαν εἰς τὰ δημόσια βουλευόμενα ὅπου παραιτοῦνται συχνὰ εἰς τὸ νὰ συναθροίσωσι τὰς συνελεύσεις⁴.

Ἡ συμμαχία τῶν κυρίως λεγομένων Θετταλῶν (λέγονται ὅσοι κατοικοῦσι τῶν Τρικάλων τὸν κάμπον), εἶναι ἡ ἰσχυροτέρα ἀπ' ὅλες, τόσον διὰ τὴν ποσότητα τῶν πόλεων ὅπου ἐξουσιάζει, ὅσον καὶ διὰ τὴν συνένωσιν τῶν Μαγνήτων καὶ τῶν Περραιβῶν, τοὺς ὁποίους αὐτὴ μὲ τὴν ὀλόγη σχεδὸν καθυπέταξεν⁵.

Ὅρῶνται ἀκόμη καὶ τινες πόλεις ἐλεύθεραι, αἱ ὁποῖαι φαίνονται πῶς δὲν βαστῶνται ἀπὸ καμίαν μεγάλην φυλὴν, καὶ, οὔσα πολλὰ ἀσθενεῖς νὰ διατηρῶνται εἰς ἓνα κάποιον βαθμὸν ὑπολήψεως, ἀποφασίζουσι νὰ συντροφεύσωσι μὲ δύο-τρεῖς πλησιοχώρους πόλεις, μοναδικές καὶ ἀδύνατες καθὼς καὶ αὐτές⁶.

Οἱ Θεσσαλοὶ ἡμποροῦσι νὰ βάλωσιν εἰς τὸ ποδᾶρι ἕξι χιλιάδας καβαλαρέους καὶ δέκα χιλιάδας πεζοὺς⁷, χωρὶς νὰ μετρήσωμεν τοὺς τοξότας, ὅπου εἶναι ἐξαιρετοὶ καὶ τῶν ὁποίων ἡμπορεῖ νὰ πληθυνθῇ ὁ ἀριθμὸς κατ' ἀρέσκειαν, ἐπειδὴ αὐτὴ ἢ φυλὴ εἶναι συνηθι-

1. Ὁ αὐτ. αὐτ. βιβ. 35, κεφ. 31, βιβ. 36, κεφ. 8, βιβ. 39, κεφ. 25, β. 42, κ. 38.

2. Στράβ. βιβ. 9, σελ. 434.

3. Διόδ. Σικ. βιβ. 18, σελ. 595.

4. Λιβ. βιβλ. 34, κεφ. 51.

5. Θεόφ. ἀπ. Ἀθην. βιβλ. 6, 265.

6. Στράβ. αὐτόθ. σελ. 437. Λιβ. βιβλ. 42, κεφ. 53.

7. Ξενοφ. Ἑλλ. βιβ. 6, σελ. 581. Ἴσοκ. τ. α', σ. 420.

σμένη παιδιόθε νὰ ρίπτῃ μὲ τὸ δοξάρι¹. Δὲν εἶναι κανένα πρᾶγμα τόσον περίφημον ἀπὸ τὴν καβαλαρίαν τῶν Θετταλῶν². αὐτὴ δὲν εἶναι τρομερὰ μόνον κατὰ τὴν ἰδέαν· ὅλος ὁ κόσμος συμφωνεῖ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀντισταθῇ κανεὶς εἰς τὴν ἰσχυρότητά της³.

Ἄδεται λόγος πῶς αὐτοὶ πρῶτοι ἤϊραν τὴν εὐκολίαν νὰ βάλωσι τὸ χαλινάρι εἰς τὸ ἄλογον καὶ νὰ τὸ ὀδηγήσωσιν εἰς τὸν πόλεμον. Λέγουσι προσέτι ὅτι ἀπ' αὐτὸ ἐστερεώθη ἡ ἰδέα πῶς ὑπῆρχον ἄλλοτε εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἄνθρωποι, κατὰ τὸ ἥμισυ ἄνθρωποι καὶ τὸ ἥμισυ ἄλογα, οἵτινες ὠνομάσθησαν Κένταυροι⁴. Αὐτὸς ὁ μῦθος ἀποδεικνύει τουλάχιστον τὴν ἀρχαιότητα τῆς ἰππικῆς ἀναμεταξύ των, καὶ ἡ ἔφεσις των δι' αὐτὴν τὴν ἄσκησιν εἶναι καθιερωμένη ἀπὸ μίαν ἱεροπραξίαν ὅπου παρατηροῦσιν εἰς τὰς ὑπανδρείας των. Ὑστερον ἀπὸ τὰς θυσίας καὶ ἄλλα ρητά, ὅπου μεταχειρίζονται, ὁ νυμφίος προσφέρει εἰς τὴν νύμφην ἓνα ἄλογον στολισμένον μὲ στολίσματα πολεμικά⁵. Ἡ Θεσσαλία προάγει κρασί, λάδι, καρπούς διαφόρων εἰδῶν. Ἡ γῆ εἶναι εὐκαρπος εἰς βαθμὸν ὅπου τὸ σιτάρι ἤθελεν ἀυξήσει πολλὰ γλήγορα, ἂν δὲν ἐπρονοοῦσαν νὰ τὸ κουρεύσωσιν ἢ νὰ βάλωσι τὰ πρόβατα νὰ τὸ βοσκήσωσι⁶.

Τὰ γεννήματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μὲ ὅλον ὅπου εἶναι πολλότατα, τρώγονται συχνὰ ἀπὸ τὰ σκωλήκια⁷. κουβαλοῦν μίαν μεγάλην ποσότητα σιταρίου εἰς διαφόρους λιμένας, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς Φθιωτικὰς Θήβας (εἰς τὸν Πλάτανον), ὅπουθεν μετακομίζεται εἰς ξένα μέρη⁸. Αὐτὴ ἡ πραγματεία, ὅπου κόπτει μεγάλας ποσότητας, γίνεται περισσότερον ἐπωφελῆς εἰς τὸ ἔθνος, τὸ ὅποιον ἠμπορεῖ εὐκόλως νὰ τὴν παρατείνῃ καὶ σχεδὸν νὰ τὴν ἀυξάνῃ διὰ μέσου τῆς ὑπερβολικῆς ποσότητος τῶν σκλάβων, ὅπου ἐξουσιάζει, ὀνομαζομέ-

1. Ξενοφ. αὐτόθι. Σολιν. κεφ. 8.

2. Παυσ. β. 10, κ. α', σ. 799. Διόδ. Σικ. β. 16, σ. 435. Λιβ. β. 9, κ. 19.

3. Πολύβ. β. 4, σελ. 278.

4. Πλίν. βιβ. 7, κεφ. 56, τόμ. α', σελ. 416.

5. Αἰλιαν. ζώων. βιβ. 11, κεφ. 34.

6. Θεόφρ. ἱστορ. βιβ. 8, κεφ. 7, σελ. 942.

7. Ὁ αὐτὸς αὐτόθι κεφ. 10.

8. Ξενοφ. ἱστορ. Ἑλλ. βιβ. 6, σελ. 581. Λιβ. βιβλ. 39, κεφ. 25.

νων Πενεστῶν. Αὐτοὶ κατάγονται ἀπ' ἐκείνους τοὺς Περραιβοὺς καὶ ἀπ' ἐκείνους τοὺς Μάγνητας, ὅπου οἱ Θετταλοὶ ἔβαλαν εἰς τὰ σίδηρα, ἀφοῦ τοὺς ἐνίκησαν. Συμβεβηκός, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει πολλὰ τὰς ἀντιφάσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Οἱ Θετταλοὶ εἶναι ἴσως ἀπ' ὅλους τοὺς Ἕλληνας ἐκεῖνοι ὅπου καυχῶνται περισσότερον διὰ τὴν ἐλευθερίαν των¹, καὶ αὐτοὶ ἦτον οἱ πρῶτοι εἰς τὸ νὰ καταντήσουν τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν σκλαβίαν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὄντες ζηλωταὶ τῆς ἐλευθερίας των, ἔδωσαν τὸ ἴδιον παράδειγμα εἰς τὴν Ἑλλάδα².

Οἱ Πενεσταὶ ἐπαναστάτησαν περισσότερον ἀπὸ μίαν φοράν³· εἶναι τόσον πολλοί, ὅπου ἐμπνέουσι πάντοτε φόβον, οἱ δὲ αὐθένται των ἤμποροῦσι νὰ κάμωσιν ἓνα ὑποκείμενον πραγματείας καὶ νὰ τοὺς πωλήσωσιν εἰς τὰ ἄλλα γένη τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖνο ὅμως ὅπου εἶναι αἰσχροτέρον ἀκόμη, φαίνονται ἐδῶ ἀχόρταστοι ἄνθρωποι ὅπου νὰ κλέπτωσι τοὺς σκλάβους τῶν ἄλλων, νὰ ἀρπάζωσι σχεδὸν τοὺς ἐλευθέρους κατοίκους, καὶ νὰ τοὺς μετακομίζουσι σιδηροδεσμίους εἰς τὰ πλοῖα ὅπου ἡ γλυκύτης τοῦ κέρδους ἔλκει εἰς τὴν Θεσσαλίαν⁴.

Ἐγὼ εἶδα εἰς τὴν πόλιν Ἄρνην (ὄχι μακρὰ ἀπὸ τὰ Τρίκαλα) σκλάβους, τῶν ὁποίων ἡ κατάστασις εἶναι μετριωτέρα· αὐτοὶ κατάγονται ἀπ' ἐκείνους τοὺς Βοιωτοὺς, οἵτινες ἤλθον ἄλλοτε νὰ κατοικήσωσιν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον καὶ ἐδιώχθησαν ἔπειτα ἀπὸ τοὺς Θετταλοὺς. Οἱ περισσότεροι ἐγύρισαν εἰς τοὺς ἀρχαίους τόπους των· οἱ ἄλλοι, μὴν ἤμποροῦντες νὰ παραιτήσωσι τὰς κατοικίας των, ἐσυμβιβάσθησαν μὲ τοὺς νικητάς των, κατένευσαν νὰ γίνουσι σκλάβοι⁵, μὲ συμφωνίαν ὅτι οἱ αὐθένται των νὰ μὴν ἤμπορῶσι μήτε νὰ

1. Εὐριπ. εἰς Ἄλκ. στίχ. 677.

2. Θεόπ. εἰς Ἀθην. βιβ. 6, κεφ. 18, σελ. 265.

3. Ἀριστοτ. δημοκ. βιβ. 2, κεφ. 9, τόμ. β', σελ. 328.

4. Ἀριστοφ. πλοῦτ. στίχ. 520, σχολ. τοῦ αὐτοῦ.

5. Ἐν ἔτει 1769 οἱ κάτοικοι τῆς Κάπουρνας (χώρα τῆς Μαγνησίας) ἐβιάσθησαν νὰ πωλήσωσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὴν ἐλευθερίαν των εἰς ἓναν Ἀρβανίτην, ὀνόματι Μουσιλῆ —μὴν ἤμποροῦντες νὰ πληρώσωσι τὸ ὑπερβολικὸν διάφορον τῶν ἀσπρῶν του, τὰ δέκα δεκαοκτῶ τὸν χρόνον—, ἐπὶ συμ-

τούς σηκώσωσι τὴν ζωὴν, μήτε νὰ τοὺς μετακομίσωσιν εἰς ἄλλα κλίματα γῆς· αὐτοὶ ἐπεφορτίσθησαν τὴν καλλιεργίαν τῆς γῆς ἐπὶ μιᾷ ἐτησίῳ ἀντιμισθία. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι τὴν σήμερον πλουσιώτεροι ἀπὸ τοὺς κυρίους των¹.

Οἱ Θετταλοὶ ὑποδέχονται τοὺς ξένους μὲ πολλὴν δεξίωσιν καὶ τοὺς φιλεύουσι μὲ μεγαλοπρέπειαν²· ἡ πολυτέλεια λάμπει εἰς τὰ φορέματα καὶ ὀσπίτιά των³, ἀγαπῶσιν ὑπερβολικὰ τὴν κενοδοξίαν καὶ ξεφαντώματα, τὰ τραπέζιά των εἶναι μὲ πολλὴν παρατήρησιν καὶ ἀφθονίαν στολισμένα καὶ αἱ χορεύτριαι, ὅπου παρεισάγονται ἐκεῖ, δὲν ἤμποροῦσι νὰ τοὺς εὐαρεστήσωσιν ἀλλέως, παρὰ ὅταν ξεγυμνωθῶσι, σχεδὸν καὶ ἀπ' ὅλα τὰ καλύμματα τῆς αἰδοῦς⁴.

Εἶναι ζωηροί, φιλοτάραχοι⁵ καὶ τόσον δύσκολοι εἰς τὸ νὰ διοικηθῶσιν, ὅπου ἐγὼ εἶδα περισσὰς πόλεις των καταξεσχισμένας ἀπὸ φατρίας⁶· τοὺς ὀνειδίζουσι, καθὼς καὶ ὅλα τὰ πεπολιτευμένα ἔθνη, ὅτι δὲν στέκονται εἰς τὸν λόγον τους καὶ παραιτοῦσιν εὐκόλως τοὺς συμμάχους των⁷· ἡ ἀνατροφή τους μὴ προσθέτοντας ἄλλο εἰς τὴν φύσιν, παρὰ προλήψεις καὶ λάθη, ἡ διαφθορὰ ἀρχινᾷ ἐνωρίς, κατόπι τὸ παράδειγμα κατασταίνει τὸ κρῖμα εὐκόλον καὶ ἡ ἀτιμωρησία τὸ καταντᾷ ἀναιδές⁸. Εἰς τοὺς πλέον ἀρχαίους χρόνους τους, ἐκαλλιέργουν τὴν ποιητικὴν. Αὐτοὶ δισχυρίζονται πῶς ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ Θάμυρις, ὁ Ὀρφεύς, ὁ Λίνος, καὶ τόσοι ἄλλοι, οἵτινες ἐζοῦσαν εἰς τὸν αἰῶνα τῶν ἡρώων, τῶν ὁποίων τῆς δόξης συμμετεῖχον καὶ ἐ-

φωνία τοῦ νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ κατοικοῦν τὸν πετρώδη καὶ ἄκαρπον τόπον των καὶ νὰ παίρνη αὐτὸς τὰ κέρδη τοῦ κόπου των. Ὅστις, κτίζοντας ἐκεῖ ἕναν πύργον διὰ μέσου των, τοὺς βαστᾷ εἰς τὴν πλέον κατησχυμμένην σκλαβίαν.

1. Ἀρχεμ. εἰς Ἀθην. βιβ. 6, σελ. 264. Θουκ. βιβ. 12.

2. Ξενοφ. ἱστ. Ἑλ. βιβ. 6, σελ. 264. Θουκυδ. βιβλ. 12, κεφ. 5, σελ. 624.

3. Πλάτ. εἰς Κριτ. τόμ. α', σελ. 53. Ἀθην. αὐτόθ. κεφ. 23, σελ. 633.

Θεοφ. ἀπ. Ἀθ. β. 6, κ. 17, σ. 260.

4. Ἀθην. βιβ. 13, κεφ. 9, σελ. 607.

5. Λίβ. βιβλ. 34, κεφ. 51.

6. Ἰσοκρ. ἐπιστ. 2 εἰς Φιλ. τόμ. α', σελ. 451.

7. Δημοσθ. Ὀλυνθ. α', σελ. 4, ὁ αὐτ. εἰς Ἀριστοκρ. σελ. 743.

8. Πλάτ. εἰς Κριτ. τόμ. α' σελ. 53.

κεῖνοι¹· ὕστερον ὁμως ἀπὸ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, οἱ Θετταλοὶ δὲν προ-
ῆγον κανέναν συγγραφέα, μήτε κανέναν περίφημον τεχνίτην. Εἶναι
σχεδὸν ἑκατὸν πενήντα χρόνοι, ὅπου ὁ Σιμωνίδης τοὺς ἡῦρεν ἀναι-
σθήτους εἰς τὰς χάριτας τῶν στίχων του². Εἰς τοὺς τελευταίους
αὐτοὺς καιροὺς ἔγιναν ὑποκλινέστεροι εἰς τὰ μαθήματα τοῦ ρήτο-
ρος Γοργίου, προτιμοῦσιν ἀκόμη τὴν μεγαλορρήμονα εὐγλωττίαν,
ὅπου ὑπερτεροῦσαν, καὶ ἡ ὁποία δὲν ἐδιόρθωσε τὰς ψευδεῖς ιδέας
ὅπου ἔχουσι περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς³. Αὐτοὶ ἔχουσι τόσην ὀ-
ρεξιν καὶ ὑπόληψιν διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ χοροῦ, ὅπου μεταχειρίζο-
νται τὰς λέξεις αὐτῆς τῆς τέχνης εἰς τὰς πλέον εὐγενικὰς χρήσεις·
εἰς μερικὰ μέρη οἱ στρατηγοὶ ἢ οἱ προεστοὶ ὀνομάζονται ἀρχηγοὶ
τοῦ χοροῦ (χορηγέται)⁴.

Ἡ μουσικὴ τους ἔχει τὸν μέσον τόπον μεταξύ τῆς τῶν Δωριέων
καὶ τῶν Ἰώνων, καὶ μὲ τὸ νὰ ζωγραφίζῃ κατὰ διαδοχὴν τὸν ἐναγκα-
λισμὸν τῆς μεγαλαυχίας καὶ τὴν ἀπαλότητα τῆς τρυφῆς, αὐτὴ εὐρί-
σκει τὸν λογαριασμὸν τῆς εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἦθη τοῦ ἔθνους⁵.

1. Βοσσ. παρατ. εἰς Μελαμ. βιβλ. 2, κεφ. 3, σελ. 456.

2. Πλουτ. περὶ τοῦ ἀκούειν ποιητ. τόμ. 2, σελ. 15.

3. Πλάτ. εἰς Κρίτ. τόμ. α', σελ. 53· ὁ αὐτ. εἰς Μέν. τόμ. 2 σελ. 70.

4. Λουκιαν. περὶ πηδ. κεφ. 14, τόμ. 2, σελ. 276. — Ὁ Λουκιανὸς διη-
γεῖται ἓνα ἐπίγραμμα ὅπου ἔγινε δι' ἓναν Θετταλόν, περιεχόμενον εἰς αὐτὰς
τὰς λέξεις: «Ὁ δῆμος ἀνήγειρεν αὐτὸν τὸν ἀνδριάντα εἰς τὸν Ἰλαρίωνα, ἐπει-
δὴ καὶ ἐχόρευσε καλὰ εἰς τὸν πόλεμον».

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Λουκιανοῦ δὲν εἶναι πρὸς καταφρόνησιν τῶν Θετταλῶν,
καθὼς συμπεραίνει ὁ Ἀνάχαρσις. Ὁ χορὸς εἶναι γένος ὑποδαιριούμενον εἰς
εἶδη ἡδονικὰ καὶ πολεμικά. Ἡδονικὰ εἰσίν: ἡ σίκινις, ὁ κόρδαξ^(α), λαβύριν-
θος, συγκαθιστός καὶ ἄλλοι. Πολεμικά δέ: ὁ πυρρίχιος, οὗ εἶδη: μεῖδάν-ὄγιου-
νού, μάνδρα-χαβασί, ντζέγγι-χαρμπῆ, καὶ ἄλλοι.

— Κόρδαξ· κινεῖ κυκλοειδῶς τὰ ὀπίσθια. Σίκινις· κινεῖ κυκλοειδῶς τὴν
κοιλίαν. Χορεύονται ἀπὸ δύο εἰς Κωνσταντινούπολιν.

— Λαβύρινθος· ὑπὸ πολλῶν· κάμνει ὁ χορηγέτης διαφόρους ἐξελιγμοὺς
βαστώντας τί εἰς τὴν δεξιάν, καὶ εἶναι πρὸς μνείαν τοῦ Θησέως ἐν Κρήτῃ. Χο-
ρεύεται καὶ αὐτὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ λέγεται «ρωμαίικος».

— Συγκαθιστός· ὑπὸ δύο εἰς τὴν Θετταλίαν.

(α) Σχολιαστ. Ἀριστοφάνους.

5. Ἀθην. βιβ. 14, σελ. 624.

Εἰς τὸ κυνήγι εἶναι ὑπόχρεοι νὰ σέβωνται τοὺς πελαργοὺς (λελέκια)· ἐγὼ δὲν ἤθελε μεγαλώσω αὐτὴν τὴν περίστασιν, ἂν δὲν ἀπεφάσιζον, ἐναντίον ἐκείνων ὅπου φονεύουν αὐτὰ τὰ πτηνά, τὴν ἰδίαν τιμωρίαν ὅπου καὶ εἰς τοὺς φονεῖς². Θαυμάζοντες δι' ἓναν τοιοῦτον ἀλλόκοτον νόμον, ἐρωτήσαμεν τὴν αἰτίαν· μᾶς εἶπον ὅτι οἱ πελαργοὶ ἐπάστρευσαν τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τὰ ὑπερμεγέθη φίδια ὅπου τὴν κατηνώχλουν πρωτύτερα, καὶ ὅτι, χωρὶς τὸν νόμον, ἤθελε βιασθῶσι γλήγορα νὰ παραιτήσωσιν αὐτὸν τὸν τόπον³, καθὼς ὁ πολυπλασιασμός τῶν ἀσπαλάχων (χαμοργιῶν) ἔκαμε νὰ παραιτήσωσι μίαν πόλιν τῆς Θεσσαλίας τῆς ὁποίας ἐξέχασα τὴν ὀνομασίαν⁴.

— Πυρρίχιος· ὑπὸ ἐνόπλων· οὗ εἶδη:

— *Μειδάν-όγιουνού(α)*· ὑπὸ πολλῶν, εἰς κύκλον ἰσταμένων, ἔγχος καὶ θυρεὸν κρατούντων καὶ πληττόντων ἔγχει θυρεόν, δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Χορεύεται ἀπὸ τοὺς τζαούσηδες τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχομπογδανίας.

— *Μάνδρα-χαβασί*· ὑφ' ἑνὸς σπαθί κρατοῦντος καὶ διαφόρους κύκλους εἰς τὸν ἀέρα διαγράφοντος με αὐτό· τὸν εἶδον πολλάκις εἰς τὴν χώραν τῆς Μαγνησίας Πορταρίαν χορευόμενον ἀπὸ Τούρκους· ὁμοιάζει με τὸ *hâton à deux bouts* σχεδόν. Τὸν εἶδον ἔτι παρ' ἑνὸς Ἑλληνοῦ εἰς τὰ Θεραπεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ Πάσχα. Εἶχεν εἰς τὴν κόμην του ἓν φάσγανον δεμένον καὶ ἀπὸ ἓν εἰς κάθε του χέρι καί, συγκαθίζοντας, ἐκινούσε με τὴν ἐπιτηδειότητα, ἀναλογίαν καὶ κυκλικὴν ταχύτητα καὶ τὰ τρία ἐνταυτῷ, ὅπου ἐξεπλάγημεν ὅλοι οἱ περιεστῶτες.

— *Ντζέγγι-χαρμπή*· ἐν τῷ ἀναβρασμῷ τῆς μάχης ὑφ' ὅλων τῶν ἐνόπλων κινουμένων δεξιῶς, ἀριστερῶς καὶ εἰς τὰ ἔμπροσθεν. Τὸν εἶδον εἰς Βουκουρέστι ἐπὶ τοῦ τελευταίου πολέμου τῶν τριῶν αὐτοκρατόρων, χορευόμενον ἀπὸ Τούρκους ὑποποιουμένης μάχης.

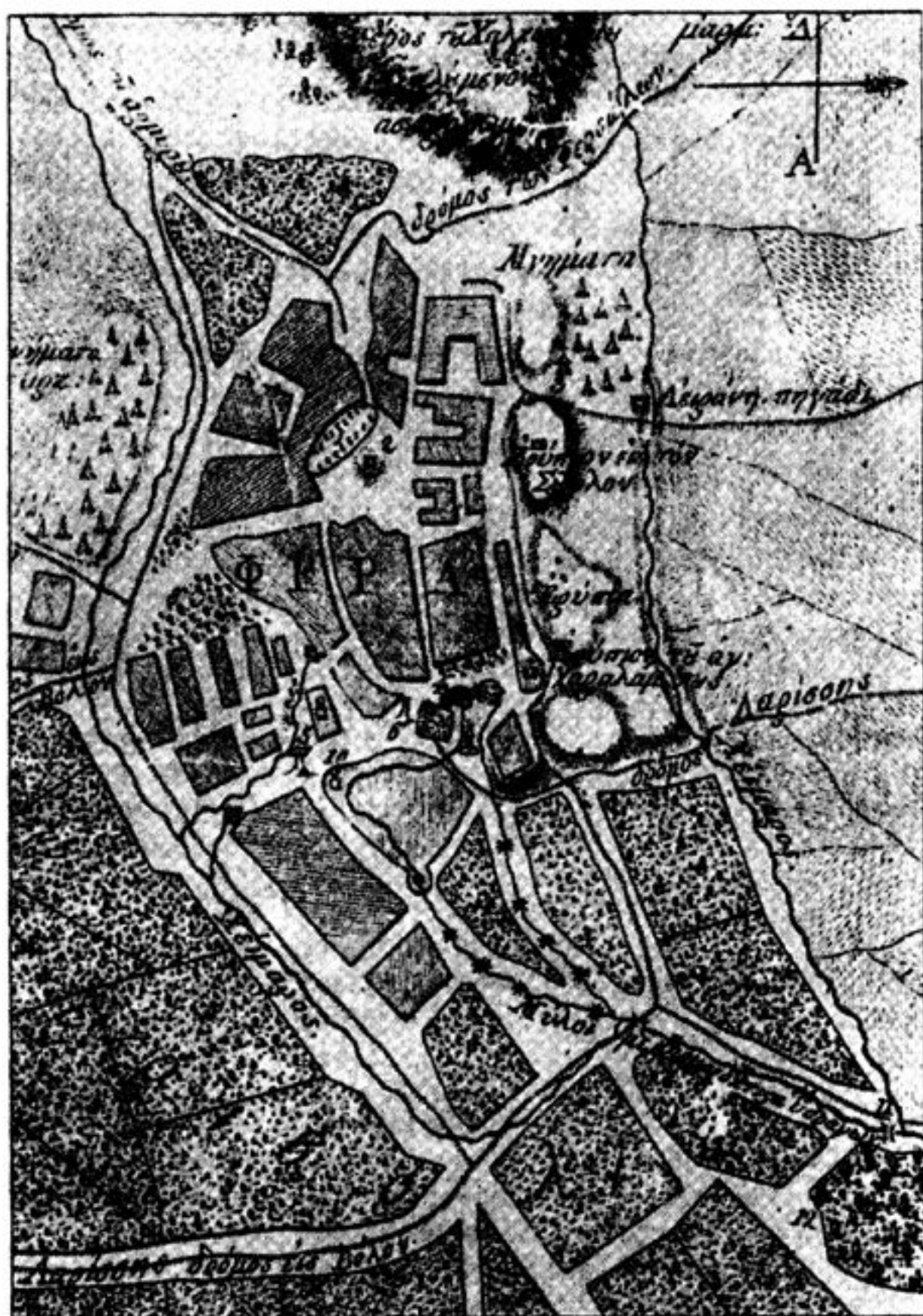
Συμπεραίνεται λοιπὸν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι ὁ συμπατριώτης μου Ἰλαρίων, μόνος, ἐν τῇ παρεμβολῇ τοῦ πολέμου, μεταξὺ ἐνόπλων συντρόφων, ἀπέναντι τοῦ ἀντιπαρατεταγμένου ἐχθροῦ, ἐπὶ τῆς ἡμαγμένης πεδιάδος τοῦ στρατοπέδου, δὲν ἦτον καιρὸς νὰ χορεύσῃ τὴν σίκινιν ἢ τὸν κόρδακα, ἀλλὰ τὸν πυρρίχιον, διεγερτικὸν ἐφόδου, καὶ δικαίως τῷ ἀνήγειρεν ὁ δῆμος τὸν ἀνδριάντα.

(α) Ἄφου ἐχάσαμεν τὸ πᾶν, συνεχάθησαν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν χορῶν.

2. Πλίν. βιβ. ι', κεφ. κγ', Σολίν, κεφ. μ'. Πλούτ. περὶ Ἰσιδ. καὶ Ὀσίρ. τόμ. β', σελ. 380.

3. Ἄριστ. περὶ θαυμ. ἀκουσ. τόμ. α', σελ. 1152.

4. Πλίν. βιβλ. η', κεφ. κθ', σελ. 455.

«Ἐπιπεδογραφία τῆς Φέρας λεγομένης νῦν Βελεστίνος».
 Λεπτομέρεια τῆς Χάρτας τῆς Ἑλλάδος (1797).

Βασιλεῖς τῶν Φερῶν, τουτέστι τοῦ Βελεστίνου

Εἰς τὰς ἡμέρας μας, ἐσχηματίσθη εἰς τὴν πόλιν τῶν Φερῶν μία δύναμις, τῆς ὁποίας ἡ λάμψις ἐστάθη τόσον λαμπρά, ὅσον ὀλιγοχρόνιος. Ὁ Λυκόφρων ἔβαλε τὰ πρῶτα θεμέλιά της¹ καὶ Ἰάσων ὁ διάδοχός του τὴν ὑψωσεν εἰς βαθμὸν τοῦ νὰ τὴν καταστήσῃ τρομερὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὰ μακρινὰ ἔθνη. Ἐγὼ ἤκουσα νὰ ὁμιλῶσι τόσον διὰ τὸν ἀλλόκοτον αὐτὸν ἄνθρωπον, ὅπου πιστεύω πῶς ἔχω χρέος νὰ δώσω μίαν ιδέαν τοῦ ὅ,τι ἔκαμε καὶ τοῦ ὅ,τι ἤμποροῦσε νὰ κάμῃ.

Ὁ Ἰάσων εἶχεν ἐκεῖνα τὰ προτερήματα, ὅπου εἶναι πλέον οἰκειὰ εἰς τὸ νὰ θεμελιώσωσι μίαν μεγάλην αὐτοκρατορίαν. Ἄρχισεν ἔνωρίς νὰ βαστᾷ μὲ πληρωμὴν ἓνα σῶμα συμβοηθῶν ἕξι χιλιάδων ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἐξασκοῦσεν ἀδιακόπως καὶ τοὺς ἐπροσήλωνεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, μὲ ἀνταμοιβάς, ὅταν ἔκαμνον καμίαν ἀνδραγαθίαν, μὲ ἀδιακόπους φροντίδας, ὅταν ἀρρωστοῦσαν, καὶ μὲ τιμημένους ἐνταφιασμούς, ὅταν ἀπέθανον². Ἐπρεπέν, ὅταν ἤθελε νὰ ἔμβῃ καὶ νὰ βασταχθῇ τινὰς εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα, νὰ ἔχῃ μίαν δεδοκιμασμένην ἀνδρείαν καὶ τὴν ταχύτητα ὅπου ἔδειχεν ὁ ἴδιος εἰς τοὺς κόπους καὶ τοὺς κινδύνους. Ἄνθρωποι, ὅπου τὸν ἐγνώριζον μὲ ἔλεγον πῶς ἦτον μιᾶς κράσεως ὅπου ἤμποροῦσε νὰ ὑποφέρῃ τὰς πλέον μεγάλας κακοπαθείας, καὶ μιᾶς δραστηριότητος εἰς τὸ νὰ ὑπερπηδῆσῃ τὰ πλέον μεγαλύτερα ἐμπόδια, μὴ γνωρίζοντας μήτε τὸν ὕπνον, μήτε τὰς ἄλλας χρείας τῆς ζωῆς, ὅταν ἔπρεπε νὰ ἐνεργῇ. Ἀναίσθητος, ἢ —νὰ εἰπῶ καλύτερον— ἀνεπίβατος εἰς τὰ δελεάσματα τῆς ἡδονῆς, ἀρκετὰ φρόνιμος εἰς τὸ νὰ μὴν ἐπιχειρισθῇ κανένα πρᾶγμα ὅταν δὲν ἦτον βέβαιος διὰ τὴν καλὴν ἐκβασίν του. Ἐπιτήδειος ὡσάν τὸν Θεμιστοκλῆ εἰς τὸ νὰ ἐννοήσῃ τοὺς σκοποὺς τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ τῷ κρύψῃ τοὺς ἐδικούς του, νὰ βάλῃ εἰς τόπον δυνά-

1. Ξενοφ. ἱστ. ἑλλ. βιβλ. β', σελ. 461. Διόδ. Σικ. βιβ. 14, σελ. 300. Πέ-
νεκ. ἱστορ. ἱουλ. τόμ. β', σελ. 366.

2. Ξενοφ. αὐτόθι, βιβλ. 6, σελ. 530.

μεως τὴν ὑπουλόγητα ἢ τὴν μηχανουργίαν¹, τέλος πάντων, ἀνάγοντας τὸ πᾶν εἰς τὴν φιλοδοξίαν του καὶ μὴν ἀποδίδοντας ποτὲ τίποτες εἰς τὴν εἰμαρμένην.

Πρέπει νὰ προσθέσωμεν εἰς αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικά, ὅτι ἐδιοικοῦσε καὶ μὲ γλυκύτητα τοὺς ὑπηκόους του², ὅτι ἐγνώρισε τὴν φιλίαν εἰς τόσον βαθμόν, ὅπου Τιμόθεος, ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, μὲ τὸν ὁποῖον ἦτον συνενωμένος διὰ τῶν δεσμῶν τῆς φιλοξενίας, ὄντας ἐγκαλεσμένος ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ, ὁ Ἰάσων ξεγυμνώνεται ἀπὸ τὸν ὠραϊσμόν τοῦ θρόνου, ἔρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀνακατώνεται ὡσὰν ἕνας ἀπλοῦς ἰδιώτης μὲ τοὺς φίλους τοῦ ἐγκαλεσμένου, καὶ συνεισέφερε μὲ τὰς δυσωπήσεις του νὰ ἐλευθέρωση τὴν ζωὴν τοῦ φίλου του³.

Ἦτον ὕστερον ἀπὸ μερικοὺς χρόνους μετὰ τὸν θάνατόν του ὅπου ἐπήγαμεν εἰς τὰς Φεράς, πόλιν ἀρκετὰ μεγάλην καὶ περιτριγυρισμένην ἀπὸ κήπους⁴. Ἐνομίζομεν νὰ εὔρωμεν κάποια ἴχνη ἀπ' ἐκείνην τὴν λαμπρότητα ὅπου αὐτὴ ἔλαμπεν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἰάσονος⁵.

Ἐβασίλευεν ὁμοῦς ὁ Ἀλέξανδρος ἐκεῖ, καὶ ἐπαράσταινεν εἰς τὴν

1. Κικέρ. περ. ἀξίωμ. βιβλ. α', κεφ. 30, τόμ. 3 σ. 209.

2. Διοδ. Σικελ. βιβ. 15, σελ. 373.

3. Δημοσθ. εἰς Τιμόθ. σελ. 1075. Νέπ. εἰς Τιμόθ. κεφ. 4.

4. Πολύβ. ιζ' σελ. 756. Λίβ. λγ', κεφ. στ'.

5. Ἦθελεν ἰδεῖ τὰ ἴδια, ἂν ἐπήγαине καὶ τῶρα κανένας νέος Ἀνάχαρσις. Τὴν μίαν (ἥτις ὀνομάζεται Ἁγίος Γεώργιος), ἐννέα στάδια τῆς ἄλλης ἀπέχουσαν, νὰ μὴ σώζη ἄλλην ἀρχαιότητα, παρὰ τεμάχια μισοκρημισμένων θόλων, πλῆθος μαρμαρίνων ἐρειπίων καὶ μίαν τρίκρουνον ἀρχαιοτάτην βρύσιν. Τῆς δὲ καθαυτὸ καθέδρας τοῦ Βελεστίνου ἐξεδόθη ἡ ἰχνογραφία· ἀξίος περιεργείας ὁμοῦς εἶναι καὶ ὁ διὰ κυβικῶν μαρμάρων βωμός, ἐφ' οὗ ὁ ἱερὸς Πρίνος, εἰς τὸν Ἁγ. Ἀθανάσιον.

Οἱ συχνοὶ ἄδικοι φόνοι κατὰ τῶν χριστιανῶν, ὅπου γίνονται τὴν σήμερον ἐδῶ, ἤθελον ἐρημώσει ἐξ ὀλοκλήρου αὐτὴν τὴν πόλιν, ἂν αἱ φυσικαὶ χάριτες τῆς δὲν ἤθελον τοὺς ἀναγκάζει νὰ ὑπομένουν δλα, διὰ ν' ἀφήσωσι κὰν τὰ κόκκαλά των ἐκεῖ ὅπου ἐτάφησαν καὶ οἱ προπάτορές των. Ὁ Ἀνάχαρσις δὲν ἐστέκετο μῆτε μίαν στιγμὴν τῶρα, ἀλλ' ἔφευγε νὰ κρυφθῇ τὸ γληγορώτερον εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Σκυθίας του.

Ἑλλάδα ἓνα θέαμα, τοῦ ὁποίου ἐγὼ μήτε ιδέαν ἠμποροῦσα νὰ ἔχω, ἐπειδὴ ποτέ μου δὲν εἶδα τύραννον. Ὁ θρόνος ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐκάθετο, ἄχνιζεν ἀκόμη ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν προκατόχων του. Εἶπον ἀνωτέρω πῶς ὁ Ἰάσων ἐφονεύθη ἀπὸ συνωμότης. Οἱ δύο ἀδελφοί του Πολύδωρος καὶ Πολύφρων διαδεχθέντες τον, ὁ μὲν Πολύφρων ἐφόνευσε τὸν Πολύδωρον¹, αὐτὸς δὲ ἐδολοφονήθη ὀλίγον ὑστερώτερον ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις εἶχεν ἔνδεκα χρόνους ὅπου ἐβασίλευεν², ὅταν ἤλθομεν εἰς τὸν Βελεστίνον.

Ὁ σκληρὸς αὐτὸς ἡγεμὼν εἶχε μόνον πάθη ἐξευτελισμένα ἀπὸ οὐτιδανὰ ἐλαττώματα· χωρὶς πίστιν εἰς τὰς συνθήκας, δειλὸς καὶ ἀνάξιος εἰς τοὺς πολέμους, εἶχε τὴν φιλοδοξίαν νὰ ὑποτάξῃ λαούς, μόνον διὰ νὰ χορτάσῃ τὴν φιλαργυρίαν του καὶ τὴν γεῦσιν τῶν ἡδονῶν, διὰ νὰ παραιτηθῇ εἰς τὰς πλέον βρωμερὰς σωματικὰς ὀρέξεις του³. Ἐνας σωρὸς ἀπὸ φυγάδας καὶ πλανωμένους, ἐσπιλωμένους ἐξ αἰτίας τῶν κριμάτων των, ὀλιγώτερον ὅμως ἀνθρωποκτόνους ἀπ' αὐτόν, καταντήσαντες στρατιῶται καὶ δορυφόροι του, ἔφερον τὸν ἀφανισμόν εἰς τὰς ἐπαρχίας του καὶ εἰς τοὺς πλησιοχώρους λαούς. Τὸν εἶδον νὰ ἐμβαίνει κορυφαῖος των εἰς μίαν σύμμαχον πόλιν, νὰ συναθροίσῃ ἐκεῖ μὲ διαφόρους προφάσεις τοὺς πολίτας εἰς τὴν δημόσιον ἀγοράν, νὰ τοὺς σφάξῃ, καὶ νὰ ἐκδώσῃ τὰ ὀσπίτιά των εἰς διαρπαγὴν⁴. Τὰ ἄρματα του ἐπήγαινον κατὰ πρῶτον ὀλίγον καλά, νικηθεὶς ὑστερον ἀπὸ τοὺς Θηβαίους, ἐνωθέντας μὲ διάφορα γένη τῆς Θεσσαλίας⁵, ἐξήσκει πλέον τὰς μανίας του, μόνον ἐναντίον τῶν ἰδίων ὑπηκόων του. Μερικοὶ ἐθάπτοντο διὰ προσταγῆς του ὀλοζώντανοι⁶, ἄλλοι δέ, ἐνδυόμενοι μὲ δέρματα ἄρκτων ἢ ἀγριοχοίρων, ἐκυνηγοῦντο καὶ ἐξεσχίζοντο ἀπὸ μανδρόσκυλα συνηθισμένα εἰς τοιοῦτον

1. Ξενοφ. ἱστορ. Ἑλλ. βιβ. στ', σελ. 600.

2. Διόδ. Σικελ. βιβ. ιε', σελ. 374.

3. Πλούταρχ. εἰς Πελοπ. τόμ. α', σελ. 293.

4. Διόδ. Σικ. βιβ. 15, 385. Πλούταρχ. αὐτόθι. Πausαν. βιβ. στ', σελ. 463.

5. Διόδ. αὐτόθι σελ. 390.

6. Πλούταρχ. αὐτόθι.

εἶδος κυνηγίου. Αὐτὸς ἔκαμνεν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἑνα παιγνίδι τὰ βάσανά τους, καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν δὲν ὠφελούσαν εἰς ἄλλο, παρὰ νὰ σκληρύνωσι περισσότερο τὴν ψυχὴν του. Ἐν τοσοῦτῳ ἐκόντευσε μίαν ἡμέραν νὰ κινηθῆ εἰς εὐσπλαγχνίαν. Ἦτον εἰς τὴν παράστησιν τῶν *Τρωαδιτισσῶν* τοῦ Εὐριπίδου, ἐβγῆκεν ὁμως ἀπὸ τὸ θέατρον παρευθὺς, λέγοντας πὼς ἐντρέπετο πολλά, ἂν, ἀφοῦ βλέπει μὲ ἥσυχον μάτι νὰ χύνεται τὸ αἷμα τῶν ὑπηκόων του, νὰ φανῆ ὅτι κατανύττεται ἐπάνω εἰς τὰς δυστυχίας τῆς Ἐκάβης καὶ τῆς Ἀνδρομάχης¹.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Βελεστίνου ἐζοῦσαν εἰς ξιππασμὸν καὶ εἰς ἐκείνην τὴν θλιψίν ὅπου προξενεῖ ἡ ὑπερβολὴ τῶν δεινῶν, ἧτις εἶναι μία δυστυχία περισσότερο. Οἱ στεναγμοὶ τῶν δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ φανερωθῶσι καὶ αἱ εὐχαί, ὅπου ἔκαμναν κρυφίως διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ἐτελείωναν εἰς μίαν ἀσθενῆ ἀπελπισίαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ταραττόμενος ἀπὸ φόβους, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐτάραττε τοὺς ἄλλους, εἶχε τὴν μερίδα τῶν τυράννων, ἐκείνην, τὸ νὰ μισῆ καὶ νὰ μισῆται. Ἐξεχωρίζετο εἰς τὰ μάτια του διὰ μέσου τῆς χροιᾶς τῆς σκληρότητός του, ἡ σύγχυσις, ἡ προφύλαξις καὶ ὁ τρόμος ὅπου ἐβασάνιζον τὴν ψυχὴν του. Τὸ πᾶν τῷ ἦτον ὑποπτον, οἱ φύλακές του τὸν ἔκαμνον νὰ τρέμη· αὐτὸς ἐλάμβανε προεγγυήσεις ἐναντίον Θήβης τῆς συζύγου του, τὴν ὁποίαν ἀγαποῦσε μὲ τὴν ἰδίαν μανίαν ὅπου τὴν ἐζήλευεν, ἂν ἤμπορῆ νὰ ὀνομάσῃ τινὰς ἔρωτα τὸ ἄγριον ἐκεῖνο πάθος ὅπου τὸν ἔσερνεν εἰς τὸ πλάγι τῆς. Ἐπερνοῦσε τὴν νύκτα εἰς τὰ ὕψη τοῦ παλατίου του, εἰς ἕνα οἶκημα ὅπου ἀνέβαινε τινὰς μὲ μίαν σκάλαν², τοῦ ὁποίου αἱ εἴσοδοι ἐφυλάττοντο ἀπὸ ἕναν κύνα, ὅπου δὲν ἐγνώριζεν ἄλλον, παρὰ τὸν βασιλέα, τὴν βασιλίσσαν καὶ τὸν σκλάβον, ὅστις ἐφρόντιζε νὰ τὸν θρέφῃ. Αὐτὸς ἐπήγαιεν ἐκεῖ κάθε βράδυ, προπορευομένου τοῦ ἰδίου σκλάβου κρα-

1. Ἀλιαν. ποικ. ἱστορ. βιβ. ιδ', κεφ. μ', Πλούτ., εἰς Πελοπ. τόμ. α', σελ. 293.

2. Ἴσως νὰ ἦτον εἰς τὸν Σοῦγλον αὐτὴ ἡ κατοικία.

τοῡντος ἓνα γυμνὸν σπαθί, καὶ ὅπου ἔκαμνε μίαν ἀκριβῆ ἔξερευνη-
σιν εἰς τὸ οἶκημα¹.

Οἱ συνωμόται, ἀφοῦ ἄφησαν μερικὸν καιρὸν τοὺς κατοίκους τοῦ
Βελεστίνου νὰ ξανασάνωσιν, ἐμοίρασαν ἀναμεταξύ των τὴν αὐτο-
κρατορικὴν δύναμιν καὶ ἔκαμαν τόσες ἀδικίες, ὅπου οἱ ὑπήκοοί των
ἐβιάσθησαν νὰ κράξωσιν εἰς βοήθειάν τους Φίλιππον τὸν Μακεδό-
να². Ἦλθε καὶ ἐδίωξεν ὄχι μόνον τοὺς τυράννους τοῦ Βελεστίνου,
ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ἀκόμη ὅπου εἶχον κατακαθήσει εἰς ἄλλας πόλεις.
Αὐτὴ ἡ καλωσύνη ἐπροσήλωσε τοιουτοτρόπως τοὺς Θετταλοὺς εἰς
τὰ συμφέροντά του³, ὅπου τὸν ἠκολούθησαν εἰς τὰ περισσότερα ἐπι-
χειρήματά του καὶ τὸν εὐκόλυναν τὴν ἐκτέλεσίν των.

Ἐφοῦ περιήλθομεν τὰ περίξ τοῦ Βελεστίνου καὶ πρὸ πάντων
τὸν λιμένα του ὅπου ὀνομάζεται Παγασαί (Βόλος), ὁ ὁποῖος εἶναι
μακρὰν ἑνενήντα στάδια⁴, ἐπεσκέφθημεν τὰ νότια μέρη τῆς Μα-

1. Κικέρ. εἰς ἀξ. βιβ. β', κεφ. ζ', τόμ. γ', σελ. 233. Βαλ. Μάξ. βιβ. θ',
κεφ. ιγ'.

2. Διόδ. Σικ. βιβ. 16, σελ. 418.

3. Ἰσοκρ. ὁμιλ. εἰς Φιλίπ. τόμ. 1, σελ. 238.

4. Στράβ. βιβ. 9, σ. 436. Τρεῖς ὥρες καὶ χίλιες πέντε ὀργυῖες.

Εἰς αὐτὸν τὸν λιμένα κατὰ τὴν βᾶσιν τοῦ ἀκρωτηρίου Πύρρας καὶ Δευκα-
λίωνος, λεγόμενον τὴν σήμερον Ἀγκίστρι, κεῖνται τὰ εῤεῖπια τῆς Δημητριά-
δος, λεγομένης ἄχρι τοῦ νῦν Παλάτια. Ἐχει τὰ προτερήματα ὅπου διαλαμβάνει
ἡ Γεωγραφία τῶν Δημητριάδων, φύλ. 213. Εὐρίσκεται ἐκεῖ πλῆθος μαρμά-
ρων μεγίστων καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως σῶα σχεδόν. Ἦμπορεῖ νὰ τὰ περιέλθῃ
τινάς εἰς μιᾶς ὥρας διάστημα. Τῶν ὑδραγωγείων καὶ ἄλλων ἀρχαιοτήτων, τε-
μάχια σώζονται.

Ἐμβαίνοντας εἰς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος, ὀνομαζόμενον Μπρουμπλύθρα
(τουτέστι βορβορολύθρα, ἐπειδὴ καὶ εἶναι λασπώδης ἐξ αἰτίας τῶν καταφερο-
μένων χειμάρρων ἐν καιρῷ βροχῆς) ἦτον ἡ πόλις Ἀμφαναί, καὶ λέγεται τὴν σή-
μερον Κεραμίδι· μάρμαρα καὶ ἀρχαιότητες εἶναι ἐκεῖ πολλαί, καὶ πρὸ πάντων
δύο σπήλαια θεωρίας ἄξια εἰς περιέργων ὀφθαλμούς. Ἐκεῖ εἶναι τὸ Δίμηνον,
Διμήνι κοινῶς, διὰ τὸ τὰς δύο μῆνας τοῦ λιμένος θεωροῦν, καὶ ἓνα οἶκημα κα-
λούμενον λαμνόσπιτον, ὅλος δὲ ὁ περίξ τόπος ὀνομάζεται Λάμια. Ἐραγε πόθεν;
Ἴσως καμία γυνὴ ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Φθιώτιδος Λάμιαν, ἐξορισθεῖσα ἐκεῖσε
διὰ τὴν μαγικὴν τέχνην της, μετέδωκε τὴν ὀνομασίαν της, ἐπειδὴ οἱ χυδαῖοι

γνησίας, ἔπειτα ἐγυρίσαμεν τὸν δρόμον μας πρὸς τὰ ἀρκτικά, ἔχοντες ἐκ δεξιῶν μας τὴν ἀλυσίδα τοῦ Πηλίου ὄρους. Ἐκείνη ἡ ἐπαρχία εἶναι χαριεστάτη. Ἐξ αἰτίας τῆς γλυκύτητος τοῦ κλίματος, τῆς ποικιλίας τῶν θεαμάτων καὶ τῆς πληθύος τῶν κοιλάδων ὅπου σχηματίζωσι (πρὸ πάντων εἰς τὸ ἀρκτικὸν μέρος) οἱ κλώνοι τοῦ Πηλίου καὶ τῆς Ὀσσης (Κισάβου).

Ἐπάνω εἰς μίαν ἀπὸ τὰς κορυφὰς τοῦ Πηλίου ὑψοῦται ἕνας ναὸς εἰς τιμὴν τοῦ Διὸς καὶ πλησίον του εἶναι τὸ περίφημον σπήλαιον, ὅπου θέλουσιν, ὅτι ὁ Χείρων νὰ εἶχε καταστήσει ἔκπαλαι τὴν κατοικίαν του¹, καὶ τὸ ὅποιον φέρει ἀκόμη τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ Κενταύρου². Ἡμεῖς ἀνεβήκαμεν ἐκεῖ κατόπιν ἀπὸ μίαν λιτανεῖαν νεανίσκων, οἵτινες πηγαίνουνσι κάθε χρόνον ἐν ὀνόματι μιᾶς πλησιοχώρου πολιτείας νὰ προσφέρωσι μίαν θυσίαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῶν θεῶν. Μὲ ὅλον ὅπου εἴμαστον εἰς τὴν μέσσην τοῦ καλοκαιρίου, καὶ ἡ ζέστη ἦτον ὑπερβολικὴ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, ὑπεχρεώθημεν

καὶ τώρα θεωροῦσι τὰ περίξ ἐκεῖνα ὡς μαγικά. Ἡ καμία ἀποικία τῆς ρηθείσης πόλεως ἔδωκε τὸ ὄνομά της.

Ἐντικρὺ τοῦ νησίου, ὅπου εἶναι ὁ Ἄγ. Νικόλαος, ἐπάνω εἰς τὸ Ἄγκίστρι εἶναι ἕνα οἶκημα μέγαλον πελεκημένον μὲ σφυρὶ εἰς μίαν μόνην πέτραν, καὶ λέγεται Δασκαλιὸ κατὰ παραφθορὰν τοῦ Δευκαλίων. Ὁλος ὁ τόπος αὐτὸς ἐξουσιάζεται ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Μακρυνίτζας, οἵτινες μὲ τοῦτο ἀποδεικνύουσι πὼς ἦσαν οἱ καθαυτὸ πολῖται τῆς Δημητριάδος, καὶ μετὰ τὴν ἐκπόρθησίν της, μετοίκησαν ἐκεῖ, ὅπου εἶναι τώρα, ἡ μέρος των διεσπάρη εἰς 14 βακούφια χωρία, καὶ ὡς συμπολιταὶ εἶναι ἐνωμένοι εἰς τὰ δασίματά των. Ὁρ. Γεωγ. τῶν Δημητριάων, φύλ. 214.

1. Πίνδ. Πύθ. 4, στίχ. 181. Δικαίαρχ. ἀπολ. γεωγ. μιν. τόμ. 2, σελ. 29.

2. Ἐνωθε τῆς χαριεστάτης χώρας Πορταρίας (ἣτις ἔχει δίκαιον νὰ μεγαλαυχῇ ὡς τερπνοτέρα ἀπασῶν τῶν ἐκεῖσε διὰ τε τὴν τοποθεσίαν καὶ τὰς ψυχροτάτας καὶ διειδεστάτας δύο πηγὰς τοῦ ποταμοῦ, καλουμένου τὴν σήμερον Μάννα), κεῖται ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τοῦ Πηλίου λεγομένη Πηλασίδι, τουτέστι Πηλέας εἶδεν ἢ Πηλέως ἴδιον. Ἐκεῖ εἶναι ἐν σπήλαιον εὐρυχωρότατον, μὲ χωρίσματα διάφορα μέσα, καὶ ἐπειδὴ σώζεται αὐτὸ τὸ ἶχνος τῆς φερωνύμου ὀνομασίας τοῦ Πηλέως μέχρι τοῦ νῦν, ἂν μοι ἦτον συγχωρημένον, ἐγὼ ἤθελεν εἰπῶ ὅτι ἐκεῖ ἴσως ἔγιναν οἱ γάμοι τοῦ ἥρωος αὐτοῦ καὶ τῆς Θέτιδος· καὶ τούτου ὑποτιθεμένου, ἔπεται καὶ ὁ Κένταυρος Χείρων ἐκεῖ νὰ ἀνέθρεψε τὸν Ἀχιλλέα, ὡς εἰς ἐγνωσμένον εἰς τοὺς γονεῖς του τερπνόν, ὑγιεινὸν καὶ παράμερον τόπον.

νά σκεπασθῶμεν καθὼς καὶ ἐκεῖνοι, μὲ μηλωτάς. Αἰσθάνεται τῇ ἀληθείᾳ τινὰς ἐπάνω εἰς ἐκεῖνο τὸ ὕψος μίαν δριμυτάτην ψύχραν, ἢ ἐπαφή τῆς ὄμως ἐξασθενεῖ τρόπον τινὰ ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερτάτης θέας, ὅπου παρασταίνει ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἢ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο αἰ πεδιάδες τῆς Θεσσαλίας.

Τὸ ὄρος εἶναι σκεπασμένον ἀπὸ πεύκους, κυπαρίσσια, κέδρους, καὶ ἀπὸ διάφορα εἶδη δένδρων¹ καὶ φυτὰ ὅπου μεταχειρίζεται καθ' ὑπερβολὴν ἢ ἰατρικὴ². Μᾶς ἔδειξαν μίαν ρίζαν, τῆς ὁποίας ἡ εὐωδία πλησιάζουσα ἐκείνην τοῦ θυμάρου, εἶναι λέγουσι θανατηφόρος εἰς τὰ φίδια, καὶ ὅταν τὴν βράσῃ τινὰς μὲ κρασί, ἰατρεύει ἀπὸ τὰ δαγκάματά των³. Εὐρίσκεται ἐκεῖ ἓνα δενδράκι, τοῦ ὁποίου ἡ ρίζα εἶναι ἰατρικὴ εἰς τὴν ποδάγραν, οἱ φλοῦδες εἰς τὸν κώλικα καὶ τὰ φύλλα εἰς τὸν πονόματον⁴. Τὸ μυστήριον ὄμως τῆς κατασκευῆς τὸ ἠξεύρει μόνον μία γενεά, ἣτις καυχᾶται νὰ τὸ παρεδόθη, ἀπὸ πατέρα εἰς υἱόν, ἐκ τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, εἰς τὸν ὁποῖον αὐτὴ ἀνάγει τὴν ἀρχαιότητά της, καὶ δὲν παίρνει καμίαν πληρωμὴν, στοχαζομένη πὼς εἶναι ὑπόχρεη νὰ ἰατρεύῃ δωρεὰν τοὺς ἀρρώστους ὅπου ἔρχονται ζητοῦντες τὴν συνδρομὴν της.

Κατελθόντες ἀπὸ τὸ βουνὸν κατόπιν ἀπὸ τὴν λιτανείαν, ἐπροσκαλέσθημεν εἰς τὸ συμπόσιον, τὸ ὁποῖον τελειώνει τὴν ἱεροπραξίαν. Εἶδαμεν ἔπειτα ἓνα εἶδος χοροῦ ξεχωριστὸν εἰς μερικὰ γένη τῆς Θεσσαλίας καὶ πολλὰ ἀρμόδιον εἰς τὸ νὰ διεγείρῃ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν προσοχὴν τῶν κατοίκων τοῦ κάμπου⁵. Ἐνας Μάγνης⁶ ἔρχεται εἰς τὸ μέσον μὲ τὰ ἄρματα του, τὰ βάλλει εἰς τὴν γῆν καὶ μιμεῖται τὰς χειρονομίας καὶ τὰ κινήματα ἑνὸς ἀνθρώπου, ὅστις ἐν καιρῷ πολέμου, σπεῖρει καὶ γεωργεῖ τὸ χωράφι του. Ὁ φόβος εἶναι ἐντετυπωμένος εἰς τὸ μέτωπόν του, γυρίζει τὸ κεφάλι του εἰς κάθε μέ-

1. Δικαίαρχ. ἀπ. γεωργ. μιν. τόμ. 2, σελ. 27.

2. Ὁ αὐτὸς αὐτόθ. σελ. 30. Θεόφρ. ἱστ. βοταν. βιβ. 4, κεφ. 6, σελ. 37 καὶ βιβ. 9, κεφ. 15, σελ. 1117.

3. Δικαίαρχ. αὐτόθ. σελ. 28.

4. Ὁ αὐτὸς αὐτόθ. σελ. 30.

5. Ξενοφ. ἀναβ. Κύρ. βιβ. 6, σελ. 371.

6. Βολιώτης.

ρος, βλέπει μακριὰ ἕναν στρατιώτην ἐχθρόν, ὅστις πασχίζει νὰ ἐπιπέσῃ αἰφνιδίως ἐπάνω του, παρευθὺς αὐτὸς ἀρπάζει τὰ ἄρματα του, πολεμεῖ τὸν στρατιώτην, τὸν νικᾷ, τὸν δένει εἰς τὰ βόδια του καὶ τὸν διώκει ἔμπροσθέν του. Ὅλα αὐτὰ τὰ κινήματα τελειοῦνται μὲ ἀναλογίαν κατὰ τὸν ἦχον τῆς φλοέρας.

Ἀκολουθοῦντες τὴν ὁδοιπορίαν μας ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Συκούριον¹· αὕτη ἡ πόλις, θεμένη ἐπάνω εἰς ἕνα λόφον εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κισάβου, ἀπολαμβάνει τὴν θέαν εὐφώρων πεδιάδων. Ἡ καθαρότης τοῦ ἀέρος καὶ ἡ ἀφθονία τῶν νερῶν τὴν κατασταίνουσιν ἕνα ἀπὸ τὰ ἡδονικώτερα καθίσματα τῆς Ἑλλάδος². Ἐκεῖθεν, ἕως τὴν Λάρισαν³, ὁ τόπος εἶναι εὐκαρπος καὶ πολλὰ κατοικημένος, φαίνεται πὼς εἶναι χαριέστερος ὅσον πλησιάζει τινὰς εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, ἥτις νομίζεται δικαίως ἡ πρώτη καὶ πλουσιωτέρα τῆς Θεσσαλίας. Τὰ ἔξω της εἶναι στολισμένα ἀπὸ τὴν Σαλαμβριάν, ἥτις κυλίνει κοντὰ εἰς τὰ τείχη της νερὰ καθ' ὑπερβολὴν καθαρὰ⁴.

Ἡμεῖς ἐκονεῦσαμεν εἰς τὸν Ἀμύντορα καὶ ἠῦραμεν εἰς τὸ σπίτι του ὄλας τὰς ἀγαλλιάσεις ὅπου ἐπροσμέναμεν ἀπὸ τὴν παλαιάν φιλιάν, ἥτις τὸν ἐσυνέδενε μὲ τὸν πατέρα τοῦ Φιλῶτα.

Κοιλὰς τῶν Τεμπῶν

Εἶμαστον ἀνυπόμονοι νὰ πηγαίνωμεν εἰς τὰ Τέμπη⁵. Αὐτὸ τὸ ὄνομα, κοινὸν εἰς πολλὰς κοιλάδας ὅπου εὐρίσκει τινὰς εἰς ἐκείνην τὴν τοποθεσίαν, φανερώνει μερικώτερον ἐκείνην, ὅπου σχηματίζει πλησιάζοντας ὁ Ὀλυμπος μὲ τὸν Κίσαβον. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη μεγάλη ὁδὸς διὰ νὰ πηγαίνη τινὰς ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ὁ Ἀμύντωρ ἠθέλησε νὰ μᾶς συνοδεύσῃ. Ἐπιάσαμεν ἕνα

1. Κεσερλί.

2. Λίβ. βιβ. 42, κεφ. 54.

3. Ὁ Ὀμηρος τὴν ὀνομάζει Ἄργος Πελασγικὸν καὶ ὁ Στράβων Θεσσαλικόν.

4. Πλίν. βιβ. 4, κεφ. 8, τόμ. 1, σελ. 200.

5. Παμπᾶς.

πλοιάριον καὶ τὴν αὐγὴν ἀνήχθημεν εἰς τὴν Σαλαμβριάν, τῇ δεκάτῃ πέμπτῃ τοῦ Μεταγειτνιῶνος, (τῇ τριακοστῇ Ἰουλίου τῷ 357 πρὸ Χριστοῦ). Παρευθὺς μᾶς ἐφάνησαν πολλαὶ πόλεις, καθὼς τὰ Φάλανα¹, ἡ Γυρτώνη², αἱ Ἐλατίαι³, τὸ Μόψιον⁴ καὶ ἡ Ὀμολις⁵, μερικαὶ θεμέναι εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, καὶ μερικαὶ εἰς τὰ πλησιόχωρα ὕψη⁶. Ἀφοῦ ἐπεράσαμεν τὰς προχοὰς τοῦ Τιταρησίου⁷ ποταμοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ νερὰ εἶναι ὀλιγώτερον λαμπρὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τῆς Σαλαμβριαῆς⁸, ἐφθάσαμεν εἰς τοὺς Γόννους⁹, ὅπου ἀπέχουσι τῆς Λαρίσης περίπου 160 στάδια¹⁰. ἐκεῖ ἀρχινᾷ ἡ κοιλάς καὶ ὁ ποταμὸς συσφίγγεται μεταξὺ τοῦ Κισάβου, ὅπου εἶναι ἐκ δεξιῶν του, καὶ τοῦ Ὀλύμπου, ὅπου εἶναι εἰς τὴν ἀριστεράν του, οὐπερ τὸ ὕψος εἶναι ὀλίγον περισσότερον ἀπὸ δέκα στάδια¹¹.

Κατὰ μίαν ἀρχαίαν παράδοσιν, ἕνας σεισμὸς ἐξεχώρισεν αὐτὰ

1. Διριλί.

2. Μπαλαμούτι.

3. Καστρί.

4. Μακρυχώρι.

5. Κάστρο τῆς Ὀραιᾶς.

6. Σαραντοπόρου.

7. Λίβ. βιβ. 43, κεφ. 61.

8. Ὀμηρ. Ἰλ. Β, στίχ. 754. Στάβ. βιβ. 9, σελ. 441.

9. Κατὰ τὴν περιγραφὴν, ὅπου κάμνει ὁ συγγραφεὺς, φαίνεται πὼς νὰ ἦτον οἱ Γόννοι κάτω ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡλίαν εἰς τὰ ἀριστερὰ τῆς Σαλαμβριαῆς, ἐκεῖ ὅπου ὀνομάζεται τώρα Μετόχι, ἐπειδὴ ἐκεῖ συσφίγγεται ὁ ποταμὸς. Ὁ τόπος αὐτὸς ἐξουσιάζεται ἀπὸ τὴν Ράψανην.

10. Λίβ. βιβ. λστ', κεφ. 1.

11. Ὁ Πλούταρχος (Παῦλ. Αἰμίλ. τόμ. α', σελ. 263) διηγεῖται μίαν ἀρχαίαν ἐπιγραφὴν, διὰ τῆς ὁποίας φαίνεται ὅτι ὁ Ξεναγόρας ἤυρε τὸ ὕψος τοῦ Ὀλύμπου δέκα στάδια καὶ ἕνα πλῆθρον, παρὰ τέσσαρας πόδας. Τὸ πλῆθρον, κατὰ τὸν Σουῖδαν, ἦτον τὸ ἐκτημόριον τοῦ σταδίου, καὶ ἐπομένως δεκαπέντε ὄργυιές, τέσσαρας πόδας καὶ ἕξ δάκτυλα. Ἐβγαλε τοὺς τέσσαρας πόδας, μένουσι δεκαπέντε ὄργυιαι, αἱ ὁποῖαι προστιθέμεναι εἰς τὰς 945, ὅπου δίδουσι τὰ δέκα στάδια, μένει τὸ ὕψος τοῦ Ὀλύμπου 960 ὄργυιές. Ὁ κύρ Βερνούλης τὸ ἤυρεν 1017 ὄργυιές (Μπιουφ. ἐποχ. τῆς φύσ. σελ. 303). Διὰ νὰ ἤξεύρη ὁ ἀναγνώστης πόσον εἶναι ἡ ὄργυια καὶ τὰ λοιπὰ μέτρα, ἄς ἰδῇ τὴν Γεωγ. τῶν Δημητριέων, φύλ. 21.

τὰ βουνὰ καὶ ἀνοίξε τὴν δίοδον εἰς τὰ νερά ὅπου ἐσκέπαζον τὰς πεδιάδας¹. εἶναι τουλάχιστον ὁμῶς βέβαιον, ὅτι, ἂν ἐσφαλοῦσαν αὐτὸν τὸν δρόμον, ἡ Σαλαμβριά δὲν ἤμποροῦσε πλέον νὰ ἔχη ἔξοδον, ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ποταμὸς ὅπου δέχεται εἰς τὸ τρέξιμόν του πολλὰ ποτάμια, τρέχει εἰς ἓναν τόπον, ὅστις ὑψοῦται βαθμηδὸν ἀπὸ τὰς ὄχθας του, ἕως εἰς τοὺς λόφους καὶ εἰς τὰ βουνά, ὅπου περιτριγυρίζουσιν αὐτὴν τὴν τοποθεσίαν.

Διὰ τοῦτο ἔλεγον ὅτι, ἂν οἱ Θετταλοὶ δὲν ὑπετάττοντο εἰς τὸν Ξέρξην, αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ἤθελεν ἀποφασίσει νὰ ἐξουσιάσῃ τοὺς Γόννους καὶ νὰ κτίσῃ ἓν ἀδιαπέραστον ἐμπόδιον εἰς τὸν ποταμόν².

Αὐτὴ ἡ πόλις εἶναι καθ' ὑπερβολὴν ἀξιόλογος διὰ τὴν τοποθεσίαν της. Εἶναι τὸ κλειδί τῆς Θεσσαλίας πρὸς τὸ μέρος τῆς Μακεδονίας³, καθὼς αἱ Θερμοπύλαι εἶναι πρὸς τὸ μέρος τῆς Φωκίδος.

Ἡ κοιλὰς ἐκτείνεται ἀπὸ μεσημβρίαν εἰς ἄρκτον⁴. Τὸ μᾶκρος της εἶναι σαράντα στάδια⁵. Τὸ μεγαλύτερον πλάτος της εἶναι κοντὰ δύομισι στάδια⁶ περίπου, τῶν 236 ὀργυιῶν. Αὐτὸ τὸ πλάτος ὁμῶς ἐλαττοῦται ἐνίοτε⁷, εἰς τρόπον ὅπου δὲν φαίνεται νὰ εἶναι περισσότερο ἀπὸ 100 ποδάρια⁸.

1. Ἡρόδοτ. βιβ. 7, κεφ. 129. Στράβ. βιβ. 9, σελ. 430.

2. Ἡρόδοτ. αὐτόθι κεφ. 130.

3. Λίβ. βιβ. 42, κεφ. 67.

4. Ποκόκ., τόμ. γ', σελ. 152, σημ. τῆς μ. Στουάρδ.

5. Πλίν. βιβλ. δ', κεφ. η', τόμ. α', σελ. 200. Λίβ. βιβλ. 44, κεφ. ς'.

6. Σημ. τῆς μ. Στουάρδ.

7. Πλίν. αὐτόθι. Αἰλιαν., ποικίλ. ἰστ., βιβλ. γ', κεφ. α'. Περιζων. αὐτόθ. Σαλμασ. εἰς Σόλιν., σελ. 583.

8. Ὁ κύρ Παβ εἰς τὴν Ἱστορίαν του τῆς Ἑλλάδος τόμ. α', σελ. 32, λέγει περὶ τῶν Τεμπῶν ταῦτα:

«Οἱ ἀρχαῖοι μᾶς ἀφησαν τέσσαρας περιγραφὰς τῶν Τεμπῶν. Αἱ τοῦ Πλινίου καὶ τοῦ Αἰλιανοῦ εἶναι καθαρῶς μυθῶδεις, αἱ τοῦ Τίτου Λιβίου καὶ τοῦ Ὀβιδίου εἶναι ἀκριβῶς σύμφωνοι μὲ τὴν ἀλήθειαν. Οἱ νεώτεροι περιηγηταὶ καὶ οἱ καταγράψαντες τὰ ὑπομνήματά των, ὡς ὁ μπαρὼν Τότ, ἦσαν τόσον ἀμαθεῖς εἰς τὴν ἀρχαίαν γεωγραφίαν, ὅπου συντυχαίνουσιν ἀδιακόπως διὰ τὰ Τέμπη ὡσὰν διὰ μίαν τερπνὴν πεδιάδα. Ἐν καιρῷ ὅπου ὁ Αἰλιανός, ὅστις μὲ ὄλον ὅπου τὰ ὑπερεξεθείασε τόσον, προσδιορίζει τὸ πλάτος των μόνον ἓνα πλῆθρον, ἢ περίπου δεκαπέντε ὀργυιῶν. Λοιπὸν, δὲν εἶναι μεγίστη ματαιοφροσύνη, εἰς

Τὰ ὄρη εἶναι σκεπασμένα ἀπὸ πλατάνους, λεῦκες καὶ μελίους μιᾶς ἐξαισίου ὠραιότητος¹. Ἀπὸ τοὺς πρόποδάς των ὑπεκλάμπουσι πηγαὶ διειδεδστάτων νερῶν ὡσάν τὸ κρυστάλλι², καὶ ἀπὸ τὰς διακοπάς, ὅπου διαχωρίζουσι τὰς κορυφάς των, ἐκφεύγει ἕνας δροσερὸς ἀέρας, ὅπου τὸν ἀναπνέει τινὰς μὲ μίαν κρυφὴν ἡδονήν.

.

Ἀπεφασίσαμεν νὰ περάσωμεν ἀπὸ τὴν Ἡπειρον, καὶ ἐπήραμεν τὸν δρόμον τῶν Γόμφων³, πόλις κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πίνδου.

τὴν ὁποίαν ἔπεσον διδόντες τὸ ὄνομα τερπνῆς πεδιάδος εἰς ἕνα κατάστενον δεκαπέντε ὄργυιῶν πλάτος;»

Πίπτει ὁμῶς εἰς παραλογισμόν, λαμβάνοντας τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὄλου. Ἀληθινά, εἰς τὴν ἀρχὴν εἶναι στενὴ ἢ κοιλάς, πλήν, ἀκολουθώντας τὸ τρέξιμον τοῦ Πηγνειοῦ, πλατύνεται καὶ ἐκτείνεται ἀμφοτέρωθε, περισσότερο δὲ εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην, ὅπου εἶναι καὶ πεδιάδες, τῶν ὁποίων ἡ χλόη θερίζεται. Εἶδον αὐτοφει τὴν ἀπερίγραφτον ὠραιότητα ἐκείνου τοῦ τόπου, ἔπιον καὶ νερὸν ἀπὸ τὸ ὑπόγειον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης, νῦν δὲ Ἀγίας Παρασκευῆς. Δὲν ἔχει κόσμον τέχνης, ἀλλὰ τίς κοσμιωτέρα τῆς φύσεως;

Ὁ κύρ Πάβ πρέπει νὰ ἐβγῆ ἀπὸ τὸ βόρειον φροντιστήριόν του, νὰ γίνῃ αὐτόπτης τῆς τοποθεσίας ἐκείνης, καὶ τότε, πειθόμενος, ἀνυπερθέτως θέλει ὁμολογήσει, ὡς ὁ Τότ, τὴν ὑπεροχὴν των ἀπὸ κάθε ἄλλην. Εἶδὲ καὶ ἀπιστῆ εἰς τοὺς αὐτόπτας καὶ λογομαχεῖ ἰσχυρογνωμονῶν, εἶναι ἄδικος.

Λέγει ἔτι πῶς ἠρώτησεν ἕναν Ἕλληνα (ὅστις ἴσως νὰ ἦτον κρεοπώλης): «Τί ἤθελε κάμει τὸ ἔθνος του, ἂν ἤθελε λάβει τὴν πρώτην του λαμπρότητα;» Ἐκεῖνος τάχα νὰ ἀπεκρίθη ὅτι «πρῶτον κίνημά του ἤθελεν εἶσται νὰ σφάξῃ τοὺς μὴ ὀρθοδόξους» καὶ δρᾷττεται λαβῆς πρὸς γενικὴν τῶν Ἑλλήνων κατηγορίαν. Ὁμοιάζει τοῦτο ὡσάν νὰ ἐρωτήσῃ τινὰς τοὺς ἐν Βουκουρεστίῳ ἀρματοποιοὺς Γερμανοὺς, ποῖα ψηφίσματα ἔχουσι νὰ ἐκδοθῶσιν εἰς τὸ μέλλον ἀπὸ τὸ βουλευτήριον τῆς πατρίδος των; Καὶ ν' ἀκούσῃ ὅτι πρῶτον θέλει εἶναι τὸ νὰ κοπῶσιν οἱ πόδες ὄλων ἐκείνων ὅπου δὲν ἀρματοηλατοῦσι. Καὶ ἐδῶ ἀπὸ τοῦ μέρους τὸ ὄλον κατακρίνει.

1. Θεόφρ. Ἰστ. φυτ., βιβλ. 4, κεφ. ζ'. Κάτουλ. ἐπιθαλ. Πηλ. καὶ Θετίδ., Πλούτ. εἰς Φλαμιν. σελ. 370. Ἡσύχ. εἰς Τέμπ.

2. Αἴλιαν. ποικ. Ἰστ., βιβλ. γ', κεφ. α'.

3. Σταγοὶ Καλαμπάκα.

«Ἐπιπεδογραφία τοῦ περάσματος τῶν Θερμοπύλων πρὸς κατάληψιν τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Ξέρξου εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς παρὰ τοῦ Νέου Ἀναχάρσιδος ἱστορουμένης».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΣ'

Ὀδοιπορία τῆς Ἠπείρου, τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Αἰτωλίας

Μαντεῖον τῆς Δωδώνης — Πήδημα τῆς Λευκάδος

Τὸ ὄρος Πίνδος διαχωρίζει τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τὴν Ἠπειρον. Τὸ διεπεράσαμεν παραπάνω ἀπὸ τοὺς Γόμφους¹ καὶ ἐμβήκαμεν εἰς τὸν τόπον τῶν Ἀθαμάνων (τὰ Ἄγραφα). Ἀπ' ἐκεῖ ἤμπορούσαμεν νὰ πηγαίνωμεν εἰς τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης, ἐπειδὴ δὲν εἶναι μακρὰν. Ξεχωριστὰ ὅμως ὅπου ἔπρεπε νὰ περάσωμεν βουνὰ σκεπασμένα ἤδη ἀπὸ χιόνι, καὶ ὁ χειμὼν εἶναι δριμύτατος εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν², εἴχαμεν ἰδεῖ τόσα μαντεῖα εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὅπου μᾶς

1. Λίβ. βιβλ. 32, κεφ. 14.

2. Ὅμηρ. Ἰλιάδ. Β, στίχ. 750. — Ἡ μαρτυρία τοῦ Ὁμήρου ὅπου ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Ἀνάχαρσις, ἅς μοι εἶναι συγχωρημένον νὰ εἰπῶ, ὅτι εἶναι δι' ἄλλην Δωδώνην:

*Γουνεὺς δ' ἐκ Κύφου ἤγε δύο καὶ εἴκοσι νῆας·
τῶδ' Ἐνιῆνες ἔποντο μενεπτόλεμοί τε Περαιβοί,
οἱ περὶ Δωδώνην δυσχείμερον οἰκί' ἔθεντο,
οἱ τ' ἄμφ' ἱμερτὸν Τιταρησίον ἔργ' ἐνέμοντο.*

Αὕτη ἡ πλησίον τοῦ Τιταρησίου Δωδώνη κεῖται εἰς τὰς ἐσχατίας τοῦ Ὀλύμπου εἰς τὴν Θεσσαλίαν, καὶ λέγεται τὴν σήμερον Λιβιάδι· καὶ ἐν ἧ τὸ μαντεῖον, εἰς τὰς τοῦ Τομάρου εἰς τὴν Ἠπειρον, καὶ λέγεται Παλαιὰ Ἁγία Παρασκευή. Ἡ μὲν παράλιος τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἡ δὲ μακρὰν ἀπέχουσα καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ. Καὶ ἄλλως, ἡ δυτικὴ Ἑλλάς δὲν συμπεριείχετο εἰς τὴν κατὰ Τρωάδος συνωμοσίαν, ὅπου νὰ ἰσχύῃ ἡ μαρτυρία. Φαίνεται οὖν, ὅτι ἡ ὁμωνυμία

ἐπροξενούσαν περισσοτέραν ἀηδίαν, ἢ περιέργειαν. Ἀπεφασίσαμεν νὰ πηγαίνωμεν κατ' εὐθειᾶν εἰς τὴν Ἀμβρακίαν (Ἄρταν), ἀπὸ ἓνα δρόμον πολλὰ σύντομον, πλὴν ἀρκετὰ σκληρόν¹.

Αὕτῃ ἡ πόλις, ἀποικία τῶν Κορινθίων², εἶναι κειμένη πλησίον ἑνὸς κόλπου, ὅστις ἔχει τὸ ἴδιον ὄνομα τῆς Ἀμβρακίας³. ὁ ποταμὸς Ἄραχθος τρέχει εἰς τὰ δυτικὰ μέρη της. Εἰς τὸ ἀνατολικὸν της εἶναι ἓνας λόφος, ὅπου ἔκτισαν μίαν ἀκρόπολιν. Τὰ τεῖχη της ἔχουσι περίπου εἰκοσιτέσσαρα στάδια περίμετρον⁴ (2268 ὀργυιές). Εἰς τὰ ἔνδον, τὰ βλέμματα ἐφέλκονται ἀπὸ τοὺς ναοὺς καὶ ἄλλα εὐμορφα μνήματα⁵, εἰς τὰ ἔξω ἀπὸ εὐφόρους πεδιάδας ὅπου ἐκτείνονται μακρὰν⁶. Ἡμεῖς ἐκαθήσαμεν μερικὰς ἡμέρας καὶ ἐπήραμεν γενικὰ σημειώματα τῆς Ἡπείρου.

Ὁ Πίνδος, κατ' ἀνατολάς, καὶ ὁ κόλπος τῆς Ἄρτας, πρὸς μεσημβρίαν, διαχωρίζουσι τρόπον τινὰ τὴν Ἡπειρον ἀπὸ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Πολλὰ ἀλυσίδες βουνῶν σκεπάζουσι τὰ ἐνδοτέρω τοῦ τόπου. Πρὸς τὰ παραθαλάσσια εὐρίσκει τινὰς χαριεστάτας θεᾶς καὶ εὐφόρους πεδιάδας⁷. Μεταξὺ τῶν ποταμῶν ὅπου τὴν δροσίζουσιν, ἔξέχει ὁ Ἀχέρων (Καλαμᾶς), ὅστις εἰσβάλλει εἰς ἓνα βάλτον τοῦ ἰδίου ὀνόματος, καὶ ὁ Κωκυτὸς (ποτάμι τῆς Πάργας), τοῦ ὁποίου τὸ νερὸν εἶναι μιᾶς ἀηδοῦς γεύσεως⁸. Ὅχι μακρὰν ἀπ' ἐκεῖ εἶναι ἓνα μέρος ὀνομαζόμενον Ἀόρνη ἢ Ἀβούρνη, ὅπουθεν ἐξατμίζονται ἀναθυμιάσεις καὶ μολύνουσι τὸν ἀέρα⁹. Εἰς αὐτὸ τὸ σχέδιον γνωρίζει τινὰς εὐκόλως τὸν τόπον, ὅπου εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους

ἐξηπάτησε τὸν θεῖον αὐτὸν συγγραφέα. Πλὴν, ἀμφότεραι ὄρειναί, δυσχείμεροι, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν σχεδὸν παράλληλον κείμεναι.

1. Λίβ. αὐτόθ. κεφ. 15.

2. Θουκυδ. βιβλ. 2, κεφ. 80.

3. Στράβ. βιβλ. 7, σελ. 325.

4. Λίβ. βιβλ. 38, κεφ. 4.

5. Δικαίαρ. στίχ. 28, ἀπ. γεωγ. τόμ. 2, σελ. 3.

6. Πολύβ. κεφ. 27, σελ. 827 καὶ 828. Λίβ. βιβλ. 38, κεφ. 3.

7. Στράβ. σελ. 324.

8. Πaus. βιβλ. α', κεφ. 17, σελ. 40.

9. Ὁ αὐτός, βιβλ. 9, κεφ. 30, σελ. 768. Πλίν. βιβλ. 4, κεφ. α', σελ. 188.

ἔθεσαν τὸν ἄδην. Ἐπειδὴ ἡ Ἕπειρος ἦτον τότε ἡ τελευταία ἐγνωσμένη ἐπαρχία πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος, αὐτὴ ἐνομιζέτο ὡς ὁ χῶρος τοῦ ζόφου. Καθ' ὅσον ὁμως τὰ σύνορα τοῦ κόσμου ὠπισθοδρόμησαν πρὸς τὸ ἴδιον μέρος, ὁ ἄδης ἀλλάξε τοποθεσίαν, καὶ μετετέθη ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, πάντοτε πρὸς τὰ μέρη ὅπου τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐφαίνετο νὰ σβήνῃ.

Ἡ Ἕπειρος ἔχει πολλοὺς λιμένας μετρίως καλοὺς. Προάγει ὁ τόπος, μεταξὺ ἄλλων πραγμάτων, καὶ ἄλογα ὀγλήγορα εἰς τὸ τρέξιμον¹, καὶ μανδρόσκυλα, εἰς τὰ ὅποια ἐμπιστεύονται τὴν φύλαξιν τῶν ποιμνίων, καὶ ὅπου ἔχουσιν ἓνα τι παρόμοιον μὲ τοὺς Ἕπειρώτας· τοῦτο εἶναι ὅτι ὀλίγον τίποτες ἀρκεῖ νὰ τὰ βάλῃ εἰς μανίαν². Μερικὰ τετράποδα εἶναι ἐνὸς ὑπερβολικοῦ μεγέθους. Πρέπει νὰ εἶναι τινὰς ὀρθός, ἢ ὀλίγον σκυμμένος, διὰ νὰ ἀρμέξῃ τὰς ἀγελάδες, αἱ ὅποια δίδουσι μίαν μεγάλην ποσότητα γάλακτος³.

Ἦκουσα νὰ διηγοῦνται διὰ μίαν βρύσιν, ὅπου εἶναι εἰς τὸν τόπον τῶν Χαονίων⁴. Διὰ νὰ ἐβγάλωσι τὸ ἄλας ὅπου ἐμπεριέχουσι τὰ νερά της, τὰ βράζουσι καὶ τὰ ἐξατμίζουσι. Τὸ ἄλας, ὅπου μένει, εἶναι λευκὸν ὡσὰν τὸ χιόνι⁵.

Ἐξω ἀπὸ μερικὰς ἑλληνικὰς ἀποικίας καταστημένας εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἕπέρου⁶, διαχωρίζονται εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον δεκατέσσαρα παλαιὰ γένη, βάρβαρα τὰ περισσότερα, διαμοιρασμένα εἰς ἀπλὰς ἐνορίας⁷. Μερικὰ μὲν, ὅπου ἐφάνησαν εἰς τινὰς ἐποχάς, ὑποκείμενα εἰς διάφορα διοικήσεων εἶδη⁸. Ἄλλα, καθὼς οἱ Μολοσσοί, οἵτινες περίπου τῶν ἐννεακοσίων χρόνων, ὑπόκεινται εἰς ἡγεμόνας τῆς ἰδίας γενεᾶς. Εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας καὶ εὐ-

1. Ἀχιλλ. Τάτ. βιβλ. α' στίχ. 420.

2. Αἰλιαν. περὶ ζώων βιβλ. 3, κεφ. 2. Σουῖδ. εἰς Μολοσ.

3. Ἀριστοτ. ἱστ. ζώων βιβλ. 3, κεφ. 21, τόμ. α', σελ. 812.

4. Οἱ περίξ τῆς Χειμάρρας.

5. Ὁ αὐτ. μετεωρ. βιβλ. 2, κεφ. 3.

6. Δημοσθ. περὶ Ἄλων. σελ. 73.

7. Θεοφρ. ἀπολ. Στράβ. βιβλ. 7, σελ. 323. Σκύλαξ, περίπλ. ἀπ. γεωργ. μιν. τόμ. α', σελ. 2.

8. Ὁμ. Ὀδυσ. ξ, στίχ. 315. Θουκ. βιβλ. 2, κεφ. 80.

γενεστέρας τῆς Ἑλλάδος· αὐτὴ κατάγεται ἀπὸ τὸν Πύρρον, υἱὸν τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ οἱ ἀπόγονοὶ του ἐξουσίασαν κατὰ διαδοχὴν ἕναν θρόνον ὅπου δὲν ἐδοκίμασε ποτὲ τὸ μικρότερον κλόνισμα. Μερικοὶ φιλόσοφοι ἀποδίδουσι τὴν διάρρησιν αὐτοῦ τοῦ βασιλείου εἰς τὴν ὀλιγότητα τῶν ἐπαρχιῶν ὅπου περιεῖχεν ἄλλοτε. Δογματίζουσιν ὅτι, ὅσον ὀλιγωτέραν δύναμιν ἔχουσιν οἱ αὐτοκράτορες, τόσον ὀλιγωτέραν φιλοδοξίαν καὶ κλίσιν εἰς τὸν δεσποτισμόν¹. Ἡ διαμονὴ αὐτοῦ τοῦ βασιλείου διαρκεῖ ἐξ αἰτίας μιᾶς σταθερᾶς συνηθείας. Ὅταν ἕνας ἡγεμὼν φθάνη εἰς τὸ διάδημα, τὸ ἔθνος συνάζεται εἰς μίαν ἀπὸ τὰ πρῶτας πόλεις. Ὑστερον ἀπὸ τὰς ἱεροπραξίας, ὅπου διατάττει ἡ θρησκεία, ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ ὑπήκοοι ὑπόσχονται, δι' ἑνὸς ὄρκου ἐκφωνουμένου ἔμπροσθεν τῶν θυσιαστηρίων, ὁ μὲν νὰ βασιλεύῃ κατὰ τοὺς νόμους, οἱ δὲ νὰ διαφενδεύωσι τὴν βασιλείαν καθὼς διαλαμβάνουσιν οἱ ἴδιοι νόμοι².

Αὐτὴ ἡ συνηθία ἄρχισεν εἰς τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Ἐγίνε τότε μία λαμπρὰ μεταβολὴ εἰς τὴν διοίκησιν καὶ εἰς τὰ ἥθη τῶν Μολοσσῶν³. Ἐνας ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς των, ἀποθαίνοντας, ἄφησεν ἕνα μόνον υἱόν. Τὸ ἔθνος, ὄντας βέβαιον ὅτι τίποτε δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ χρησιμεύσῃ τόσον, ὅσον ἡ ἀνατροφή τοῦ νέου τούτου ἡγεμόνος, ἐνεχείρισε τὴν φροντίδα εἰς φρονίμους ἀνθρώπους, οἵτινες ἔβαλαν σκοπὸν νὰ τὸν ἀναθρέψωσι μακρὰν ἀπὸ τὰς ἡδονὰς καὶ τὴν κολακείαν. Τὸν ἐπῆγαν εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ συνέβη εἰς μίαν δημοκρατίαν τὸ νὰ διδαχθῇ τὰ ἀμοιβαῖα χρέη τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν ὑπηκόων. Ἐπιστρέφοντας εἰς τὸ βασίλειόν του, ἔδωσε ἕνα μέγα παράδειγμα· εἶπεν εἰς τὸν λαόν: «Ἐγὼ ἔχω πολλὴν δύναμιν, θέλω νὰ τὴν περιορίσω». Κατέστησεν ἕνα συνέδριον, νόμους καὶ πολιτάρχας. Παρευθὺς σπουδὴ καὶ αἱ τέχναι ἤνθησαν, διὰ μέσου τῶν φροντίδων καὶ τῶν παραδειγμάτων του. Οἱ Μολοσσοί, ὅπου τὸν λατρεύουσιν, ἡμέρευσαν τὰ ἥθη τους, ἐπῆραν ἐπάνω εἰς τὰ βάρβαρα ἔθνη τῆς Ἠπείρου τὴν ὑπεροχὴν ὅπου δίδουσιν αἱ ἐπιστῆμαι.

1. Ἄριστ. περὶ δημοκρ. βιβλ. 5, κεφ. 11, τόμ. 2, σ. 405.

2. Πλούτ. εἰς Πύρρ. τόμ. α', σελ. 385.

3. Ὁ αὐτὸς αὐτόθ. σελ. 383. Ἰουστιν. βιβλ. 17, κεφ. 3.

Μαντεῖον τῆς Δωδώνης

Εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ βόρεια μέρη τῆς Ἡπείρου εἶναι ἡ πόλις Δωδώνη. Ἐκεῖ εὐρίσκεται ὁ ναὸς τοῦ Διὸς¹ καὶ τὸ πλεον ἀρχαῖον μαντεῖον τῆς Ἑλλάδος². Αὐτὸ τὸ μαντεῖον ὑπῆρχεν ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου οἱ κάτοικοι ἐκείνων τῶν ἐπαρχιῶν εἶχον μόνον μίαν συγχυσμένην ιδέαν τῆς θεότητος. Καὶ μὲ ὄλον τοῦτο ἐκίνουν ἤδη τὰ ὑποπτευόμενα βλέμματά των εἰς τὸ μέλλον — τόσον ἀληθεύει ὅτι ἡ ἔφεσις τοῦ νὰ τὸ γνωρίσῃ τινὰς εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας ἀρρωστίας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὡσπερ καὶ ἀπὸ τὰς πλεον ὀλεθρίους! Ἐγὼ προσθέτω ὅτι εἶναι μία ἄλλη ἀκόμη, ἣτις δὲν εἶναι ἤττον ἀρχαιότερα μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων εἶναι τὸ νὰ ἀνάγωσιν εἰς ὑπερφυσικὰς αἰτίας, ὄχι μόνον τὰ ἀποτελέσματα τῆς φύσεως, ἀλλ' ἀκόμη τὰς συνηθείας καὶ τὰ καταστήματα, ὧν τὴν ἀρχὴν ἀγνοοῦσιν. Ὅταν καταδεχθῇ τινὰς ν' ἀκολουθήσῃ τὲς σειρὰς τῶν παραδόσεών των, διακρίνει ὅτι καταντοῦσιν ὅλαι εἰς τεράστια. Ἦτον ἀναγκαῖον ἓνα, χωρὶς ἀμφιβολίαν, διὰ νὰ θεσπίσῃ τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης, καὶ ἰδοῦ πῶς αἱ ἱέρειαι τοῦ ναοῦ τὸ διηγοῦνται³:

Μίαν ἡμέραν, δύο μαῦραι περιστεραι ἐπέταξαν ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Θηβῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐστάθησαν ἡ μία εἰς τὴν Λιβύαν καὶ ἡ ἄλλη εἰς τὴν Δωδώνην. Αὐτὴ ἡ ὕστερινή, καθήσασα ἐπάνω εἰς μίαν δρυῖν, ἐπρόφερον αὐτὰ τὰ λόγια μὲ μίαν εὐληπτον φωνήν: «ἀνεγείρετε ἐδῶ ἓνα μαντεῖον εἰς τιμὴν τοῦ Διός». Ἡ ἄλλη περιστερὰ προσεδιόρισε τὸ ἴδιον εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Λιβύας. Καὶ οἱ δύο ἐθεωρήθησαν ὡς διερμηνευταὶ τῶν θεῶν. Ὅσον ματαῖα καὶ ἂν εἶναι αὐτὴ ἡ διήγησις, φαίνεται πῶς νὰ ἔχῃ μίαν πραγματικὴν βάσιν. Οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς βεβαιώνουσιν ὅτι δύο ἱέρειαι ἔφερον ἄλλοτε τὰ ἱερά των ρητὰ εἰς τὴν Δωδώνην, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν Λιβύαν. Εἰς δὲ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Ἡπείρου ἡ αὐτὴ λέξις δηλοῖ μίαν περιστερὰν καὶ μίαν γυναῖκα γραῖαν⁴.

1. Λέγεται τὴν σήμερον ἡ Παλαιὰ Ἀγία Παρασκευή.

2. Ἡρόδοτ. βιβλ. 2, κεφ. 52.

3. Ἡρόδοτ. βιβλ. 2, κεφ. 55.

4. Στράβ. βιβλ. 7, ἀπολ. γεωγ. μιτ. τομ. 2, σελ. 103. Σερβ. εἰς Βιργ.

Ἡ Δωδώνη κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Τομάρου ὄρους (Δρύσκου), ὅπουθεν ἐξέρχεται πλῆθος ἀενάων πηγῶν¹. Αὐτὴ χρεωστεῖ τὴν δόξαν καὶ τὸν πλοῦτον τῆς εἰς τοὺς ξένους ὅπου ἔρχονται νὰ συμβουλευθῶσι τὸ μαντεῖον τῆς. Ὁ ναὸς τοῦ Διὸς καὶ αἱ στοαί, ὅπου τὸν περιτριγυρίζουσιν, εἶναι στολισμένα με ἀναρίθμητα εἰδωλα καὶ με ἀφιερώματα σχεδὸν ἀπ' ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς². Τὸ ἱερὸν δάσος ἀνεγείρεται ἐκεῖ κοντά³. Μεταξὺ τῶν δρυῶν, ἀφ' ὧν συνίσταται, εἶναι μία ὀνομαζομένη ἱερά ἢ προφητικὴ. Ἡ εὐλάβεια τῶν λαῶν τὴν καθιέρωσε πρὸ πολλῶν αἰώνων⁴.

Ὅχι μακρὰν ἀπὸ τὸν ναόν, εἶναι μία πηγὴ, ἣτις καθ' ἐκάστην εἶναι ξηρὰ τὸ μεσημέρι καὶ τὰ μεσάνυκτα εἰς τὴν μεγαλυτέραν πλημμύραν τῆς. Καθ' ἡμέραν δὲ αὐξάνει καὶ ὀλιγοστεύει ἀνεπαίσθητως μεταβαλλομένη ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην κατάστασιν. Λέγουσιν ὅτι παρασταίνει ἓνα ἰδιαιτέρον φαινόμενον ἀκόμη: Μὲ ὄλον ὅπου τὰ νερά τῆς εἶναι ψυχρὰ καὶ σβῆνει τὲς λαμπάδες ὅπου βυθίζουσιν ἐκεῖ, αὐτὴ ἀνάπτει τὲς σβησμένες ὅπου προσεγγίζει τινὰς ἕως εἰς ἓνα κάποιον διάστημα⁵. Τὸ δάσος τῆς Δωδώνης εἶναι περιτριγυρισμένον ἀπὸ βάλτους, πλὴν ἡ γῆ εἶναι εὐφορωτάτη ἐν γέ-

ἐκλογ. 9, στίχ. 13, σχολ. Σοφοκ. εἰς Τραχιν. στίχ. 175. Ὑπόμν. τῆς Φιλολ. Ἀκ. τόμ. 5. Ἱστορ. σελ. 35.

1. Στράβ. βιβλ. 7, σελ. 328, Θεόπομπ. ἀπ. Πλίν. βιβλ. 4, κεφ. α', σελ. 188.

2. Πολύβ. βιβλ. 4, σελ. 331, βιβλ. 5, σελ. 358.

3. Σερβ. εἰς Βιργ. γεωγρ. α', στίχ. 149.

4. Πausan. βιβλ. 8, σελ. 643.

5. Πλίν. βιβλ. 2, κεφ. 103, τόμ. α', σελ. 120. Μελ., βιβλ. β', κεφ. γ'. — Ἐδιηγοῦντο σχεδὸν τὸ ἴδιον διὰ τὴν καυστικὴν πηγὴν κειμένην τρεῖς ὥρας μακρὰν ἀπὸ τὴν Γρενόμπλ (εἰς τὴν Φράντζαν) καὶ θεωρημένην διὰ πολλοῦ χρόνου ὡσὰν ἓνα τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τῆς ἐπαρχίας Δοφινέ. Τὸ θαῦμα ὁμῶς ἐχάθη, εὐθύς ὅπου ἠθέλησαν νὰ λάβωσι τὸν κόπον νὰ ἐξερευνησῶσι τὴν αἰτίαν. (Ὑπομν. τῆς Ἀκαδ. τῶν Ἐπιστ. τοῦ 1699, σελ. 23. Ἱστορ. τῶν δεισιδ., πράξ. τόμ. α', σελ. 44).

νει καὶ βλέπει τινὰς πολυάριθμα ποίμνια νὰ περιέρχωνται εἰς ὠ-
ραίας πεδιάδας¹.

Ἀκολουθοῦντες τὸν δρόμον μας, εἶδαμεν ἐκ δεξιῶν τὰ νησιά τῆς
Ἰθάκης καὶ τῆς Κεφαλληνίας, ἐξ ἀριστερῶν τὰ παραθαλάσσια τῆς
Ἀκαρνανίας (τοῦ Ξηρομέρου). Εὐρίσκονται εἰς αὐτὴν τὴν τελευ-
ταίαν ἐπαρχίαν μερικαὶ μεγάλαι πόλεις², μία ποσότης μικρῶν ὠχυ-
ρωμένων χωρίων³, πολλὰ γένη διαφόρων γενεαλογιῶν⁴, συντρο-
φευμένα ὅμως εἰς μίαν γενικὴν συμμαχίαν, καὶ σχεδὸν πάντοτε εἰς
πόλεμον ἐναντίον τῶν Αἰτωλῶν γειτόνων τους, τῶν ὁποίων ὁ τόπος
εἶναι χωρισμένος ἀπὸ τὸν ἐδικόν τους διὰ τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ
(Ἀσπροπόταμο). Οἱ Ξηρομερίται εἶναι πιστοὶ εἰς τὸν λόγον τους,
καὶ καθ' ὑπερβολὴν ζηλωταὶ τῆς ἐλευθερίας
τῶν⁵.

Ἀφοῦ ἐπεράσαμεν τὴν προχοὴν τοῦ Ἀσπροποτάμου, ἐπλέο-
μεν μίαν ὀλόκληρον ἡμέραν τὰ παραθαλάσσια τῆς Αἰτωλίας⁶. Αὐ-
τὸς ὁ τόπος, ὅπου εὐρίσκει τινὰς εὐφόρους πεδιάδας, κατοικεῖται
ἀπὸ ἓνα πολεμικὸν ἔθνος⁷, καὶ διηρημένον εἰς διάφορα στίφη, ὧν
τὰ περισσότερα δὲν εἶναι ἔκπαλαι Ἕλληνες, καὶ μερικὰ φυλάττου-
σιν ἀκόμη τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας των βαρβαρότητος, ὁμιλοῦντες
μίαν γλῶσσαν δυσκολωτάτην εἰς τὸ νὰ τὴν καταλάβῃ τινὰς, ζοῦν-
τες μὲ κρέας ὠμόν, ἔχοντες διὰ οἰκήματα χῶρες χωρὶς διαφένδευ-
σιν⁸.

1. Ἀπολλ. εἰς Στράβ. βιβλ. 7, σελ. 328. Ἡσίοδ. ἀπ. σχολ. Σοφοκλ., εἰς
Τραχιν., στίχ. 1183.

2. Θουκυδ. βιβλ. 2, κεφ. 102.

3. Διόδ. Σικελ. βιβλ. 19, σελ. 708.

4. Στράβ. βιβλ. 7, σελ. 321.

5. Πολύβ. βιβλ. 4, σελ. 299.

6. Δικαίαρχ. στάσ. Ἑλλάδ. στίχ. 63, σελ. 5. Σκύλ. περίπ. σελ. 14.

7. Στράβ. βιβλ. 10, σελ. 450. Παλμ. Ἑλλάς πάλαι σελ. 423.

8. Θουκυδ. βιβλ. 3, κεφ. 94.

[Ἐκ τῆς Κεφ. ΛΖ'· ὁ λόγος εἶναι γιὰ τὶς πόλεις τῆς Ἀχατίας]

Ὅλοι ἔχουσι τὸ προνόμιον νὰ στείλωσιν ἀπεσταλμένους εἰς τὴν συνηθισμένην συνέλευσιν, ἣτις γίνεται εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους των, πρὸς τὸ μέσον τῆς ἀνοίξεως¹. Ἐκεῖ κάμνουσι τοὺς κανονισμοὺς ὅπου ἀπαιτοῦσιν αἱ περιστάσεις, ὀνοματίζουσι τοὺς πολιτάρχας ὅπου θεὸν νὰ τοὺς βάλωσιν εἰς πρᾶξιν καὶ ὅπου ἡμποροῦσι νὰ σημειώσωσι μίαν συνέλευσιν ἔξω τῆς τάξεως ὅταν ἐπισυμβαίη κανένας πόλεμος, ἢ πρέπει νὰ συμβουλευθῶσι περὶ τινος συμμαχίας².

Ἡ διοίκησις κινεῖται, ἔν' οὕτως εἶπω, ἀφ' ἑαυτοῦ της. Εἶναι μία δημοκρατία, ἣτις χρεωστεῖ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν σύστασιν της εἰς ξεχωριστὰ περιστατικά. Ἐπειδὴ ὁ τόπος εἶναι πτωχός, χωρὶς ἐμπόριον καὶ σχεδὸν χωρὶς φιλεργίαν, οἱ πολῖται χαίρονται ἐκεῖ ἐν εἰρήνῃ τὴν ἰσοτιμίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ὅπου μία γνωστικὴ νομοθεσία τοῖς προξενεῖ. Ἐπειδὴ καὶ μεταξὺ αὐτῶν δὲν ἠγέρθησαν νέες ταραχώδεις³, δὲν γνωρίζουσι τὴν φιλοδοξίαν τῶν κατακτήσεων καί, ἔχοντες ὀλίγην συναναστροφὴν μὲ τὰ διεφθαρμένα ἔθνη, δὲν μεταχειρίζονται ποτὲ τὸ ψεῦδος οὔτε τὴν ἀπάτην, σχεδὸν καὶ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν των⁴.

Τέλος πάντων, ἐπειδὴ καὶ ὅλοι αἱ πόλεις ἔχουσι τοὺς αὐτοὺς νόμους καὶ τὰ αὐτὰ κριτήρια, αὐταὶ σχηματίζουσιν ἓν μόνον σῶμα, μίαν μόνην ἐπαρχίαν, καὶ βασιλεύει ἀναμεταξύ των μία ἀρμονία, ἣτις διαμοιράζεται εἰς τὰς διαφόρους κλάσεις τῶν πολιτῶν⁵. Ἡ ἐξοχότης τῆς διαταγῆς των καὶ ἡ εἰλικρίνεια τῶν πολιτάρχων των εἶναι τοιοῦτως ἐγνωσμένα, ὅπου εἶδον ἄλλοτε τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας, βεβαρημένους ἀπὸ τὰς διχονοίας των, νὰ στρέψωσιν εἰς αὐτὸν τὸν λαὸν διὰ νὰ τὰς τελειώσῃ, καὶ μερικαὶ ἀπ' αὐτῶν νὰ σχηματίσωσιν ἓνα συνασπισμὸν παρόμοιον μὲ τὸν αὐτῆς. . .

1. Πολύβ. βιβλ. 4, σελ. 305, βιβλ. 5, σελ. 350. Στράβ. αὐτ. σελ. 385.

2. Πολύβ. νομ. σελ. 855.

3. Πολύβ. βιβλ. 2, σελ. 125.

4. Ὁ αὐτ., αὐτ. βιβλ. 13, σελ. 672.

5. Ἰουστ. βιβλ. 34, κεφ. α'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ'

'Οδοιπορία εἰς τὴν 'Ηλείαν^(α) — 'Ολυμπιακοὶ ἀγῶνες

'Η 'Ηλεία εἶναι ἕνας μικρὸς τόπος, τοῦ ὁποίου τὰ παραθαλάσσια καταβρέχονται ἀπὸ τὸ 'Ιόνιον πέλαγος, καὶ διαιρεῖται εἰς τρεῖς κοιλάδας. Εἰς τὴν ἀρκτικωτέραν εἶναι ἡ πόλις 'Ηλῖς^(β), κειμένη πρὸς τὸν Πηνεὸν ποταμόν^(γ), τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ὅχι ὅμως τόσοσὸν μέγαλον ὡς ἐκεῖνον τῆς Θετταλίας. 'Η μεσαία κοιλάς εἶναι περίφημος διὰ τὸν ναὸν τοῦ Διός, κείμενον πλησίον τοῦ 'Αλφειοῦ ποταμοῦ^(δ), καὶ ἡ ἐσχάτη καλεῖται Τριφυλία.

Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ τοῦ μέρους ἐχάρησαν πολὺν καιρὸν μίαν ἄκραν εἰρήνην. "Ολα τὰ ἔθνη τῆς 'Ελλάδος εἶχον συμφωνήσει νὰ τοὺς θεωρῶσιν ὡς ἀφιερωμένους εἰς τὸν Δία καὶ νὰ τοὺς εὐλαβῶνται, εἰς τρόπον ὅπου τὰ ξένα στρατεύματα κατέθετον τὰ ὅπλα των ὅταν εἰσέβαινον, καὶ τὰ ἐλάμβανον μόνον ὅταν ἔβγαινον¹. Σπανίως χαίρονται τὴν σήμερον αὐτὸ τὸ προνόμιον. 'Εν τοσοῦτῳ, μὲ ὄλους τοὺς περαστικούς πολέμους, εἰς τοὺς ὁποίους εὐρέθησαν ἐκκείμενοι κατὰ τοὺς ὑστερινοὺς τούτους καιροὺς, μὲ ὄλας τὰς διχονοίας ὅπου ἀναβράζουσιν ἀκόμη εἰς μερικὰς πόλεις, ἡ 'Ηλεία εἶναι ὁ ἀφθονώτερος καὶ πολυανθρωπότερος τόπος τῆς Πελοποννήσου².

(α) "Ορα τὴν Χάρταν.

(β) Καλοσκοπί.

(γ) Ποτάμι Γαστούνης.

(δ) Ρουφιᾶ.

1. Στράβ. βιβλ. 8, σελ. 358.

2. Πολύβ. βιβλ. 4, σελ. 336.

Αἱ πεδιάδες τῆς, σχεδὸν ὅλοι καρποφόροι¹, εἶναι γεμᾶται ἀπὸ φιλεργοῦς σκλάβους. Ἡ γεωργικὴ ἀνθεῖ, ἐπειδὴ ἡ διοίκησις ἔχει διὰ τοὺς γεωργοὺς τὴν προσοχὴν ὅπου ἀνήκει αὐτοῖς τοῖς ὠφελίμοις πολίταις. Ἐχουσιν οἰκεῖα κριτήρια ὅπου κρίνουσι τὰς κρισολογίας των μὲ τελευταίαν ἀπόφασιν, καὶ δὲν εἶναι ὑπόχρεοι νὰ διακόψωσι τὰ ἔργα των διὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς τὰς πόλεις νὰ διακονεύσωσι μίαν ἄδικον κρίσιν ἢ πολὺν καιρὸν ἀναβαλλομένην. Πολλὰ πλούσια γενεαὶ περνοῦσιν εἰρηνικὰ τὰς ἡμέρας των εἰς τὰς πεδιάδας, καὶ εἶδα μερικὸς τριγύρω τῆς Ἡλιδος, ἐκ τῶν ὁποίων κανέννας εἰς δύο ἢ τρεῖς γενεὰς δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν πόλιν².

.....

Τίποτες δὲν δίδει περισσοτέραν λαμπρότητα εἰς αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν, ὡσὰν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, πανηγυριζόμενοι κάθε τέσσαρας χρόνους εἰς τιμὴν τοῦ Διός. Κάθε πόλις τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἑορτάς, αἱ ὁποῖαι ἐνώνουσι τοὺς κατοίκους. Τέσσαρες μεγάλοι πανηγύρεις συνενώνουσιν ὅλα τὰ γένη τῆς Ἑλλάδος. Τὰ Πύθια, ἢ τῶν Δελφῶν, τὰ Ἴσθμια, τῆς Κορίνθου, τὰ Νέμεα, καὶ τὰ Ὀλύμπια. Περὶ τῶν πρώτων ὠμίλησα εἰς τὴν ὁδοιπορίαν μου τῆς Φωκίδος· θέλω ἐνασχοληθῆ εἰς τὰ τελευταῖα. Θέλει ἀποσιωπήσω τὰ ἄλλα, ἐπειδὴ καὶ παρασταίνουσιν ὅλα σχεδὸν τὰ αὐτὰ θεάματα.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, συστημένοι παρὰ τοῦ Ἡρακλέους, ἀνεκατεστήθησαν ὕστερον ἀπὸ μίαν πολυχρόνιον διακοπὴν διὰ τῶν συμβουλῶν τοῦ περιφήμου Λυκούργου καὶ διὰ τῶν φροντίδων τοῦ Ἰφίτου, αὐτοκράτορος μιᾶς τοπαρχίας τῆς Ἡλιδος³. Ἐκατὸν ὀκτῶ χρόνους ὕστερότερα ἔγραψαν πρώτην φορὰν εἰς τὸν δημόσιον κώδικα τῶν Ἡλιέων τὸ ὄνομα ἐκείνου ὅπου ἀρίστευσεν εἰς τὸν δρόμον τοῦ σταδίου⁴. Ἐλέγετο Χόρηβος. Αὐτὴ ἡ συνήθεια ἐπηκολούθησε, καὶ ἐκ τούτου ἐκείνη ἡ ἐξακολούθησις τῶν νικητῶν, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα, σημειώνοντας τὰς διαφόρους Ὀλυμπιάδας, σχηματίζουσι

1. Στράβ. βιβλ. 8, σ. 334. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 4, σελ. 381.

2. Πολύβ. αὐτ.

3. Ἄριστοτ. ἀπ. Πλουτάρ., εἰς Λυκούργ. τ. Α' σελ. 39.

4. Φρερ. ὑπὲρ χρονολ. σ. 162.

τόσα στικτὰ σημεῖα διὰ τὴν χρονολογίαν. Ἐμελλε νὰ πανηγυρίσωσι τοὺς ἀγῶνας τὴν ἑκατοστὴν ἕκτην φοράν, ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ἡλιδα(α).

Ὅλοι οἱ κάτοικοί της ἐτοιμάζοντο εἰς αὐτὴν τὴν σεβασμίαν πανήγυριν. Εἶχον δημοσιεύσει ἤδη τὸ ψήφισμα ὅπου ἀπαιρεῖ κάθε ἐχθρικὸν κίνημα¹. Τὰ στρατεύματα ὅπου ἤθελον ἔμβει τότε εἰς αὐτὴν τὴν ἱεράν γῆν², ἤθελον καταδικασθῆ εἰς μίαν ποινὴν πληρωμῆς δύο μνῶν (180 λίβρες) ὁ κάθε στρατιώτης³.

Ἐγὼ ἤθελα ἐκπλαγῆ διὰ τὴν μεγάλην προσοχὴν ὅπου ἔβαλλον εἰς τὴν πανήγυριν τῶν ἑορτῶν των, ἂν δὲν ἤθελα γνωρίζει τὴν λάβραν ὅπου ἔχουσιν οἱ Ἕλληνες διὰ τὰ θεάματα, καὶ τὸ πραγματικὸν κέρδος ὅπου οἱ Ἡλεῖοι καρποῦνται ἀπὸ αὐτὴν τὴν πανδημίαν.

Ἄφοῦ εἶδομεν ὅλα ἐκεῖνα ὅσα ἤμποροῦσαν νὰ μᾶς φανῶσιν ἄξια, τόσον εἰς τὴν Ἡλιδα, ὅσον καὶ εἰς τὴν Κυλλήνην(β), ὅπου τῇ χρησιμεύει ὡς λιμὴν, ἥτις εἶναι μακρὰν αὐτῆς 120 στάδια⁴(γ), ἐμισεύσαμεν διὰ τὴν Ὀλυμπίαν. Δύο δρόμοι πηγαίνουσιν ἐκεῖ. Ὁ ἓνας ἀπὸ τὴν πεδιάδα, καὶ ἔχει 300 στάδια μᾶκρος⁵, ὁ ἄλλος ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ ἀπὸ τὴν χώραν Ἀλεσιαῖον, ὅπου γίνεται κάθε μῆνα ἓνα μεγάλο πανηγύρι⁶. Ἐκλέξαμεν τὴν πρώτην. Διεπεράσαμεν καρποφόρους τόπους, καλλιεργημένους καλὰ, ποτισμένους ἀπὸ διάφορα ποτάμια, καὶ ἀφοῦ εἶδομεν, ἀπερνῶντες, τὰς πόλεις Δισπόντιον καὶ Λετρίνας⁷, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν.

(α) Τῷ ἔαρι τοῦ 356 ἔτ. π. Χ.

(β) Καλογραῖα.

(γ) Ὦρα 4 καὶ μισήν.

1. Αἰσχίν. ψευδονόμ. σ. 397. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 20, σ. 427.

2. Διόδ. Σικ. βιβλ. 14, σ. 248.

3. Θουκυδ. βιβλ. 5, κεφ. 49.

4. Πaus. βιβλ. 6, κεφ. 26, σ. 518. 11. Στράβ. βιβλ. 8, σ. 367. Πaus. βιβλ. 6, κεφ. 22, σ. 510.

5. ὦρ. καὶ 850 ὀργυιές.

6. Στράβ. αὐτ. σ. 341.

7. Ξενοφ. Ἑλλ. βιβλ. 3, σ. 491. Στράβ. αὐτ. σ. 357. Πaus. αὐτ. σ. 510.

Αὐτὴ ἡ πόλις, γνωστὴ ὁμοίως ὑπὸ τὸ ὄνομα Πίσσης¹, κεῖται πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ, εἰς τὴν ὑπώρειαν ἑνὸς λόφου λεγομένου ὄρος τοῦ Κρόνου(α). Ὁ Ἀλφειὸς ἔχει τὴν πηγὴν του ἀπὸ τὴν Ἀρκαδίαν², χάνεται καὶ πάλιν φαίνεται κατὰ διαστήματα³, καί, ἀφοῦ δεχθῆ τὰ ὕδατα πολλῶν ποταμίων⁴, ἐκχύνεται εἰς τὴν πλησιόχωρον θάλασσαν⁵.

Ἡ Ἀλτὶς ἐγκρύπτει εἰς τὴν περιοχὴν τῆς τὰ πλέον ἀξιοθεώρητα ἀντικείμενα. Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἱερὸν δάσος⁶ εὐρυχωρότατον, περιτειχισμένον⁷, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ὁ ναὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, ἡ γερουσία, τὸ θέατρον⁸, καὶ ποσότης ἄλλων ὠραίων κτιρίων, ἐν τῷ μέσῳ ἑνὸς ἀναριθμήτου πλήθους ἀγαλμάτων. Ὁ ναὸς τοῦ Διὸς ἐκτίσθη εἰς τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἀπὸ τὰ λάφυρα, παρμένα παρὰ τῶν Ἡλείων ἀπὸ μερικὰ γένη, τὰ ὁποῖα ἐπαναστάτησαν κατ' αὐτῶν⁹. Εἶναι κατὰ δωρικὸν τρόπον περιτριγυρισμένος μὲ κίονας, καὶ κατεσκευασμένος ἀπὸ λίθον ἐβγαλμένον ἐκ τῶν πλησίον λατομείων, ὅμως τόσον λαμπρὸν καὶ τόσον δυνατὸν (μὲ ὄλον ὅπου εἶναι ἐλαφρότερος), ὡσὰν τὸ μάρμαρον τῆς Πάρου¹⁰. Ἐχει ὕψος 78 ποδῶν, μᾶκρος 230 καὶ πλάτος 95 (β).

Ἐνας ἐπιτήδειος ἀρχιτέκτων, Λίβων ὀνόματι, ἐπεφορτίσθη τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ τοῦ κτιρίου. Δύο λιθοξόοι ὄχι ὀλιγώτερον ἔμπειροὶ ἐπλούτησαν μὲ σοφὰ μίγματα τὰ μέτωπα τῶν δύο προσωπείων.

(α) Ἴδὲ τὴν χάρταν τῆς Ὀλυμπίας.

(β) Ὑψος 64 πόδας Γαλλίας· μῆκος 217· πλάτος 90.

1. Ἡρόδ. βιβλ. 2, κεφ. 7. Πίνδ. Ὀλύμπ. 2, 3, 8 καὶ τ. Στέφ., εἰς Ὀλύμπ. Πτολεμ. σ. 101.

2. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 7, σ. 390.

3. Ὁ αὐτ., αὐτ. βιβλ. 8, κεφ. 54, σ. 709.

4. Ὁ αὐτ., αὐτ. Στράβ. βιβλ. 8, σ. 344.

5. Στράβ. αὐτ. σ. 343.

6. Πίνδ. Ὀλύμπ. 8, στίχ. 12. Σχολ. αὐτ. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 10, σ. 397.

7. Πaus. αὐτ. σ. 441 καὶ 443.

8. Ξενοφ. Ἑλλ. βιβλ. 7, σ. 639.

9. Πaus. αὐτ. σ. 397.

10. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 10, σ. 598. Πλίν. βιβλ. 36, κεφ. 17, τ. 2, σ. 747.

χεν ἐγγίσει τὴν τρίτην πενταετηρίδα του. Τὸν ἠρωτήσαμεν. «Αὐτὸς ὁ Ἄλφειός —μᾶς λέγει— τοῦ ὁποίου τὰ δαψιλῆ καὶ καθαρὰ ὕδατα καρπίζουσιν αὐτὸν τὸν τόπον, ἦτον κυνηγὸς ἀπὸ τὴν Ἄρκαδιάν¹. Ἐστέναζε διὰ τὴν Ἄρεθοῦσαν, ἥτις τὸν ἔφευγε, καί, διὰ ν' ἀποκρυφθῆ ἀπὸ τὰς ἐπακολουθήσεις του, κατέφυγεν εἰς τὴν Σικελίαν. Αὐτὴ μετεμορφώθη εἰς πηγὴν καὶ αὐτὸς εἰς ποταμόν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ ἔρωτάς του τελείως δὲν εἶχε σβῆσει, οἱ θεοί, διὰ νὰ στεφανώσωσι τὴν σταθερότητά του, τὸν ὠκονόμησαν μίαν ὁδὸν εἰς τὸν κόλπον τῶν θαλασσῶν, καὶ τῷ ἐσυγχώρησαν τέλος πάντων νὰ ἐνωθῆ μὲ τὴν Ἄρεθοῦσαν». Ἀναστέναζε τελειώνοντας αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ νέος.

Ἐπεστρέφομεν συχνάκις εἰς τὴν ἱερὰν περιοχὴν. Ἐδῶ ἀθληταί, ὅπου δὲν εἶχον ἔμβει ἀκόμη εἰς τοὺς ἀγῶνας, ἐρευνοῦσαν εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν θυμάτων τὴν τύχην ὅπου τοὺς ἐπρόσμενε². ἐκεῖ σαλπικταί, ἐπάνω εἰς ἓνα μέγα θυσιαστήριον, συναμιλλῶντο διὰ τὸ βραβεῖον, μεμονωμένον ἀντικείμενον τῆς φιλοδοξίας των· μακρύτερα, ἓνα πλῆθος ξένοι, ἀραδιασμένοι τριγύρω εἰς μίαν στοάν, ἤκουαν μίαν ἠχώ, ἥτις ἀντηχοῦσεν ἕως ἑπτὰ φορὲς τὰς λέξεις ὅπου τῇ ἐκφωνοῦσαν³. Παντοῦ μᾶς παριστάνοντο θαυμάσια παραδείγματα τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς ματαιότητος· ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ ἀγῶνες ἐλκύουν ὅλους ἐκείνους ὅπου ἀπέκτησαν φήμην ἢ ὅπου θέλουσι ν' ἀποκτήσωσι μὲ τὴν προκοπὴν των, μάθησίν των ἢ πλοῦτή των⁴. Ἐρχονται νὰ παρρησιασθῶσιν εἰς τὰ βλέμματα ὄλου τοῦ πλῆθους, πάντοτε συναγμένου πλησίον ἐκείνων, οἷτινες ἔχουσιν, ἢ ἐκείνων ὅπου καταχρῶνται κάποιαν ὑπεροχὴν.

εὐχὴν ἐκ τοῦ Κουρανίου. Τῇ αὐγῇ, ἔρχονται εἰς τὴν γέφυραν ὅπου ἐνώνει τὰ δύο κάστρα ὄλοι οἱ νέοι καὶ νέαι Τοῦρκοι, καὶ ρίπτουσιν ἕκαστος τὴν εὐχὴν εἰς τὸν Δούναβην. Ἄν πέσῃ μὲ τὰ γράμματα πρὸς τὸν οὐρανόν, ὑπανδρείαν καὶ παντοειδῆ εὐτυχίαν δηλοῖ· ἂν πρὸς τὸ νερόν, δυστυχίαν· εἰδὲ καὶ καταποντισθῆ, θάνατον. Συναναμίγνυνται αἱ χαροποὶαὶ κραυγαὶ τούτων μὲ τὰ δάκρυα καὶ κατῆφειαν ἐκείνων, καί, ἅμα ἀνίσχοντος τοῦ ἡλίου, διασκορπίζεται ἡ συνάθροισις.

1. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 7, σ. 390.

2. Πίνδ. Ὀλύμπ. 8, στίχ. 3. Σχολ. αὐτ.

3. Πλούτ... τ. 2, σ. 502. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 21, σ. 434.

4. Ἰσοκρ... τ. 2, σ. 436.

Μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι μάχην ὁ Θεμιστοκλῆς ἐφάνη εἰς τὸ μέσον τοῦ σταδίου, τὸ ὁποῖον ἀντηχολόγησεν ἀπὸ εὐφημίας. Μάκρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνασχοληθῶσιν εἰς τοὺς ἀγῶνας, τὰ βλέμματα ἐσταμάτησαν ἐπάνω του ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἐδειχνον εἰς τοὺς ξένους μὲ κραυγὰς χαρᾶς καὶ θαυμασμοῦ ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον ὁποῦ ἐλύτρωσε τὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἐκείνη ἡ ἡμέρα ἐστάθη ἡ καλυτέρα τῆς ζωῆς του¹.

.

1. Πλουτ. Θεμιστ. τ. α', σ. 120

Ὁ σπόρος τῆς ἐλευθερίας ἀνθισμένος στὸ χέρι τοῦ Ρήγα.
Ἐυλογραφία τοῦ Σπύρου Βασιλείου στὸ βιβλίο τοῦ Ἁγίου Θεόρου,
Ἡ Δρακογενιά, Ἀθήνα 1943.
Συλλογὴ Ν. Γρηγοράκη.

Ὁ πλέον ἥσυχος, ὁ πλέον ἀθῶος, ὁ πλέον τίμιος πολίτης κινδυνεύει κάθε στιγμήν νὰ γίνῃ ἐλεεινὴ θυσία τῆς τυραννικῆς φαντασίας, ἢ τῶν ἀγρίων τοποτηρητῶν καὶ ἀναξίων μεγιστάνων τοῦ Τυράννου, ἢ, τέλος (ὅπερ συνεχέστερον συμβαίνει), τῶν κακοτρόπων θηριωδεστάτων μιμητῶν του, χαιρόντων εἰς τὸ ἀτιμώρητον κρῖμα, εἰς τὴν σκληροτάτην ἀπανθρωπότητα, εἰς τὴν φονοκτονίαν, χωρὶς καμίαν ἐξέτασιν, χωρὶς καμίαν κρίσιν.

— Οὐρανέ! ἐσὺ εἶσαι ἀπροσωπόληπτος μάρτυς τῶν τοιούτων κακουργημάτων.

— Ἡλιε! ἐσὺ βλέπεις καθημερινῶς τὰ τοιαῦτα θηριώδη τολμήματα.

— Γῆ! ἐσὺ ποτίζεις ἀδιακόπως ἀπὸ τὰ ρεῖθρα τῶν ἀθῶων αἱμάτων.

Ποῖος ἔχει στόμα νὰ μὲ εἰπῇ τὸ ἐναντίον; Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁ τίγρης, ὁ μόψηφος τῶν τοσοῦτων ἀνομημάτων; Ἄς ἔβγῃ εἰς τὸ παρόν, καὶ διὰ πολέμιόν του μάρτυρα θέλει ἀποκτήσει ὅλην τὴν Κτίσιν, ἣτις ἀγλώσσωσ γογγᾶ διὰ τοὺς ἀδίκους ὧδε ἐκχυνομένους ρύακας τῶν ἀνθρωπίνων αἱμάτων.

Ὁ μέχρι τοῦδε, λέγω, δυστυχῆς οὗτος λαός, βλέποντας ὅτι ὄλαι του αἰ θλίψεις καὶ ὀδύνη, τὰ καθημερινὰ δάκρυά του, ὁ ἀφανισμός του, προέρχονται ἀπὸ τὴν κακὴν καὶ ἀχρειαστάτην διοίκησιν, ἀπὸ τὴν στέρησιν καλῶν νόμων, ἀπεφάσισεν, ἐνανδριζόμενος μίαν φορὰν, νὰ ἀτενίσῃ πρὸς τὸν οὐρανόν, νὰ ἐγείρῃ ἀνδρείως τὸν καταβεβαρημένον τράχηλόν του καί, ἐνοπλίζοντας ἐμμανῶς τοὺς βραχίονάς του μὲ τὰ ἄρματα τῆς ἐκδικήσεως καὶ τῆς ἀπελπισίας, νὰ ἐκβοήσῃ μεγαλοφώνως, ἐνώπιον πάσης τῆς Οἰκουμένης, μὲ βροντώδη κραυγὴν, τὰ ἱερά καὶ ἄμωμα δίκαια, ὅπου θεόθεν τῷ ἐχαρίσθησαν διὰ νὰ ζήσῃ ἡσύχως ἐπάνω εἰς τὴν γῆν.

Ὅθεν, διὰ νὰ ἤμποροῦν ὁμοθυμαδὸν ὅλοι οἱ κάτοικοι νὰ συγκρίνωσι πάντοτε μὲ ἄγρυπνον ὄμμα τὰ κινήματα τῆς διοικήσεως τῶν διοικούντων, μὲ τὸν σκοπὸν τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν νομοθεσίας, ἐκτινάζοντες ἀνδρικῶς τὸν οὐτιδανὸν ζυγὸν τοῦ Δεσποτισμοῦ καὶ ἐναγκαλιζόμενοι τὴν πολῦτιμον Ἐλευθερίαν τῶν ἐνδόξων προπατόρων των, νὰ μὴν ἀφεθῶσιν οὐδέποτε νὰ καταπατῶνται ὡς σκλά-

βοι εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὴν ἀπάνθρωπον τυραννίαν· νὰ ἔχη ἕκαστος ὡ-
σὰν λαμπρὸν καθρέπτην ἐμπροστὰ εἰς τὰ ὀμμάτιά του τὰ θεμέλια
τῆς ἐλευθερίας, τῆς σιγουρότητος καὶ τῆς εὐτυχίας του· νὰ γνωρί-
ζουν ἐμφανέστατα οἱ κριταί, ποῖον εἶναι τὸ δυσαπόφευκτον χρέος
των πρὸς τοὺς κρινομένους ἐλευθέρους κατοίκους· καὶ οἱ νομοθέται
καὶ πρῶτοι τῆς διοικήσεως τὸν εὐθύτατον κανόνα, καθ' ὃν πρέπει
νὰ ρυθμίζεται καὶ ν' ἀποβλέπη τὸ ἐπάγγελμά των πρὸς εὐδαιμονίαν
τῶν πολιτῶν,

κηρύττεται λαμπροφανῶς ἢ ἀκόλουθος ΔΗΜΟΣΙΑ ΦΑΝΕΡΩ-
ΣΙΣ τῶν πολυτίμων ΔΙΚΑΙΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ καὶ τοῦ ἐλευθέ-
ρου κατοίκου τοῦ βασιλείου.

ΤΑ ΔΙΚΑΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ἄρθρον 1. — Ὁ σκοπὸς ὁποῦ ἀπ' ἀρχῆς κόσμου οἱ ἄνθρωποι ἐσυμμαζώχθησαν ἀπὸ τὰ δάση τὴν πρώτην φοράν, διὰ νὰ κατοικήσουν ὅλοι μαζί, κτίζοντες χώρας καὶ πόλεις, εἶναι διὰ νὰ συμβοηθῶνται καὶ νὰ ζῶσιν εὐτυχισμένοι, καὶ ὄχι νὰ συναντιτρώγωνται ἢ νὰ ρουφᾶ τὸ αἷμα τους ἕνας.

Τότε ἔκαμαν βασιλέα διὰ νὰ ἀγρυπνῇ εἰς τὰ συμφέροντά των, διὰ νὰ εἶναι βέβαιοι εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν φυσικῶν δικαίων, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ τοὺς τὰ ἀφαιρέσῃ κανένας ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἄρθρον 2. — Αὐτὰ τὰ Φυσικὰ Δίκαια εἶναι: πρῶτον, τὸ νὰ εἴμεθα ὅλοι ἴσοι καὶ ὄχι ὁ ἕνας κατώτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον· δεύτερον, νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι καὶ ὄχι ὁ ἕνας σκλάβος τοῦ ἄλλουνοῦ· τρίτον, νὰ εἴμεθα σίγουροι εἰς τὴν ζωὴν μας, καὶ κανένας νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ μᾶς τὴν πάρῃ ἀδίκως καὶ κατὰ τὴν φαντασίαν· καὶ τέταρτον, τὰ κτήματα ὁποῦ ἔχομεν κανένας νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ μᾶς ἐγγίξῃ, ἀλλ' εἶναι ἰδικά μας καὶ τῶν κληρονόμων μας.

Ἄρθρον 3. — Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι, κατὰ φυσικὸν λόγον εἶναι ἴσοι. Ὅταν πταισῇ τινάς, ὅποιασδήποτε καταστάσεως, ὁ Νόμος εἶναι ὁ αὐτὸς διὰ τὸ πταῖσμα καὶ ἀμετάβλητος· ἤγουν δὲν παιδεύεται ὁ πλούσιος ὀλιγώτερον καὶ ὁ πτωχὸς περισσότερο διὰ τὸ αὐτὸ σφάλμα, ἀλλ' ἴσια ἴσια.

Ἄρθρον 4. — Ὁ Νόμος εἶναι ἐκείνη ἢ ἐλευθέρα ἀπόφασις, ὁποῦ μὲ τὴν συγκατάθεσιν ὅλου τοῦ λαοῦ ἐγένεν· ἤγουν, ὅλοι θέλομεν ὅτι ὁ φονεὺς νὰ φονεύεται· αὐτὸς λέγεται Νόμος, καὶ εἶναι ὁ ἴδιος διὰ ὅλους μας εἰς τὸ νὰ παιδεύσῃ. Καὶ πάλιν ἄλλος, ὁποῦ ὑπερασπίζε-

ται· ἤγουν ὅλοι θέλομεν νὰ ἐξουσιάζωμεν τὰ ὑποστατικά μας, κανένας λοιπὸν δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ μᾶς πάρῃ δυναστικῶς τίποτε· αὐτὸς εἶναι Νόμος, ἐπειδὴ μοναχοί μας τὸν δεχόμεθα καὶ τὸν θέλομεν. Ὁ Νόμος ἔχει πάντοτε νὰ προστάξῃ ὅ,τι πρᾶγμα εἶναι δίκαιον καὶ ὠφέλιμον εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῆς ζωῆς μας καὶ νὰ ἐμποδίξῃ ἐκεῖνο ὅπου μᾶς βλάπτει.

Ἄρθρον 5. — Ὅλοι οἱ συμπολιῖται ἠμποροῦν νὰ ἔμβουν εἰς ἀξίας καὶ δημόσια ὀφφίκια. Τὰ ἐλεύθερα γένη δὲν γνωρίζουν καμίαν ἀξίαν προτιμήσεως εἰς τὰς ἐκλογάς των, παρὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν προκοπὴν· ἤγουν, καθένας, ὅταν εἶναι ἄξιος καὶ προκομμένος διὰ μίαν δημοσίαν δούλευσιν, ἠμπορεῖ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ. Ἐξ ἐναντίας δέ, μὴν ὄντας ἄξιος, ἀλλὰ χυδαῖος, δὲν πρέπει νὰ τῷ δοθῇ· διότι, μὴν ἠξεύροντας πῶς νὰ τὴν ἐκτελέσῃ, προσκρούει καὶ βλάπτει τὸ κοινὸν μὲ τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν ἀνεπιδεξιότητά του.

Ἄρθρον 6. — Ἡ Ἐλευθερία εἶναι ἐκείνη ἡ δύναμις ὅπου ἔχει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ νὰ κάμῃ ὅλον ἐκεῖνο, ὅπου δὲν βλάπτει εἰς τὰ δίκαια τῶν γειτόνων του. Αὐτὴ ἔχει ὡς θεμέλιον τὴν φύσιν, διατὶ φυσικὰ ἀγαπῶμεν νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι· ἔχει ὡς κανόνα τὴν δικαιοσύνην, διατὶ ἡ δικαία ἐλευθερία εἶναι καλή· ἔχει ὡς φύλακα τὸν Νόμον, διατὶ αὐτὸς προσδιορίζει, ἕως ποῦ πρέπει νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι. Τὸ ἠθικὸν σύνορον τῆς Ἐλευθερίας εἶναι τοῦτο τὸ ρητόν: «Μὴν κάμῃς εἰς τὸν ἄλλον ἐκεῖνο ὅπου δὲν θέλεις νὰ σὲ κάμουν».

Ἄρθρον 7. — Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ φανερώνωμεν τὴν γνώμην μας καὶ τοὺς συλλογισμούς μας, τόσον μὲ τὴν τυπογραφίαν, ὅσον καὶ μὲ ἄλλον τρόπον· τὸ δίκαιον τοῦ νὰ συναθροίζώμεθα εἰρηνικῶς· ἡ ἐλευθερία κάθε εἶδους θρησκείας, Χριστιανισμοῦ, Τουρκισμοῦ, Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τὰ λοιπά, δὲν εἶναι ἐμποδισμένα εἰς τὴν παροῦσαν διοίκησιν.

Ὅταν ἐμποδίζωνται αὐτὰ τὰ δίκαια, εἶναι φανερὸν πῶς προέρχεται τοῦτο ἀπὸ Τυραννίαν, ἢ πῶς εἶναι ἀκόμη ἐνθύμησις τοῦ ἐξοστρακισθέντος Δεσποτισμοῦ, ὅπου ἀπεδιώξαμεν.

Ἄρθρον 8. — Ἡ σιγουρότης εἶναι ἐκείνη ἡ διαφέντευσις, ὅπου δίδεται ἀπὸ ὅλον τὸ ἔθνος καὶ τὸν λαὸν εἰς τὸν κάθε ἄνθρωπον διὰ τὴν φύλαξιν τοῦ ὑποκειμένου του, τῶν δικαίων του καὶ τῶν ὑποστα-

τικῶν του· ἤγουν, ὅταν βλάβῃ τινὰς ἓνα μόνον ἄνθρωπον, ἢ πάρῃ ἀδίκως τίποτες ἀπ' αὐτόν, ὅλος ὁ λαὸς πρέπει νὰ σηκωθῇ κατ' ἐπάνω ἐκείνου τοῦ δυνάστου καὶ νὰ τὸν ἀποδιώξῃ.

Ἄρθρον 9. — Ὁ Νόμος ἔχει χρέος νὰ διαφεντεύῃ τὴν κοινὴν ἐλευθερίαν ὅλου τοῦ ἔθνους καὶ ἐκείνην τοῦ κάθε ἀνθρώπου, κατοικοῦ εἰς ταύτην τὴν αὐτοκρατορίαν, ἐναντίον τῆς καταθλίψεως καὶ τῆς δυναστείας τῶν διοικητῶν· ὅταν αὐτοὶ διοικοῦν καλῶς, νὰ τοὺς διαφεντεύῃ· εἰ δὲ κακῶς, νὰ τοὺς ἀποβάλλῃ.

Ἄρθρον 10. — Κανένας ἄνθρωπος νὰ μὴν ἐγκαλῆται εἰς κριτήριον, νὰ μὴ φυλακῶνεται κατ' ἄλλον τρόπον, παρὰ καθὼς διορίζει ὁ Νόμος· ἤγουν, ὅταν πταίσῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὄχι κατὰ τὴν φαντασίαν καὶ θέλησιν τοῦ κριτοῦ. Κάθε κάτοικος ὅμως, ὅταν κραχθῇ εἰς τὴν κρίσιν, ἢ κατὰ νόμον πιασθῇ ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας τοῦ κριτηρίου, πρέπει νὰ ὑποταχθῇ εὐθύς· καὶ νὰ πηγαίνῃ νὰ κριθῇ· διατί, ἂν ἀντισταθῇ καὶ δὲν θέλῃ νὰ πηγαίνῃ εἰς τὴν κρίσιν, γίνεται πταίστης· καὶ ἀρκετὸν σφάλμα εἶναι, ὅταν ὁ Νόμος κράζῃ κανέναν ἄνθρωπον καὶ ἐκεῖνος ἀντιστέκεται μὲ τὸ κακὸν καὶ δὲν ὑπακούῃ νὰ πηγαίνῃ, ὄντας σίγουρος, ὅτι δὲν παιδεύεται, ἂν εἶναι ἀθῶος.

Ἄρθρον 11. — Κάθε δυναστικὸν ἐπιχείρημα, ὅπου ἤθελαν κάμει ἐναντίον ἐνὸς ἀνθρώπου, ὅπου δὲν ἔπταισε, καὶ χωρὶς προσταγὴν τοῦ Νόμου θέλουν νὰ τὸν καταδικάσουν, ἐκεῖνο φαίνεται πῶς εἶναι μόνον ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ κριτοῦ καὶ ἔργον τυραννικόν. Ὁ ἄνθρωπος λοιπόν, τὸν ὅποιον θέλουν νὰ δυναστεύσουν μὲ αὐτόν τὸν τρόπον, ἔχει δίκαιον καὶ ἄδειαν νὰ ἀντισταθῇ ἐξ ὅλης του τῆς δυνάμεως, νὰ τὸ ἀποβάλλῃ μὲ βίαν καὶ νὰ μὴν ὑποταχθῇ.

Ἄρθρον 12. — Ἐκεῖνοι ὅπου ἐκδίδουν προσταγὰς, ἢ ὅπου ἤθελε τὲς ὑπογράψουν, ἢ ὅπου ἤθελε τὲς ἐκτελέσουν, ἢ ὅπου ἤθελε βάλουν ἄλλους νὰ τὲς τελειώσουν, λέγοντές τες πῶς εἶναι πράγματα ἀναγκαῖα, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν εἶδησιν ἢ διοίξεις, εἶναι πταῖσται καὶ ἔχουν νὰ τιμωρῶνται αὐστηρῶς.

Ἄρθρον 13. — Κάθε ἄνθρωπος ὅπου φαίνεται πῶς εἶναι ἀθῶος, ἂν τὸν συκοφαντήσουν πῶς ἔπταισεν, ἐν ὧσιν νὰ βεβαιωθῇ πῶς εἶναι πταίστης, πῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ πιασθῇ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κριτηρίου, κάθε αὐστηρότης, καθὼς δέσιμον, ὕβριςμοί, δαρμοί, ὁ-

πού δὲν εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν κατακράτησιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου, ἐν ὅσῳ νὰ κριθῇ, νὰ εἶναι ἐμποδισμένα, καὶ μόνον ἀφοῦ ἀποδειχθῇ πταίστης, τότε νὰ γίνεται ἀρχὴ τῆς τιμωρίας εἰς τὸ ὑποκείμενόν του, καθὼς διαλαμβάνει ὁ Νόμος.

Ἄρθρον 14. — Κανένας ἄνθρωπος νὰ μὴ κρίνεται καὶ νὰ μὴ τιμωρῆται ἀλλέως, παρὰ ἀφοῦ εἴπῃ ὅλα τὰ δικαιολογήματά του καὶ ἀφοῦ κατὰ τοὺς νόμους κραχθῇ εἰς τὴν κρίσιν· καὶ τιμωρεῖται τότε μόνον, ὅταν εἶναι ἓνας νόμος καμωμένος προτοῦ νὰ κάμῃ ἐκεῖνος τὸ πταῖσμα. Ὁ νόμος δὲ ὅπου ἤθελε τιμωρήσει ἐγκλήματα ἅπερ ἔγιναν εἰς τὸν καιρόν, ὅπου αὐτὸς δὲν εἶχε συστηθῇ, λέγεται τυραννία. Καὶ τὸ νὰ τιμωρήσῃ ἓνας νέος νόμος παλαιὰ ἐγκλήματα, λέγεται ἀνομία. Ἦγουν, ἓνας ἄνθρωπος ἐπῆρε [ἓνα βόδι]· δὲν ἦτον κανένας νόμος ὅπου τὸ ἐπῆρε, δὲν ἦτον κανένας νόμος ὅπου νὰ ἐμπόδιζε ταύτην τὴν ἀρπαγὴν· ἐξεδόθη ἔπειτα νόμος νὰ μὴν ἀρπάξῃ ἓνας τοῦ ἄλλου πράγματα· ὁ ἀρπαξ δίδει ὀπίσω τὸ βόδι, μὰ δὲν παιδεύεται, ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ἤξευρε πῶς ἡ ἀρπαγὴ εἶναι κακὴ.

Ἄρθρον 15. — Ὁ Νόμος ἔχει νὰ προσδιορίζῃ παιδείας ἀκριβῶς καὶ ἀποδεικτικῶς ἀναγκαίας· αἱ παιδεῖαι αὗται νὰ εἶναι ἀνάλογοι κατὰ τὸ ἐγκλημα καὶ ὠφέλιμοι εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῶν πολιτῶν. Ἦγουν, ἂν ἔδειρε τινὰς ἓναν ἄλλον, νὰ δαρθῇ, μὰ ὄχι νὰ ἀποκεφαλίσθῃ.

Ἄρθρον 16. — Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ ἐξουσιάζῃ καθένας εἰρηνικῶς τὰ ὑποστατικά του εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς κάθε κάτοικον· ἤγουν, νὰ τὰ χαίρεται, νὰ τὰ μεταχειρίζεται κατὰ τὴν θέλησίν του, νὰ ἀπολαμβάνῃ τὰ εἰσοδήματά του, τὸν καρπὸν τῆς τέχνης του, τῆς ἐργασίας του καὶ τῆς φιλοπονίας του, χωρὶς νὰ ἡμπορέσῃ ποτὲ κανένας νὰ τὸν πάρῃ στανικῶς μήτε ἓνα λεπτόν.

Ἄρθρον 17. — Δὲν εἶναι ἐμποδισμένον εἰς τοὺς κατοίκους κανένα εἶδος ἐργασίας, τέχνης, γεωργικῆς, πραγματείας, ἢ ὁποῖον-δήποτε ἐπιχείρημα ὠφέλιμον εἰς τὴν συγκοινωνίαν. Ἡ φιλοπονία ὅλων τῶν πολιτῶν ἡμπορεῖ νὰ ἐκτείνεται εἰς ὅλας τὰς τέχνας καὶ μαθήσεις.

Ἄρθρον 18. — Κάθε ἄνθρωπος ἡμπορεῖ νὰ δουλεύσῃ ἓναν ἄλλον ὡς ὑπηρέτης, προσφέροντας τὸν καιρόν του εἰς χρῆσι ἐκείνου· δὲν

ἢμπορεῖ ὁμως νὰ πωλήσῃ τὸν ἑαυτὸν του, μήτε ἄλλος νὰ τὸν πωλήσῃ, ἐπειδὴ καὶ τὸ ὑποκείμενόν του δὲν εἶναι εἰς μόνην τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ καὶ τῆς Πατρίδος. Ὁ Νόμος δὲν γνωρίζει καμίαν ὑποδούλωσιν μήτε σκλαβίαν καὶ εἰς τοὺς ἰδίους δούλους· σώζεται μόνον μία ὑπόσχεσις, νὰ φροντίζῃ ὁ ὑπηρέτης διὰ τὴν ἐργασίαν του καὶ νὰ εἶναι εὐγνώμων πρὸς ἐκεῖνον ὅπου τὸν πληρώνει μισθόν, ὅστις δὲν ἔχει ἄδειαν μήτε νὰ τὸν ὑβρίσῃ, μήτε νὰ τὸν δείρῃ· ἀναιρεῖ ὁμως τὴν συμφωνίαν, τὸν πληρώνει ἕως ἐκείνην τὴν στιγμὴν καὶ τὸν ἀποβάλλει.

Ἄρθρον 19. — Κανένας δὲν ἔχει νὰ ὑστερηθῇ τὸ παραμικρότερον μέρος τῶν κτημάτων του χωρὶς τὸ θέλημά του· ἂν ὁμως καὶ εἶναι καμία δημοσία χρεία, ἤγουν ζητῆ ἢ Πατρίς τὸν κῆπον του, διὰ νὰ κάμῃ ἀγορὰν ἢ ἄλλο κανένα κτίριον, τότε νὰ ξετιμᾶται ὁ κῆπος, νὰ πληρώνεται ὁ οἰκοκύρης, καὶ οὕτω νὰ γίνεται ἡ ἀγορὰ ἢ τὸ κτίριον.

Ἄρθρον 20. — Κάθε δόσιμον ἔχει νὰ γίνεται μόνον διὰ τὸ δημόσιον ὄφελος καὶ ὄχι δι' ἀρπαγὰς ἑνὸς καὶ ἄλλου. Ὅλοι οἱ ἐγκατοικοὶ ἔχουν τὸ δίκαιον νὰ συντρέξουν εἰς τὸ ρίψιμον τοῦ τεφτερίου, ν' ἀγρυπνοῦν εἰς τὸ σύναγμα τῶν δοσιμάτων, καὶ νὰ παίρνουν λογαριασμὸν ἀπ' ἐκεῖνον ὅπου τὰ ἐσύναξε.

Ἄρθρον 21. — Αἱ δημόσιοι συνδρομαὶ καὶ ἀνταμοιβαὶ εἶναι ἓνα ἱερὸν χρέος τῆς πατρίδος. Τὸ κοινὸν χρεωστεῖ μίαν βοήθειαν εἰς τοὺς δυστυχεῖς ἐγκατοίκους, τόσον εἰς τὸ νὰ τοὺς προμηθεύσῃ νὰ ἔχουν τί νὰ ἐργάζωνται, ὅσον καὶ νὰ δώσῃ τρόπον ζωῆς εἰς ἐκείνους, ὅπου δὲν ἢμποροῦν πλέον νὰ δουλεύσουν· ἤγουν, ἓνας γεωργὸς μὴν ἔχοντας βόδια κάθεται ἀργός· ἢ Πατρίς ἔχει χρέος νὰ τὸν δώσῃ καὶ νὰ τὸν προσμένῃ ὥστε νὰ τὰ πληρώσῃ· ἓνας ἐσακατεύθη εἰς τὸν ὑπὲρ Πατρίδος πόλεμον, αὐτὴ πρέπει νὰ τὸν ἀνταμείψῃ καὶ νὰ τὸν τρέφῃ ἐν ὄσω ζῆ.

Ἄρθρον 22. — Ὅλοι, χωρὶς ἐξαίρεσιν, ἔχουν χρέος νὰ ἡξεύρουν γράμματα. Ἡ Πατρίς ἔχει νὰ καταστήσῃ σχολεῖα εἰς ὅλα τὰ χωρία διὰ τὰ ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ παιδία. Ἐκ τῶν γραμμάτων γεννᾶται ἡ προκοπή, μετὰ τὴν ὁποίαν λάμπουν τὰ ἐλεύθερα ἔθνη. Νὰ ἐξηγοῦνται οἱ παλαιοὶ ἱστορικοὶ συγγραφεῖς· εἰς δὲ τὰς μεγάλας πό-

λεις νὰ παραδίδεται ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ ἰταλικὴ γλῶσσα· ἡ δὲ ἑλληνικὴ νὰ εἶναι ἀπαραίτητος.

Ἄρθρον 23. — Ἡ κοινὴ ἐπιβεβαίωσις καὶ σιγουρότης τοῦ κάθε πολίτου συνίσταται εἰς τὴν ἐνέργειαν ὄλων τῶν πολιτῶν. Ἦγουν, νὰ στοχαζώμεθα πῶς, ὅταν πάθῃ ἓνας τίποτες κακόν, ἐγγίζονται ὅλοι, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ βεβαιώσωμεν εἰς τὸν καθένα τὴν μεταχείρισιν καὶ τὴν προφύλαξιν τῶν δικαίων του. Αὕτῃ ἡ σιγουρότης θεμελιώνεται ἐπάνω εἰς τὴν αὐτεξουσιότητα τοῦ ἔθνους· ἤγουν, ὅλον τὸ ἔθνος ἀδικεῖται, ὅταν ἀδικῆται ἓνας μόνος πολίτης.

Ἄρθρον 24. — Αὕτῃ ἡ αὐτεξουσιότης δὲν ἔχει τὸ κῦρος, ἂν τὰ σύνορα τῶν δημοσίων ὀφφικίων δὲν εἶναι προσδιωρισμένα ἀπὸ τὸν Νόμον, καὶ ἂν δὲν εἶναι ἀποφασισμένον ρητῶς τὸ νὰ δώσουν λογαριασμὸν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοί.

Ἄρθρον 25. — Ἡ αὐτοκρατορία εἶναι θεμελιωμένη εἰς τὸν λαόν· αὕτῃ εἶναι μία, ἀδιαίρετος, ἀπροσδιόριστος καὶ ἀναφαίρετος. Ἦγουν ὁ λαὸς μόνον ἠμπορεῖ νὰ προστάζῃ καὶ ὄχι ἓνα μέρος ἀνθρώπων ἢ μία πόλις· καὶ ἠμπορεῖ νὰ προστάζῃ δι' ὅλα, χωρὶς κανένα ἐμπόδιον.

Ἄρθρον 26. — Κανένα μέρος τοῦ λαοῦ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν δύναμιν ὄλου τοῦ ἔθνους, κάθε μέλος ὅμως τοῦ αὐτοκράτορος λαοῦ, συναγόμενον, ἔχει δίκαιον νὰ εἰπῇ τὸ θέλημά του μὲ μίαν σωστὴν ἐλευθερίαν.

Ἄρθρον 27. — Κάθε ἄνθρωπος, ὅπου ἤθελεν ἀρπάσει τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἔθνους, εὐθύς νὰ φυλακώνεται ἀπὸ τοὺς ἐλευθέρους ἄνδρας, νὰ κρίνεται, καὶ κατὰ τὸν νόμον νὰ παιδεύεται.

Ἄρθρον 28. — Ἐνα ἔθνος ἔχει τὸ δίκαιον πάντοτε νὰ μετασχηματίσῃ καὶ νὰ μεταλλάξῃ τὴν νομοθεσίαν του· μιᾶς γενεᾶς πρόσωπα δὲν ἠμποροῦν νὰ καθυποτάξουν εἰς τοὺς νόμους των τὰ πρόσωπα, ὅπου θέλουν γεννηθῆ κατόπιν τους.

Ἄρθρον 29. — Κάθε πολίτης ἔχει ἓνα ἴσον δίκαιον μὲ τοὺς ἄλλους εἰς τὸ νὰ συντρέξῃ νὰ κατασταθῇ ἓνας νόμος, ἢ νὰ ὀνοματίσῃ τοὺς ἀξιωματικούς, βουλευτάς καὶ ἐπιτρόπους τοῦ ἔθνους.

Ἄρθρον 30. — Τὰ ὀφφίκια τῆς Πατρίδος εἶναι καθαυτὸ πρὸς

καιρόν, ὅσον θέλει καὶ κρίνει εὐλογον ἢ Διοίκησις· αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ξεχωρισταὶ τιμαί, μήτε ὡς ἀνταμοιβαί, ἀλλ' ὡς χρέη ἀπαραίτητα τῶν πολιτῶν εἰς τὸ νὰ δουλεύσουν τὴν Πατρίδα των.

Ἄρθρον 31. — Τὰ ἐγκλήματα τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Ἔθνους καὶ τῶν ἀξιωματικῶν ποτὲ δὲν ἔχουν νὰ μείνουν ἀτιμώρητα. Κανένας δὲν ἔχει τὸ δίκαιον νὰ στοχάζεται τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπαραβίαστον περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἦγουν, ὅταν σφάλῃ μέγας ἢ μικρός, ὁ Νόμος τὸν παιδεύει ἀφεύκτως κατὰ τὸ σφάλμα του, ἅς εἶναι καὶ ὁ πρῶτος ἀξιωματικός.

Ἄρθρον 32. — Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ δίδῃ ὁ κάθε πολίτης ἔγγραφον ἀναφορὰν καὶ νὰ προσκλαίεται διὰ καμίαν ἐνόχλησιν, ὅπου τῷ γίνεται, πρὸς ἐκείνους, ὅπου ἔχουν τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἔθνους εἰς τὸ χέρι τους, δὲν ἔχει νὰ ἐμποδίζεται κατ' οὐδένα τρόπον, μήτε νὰ τὸν εἰποῦν πῶς δὲν εἶναι καιρὸς ἢ τόπος, ἀλλ' ὁποῖαν ὥραν καὶ ἂν πηγαίῃ ὁ παραπονούμενος πολίτης, νὰ εἶναι δεκτὴ ἢ ἀναφορὰ του.

Ἄρθρον 33. — Τὸ νὰ ἀντιστέκεται ὁ κάθε πολίτης, ὅταν τὸν καταθλίβουν καὶ τὸν ἀδικοῦν, εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἄνω ρηθέντων δικαίων του· διότι κανένας δὲν ἀντιστέκεται, ὅταν ἤξεύρῃ πῶς θεὸς νὰ λάβῃ τὸ δίκαιόν του μετὰ τὴν συνδρομὴν τοῦ Νόμου.

Ἄρθρον 34. — Ὅταν ἓνας μόνος κάτοικος τοῦ βασιλείου τοῦτου ἀδικηθῇ, ἀδικεῖται ὅλον τὸ βασίλειον· καὶ πάλιν, ὅταν τὸ βασίλειον ἀδικῆται ἢ πολεμῆται, ἀδικεῖται ἢ πολεμεῖται κάθε πολίτης. Διὰ τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ ποτὲ κανεὶς νὰ εἰπῇ, ὅτι ἡ τάδε χώρα πολεμεῖται, δὲν με μέλει, διατὶ ἐγὼ ἡσυχάζω εἰς τὴν ἰδικήν μου· ἀλλ' ἐγὼ πολεμοῦμαι, ὅταν ἡ τάδε χώρα πάσχη, ὡς μέρος τοῦ ὅλου ὅπου εἶμαι· ὁ Βούλγαρος πρέπει νὰ κινῆται, ὅταν πάσχη ὁ Ἕλληνας καὶ τοῦτος πάλιν δι' ἐκεῖνον· καὶ ἀμφοτέρωθεν διὰ τὸν Ἀλβανὸν καὶ Βλάχον.

Ἄρθρον 35. — Ὅταν ἡ Διοίκησις βιάζῃ, ἀθετῇ, καταφρονῇ τὰ δίκαια τοῦ λαοῦ καὶ δὲν εἰσακούῃ τὰ παράπονά του, τὸ νὰ κάμῃ τότε ὁ λαὸς ἢ κάθε μέρος τοῦ λαοῦ ἐπανάστασιν, νὰ ἀρπάξῃ τὰ ἄρματα καὶ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς τυράννους του, εἶναι τὸ πλέον ἱερὸν ἀπὸ ὅλα τὰ δίκαιά του καὶ τὸ πλέον ἀπαραίτητον ἀπὸ ὅλα τὰ χρέη του.

Ἄν εὐρίσκωνται ὁμῶς εἰς τόπον, ὅπου εἶναι περισσότεροι τύραννοι, οἱ πλέον ἀνδρεῖοι πατριῶται καὶ φιλελεύθεροι πρέπει νὰ πιάσῃ τὰ περάσματα τῶν δρόμων καὶ τὰ ὕψη τῶν βουνῶν, ἐν ὅσῳ ν' ἀνταμωθοῦν πολλοί, νὰ πληθύνῃ ὁ ἀριθμὸς των, καὶ τότε νὰ ἀρχίσουν τὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τῶν τυράννων, κάμνοντες εἰς κάθε δέκα ἀνθρώπους ἓνα δέκαρχον, εἰς τοὺς πενήντα πεντηκόνταρχον, εἰς τοὺς ἑκατὸν ἑκατόνταρχον· ὁ χιλίαρχος ἔχει δέκα ἑκατοντάρχους καὶ ὁ στρατηγὸς τρεῖς χιλιάρχους, ὁ δὲ ἀρχιστράτηγος πολλοὺς στρατηγούς.

Τὰ χρέη τῶν πόλεων, πολιτειῶν, χωρῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος πολιτῶν, ὅπου ἐχρεωστοῦντο παρθέντα πρὸ πέντε χρόνων καὶ εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα ἐπληρώνετο διάφορον εἰς τοὺς δανειστάς, ἡ παροῦσα Διοίκησις τὰ ἀναιρεῖ, καὶ οἱ δανεισταὶ δὲν ἔχουν νὰ ζητοῦν εἰς τὸ ἐξῆς μήτε κεφάλαιον, μήτε διάφορον ἀπὸ τοὺς χρεώστας, ὡσὰν ὅπου ἐπῆραν τὰ δάνειά των, διότι διπλώνουν τὰ κεφάλαια εἰς πέντε χρόνους.

Ὁ Ρήγας ψάλλει τὸν Θούριο.
Σχέδιο τοῦ Peter von Hess [1852].
Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΙΣΟΤΗΣ

Θ Ο Υ Ρ Ι Ο Σ

ἦ τ ο ι

ὄρμητικὸς Πατριωτικὸς Ὑμνος πρῶτος,
εἰς τὸν ἦχον

ΜΙΑ ΠΡΟΣΤΑΓΗ ΜΕΓΑΛΗ

Ὡς πότε, παλληκάρια, νὰ ζοῦμεν στὰ στενά,
μονάχοι, σὰν λιοντάρια, στὲς ράχες, στὰ βουνά;
Σπηλιὲς νὰ κατοικοῦμεν, νὰ βλέπωμεν κλαδιά,
νὰ φεύγωμ' ἀπ' τὸν κόσμον, γιὰ τὴν πικρὴ σκλαβιά;
Νὰ χάνωμεν ἀδέλφια, Πατρίδα καὶ γονεῖς,
τοὺς φίλους, τὰ παιδιὰ μας κι ὄλους τοὺς συγγενεῖς;

Καλλιό 'ναι μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ,
παρὰ σαράντα χρόνοι σκλαβιά καὶ φυλακὴ!

Τί σ' ὠφελεῖ ἂν ζήσης καὶ εἶσαι στὴ σκλαβιά;
Στοχάσου πῶς σὲ ψένουν κάθ' ὥραν στὴ φωτιά.
Βεζίρης, Δραγουμάνος, Ἀφέντης κι ἂν σταθῆς,
ὁ Τύραννος ἀδίκως σὲ κάμει νὰ χαθῆς·
δουλεύεις ὅλ' ἡμέρα σὲ ὄ,τι κι ἂν σοὶ πῆ,
κι αὐτὸς πασχίζει πάλιν τὸ αἷμα σου νὰ πιῆ.
Ὁ Σοῦτζος κι ὁ Μουρούζης, Πετράκης, Σκαναβῆς,
Γκίκας καὶ Μαυρογένης, καθρέπτῃς εἰν' νὰ ἰδῆς.

Ἄνδρεῖοι καπετάνοι, παπάδες, λαϊκοί,
σκοτώθηκαν, κι ἀγάδες, μὲ ἀδικον σπαθί·
κι ἀμέτρητ' ἄλλοι τόσοι, καὶ Τοῦρκοι καὶ Ρωμιοί,
ζωὴν καὶ πλοῦτον χάνουν, χωρὶς καμιὰ ἴφορμή.

Ἐλᾶτε μ' ἓναν ζῆλον σὲ τοῦτον τὸν καιρὸν,
νὰ κάμωμεν τὸν ὄρκον ἐπάνω στὸν Σταυρὸν·
συμβούλους προκομμένους, μὲ πατριωτισμὸν,
νὰ βάλωμεν, εἰς ὅλα νὰ δίδουν ὄρισμὸν·
οἱ Νόμοι νᾶν' ὁ πρῶτος καὶ μόνος ὁδηγός,
καὶ τῆς Πατρίδος ἓνας νὰ γένη ἀρχηγός·
γιατὶ κι ἡ ἀναρχία ὁμοιάζει τὴν σκλαβιά·
νὰ ζοῦμε σὰ θηρία, εἰν' πλιὸ σκληρὴ φωτιά.
Καὶ τότε, μὲ τὰ χέρια ψηλά στὸν οὐρανόν,
ᾄς ποῦμ' ἀπ' τὴν καρδιά μας ἐτοῦτα στὸν Θεόν:

*Ἐδῶ σηκώνονται οἱ Πατριῶται ὀρθοί, καί, ὑψώνοντες
τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν, κάμνουν τὸν Ὀρκον:*

«ὦ Βασιλεῦ τοῦ Κόσμου, ὀρκίζομαι σὲ Σέ,
στὴν γνώμην τῶν Τυράνων νὰ μὴν ἔλθῃ ποτέ!
Μήτε νὰ τοὺς δουλεύσω, μήτε νὰ πλανηθῶ
εἰς τὰ ταξίματά τους, γιὰ νὰ παραδοθῶ.

Ἐν ὅσῳ ζῶ στὸν κόσμον, ὁ μόνος μου σκοπός,
γιὰ νὰ τοὺς ἀφανίσω, θεὲ νὰ ἴναι σταθερός.
Πιστὸς εἰς τὴν Πατρίδα, συντρίβω τὸν ζυγόν,
ἀχώριστος γιὰ νὰ ἴμαι ὑπὸ τὸν στρατηγόν.
Κι ἂν παραβῶ τὸν ὄρκον, ν' ἀστράψ' ὁ Οὐρανὸς
καὶ νὰ μὲ κατακάψῃ, νὰ γένω σὰν καπνός!»

Σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύσει καὶ Νότον καὶ Βοριά
γιὰ τὴν Πατρίδα ὅλοι νὰ ἴχωμεν μιὰ καρδιά·
στὴν πίστιν του καθένας ἐλεύθερος νὰ ζῆ,
στὴν δόξαν τοῦ πολέμου νὰ τρέξωμεν μαζί.
Βουλγάροι κι Ἀρβανῖτες, Ἀρμένιοι καὶ Ρωμιοί,

ἀράπηδες καὶ ἄσπροι, μὲ μιὰ κοινὴ ὄρμῃ,
 γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν νὰ ζώσωμεν σπαθί,
 πῶς εἶμασθ' ἀντρειωμένοι, παντοῦ νὰ ξακουσθῆ.
 Ὅσ' ἀπ' τὴν Τυραννίαν πῆγαν στὴν ξενιτεία,
 στὸν τόπον του καθένας ἄς ἔλθῃ τώρα πιά·
 καὶ ὅσοι τοῦ πολέμου τὴν τέχνην ἀγροικοῦν,
 ἐδῶ ἄς τρέξουν ὄλοι, Τυράννους νὰ νικοῦν·
 ἢ Ρούμελη τοὺς κράζει μ' ἀγκάλες ἀνοιχτές,
 τοὺς δίδει βιὸ καὶ τόπον, ἀξίες καὶ τιμές.
 Ὡς πότε ὀφφικιάλος σὲ ξένους βασιλεῖς;
 Ἐλα νὰ γίνῃς στῦλος δικῆς σου τῆς φυλῆς.
 Κάλλιο γιὰ τὴν Πατρίδα κανένας νὰ χαθῆ,
 ἢ νὰ κρεμάσῃ φούντα γιὰ ξένον στὸ σπαθί.
 Καὶ ὅσοι προσκυνήσουν, δὲν εἶναι πλιὸ ἐχθροί·
 ἀδέλφια μας θὰ γένουν, ἄς εἶναι κι ἐθνικοί.
 Μὰ ὅσοι θὰ τολμήσουν ἀντίκρυ νὰ σταθοῦν,
 ἐκεῖνοι, καὶ δικοὶ μας ἂν εἶναι, ἄς χαθοῦν.

Σουλιῶτες καὶ Μανιάτες, λιοντάρια ξακουστά,
 ὡς πότε στὲς σπηλιές σας κοιμᾶσθε σφαλιστά;
 Μαυροβουνιοῦ καπλάνια, Ὀλύμπου σταυραετοὶ
 κι Ἀγράφων τὰ ξεφτέρια, γενῆτε μιὰ ψυχὴ.
 Ἄνδρεῖοι Μακεδόνες, ὀρμήσετε γιὰ μιὰ
 καὶ αἷμα τῶν Τυράννων ρουφῆστε σὰ θεριά.
 Τοῦ Σάβα καὶ Δουνάβου ἀδέλφια χριστιανοί,
 μὲ τ' ἄρματα στὸ χέρι καθένας ἄς φανῆ·
 τὸ αἷμα σας ἄς βράσῃ μὲ δίκαιον θυμόν·
 μικροί, μεγάλ' ὀμῶστε Τυράννου τὸν χαμόν.
 Λεβέντες ἀντρειωμένοι Μαυροθαλασσινοί,
 ὁ βάρβαρος ὡς πότε θὲ νὰ σᾶς τυραννῆ;
 Μὴ καρτερῆτε πλέον, ἀνίκητοι Λαζοί,
 χωθῆτε στὸ μπογάζι μ' ἐμᾶς καὶ σεῖς μαζί.
 Δελφίνια τῆς θαλάσσης, ἀζδέρια τῶν νησιῶν,
 σὰν ἀστραπὴ χυθῆτε, κτυπᾶτε τὸν ἐχθρόν.

Τῆς Κρήτης καὶ τῆς Νύδρας θαλασσιναὶ πουλιά,
 καιρὸς εἶν' τῆς Πατρίδος ν' ἀκοῦστε τὴ λαλιά.
 Κι ὅσ' εἰστε στὴν ἀρμάδα, σὰν ἄξια παιδιά,
 οἱ Νόμοι σᾶς προστάζουν νὰ βάλετε φωτιά.
 Μ' ἐμᾶς κι ἐσεῖς, Μαλτέζοι, γενῆτ' ἓνα κορμί·
 κατὰ τῆς Τυραννίας ριχθῆτε μὲ ὄρμη.
 Σᾶς κράζει ἡ Ἑλλάδα, σᾶς θέλει, σᾶς πονεῖ,
 ζητᾷ τὴν συνδρομὴν σας μὲ μητρικὴν φωνή.

Τί στέχεις, Πασβαντζόγλου, τόσον ἐκστατικός;
 Τινάξου στὸ Μπαλκάνι, φώλιασε σὰν αἰτός·
 τοὺς μπούφους καὶ κοράκους καθόλου μὴ ψηφᾶς·
 μὲ τὸν ραγιαὶ ἔνώσου, ἂν θέλῃς νὰ νικᾶς.
 Σιλίστρα καὶ Μπρατλα, Σμαήλι καὶ Κιλί,
 Μπενδέρι καὶ Χοτίνι ἐσένα προσκαλεῖ·
 στρατεύματά σου στεῖλε κι ἐκεῖνα προσκυνοῦν,
 γιὰτὶ στὴν Τυραννίαν νὰ ζήσουν δὲν μποροῦν.
 Γκιουρτζή, πλιὰ μὴ κοιμᾶσαι, σηκώσου μὲ ὄρμην·
 τὸν Μπρούσια νὰ μοιάσης ἔχεις τὴν ἀφορμὴν.
 Καὶ σύ, ποῦ στὸ Χαλέπι ἐλεύθερα φρονεῖς,
 πασιά, καιρὸν μὴ χάνῃς, στὸν κάμπον νὰ φανῆς·
 μὲ τὰ στρατεύματά σου εὐθύς νὰ σηκωθῆς,
 στῆς Πόλης τὰ φερμάνια ποτὲ νὰ μὴ δοθῆς.
 Τοῦ Μισιριοῦ ἀσλάνια, γιὰ πρώτη σας δουλειά,
 δικὸν σας ἓναν μπέη κάμετε βασιλιά·
 χαράτζι τῆς Αἰγύπτου στὴν Πόλ' ἄς μὴ φανῆ,
 γιὰ νὰ ψοφήσ' ὁ λύκος, ὅπου σᾶς τυραννεῖ.

Μὲ μιὰ καρδίαν ὅλοι, μιὰ γνώμην, μιὰ ψυχὴ,
 κτυπᾶτε τοῦ Τυράννου τὴν ρίζαν, νὰ χαθῆ!
 Ν' ἀνάψωμεν μιὰ φλόγα σὲ ὅλην τὴν Τουρκιά,
 νὰ τρέξ' ἀπὸ τὴν Μπόσνα καὶ ὡς τὴν Ἀραπιά!
 Ψηλὰ στὰ μπαϊράκια σηκῶστε τὸν Σταυρὸν
 καὶ σὰν ἀστροπελέκια κτυπᾶτε τὸν ἐχθρόν!

Ποτὲ μὴ στοχασθῆτε πῶς εἶναι δυνατός·
 καρδιοκτυπᾶ καὶ τρέμει σὰν τὸν λαγὸ κι αὐτός.
 Τρακόσιοι Γκιρζιαλῆδες τὸν ἔκαμαν νὰ διῆ
 πῶς δὲν μπορεῖ μὲ τόπια, μπροστά τους νὰ ἐβγῆ.

Λοιπόν, γιατί ἀργεῖτε; Τί στέκεσθε νεκροί;
 Ξυπνήσατε, μὴν εἴσθε ἐνάντιοι κι ἐχθροί.
 Πῶς οἱ προπάτορές μας ὠρμοῦσαν σὰν θεριά,
 γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν πηδοῦσαν στὴ φωτιά,
 ἔτσι κ' ἡμεῖς, ἀδελφια, ν' ἀρπάξωμεν γιὰ μιὰ
 τ' ἄρματα, καὶ νὰ βγοῦμεν ἀπ' τὴν πικρὴ σκλαβιά!
 Νὰ σφάζωμεν τοὺς λύκους, ποὺ τὸν ζυγὸν βαστοῦν
 καὶ Χριστιανοὺς καὶ Τούρκους σκληρὰ τοὺς τυραννοῦν·
 στεριᾶς καὶ τοῦ πελάγου νὰ λάμψη ὁ Σταυρός,
 κι εἰς τὴν δικαιοσύνην νὰ σκύψη ὁ ἐχθρός·
 ὁ κόσμος νὰ γλυτώσῃ ἀπ' αὐτὴν τὴν πληγὴ
 κι ἐλεύθεροι νὰ ζῶμεν, ἀδελφια, εἰς τὴν Γῆ!

Ὁ προπάππους Περραιβός με τό κεφάλι τοῦ Ρίγα Φεραίου, 1956.
Νίκος Ἐγγονόπουλος (1910-1985)
Ἐλαιογραφία σέ καμβά, 55x46 ἐκ. Πινακοθήκη Ἐ. Ἀβέρωφ.
Ἰδιοκτησία Ἐλένης Ἐγγονοπούλου.

ΥΜΝΟΣ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΣ

τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅλης τῆς Γραικίας
πρὸς ξαναπόκτησιν τῆς αὐτῶν Ἐλευθερίας

Ἄλλα τὰ ἔθνη πολεμοῦν
καὶ στοὺς Τυράννους τοὺς ὄρμοῦν,
ἐκδίκησιν γυρεύουν
καὶ τοὺς ἐξολοθρεύουν·
καὶ τρέχουν γιὰ τὴν δόξαν
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Κι ἐκεῖνα ποὺ ἀποκοτοῦν,
ὅ,τι κι ἂν θέλουν ἀποκοτοῦν·
διέτε τὴν Ἰταλίαν,
πῶς πῆρ' ἐλευθερίαν
καὶ τρέχει γιὰ τὴν δόξαν,
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Ἔτσι κι ἐμεῖς, ὦ ἀδελφοί,
νὰ σηκωθοῦμεν μὲ ὄρμή,
ἐκδίκησιν ζητοῦντες,
Τυράννους ἀπολοῦντες,
γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν
μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιά!

“Ὡς πότε ἡμεῖς ὑπομονή,
καὶ νὰ μὴ βγάνωμεν φωνή;
Σὰ νὰ ἴμαστε δεμένοι,
ζοῦμεν τυραννισμένοι,
καὶ καταφρονημένοι,
στή φωτιά, μπρὲ παιδιά!

“Ὅλα τὰ ἔθνη τὸ θωροῦν,
καὶ πάλ’ εὐθύς τὸ ἀποροῦν,
πῶς τέτοια παλληκάρια,
πού ἴναι σὰν τὰ λιοντάρια,
νὰ ζοῦν στὴν τυραννίαν·
στή φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Λοιπόν, τινάξετε γιὰ μιά,
τὴν τυραννίαν καὶ σκλαβιά!
Παράδειγμα μᾶς εἶναι,
τῶν προπατόρων μνήμαι,
καθὼς ἐκεῖνοι ζοῦσαν·
Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

“Ἄν περπατῆς μέσ’ στὰ βουνά,
κι ἔχῃς συντρόφους τὰ κλαδιά,
κανεῖς δὲν σὲ στιμάρει,
πῶς νὰ ἴσαι παλληκάρι.
Ἄλλ’ ἔβγα καὶ πολέμει,
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Τώρα καιρὸς εἶναι καλός,
γιὰ νὰ φανῆ ὁ δυνατός,
Τυράννους νὰ σκοτώσῃ
καὶ χριστιανοὺς νὰ σώσῃ.
Λοιπόν, ἄς κινηθῶμεν
μὲ χαρὰ στὴν Τουρκιά!

Ὡς πότε, ἄνδρες ξακουστοί,
 νὰ εἴστε πάντα σφαλιστοί;
 Σ' ἐρήμους καὶ στὰ δάση,
 κανεὶς δὲν σᾶς τρομάσσει·
 ἐβγῆτε καὶ χυθῆτε
 στὴν Τουρκιά, μπρὲ παιδιά!

Τώρα καιρὸς γιὰ νὰ φανῆ
 ὁ κάθε εἷς ὅπου φρονεῖ
 πὼς εἶναι παλληκάρι·
 τοὺς Τούρκους ἄς τρακάρη,
 ἄς σφάξῃ τοὺς τυράννους!
 μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Τὰ παλληκάρια τὰ καλὰ
 ποτὲ δὲν στέκουν σφαλιστά.
 Ἄλλὰ μὲ τὴν ἀνδρείαν
 τινάζουν Τυραννίαν
 καὶ ζοῦν μ' Ἐλευθερίαν
 στὸ δουνιά, μπρὲ παιδιά!

Ἴδου καιρὸς νὰ δοξασθῆς,
 ψυχὴν καὶ σῶμα νὰ σωθῆς,
 τ' ἀδέλφια σου νὰ γλύσης,
 Τυράννους νὰ τζακίσης.
 Κι ἐλεύθεροι νὰ ζῶμεν
 στὸ δουνιά, μπρὲ παιδιά!

Ὅποιος λοιπὸν εἶναι καλός,
 κι ὀρθόδοξος χριστιανός,
 μὲ τ' ἄρματα στὸ χέρι,
 ἄς δράμῃ σὰν ξεφτέρι,
 τὸ Γένος του νὰ σώσῃ
 μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιά!

Σταυρός, ἡ πίστις καὶ καρδιά,
 δουφέκια καὶ καλὰ σπαθιά,
 γκρεμίζουν Τυραννίαν,
 τιμοῦν Ἐλευθερίαν,
 ὅπ' ἔδωκ' ὁ Πλάστης
 στὸ δουνιά, μπρὲ παιδιά!

Αὐτοὺς ποὺ βλέπετ' ἀντικρῦ,
 εἶναι Κονιάρηδες χοντροί.
 Κι ἐσεῖς, μπρὲ παλληκάρια,
 εἰστε σὰν τὰ λιοντάρια.
 Κτυπᾶτε τοὺς Τυράννους,
 μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Ντουντούμικα πλατιά φοροῦν,
 χωρὶς πιλάφι δὲν μποροῦν,
 μιὰ ὥρα δὲν προσμένουν,
 χωρὶς καφέ πεθαίνουν.
 Λοιπόν, τί τοὺς φοβεῖσθε;
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ἡ προκοπή τους εἶν' αὐτή,
 καθὼς ξυπνήσουν τὸ ταχύ,
 «ἀνάσουνου» καὶ «ντέρα»,
 ὦ, τὴν κακὴ τους μέρα!
 Ὡς πότε τοὺς βαστᾶτε;
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ἄρβανιτιὰ καὶ ἡ Τουρκιὰ
 χάνει καὶ νοῦν καὶ μυελά·
 ὅταν θὰ σηκωθῆτε
 κι ἀπάνω τους χυθῆτε,
 τρέμουν κι ἀνατριχιάζουν.
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Καπιταναῖοι ἀδελφοί,
 ἥρωες, ἄνδρες θαυμαστοί,
 καιρὸς εἶν', πολεμεῖτε,
 Τυράννους μὴν ἀφῆτε·
 τ' ἀδέλφια μας νὰ γλύσουν.
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Νὰ λάμψη πάλιν Λευθεριά,
 ὡς ἦτον τότε μιὰ φορά·
 κι ἐσᾶς χρυσὰς κολόνας
 σᾶς κάμουν εἰς αἰῶνας,
 νὰ εἴστε διὰ μνήμην.
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ὅσ' ἄστρα ἔχει ὁ οὐρανὸς
 κι ὅσες φωτιές ὁ κεραυνός,
 τόσες φορές ὁμοίως
 ὁ Μπότζαρης ἀνδρείως
 ἐνίκησε μὲ δόξαν
 τὴν Τουρκιά, μπρὲ παιδιά!

Μπουκουβαλαῖοι ξακουστοί,
 ὁπού 'ναι σὰν τὸν Ἡρακλῆ,
 Τυράννους Ὀθωμάνους
 τοὺς ἔχουν σὰ γαιδάρους·
 σὰν τίγρεις γιουρουδίζουν
 στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά.

Ὁ Δράκος εἶναι τρομερὸς
 κι ὁ Καρατσκος τολμηρὸς.
 Ὅρμουῦν εἰς τὴν Τουρκίαν
 χωρὶς καμιὰ δειλίαν,
 σκοτώνουν τοὺς Τυράννους,
 μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Χριστάκης τώρα εἶν' καλὸς
καὶ ὁ Μπλαχάβας δυνατός.
Ἄν βγάλουν τὰ σπαθιά τους,
ἀλλ' ἔπο τὴν Τουρκιά τους,
ζητοῦντες Λευθερίαν
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Ὁ Λάζος καὶ ὁ Κομπολής,
Μπασδέκης καὶ ὁ Κωνσταντής,
Ταπάκης καὶ Γκιθώνας,
νά ζοῦν εἰς τοὺς αἰῶνας,
εἶν' ἄνδρες ξακουσμένοι
στὸ δουνιά, μπρὲ παιδιά!

Σταθάς, Στερνάρης κι ὁ Παππούς,
κι ὁ Κοντογιάννης ποὺ ἀκοῦς,
ὡς ταῦροι αὐτοὶ μουγκρίζουν,
Τυράννους φοβερίζουν,
πατοῦν τὴν Τυραννίαν
μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιά!

Ὁ Βαρνακιώτης εἶν' φρικτὸς
καὶ ὁ Μιχάλης φοβερός,
Τζιανάκας καὶ Νικόλας,
νά ἔχουν χρυσοὺς αἰῶνας,
ποτέ τους δὲν φοβοῦνται
τὴν Τουρκιά, μπρὲ παιδιά!

Τζαχίλας, Ψείρας, κι ὁ Κοντός,
Δημόκας καὶ ὁ Κατζαρός,
ὁ Μάνδαλος καὶ Φώτης,
Τυράννων εἶν' διώκτης.
Αὐτοὶ πάντα νικοῦνε
μὲ χαρὰ τὴν Τουρκιά!

Νικολακαῖοι τρομεροὶ
καὶ ὁ Καγκιούζης πολεμεῖ·
Διέτε τὸν Ζαχαρία
πῶς τρώγει τὴν Τουρκία,
τὸ Γένος γιὰ νὰ σώσουν,
μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιά!

Ὁ Χρυσαντάκης κι ὁ Γιαννής,
Τζοβάρας καὶ ὁ Τζιαμπαλής·
Διὲς τὸν Κολοκοτρώνη
πόσους ἐχθροὺς σκοτώνει·
καὶ τρέχουν σὰ θηρία
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Κι ἄλλοι ἀμέτρητοι πολλοί,
καπιταναῖοι τρομεροί,
ποὺ τρέχουν σὰ θηρία,
ξεσχίζουν Τυραννία
καὶ θέλουν Λευθερία.
Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Αὐτοὶ Τυράννους δὲν ψηφοῦν
κι ἐλεύθεροι στὸν κόσμον ζοῦν·
πλοῦτος, ζωὴ, τιμὴ τους,
εἶν' ἄλλο τὸ σπαθὶ τους!
Καὶ τρέχουν γιὰ τὴν δόξαν
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Ἀλέξανδρε, τώρα νὰ βγῆς
ἀπὸ τὸν τάφον, καὶ νὰ ἰδῆς
τῶν Μακεδόνων πάλιν
ἀνδρεία τὴν μεγάλην,
πῶς τοὺς ἐχθροὺς νικοῦνε,
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Ὁ Λεωνίδας ποῦ νὰ ζῆ
 μὲ τοὺς τρακόσιους του μαζί,
 νὰ ἰδῆ τὸν Σπαρτιάτη
 πῶς ρίχνεται σὰν ἄτι·
 τρώει, πατεῖ, ξεσχίζει
 τὴν Τουρκιά, μπρὲ παιδιά!

Αὐτοὺς κι ἐμεῖς τοὺς θαυμαστοὺς,
 ἥρωας κι ἄλλους ἐκλεκτοὺς,
 ἄς μιμηθῶμεν τώρα,
 μὴ χάνωμεν τὴν ὥρα,
 ὅτ' εἶναι πρόγονοί μας.
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Αὐτοὶ ἐζοῦσαν στὸ δουνιά,
 μισοῦντες τὴν κακὴ σκλαβιά·
 γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν
 πηδοῦσαν στὴν φωτίαν.
 Λοιπόν, τί καρτεροῦμεν;
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ἀπόφασις καὶ ἡ ὄρμη,
 ἀνδρεία καὶ ἡ συμβουλή,
 Τυράννους δίδουν δρόμον,
 μαζί καὶ μέγαν τρόμον.
 Λοιπόν, ἀγριωθῆτε,
 μὲ χαρὰ στὴν Τουρκιά!

Ἀρπάξατε τώρα σπαθιά
 καὶ τρέξατε σὰν τὰ θεριά.
 Χυθῆτε στὴν Γραικίαν,
 βγάλτε τὴν Τυραννίαν
 καὶ δότε Λευθερίαν,
 μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιά!

Λόγγοι, βουνά και λαγκαδιές,
 ἄς στράψουνε ἀπὸ φωτιές·
 φωνές, φόβους και τρόμους
 γεμίσατε τοὺς δρόμους·
 και διώξτε τοὺς Τυράννους
 μὲ χαρά, μπρὲ παιδιά!

Νὰ λάμψη πάλιν ὁ Σταυρός,
 ἄς ἔρχεται τώρα ὀμπρός,
 νὰ ἴδωσι τὰ ἄστρα
 τοὺς πύργους και τὰ κάστρα
 νὰ πέφτουν τῶν Τυράννων
 στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Τὰ ἔθνη ποὺ δὲν μᾶς ψηφοῦν,
 Πατρίδα, Γένος ὀνειδοῦν,
 ἄς ἴδωσιν ἀνδρείαν
 κι ἄς λάβωσι δειλίαν,
 νὰ πέσουν, νὰ σπαράξουν,
 στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ν' ἀρχίσουν τώρα νὰ λαλοῦν,
 μὲ ὄργανα νὰ κελαδοῦν
 οἱ Μοῦσες τὴν ἀνδρείαν μας,
 τώρα στὴν Λευθεριά μας·
 πῶς τρέχομεν μὲ πόθον
 και χαρὰ στὴ φωτιά!

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

άζδέρια (τά): δράκοντες, μυθολογικά θαλάσσια τέρατα, μτφ.
ήρωες

άμάδα (ή): μικρός, λίθινος δίσκος

άμορέζα: έρωμένη

άμόρι (τό): άγάπη, και άγαπημένος -η

άναλύω: λιώνω

άνάσουνου: άνισο, τὸ γλυκάνισο

άνεπίβατος: άπροσπέλαστος, άφθαστος

άνευχάριστος: άχάριστος

άνθρωπότης: άνθρωπιά, άνθρωπισμός

άξιωματικός: άξιωματουῦχος, δημόσιος λειτουργός

άπανθρωπότης: άπανθρωπιά

άρκτος (ή): ὁ βορρᾶς

άρμάδα: ὁ στόλος

άσλάνια (τά): λιοντάρια

άσπάλαχες: τυφλοπόντικες

άσπρα: νομίσματα, χρήματα

Άσπρη Θάλασσα: τὸ Αἰγαῖο πέλαγος και ὁ Ἑλλήσποντος

αὐτοκρατορία: κυριαρχία

αὐτοκράτωρ: κυρίαρχος, αὐτεξούσιος

άχαμνός: ταπεινωτικός, κακός, άσχημος

βασίλειον: κράτος

βούκα (ή): μπουκιά, και μικρὸ στρογγυλὸ άντικείμενο

βρωκολάκοι: βρικόλακες, στοιχειά

γαμπινέτο: γραφεῖο, δωμάτιο
 ἔγγίζομαι: θίγομαι, πειράζομαι
 ἔγγιχτικός: προσβλητικός, πειραχτικός
 γητεύματα: μαγικές πράξεις, γητειές
 γιουρουδίζω: ἐφορμῶ, κάνω ἔφοδο, «γιουρούσι»
 γλύνω: γλιτώνω, λυτρώνω

δαλός: δαυλός
 δάμα: κυρία
 δελικάτος βλ. ντελικάτος
 διαφέντευσις: ὑπεράσπιση
 διαφεντεύω (καὶ διαφενδεύω): ὑπερασπίζω
 διάφορον: κέρδος, τόκος
 διειδής: διάφανος, αὐτὸς διὰ μέσου τοῦ ὁποίου βλέπει κανεῖς
 διπλώνω: διπλασιάζω καὶ διπλασιάζομαι
 δουνιάς: ὁ κόσμος
 δυσχείμερος: τόπος ἐκτεθειμένος στὴν κακοκαιρία
 δυσώπησις: παράκληση, φιλοτίμηση

ἐγλεντζές (ὁ): γλέντι, διασκέδαση, τέρψη
 ἐγλεντίζω: γλεντῶ, διασκεδάζω
 ἔθνηκοί: οἱ μὴ χριστιανοὶ
 ἑλληνική: ἡ ἀρχαία ἑλληνική
 ἐξωμερίτης: ἐπαρχιώτης
 ἐπαναδιπλώνω καὶ ἐπιδιπλώνω: διπλασιάζω
 ἐργαστήρι: τὸ ἐμπορικὸ κατάστημα

ζαρίφισσα: κομπή

ἡδύνω: τέρπω, εὐφραίνω
 ἡλιακός: τὸ λιακωτὸ
 ἡμίεφθα: μισοψημένα ὑλικά

θηλυμανής: αὐτὸς ποὺ ἀγαπᾷ μανιωδῶς τὶς γυναῖκες

- Ἰγγλιτέρα: ἡ Ἀγγλία
ιδιωτισμός: ιδιαίτερος χαρακτήρας, ιδιαιτερότητα
Ἰνκιζιτζιόνε: ἡ Ἱερὰ Ἐξέταση
ἰντερεσάρομαι: ἐνδιαφέρομαι
ἰντερέσον: συμφέρον, ἐνδιαφέρον
- καβαλαρία: τὸ ἵππικὸν
καδηλίκι: ἡ διοικητικὴ περιφέρεια ἐνὸς καδῆ, ἐπαρχία
καδῆς: Ὁθωμανὸς ἱεροδικαστῆς
καλούτσικος: ὁμορφος
καπλάνια: τίγρεις
καταλιμπάνω: ἐγκαταλείπω
κατὰ μεσημβρίαν: νότια
κατάνυξις: συγκίνηση
κατανύττομαι: συγκινοῦμαι
κατ' ἄρκτον: βόρεια
κατάστασις: περιουσία
καταστήματα: θεσμοὶ
κατάστιχον: βιβλίον στὸ ὁποῖο γράφονται οἱ λογαριασμοὶ
κόγχος: κοχύλι, ὄστρακο
κοκόνα: κυρία, κυρά
Κονιάρηδες: δημώδης ὀνομασία τῶν Τούρκων
κουντῶ καὶ ξεκουντῶ: ἐκσφενδονίζω, ἐξακοντίζω
κρέδιτον: ἐμπορικὴ πίστη
κρίσις: δίκη
κριτήριο: τὸ δικαστήριο
κριτής: δικαστῆς
κρυφοσυντυχαίνω: κρυφομιλῶ
κυβέρνησις: καλὴ θέσις, διαχείρισις, περιουσία
κώλικας: κολικός, ὀξὺς πόνος
- μάλαγμα (τό): μάλαμα, ὁ χρυσὸς
μελία: τὸ δέντρο μελιά, κοινῶς φλαμουριά
μεριτάρω: ἀξίζω

- μέριτον: ἀξία, τιμή, ἀρετή
 μέρος: τὸ ἄτομο, ὁ ἄνθρωπος
 μηλωτή: βαρὺ μάλλινο πανωφόρι, προβιά, κάπα
 μιλιούνη: ἑκατομμύριο
 μισεύω: φεύγω
 Μισίρη: ἡ Αἴγυπτος
 μονέδα: νόμισμα
 μούτσουνο: τὸ πρόσωπο
 μπαϊράκι: σημαία
 μπογάζι: στενὸ μέρος θάλασσας μεταξύ δύο ξηρῶν, πορθμὸς

 νάφθη: συστατικὸ τοῦ ἀκάθαρτου πετρελαίου
 νοστιμεύομαι: ὀρέγομαι, ἐπιθυμῶ ἔντονα
 νόστιμος: κομψός, ὠραῖος, χαριτωμένος
 ντεβλέτι (καὶ δοβλέτι): τὸ κράτος, μτφ. ὁ κόσμος, τὸ πᾶν, ὁ θη-
 σαυρὸς μου
 ντελικάτος: κομψός, λεπτός, εὐγενικός, τρυφερός, λεπταίσθητος
 ντέρα: κουδούνη (;)
 ντουντούμικα: γυναικεῖα ροῦχα

 ξεκουντῶ βλ. κουντῶ
 ξελαγιαζώ: ξελογιαζώ
 ξενδυμένος: φορώντας τὰ ροῦχα τῆς δουλειᾶς
 ξεφτέρι: γεράκι
 ξιππάζομαι: ξαφνιαζομαι, τρομάζω
 ξιππασμένος: τρομαγμένος, ἐκφοβισμένος, φαντασμένος
 ξυπνητός: ἔξυπνος, εὐφυής

 ὀγλήγορος: πρόθυμος, ἐργατικός, δραστήριος
 ὀγληγορότης: ἐνεργητικότητα, δραστηριότητα
 ὀκαζιόνε: περίπτωση, εὐκαιρία
 ὀμώνω καὶ ὀμόνω: ὀρκίζομαι
 ὀνδᾶς: δωμάτιο, κάμαρα
 ὀργυιά: μέτρο μήκους ἴσο μὲ τὴν ἀπόσταση τῶν ὀριζοντίως ἐκτε-
 ταμένων χεριῶν

οὔτιδανός: τιποτένιος, ἀσήμαντος, μηδαμινός
 ὀφφικιάλος: ἀξιωματοῦχος
 ὀφφίκιον: ἀξίωμα, δημόσιο λειτούργημα

παιδεία: παιδεμός, τιμωρία, ποινή
 παιδεύω: τιμωρῶ
 παρόλα: λόγος (δίδω παρόλαν: δίνω λόγο)
 πάφιλας: λεπτό μετάλλινο φύλλο ἀπὸ χαλκό, ὀρείχαλκο, ἀσήμι ἢ
 λευκοσίδηρο
 πολιτευμένος: πολιτισμένος
 πολίτικα: εὐγένεια, συμπεριφορά, οἱ καλοὶ τρόποι
 πραγματεία: τὸ ἐμπόριο καὶ τὸ ἐμπόρευμα (πραμάτεια)
 πραγματευτής: ἔμπορος
 Προυσσία: Πρωσία
 προχοή: ἐκβολή, στόμιο ποταμοῦ

ραβάσι: γράμμα, ἐρωτικὴ ἐπιστολὴ

σεΐσης: ἵπποκόμος
 σεργιάνι: περίπατος
 σερμαγές (ό): τὸ κεφάλαιο
 σερπετός: ἐλκυστικός, σβέλτος, προκλητικός
 σιγουρότης: ἀσφάλεια
 σίφων: α) σίφουνας, μεγάλη στήλη νεροῦ, ὑδρατμῶν ἢ σκόνης
 πὺ σηκώνεται ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας ἢ τῆς γῆς
 καὶ στροβιλίζεται στὸν ἀέρα
 β) σωλήνας μὲ τὸν ὁποῖο μεταγγίζεται ἓνα ὑγρὸ ἀπὸ ἓνα δο-
 χειο σὲ ἄλλο
 σκαντάλι (τό): σκανδάλη πυροβόλου ὄπλου
 σκάρφη: τὰ ποώδη φυτὰ ἐλλέβορος ὁ κυκλόφυλλος, ἄδωνις ὁ κυλ-
 λήνιος καὶ βέρατρον τὸ μέλαν
 σοχπέτι: συνομιλία, κουβέντα
 στιμάρω: ἐκτιμῶ, τιμῶ
 στόφα: ὕφασμα

συντυχαίνω: μιλῶ, κουβεντιάζω, λέγω
 σώζεται κάτι: ἀρκεῖ

τάγμα: ομάδα, κατηγορία ἀνθρώπων

τέντζερес: χάλκινη χύτρα

τεφτέριον: κατάστιχο, φορολογικὸς κατάλογος (ρίψιμον τοῦ τε-
 φτερίου: σύνταξη τῶν φορολογικῶν καταλόγων)

τζακίλι: χαλίκι

τόπια: βλήματα κανονιοῦ καὶ σφαῖρες πυροβόλου

τσιμπλίδα: σπίθα

τσιράκι: μαθητευόμενος, ὑπάλληλος, ὑπηρέτης

τσιριμόνια: φιλοφρόνηση, εὐγενικὴ περιποίηση (χωρὶς τσιριμό-
 νιες: χωρὶς ἀναβολές, περιστροφές, δισταγμούς)

τσιριμονιόζος: φιλοφρονητικὸς, περιποιητικὸς

τύφων: τυφώνας, στροβιλοειδῆς θύελλα

ὑποστατικόν: ἀγρόκτημα, ἔγγειος ἰδιοκτησία

φάσγανον: ξίφος, σπαθί

φερμάνι: διάταγμα τοῦ σουλτάνου καὶ γενικὰ τῆς ἐξουσίας

φιλέλλην: ὁ πατριώτης

Φράντζα: ἡ Γαλλία

χαράτζι: κεφαλικὸς φόρος

χε(ι)ρόφτια (τά): γάντια

χρισμένος: σφραγισμένος, καλὰ κλεισμένος

χώρα: κωμόπολη, πόλη

ΕΠΙΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

"Απαντα τῶν Νεοελλήνων Κλασσικῶν. Ρήγας Βελεστινλῆς-Φεραῖος, ἐπιμ. Λ. Βρανούση, Ἀθήνα: Ἑταιρεία Ἑλληνικῶν Ἐκδόσεων, [1968], τόμ. Α'-Β'.

Τὸ πολίτευμα τοῦ Ρήγα, ἐπιμ. Θ. Π. Βολίδη, Ἀθήνα 1924.

Σχολεῖον τῶν ντελικάτων ἐραστῶν, ἐπιμ. Π. Σ. Πίστα, Ἀθήνα: Ἑρμῆς, 1971.

Φυσικῆς Ἀπάνθισμα διὰ τοὺς ἀγχίνους καὶ φιλομαθεῖς Ἕλληνας, Βιέννη 1790. Ἀνατυπώσεις:

Ἀθήνα: Ἐνωσις Ἑλλήνων Φυσικῶν, 1971.

Ἀθήνα: Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία Μελέτης Φερῶν-Βελεστίνου - Ρήγα, 1991.

Τὸ Σύνταγμα καὶ ὁ Θούριος τοῦ Ρήγα, ἐπιμ. Ε. Σ. Στάθη, Ἀθήνα: Ἀρμός, 1996.

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΕΣ

Κωνσταντῖνος Ἀμαντος, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα περὶ Ρήγα Βελεστινλῆ, Ἀθήνα 1930. Ἀνατύπωση: Ἀθήνα 1997.

Λ. Ι. Βρανούσης, Ρήγας, Βασικὴ Βιβλιοθήκη ἀρ. 10, Ἀθήνα 1953.

Λ. Ι. Βρανούσης, Ρήγας Βελεστινλῆς, 1757-1798, Ἀθήνα 1963.

Ἀπ. Δασκαλάκης, Μελέται περὶ Ρήγα Βελεστινλῆ, Ἀθήνα 1964.

Π. Μ. Κιτρομηλίδης, Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση καὶ ἡ Νοτιοανατολικὴ Εὐρώπη, Ἀθήνα 1990.

- Π. Μ. Κιτρομηλίδης, *Ρήγας Βελεστινλής. Θεωρία και πράξη*, 'Αθήνα 1998.
- Σπ. Λάμπρος, *Αποκαλύψεις περί τοῦ μάρτυριου τοῦ Ρήγα*, 'Αθήνα 1892. 'Ανατύπωση: 'Αθήνα 1972.
- Αίμ. Λεγράνδ, *Ανέκδοτα ἔγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή και τῶν σὺν αὐτῷ μαρτυρησάντων*, μτφρ. Σπ. Λάμπρου, 'Αθήνα 1891. 'Ανατύπωση: 'Αθήνα 1996.
- Ν. Ι. Πανταζόπουλος, *Μελετήματα γιὰ τὸν Ρήγα Βελεστινλή*, 'Αθήνα χ.χ.
- C. M. Woodhouse, *Ρήγας Βελεστινλής. Ὁ πρωτομάρτυρας τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασης*, 'Αθήνα 1997.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Πρόλογος τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων	7
Ἀποσαφήνιση	9
<i>Κείμενα</i>	
Φυσικῆς ἀπάνθισμα	11
Περὶ Γῆς	13
Περὶ Ἥλιου	15
Περὶ ὕδατος	19
Περὶ παλιρροιῶν, ἤτοι ρευμάτων θαλάσσης	22
Περὶ κατεχνιᾶς καὶ συννέφων	23
Περὶ ἀνέμων	24
Περὶ τῶν πυρίνων φαινομένων ἐν τῷ ἀέρι	26
Σχολεῖον τῶν ντελικάτων ἐραστῶν	
Τὸ τσιράκι τοῦ ἐργαστηρίου	31
Ἠθικὸς Τρίπους	
Α' — Τὰ Ὀλύμπια	75
Νέος Ἀνάχαρσις	
Ὀδοιπορία τῆς Θεσσαλίας	81
Ὀδοιπορία τῆς Ἠπείρου, τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Αἰτωλίας	105
Ὀδοιπορία εἰς τὴν Ἠλείαν - Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες	113
Νέα Πολιτικὴ Διοίκησις τῶν κατοίκων τῆς Ρούμελης, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῶν Μεσογείων Νήσων καὶ τῆς Βλαχομπογδανίας	

	Σελ.
[Ἡ Ἐπαναστατικὴ Προκήρυξις]	121
Τὰ Δίκαια τοῦ Ἄνθρώπου	124
Θούριος	133
Ὕμνος Πατριωτικὸς	139
Γλωσσάριο	149
Ἐπιλογὴ βιβλιογραφίας	155

ΤΟ ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΤΟΥ ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΑΗ

**ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΣΤΗ ΜΟΝΟΤΥΠΙΑ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΙΔΕΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕ ΑΠΛΑ
ΤΩΝ 12". ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΠΑΥΛΟ ΣΤΟΥΜΠΟ ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΕ
ΕΠΠΕΔΟ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟ ORIGINAL HEI
DELBERG ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΓΑΛΑ
ΝΟ. ΤΥΠΩΘΗΚΑΝ 10.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΣΕ
ΔΙΧΡΩΜΙΑ ΣΕ ΧΑΡΤΙ CHAMOIS AVORIO
100 GR ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 1998. ΤΗΝ
ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΕΚΑΝΕ Ο ΠΑ
ΣΧΑΛΗΣ Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ
ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ Η ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΓΙΟΥΡΗ. ΤΗΝ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΕΙΧΕ Ο
ΧΡΗΣΤΟΣ Α. ΔΑΡΡΑΣ.**